

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Faculty of Humanities and Social Sciences

Thepsatri Rajabhat University Journal

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2566

Vol. 14 No. 2 May-August 2023

I S S N: 1685-2613

I S S N Online: 2673-0413

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Faculty of Humanities and Social Sciences

Thepsatri Rajabhat University Journal

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2566
Vol. 14 No. 2 May-August 2023

I S S N: 1685-2613

I S S N Online: 2673-0413

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน / ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม / ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณภาพของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในภายนอกสถาบัน
2. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในภายนอกสถาบัน
3. เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

ขอบเขตเนื้อหา

บทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขาสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ ศึกษาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี ปรัชญา จริยธรรมและศาสนา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี:

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิทย์ บุญส่ง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนิดดา โชติช่วง, อาจารย์ชิน เพ็ญพิงสุ และอาจารย์พรรณทิพย์ เพ็ชรจิตร

กองบรรณาธิการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ นิมิตสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชดา พงศ์ไพบรรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา พงษ์สิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลิดา แสนวิเศษ

อาจารย์ ดร.ภัทรพร โชคไพบูลย์

หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ

ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อดิวัฒน์สิทธิ์

รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โสสถิตอัมพร

รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี สุขเกษม

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคร คัยนันท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพธ ขำคง

พ.ต.ท. ดร. ภิรมณ์ น้อมชอบพิทักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี เอี่ยมสมัย

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม

เหรียญกิตติมศักดิ์: อาจารย์ ดร.ภัทรพร โชคไพบูลย์

เลขานุการวารสาร: นางสาวสุนทรี รื่นชู

ภาพปก: อาจารย์ปรีชาญาณ ใจสะอาด และอาจารย์ณฤทธิ ประจงแต่ง สแกนลิขสิทธิ์ภาพปก

สำนักงาน: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

เลขที่ 321 ถนนนารายณ์มหาราช อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

โทรศัพท์ 064-313-8785 Email: husocjo@gmail.com และ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/truhusocjo/index>

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร เต๊ะชันหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. รองศาสตราจารย์ ดร.อรรพณ นิมิตลุง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐชา หน่อทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูวดล จุลสุคนธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล ทองแม่	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา พยุงสิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาสินี ศิริโกคาภิรมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.สุริยะ หาญพิชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัชพล ทิธี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วันดี เกาคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
13. อาจารย์ ดร.พงศธร ไพจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
14. อาจารย์ ดร.ภัสกร เลาสวัสดิกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
15. อาจารย์ ดร.สมชาย วัชรปัญญาวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท่วมสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.กานดา เต๊ะชันหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.โกเมน แพนพา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
5. รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป	มหาวิทยาลัยรังสิต
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ มั่งคั่ง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐิรา ทับทิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
8. รองศาสตราจารย์ ดร.เดือนเต็ม กฤษดาธารนัท	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี สุขเกษม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
11. รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา ปิไลนันทนัท	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส พาวินนท์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
14. รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะพร ดันดีกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
15. รองศาสตราจารย์ ดร.พยุหะ สีตารัตน์	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
16. รองศาสตราจารย์ ดร.พรหมณี บัญชรหัตถกิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
17. รองศาสตราจารย์ ดร.พรหมรินทร์ พรหมเกิด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
19. รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วสุพิทยพัทธ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
20. รองศาสตราจารย์ ดร.ยาใจ พงษ์บริบูรณ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

21. รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ
22. รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งชัดดาพร เวหะชาติ
23. รองศาสตราจารย์ ดร.วราภฤต เกื่อนช้าง
24. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
25. รองศาสตราจารย์ ดร.วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรารณ
26. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี ดวงทิพย์
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิ เหลือบุญชู
28. รองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลังคะ
29. รองศาสตราจารย์ ดร.สนธยา สีละมาต
30. รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ อินทสิงห์
31. รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร
32. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
33. รองศาสตราจารย์ ดร.ศยามน อินสะอาด
34. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันตะนี
35. รองศาสตราจารย์ ดร.เอมอร แสนภูวา
36. รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเทศ
37. รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท. ดร.กฤษณพงศ์ พุตระกูล
38. พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ (รศ.)
39. รองศาสตราจารย์ประภาศรี ศรีประดิษฐ์
40. รองศาสตราจารย์พัฒนา จันทนา
41. รองศาสตราจารย์อัญชลี เศรษฐเสถียร
42. รองศาสตราจารย์เอมอร ดิสปัญญา
42. พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, (ผศ.ดร.)
44. พระมหาวิศิทธิ์ ธีรวิโส (ผศ.ดร.)
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกอร บุญมี
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธำ
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา ณ หนองคาย
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันยารัตน์ เมืองแก้ว
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน
50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์
51. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
52. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แคนวิชัย สายรักษา
53. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชภณ ทองเดิม
54. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธารณ ทองงอก
55. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดยา ทองเกิน
56. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาภูมิ หนามมี
57. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ มอนโรสง
58. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตติ เอี่ยมชื่น
59. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บาร์นิ บุญทรง
60. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
61. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะนุช วิริยนะวัตร

- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยทักษิณ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทคโนโลยีสุพรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

62. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยวดี มากพา
63. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมุกต์ สมชอบ
64. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสิฐ นาสี
65. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิษณุ บุญนิยม
66. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิกษิต์ กัลยาณมิตร
67. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิรมย์ อันประเสริฐ
68. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ชำคง
69. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนต์นภัส มโนการณ
70. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลเกีย เขียวดี
71. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ นันทะเสน
72. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษุกร นาคธน
73. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวี ฤกษ์ขณะภูติ
74. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ นันทะศรี
75. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรดี ปรีชาปัญญากุล
76. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาธรรม์ สวัสดิ์ไธสง
77. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมพันธ์ รอดพึ่งครุฑ
78. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง
79. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์
80. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ท้าวเงิน
81. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดสรวง ยุทธนา
82. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทินันท์ ชื่นชม
83. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธินี อัดถาการ
84. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาสพงษ์ ฐ์ทำนอง
85. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี เอี่ยมสมัย
86. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ ไกรสิน
87. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ บุญเทียน
88. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์
89. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศารทูล สันติवासะ
90. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ ศรีสอาด
91. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์
92. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนรรฆ จรรย์ยานนท์
93. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิเศก ปันสุวรรณ
94. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์
95. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ยงกุลวงษ์
96. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โอกามา จำแกะ
97. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภักวะ ลิ้มปิติระ
98. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลาวัลย์ ใบมณฑา
99. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สัจจา ไกรศรีรัตน์
100. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกสัมพันธ์ ชินอัครพงศ์
101. พันตำรวจโท ดร.ศักดิ์วุฒิ วิบูลสมัย
102. พันตำรวจโท ดร.อิศราวุธ อ่อนน้อม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
สมาคมกีฬาฟุตบอลแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
มหาวิทยาลัยนเรศวร
กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน

103. พระครูสิริสุตานุยุต (ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตลำพูน
104. พระมหาอินทร์วงศ์ อิสสรภาณี (ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
105. อาจารย์ ดร.เกวลิณ งามพิริยกร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
106. อาจารย์ ดร.โกสุม โอมพรนุวัฒน์	วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
107. อาจารย์ ดร.เขมิกา ทองเรือง	มหาวิทยาลัยนครพนม
108. อาจารย์ ดร.ชฎานิตย์ ยิ้มสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
109. อาจารย์ ดร.ชัยพนธ์ จันทวงศ์เดียน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
110. อาจารย์ ดร.ธารีรัตน์ ใจเอื้อย	โรงเรียนหนองโสนพิทยาคม จังหวัดพิจิตร
111. อาจารย์ ดร.ธนเทพ เขียรประสิทธิ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
112. อาจารย์ ดร.นารา กิติเมธากุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย
113. อาจารย์ ดร.นิคม โพธิ์ลงธง	โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน
114. อาจารย์ ดร.นันทนัธ บรจงปฐุ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
115. อาจารย์ ดร.นันทิยา ทองหล่อ	โรงเรียนโคกลำพานวิทยา จังหวัดลพบุรี
116. อาจารย์ ดร.ปฏิพัฒน์ บุญรักษ์	โรงเรียนบ้านป่าแขง จังหวัดพิจิตร
117. อาจารย์ ดร.ปรีดี หงษ์สตัน	Linnaeus University ประเทศสวีเดน
118. อาจารย์ ดร.พัชรี ศิลารัตน์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
119. อาจารย์ ดร.พรทิวา จุลสุคนธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
120. อาจารย์ ดร.พัฒนกร สอนไ	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
121. อาจารย์ ดร.ยุทธพล ทวะชาลี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
122. อาจารย์ ดร.รัตนา ชุกซอน	โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน
123. อาจารย์ ดร.เรียงดาว ทวะชาลี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
124. อาจารย์ ดร.สารคร มหาหังค์	วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต จังหวัดหนองบัวลำภู
125. อาจารย์ ดร.สุพรรณิ กัณหติลก	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท
126. อาจารย์ ดร.สุภาพร พงศ์ภิญโญโอบาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
127. อาจารย์ ดร.สุรวงศ์ วรรณปักษ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
128. อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ จิตต์จันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
129. อาจารย์ ดร.อภิญา จอมพิจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
130. อาจารย์ ดร.อาริตา สัมมารัตน์	วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
131. นาวาอากาศเอก ดร.ณภัทร แก้วนาค	วิทยาลัยกองทัพอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
132. ดร.รุ่งเรือง แสนโกษา	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม
133. ดร.อารียา จ้านงค์ยา	นักวิชาการอิสระ
134. ดร.เอนก พันธรัตน์	นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการของอาจารย์ นักศึกษา และผู้ที่สนใจอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2566 เป็นปีที่ 14 วารสารได้มีการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้เป็นที่ยอมรับ โดยได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย TCI จัดให้อยู่ในอันดับกลุ่ม 2 วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณภาพของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถาบัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นทางวิชาการ รวมถึงบริการทางสังคม

เนื้อหาในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ จำนวน 13 เรื่อง คือ 1) การพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) การศึกษาความพึงพอใจต่อการออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษาเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง ชุมชนไทยเบ๊ บ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี 3) นวัตกรรม “จึงผง” การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตผลทางการเกษตรกับการพัฒนาชุมชนสู่ความมั่นคงทางอาหารจากการใช้ประโยชน์ 4) การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ: กรณีศึกษาชุมชนในเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร 5) การศึกษาผลการฝึกออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานีต่อเส้นรอบเอว 6) การนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุไปปฏิบัติศึกษากณิ: ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท 7) รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร 8) ภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดาไ้ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม 9) การติดตาม ประเมินผลจากการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 10) รูปแบบการพัฒนาจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” ในจังหวัดลพบุรี 11) การเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ 12) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา Soft Skills ของผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษาให้พร้อมสำหรับสถานประกอบการ และ 13) “พื้นที่” ในนวนิยายเรื่อง พุดนของทะย่มะ คะตะอิ ทุกบทความดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน รูปแบบ (Double - blinded) และการกลั่นกรองจากคณะกรรมการจัดทำวารสาร เนื้อหาสาระสำคัญของบทความในฉบับนี้มีความหลากหลาย ทรงคุณค่าในเชิงวิชาการ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมทั้งกลุ่มมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการศึกษา

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณคณะทำงานทุกท่านที่ขับเคลื่อนวารสารฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงตามจุดประสงค์ในการเป็นวารสารที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการพิจารณา กลั่นกรองบทความและอาจารย์ นักศึกษา ผู้ที่สนใจทุกท่านที่ได้ส่งบทความเผยแพร่ในวารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และหวังว่าจะได้รับความไว้วางใจเช่นนี้ตลอดไป

วีริชัญญ์ บุญส่ง
บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(2)
บทบรรณาธิการ	(5)
สารบัญ	(7)
บทความวิจัย	
การพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	1
: ธนพร แฉวโธสง, และพัชรี ชีวคำนวน	
การศึกษาความพึงพอใจต่อการออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษาเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง ชุมชนไทยเบิ้ง บ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี	13
: สุธินี วงศ์วัฒนากุล, สาวิตรี บุญประเสริฐ, ปนัดดา สมบุญ, อรอุมา กอพงษ์, สุดารัตน์ ม่วงกรุง, พรรณีภา บัวใหญ่, และภูเทพ ประภากร	
นวัตกรรม “ชิงผง” การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตผลทางการเกษตรกับการพัฒนาชุมชน สู่ความมั่นคงทางอาหารจากการใช้ประโยชน์	31
: กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์, และอริศราวรรณ นิยมรัตน์จรรยา	
การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ: กรณีศึกษาชุมชนในเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร	43
: กฤชญา พุ่มพิน, วณัฐพงศ์ เบญจพงศ์, และจุฑาภรณ์ มาสันเทียะ	
การศึกษาผลการฝึกออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานีต่อเส้นรอบเอว	59
: อรุมา นาทสีทา, และจตุรฤช บุขรา	
การนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุไปปฏิบัติศึกษากรณี: ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท	71
: ไพศาล ขุนวิเศษ, และศุภชัย ยาวะประภาษ	
รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร	89
: ศิริพร แสนรัตน์, วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล, ศักดิ์ชัย นิธิวิทยี, และโกศล มีคุณ	
ภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดไผ่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม	109
: ทชยา วนะบวรเดชน์, และจิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์	

	หน้า
การติดตาม ประเมินผลจากการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565	121
: พัทณี กุลพานันท์, เกษสุตา บุรณพันธ์ศักดิ์, และชัยชนันท์ จันทวงศ์เดือน	
รูปแบบการพัฒนาจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” ในจังหวัดลพบุรี	135
: กาสัก เต๊ะชั้นหมาก, จุฑาพร พันธุ์วัฒนา, และศศิวิมล สีทับทิม	
บทความวิชาการ	
การเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ	151
: วิชาศิริ แจ่มแสงทอง, หทัยชนก อินลบ, ณัฐฐพล คุปต์ธนโรจน์, และวิภารัตน์ มุสิกะเจริญ	
การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา Soft Skills ของผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษา ให้พร้อมสำหรับสถานประกอบการ	169
: ปรางฉาย ปรัตตจริยา, ธิติพร สุวรรณอำภา, และวิภารัตน์ มุสิกะเจริญ	
“พื้นที่” ในนวนิยายเรื่องฟุตนของทะยะมะ คะตะอิ	185
: สุนิศา ธรรมาวีวัฒน์, และชลันธร พาณิชย์วิบูลย์	
ภาคผนวก	199
แนะนำผู้เขียน	
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	
การจัดรูปแบบหน้ากระดาษวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	
รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและการเขียนเอกสารอ้างอิง	

การพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
Development of Communication Skills for Students in Early
Childhood Education by Using Problems - Based Learning

ธนพร แถวไรสง,* และพัชรี ชิวคำนวน**

Tanaporn Thaewthaisong, and Phatcharee Chiwakumnuan

Received: July 5, 2022 Revised: December 9, 2022 Accepted: December 26, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และ 2. เปรียบเทียบทักษะการสื่อสารของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 โดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยกิจกรรมการแสดง บทบาทสมมติ การเล่านิทาน การเขียนเรียงความ และอ่านเรียงความ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน แบบประเมินทักษะการสื่อสารแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 16 ข้อ สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับการพัฒนาทักษะการสื่อสาร โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีคะแนนสูงขึ้น และ 2) เปรียบเทียบความต่างของคะแนนทักษะการสื่อสารก่อนและหลังการจัด กิจกรรม นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยมีทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน มีคะแนนสูงกว่าก่อนการจัด กิจกรรม

คำสำคัญ: กิจกรรมพัฒนาทักษะ, ทักษะการสื่อสาร, ปัญหาเป็นฐาน

* อาจารย์สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

** อาจารย์สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Abstract

This research the objectives are to 1. develop communication skills of first year students majoring in early childhood education and 2. to compare communication skills of first year students majoring in early childhood education by using problems-based method before and after the communication skills development activities and problem-based communication with role-playing activities, storytelling, essay writing and read the essay Samples Used in this research were 28 freshman year students majoring in Early Childhood Education, Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University in the second semester of the academic year 2021. The instruments used in this research consisted of 10 learning management plans, and 16 checklist communication skills assessment forms. The statistics used were mean and standard deviation. and t-test.

The results showed that 1. students majoring early childhood education who received a problem-based communication skill development elicited higher scores and 2. a comparison of the difference in communication skills scores before and after the treatment demonstrated that students majoring in early childhood education had listening, speaking, reading, and writing skills with statistically significantly higher scores than before the activity.

Keywords: Skill Development Activities, Communication Skills, Problem - Based Learning

บทนำ

“ภาษานอกจากจะเป็นเครื่องมือสื่อสารแสดงความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วโลกแล้วยังเป็นเครื่องแสดงให้เห็นวัฒนธรรมอารยธรรมและเอกลักษณ์ประจำชาติอีกด้วย ไทยเป็นประเทศซึ่งมีขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปกรรมและภาษา ซึ่งเจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีตกาลเราเป็นผู้อนุชนจึงควรภูมิใจช่วยกันผดุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่บรรพบุรุษได้อุตสาหะสร้างสรรค์ขึ้นไว้ให้เจริญสืบไป” (พระราชดำรัสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อ้างถึงใน ชลาธิบ สมานทิโต, 2556)

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาบุคลากรของประเทศ โดยเริ่มพัฒนาตั้งแต่ปฐมวัยทั้งความรู้ทางด้านวิชาการ ทักษะทางภาษาและทักษะการสื่อสาร บทบาทสำคัญของครู พ่อแม่ และผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงมีความสำคัญต่อการส่งเสริมทักษะการสื่อสารด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้คำสุภาพในการสื่อสารที่ถูกต้องและเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เนื่องจากเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่กำลังเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลรอบตัว ดังนั้นการดูแลเอาใจใส่ในการอบรมเลี้ยงดู และการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาเด็กเต็มตามศักยภาพ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเด็กทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนาและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างเป็นองค์รวม มีคุณภาพ และเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งต้องเป็นปัญหาที่ใกล้ตัวและพบเจอในชีวิตประจำวัน เพราะผู้เรียนจะเข้าใจ และสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นโดยใช้กระบวนการปัญหาเป็นฐาน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เลือกวิธีการและประเมินผลด้วยตัวเอง เพื่อประโยชน์ในการค้นหาคำตอบ และรับส่งข้อมูลร่วมกัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเกิดความรู้ใหม่ เมื่อจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการประเมินผลต้องประเมินตามสภาพจริง โดยพิจารณาความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานนั้น จำเป็นต้องใช้ปัญหาในการดำเนินกิจกรรม (อานภาพ เลขะกุล, 2550)

การกำหนดปัญหาอย่างเหมาะสม จึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ ซึ่งแนวทางในการเลือกปัญหาอย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้โดยการกำหนดปัญหา ผู้สอนสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นผู้เรียน อาจเป็นการแนะนำแนวทาง ยกตัวอย่างสถานการณ์หรือถามคำถามที่ให้คิดต่อ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหา มีโอกาสเลือก และเสนอปัญหาที่หลากหลายตามความสามารถและความสนใจ ซึ่งก่อนที่จะกำหนดปัญหานั้น ผู้สอนควรทดสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนเสียก่อน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดปัญหา ซึ่งต้องเหมาะสมกับความรู้พื้นฐานของผู้เรียน จากนั้นทำความเข้าใจกับปัญหา โดยผู้สอนจะกระตุ้นผู้เรียนด้วยคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับปัญหาที่อยากรู้ เพื่อหาแนวทางและวิธีการในการหาคำตอบ โดยผู้เรียนจะต้องดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบโดยมีการกำหนดกติกา วางเป้าหมาย และดำเนินกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนด เมื่อพบแนวทาง

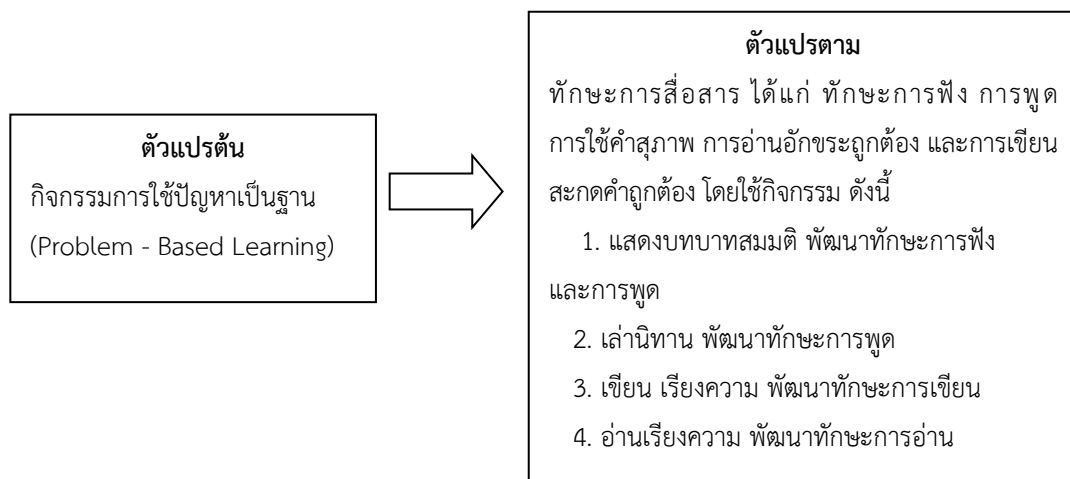
และวิธีหาคำตอบแล้วผู้เรียนแต่ละคนสังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรม โดยมีการนำเสนอ เพื่อหาข้อสรุป ทบทวน และตรวจสอบความถูกต้อง โดยผู้สอนถามคำถามโดยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเกิด ความคิดรวบยอด โดยให้ผู้เรียนนำข้อสรุปที่ได้มาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่และเลือกวิธีที่จะแก้ปัญหาโดยผ่านความเห็นชอบ จากผู้สอนในการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมในการนำเสนอ ผู้เรียนนำองค์ความรู้ที่ได้ไปนำเสนอ ตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ โดยผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้จากการดำเนินงานของผู้เรียนตามสภาพจริง จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนับว่าเป็นหนึ่งในแนวการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 เพราะเป็นหนึ่งในแนวการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสามารถนำมาใช้กับผู้เรียนทุกระดับชั้น โดยขึ้น อยู่กับการค้นหาปัญหาที่เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน

จากประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนกับนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 พบว่า มีการใช้ ภาษาและการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นด้านการฟังแล้วนำไปสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจหรือการพูดที่มีคำพูด ไม่สุภาพ ไม่เหมาะสม รวมถึงการอ่านที่ยังไม่ถูกต้องตามอักขระ และการเขียนที่สะกดยังไม่ถูกต้อง รวมถึงภาษา กิริยาท่าทางที่ใช้ในการสื่อสารที่ขาดการยั้งคิด ผู้วิจัยจึงตระหนักในความสำคัญด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ให้ถูกต้องกับบุคคล กับกาลเทศะที่เหมาะสม เพราะในอนาคตนักศึกษาเหล่านี้ต้องไปประกอบวิชาชีพครูระดับปฐมวัย ต้องสื่อสารกับเด็กเล็ก กับผู้ปกครองของเด็ก รวมถึงเพื่อนร่วมงาน ดังนั้นภาษาและการสื่อสารจึงมีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่ง และควรต้องเป็นแบบอย่างที่ดีงาม ไม่ว่าจะเป็นการพูดประกอบภาษากาย การอ่าน และการเขียนให้ถูกต้อง เหมาะสม โดยเฉพาะกับเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของสังคมในอนาคต ครู พ่อแม่ ผู้เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญการพัฒนาและเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะเด็กวัยกำลังเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลรอบตัว หากเด็ก มีแบบอย่างที่ดี มีพฤติกรรม มีคำพูด และภาษากายที่ถูกต้องเหมาะสม เชื่อมั่นว่าเด็กในวันนี้จะเติบโต เป็นผู้ใหญ่ที่ แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจอย่างแน่นอน ผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) มาออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา ปว 1102104 การจัดกิจกรรมทางภาษา และการสื่อสารสำหรับเด็กปฐมวัย กับนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 เพื่อให้ให้นักศึกษามีทักษะทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนถูกต้อง สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับบุคคลกับกาลเวลา สถานที่ตามกาลเทศะ ในชีวิตประจำวัน และในการประกอบวิชาชีพครูในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning)
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 โดยการใช้ปัญหา เป็นฐาน (Problem - Based Learning) ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำนวน 2 ห้อง โดยมีนักศึกษาทั้งหมดจำนวน 52 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำนวน 1 ห้อง โดยมีนักศึกษาทั้งหมดจำนวน 28 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยมีรายละเอียดของเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนการสอนตามคำอธิบายรายวิชาใน มคอ. 3 รายวิชาการจัดการกิจกรรมทางภาษาและการสื่อสารสำหรับเด็กปฐมวัยจำนวน 10 แผน

2.2 แผนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) จัดทำให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุไว้ในแผน โดยนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) บูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนตามคำอธิบายรายวิชาใน มคอ. 3 รายวิชาการจัดการกิจกรรมทางภาษา และการสื่อสารสำหรับเด็กปฐมวัยจำนวน 10 แผน

2.3 แบบประเมินทักษะการสื่อสารแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) 4 ทักษะ ทักษะละ 3 ข้อ รวม 16 ข้อ ข้อละ 3 คะแนน รวม 48 คะแนน

2.4 นำแผนการจัดการเรียนการสอน และแบบประเมินทักษะการสื่อสารที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความสอดคล้องกับจุดประสงค์

2.5 นำแผนการจัดการเรียนการสอน และแบบประเมินทักษะการสื่อสาร ไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์พิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 2 ใน 3 คน แล้วนำคะแนนหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินกับจุดประสงค์ ซึ่งในการศึกษาคครั้งนี้มีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินกับจุดประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 ซึ่งถือว่าเชื่อถือได้โดยมีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญให้ปรับแก้ดังนี้ การจัดกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมทั้งรายบุคคลและแบบกลุ่ม แบบกลุ่มควรลดความสามารถของนักศึกษา ควรมีกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันและวิชาชีพครู

2.6 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนการสอน แบบประเมินทักษะการสื่อสารแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดลองกับนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1

ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยได้ทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 28 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ชี้แจงให้นักศึกษาทราบเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ด้วยกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ การเล่นเกม การเขียนเรียงความ และการอ่านเรียงความ ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาตามคำอธิบายรายวิชาการจัดกิจกรรมทางภาษา และการสื่อสารสำหรับเด็กปฐมวัย

3.2 ชี้แจงให้นักศึกษาทราบถึงเนื้อหารายละเอียดของวิชาที่จะสอน รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมที่ต้องดำเนินการในรายวิชา และขั้นตอนกระบวนการเก็บรวบรวมคะแนนและข้อมูลต่าง ๆ ของนักศึกษาสำหรับใช้ในการดำเนินงานวิจัย

3.3 ชี้แจงให้นักศึกษาทราบขั้นตอนการเรียนการสอนโดยปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) โดยมีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน และผู้วิจัยให้นักศึกษานำปัญหาทักษะการสื่อสารของตนเองมาใช้เป็นเครื่องมือในกระบวนการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ผู้สอนทดสอบทักษะการสื่อสารพื้นฐานของนักศึกษา ก่อนเพื่อให้นักศึกษาค้นพบปัญหา และกำหนดปัญหาของตนเอง

ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ผู้สอนกระตุ้นนักศึกษาด้วยคำถาม เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจปัญหา และหาแนวทางในการแก้ปัญหาทักษะการสื่อสาร โดยผู้สอนคอยดูแลตรวจสอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 3 นักศึกษาดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบร่วมกันจึงได้กิจกรรมในการแก้ปัญหา ดังนี้ กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมเล่นเกม กิจกรรมเขียนเรียงความเรื่องเป้าหมายในชีวิตของตนเอง และกิจกรรมอ่านเรียงความของตนเอง ให้ผู้สอนและเพื่อน ๆ ฟัง ดำเนินกิจกรรมในระยะเวลา 10 สัปดาห์ โดยผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันประเมินและบันทึกพฤติกรรม

ขั้นที่ 4 นักศึกษาแต่ละคนวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสารของตนเองที่ได้จากการจัดกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ การเล่านิทาน เขียนเรียงความ และการอ่านเรียงความรวมถึงการนำไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน และสรุปทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ของตนเอง

ขั้นที่ 5 สรุปและประเมิน โดยให้นักศึกษาสรุปเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะการสื่อสารของตนเอง ก่อนจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรมในรูปแบบนำเสนอหน้าชั้นเรียนเป็นรายบุคคลในสัปดาห์สุดท้ายของการจัดการเรียนการสอน เมื่อสิ้นสุดการทดลองผู้วิจัยนำคะแนนจากการประเมินก่อนจัดกิจกรรม ระหว่างจัดกิจกรรม และหลังจัดกิจกรรม แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าสถิติเพื่อสรุปผลตามลำดับ

3.4 เมื่อผู้วิจัยชี้แจงให้นักศึกษาทราบขั้นตอนการเรียนการสอนโดยปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ให้เข้าใจทุกขั้นตอนแล้วนำแบบประเมินทักษะการสื่อสารไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายโดยการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบประเมินในการทดลอง ดังนี้

3.4.1. กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ	จำนวน	4 ข้อ 12 คะแนน
3.4.2. กิจกรรมเล่านิทาน	จำนวน	4 ข้อ 12 คะแนน
3.4.3. กิจกรรมเขียนเรียงความ	จำนวน	4 ข้อ 12 คะแนน
3.4.4. กิจกรรมอ่านเรียงความ	จำนวน	4 ข้อ 12 คะแนน

3.5 ผู้วิจัยให้นักศึกษาทำการทดสอบทักษะการสื่อสารประกอบด้วย ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน โดยการทำแบบประเมินก่อนการทดลอง (Pretest) กับกลุ่มเป้าหมายเป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อให้นักศึกษาได้พบปัญหาด้านการสื่อสารของตนเอง

3.6 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองพัฒนาทักษะการสื่อสาร ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่านและเขียน โดยจัดกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 10 ครั้ง ในชั่วโมงสอนตามตารางสอน

3.7 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับนักศึกษา ระหว่างทำการทดลองในแต่ละสัปดาห์ผู้วิจัยและนักศึกษาร่วมกันประเมิน ทั้งประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้สอนประเมินนักศึกษา ซึ่งใช้แบบประเมินชุดเดียวกันกับที่ใช้ในการประเมินครั้งแรก เพื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะการสื่อสารทั้งรายกลุ่มและรายบุคคลทั้งก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ทักษะการสื่อสาร ประกอบด้วยทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของนักศึกษา โดยวิเคราะห์จากคะแนนที่ได้จากการประเมินนักศึกษาทั้งก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง

4.2 นำคะแนนจากการวิเคราะห์ก่อนการทดลองและหลังการทดลองมาเปรียบเทียบโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผลวิจัยการพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ด้วยกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ เล่านิทาน เขียนเรียงความ และอ่านเรียงความของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย ดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการสื่อสาร ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยรวม ดังนี้

(N=28)

กลุ่มเป้าหมาย	$\bar{x}$	S.D.
ก่อนทดลอง	19.52	2.53
หลังทดลอง	34.39	3.14

จากตาราง 1 พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ก่อนการทดลอง คะแนนค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ = 19.52 คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 2.53 หลังการทดลอง คะแนนค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ = 34.39 คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 3.14

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการสื่อสาร ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง เป็นรายด้าน ดังนี้

(N=28)

กิจกรรมแสดงพัฒนาทักษะการสื่อสาร	คะแนนทักษะการสื่อสาร		คะแนนทักษะการสื่อสาร	
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ (พัฒนาทักษะการฟัง,ทักษะการพูด)	6.64	0.54	9.78	0.72
กิจกรรมเล่านิทาน (พัฒนาทักษะการพูด)	4.71	0.80	9.03	0.83
กิจกรรมเขียนเรียงความ (พัฒนาทักษะการเขียน)	3.96	0.63	7.71	0.76
กิจกรรมอ่านเรียงความ (พัฒนาทักษะการอ่าน)	4.21	0.56	7.78	0.83
ผลรวม	19.52	2.53	34.39	3.14

จากตาราง 2 พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศรีปทุมวียุคปี 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) มีคะแนนเฉลี่ยกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ (ทักษะการฟัง, ทักษะการพูด) ก่อนการทดลองค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 6.64 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.54) คะแนนหลังการทดลองค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 9.78 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.72) คะแนนเฉลี่ยกิจกรรมเล่านิทาน (ทักษะการพูด) ก่อนการทดลองค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.71 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.80) คะแนนหลังการทดลองค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 9.03 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.83) คะแนนเฉลี่ยกิจกรรมเขียนเรียงความ (ทักษะการเขียน) ก่อนการทดลองค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.96 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.63) คะแนนหลังการทดลองค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 7.71 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.76) คะแนนเฉลี่ยกิจกรรมการอ่านเรียงความ (ทักษะการอ่าน) ก่อนการทดลองค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.21 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.56) คะแนนหลังการทดลองค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 7.78 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.83)

หลังการทดลองคะแนนเฉลี่ยทักษะการสื่อสาร คะแนนเฉลี่ยกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ (ทักษะการฟัง ทักษะการพูด) กิจกรรมเล่านิทาน (ทักษะการพูด) กิจกรรมเขียนเรียงความ (ทักษะการเขียน) และกิจกรรมเขียนเรียงความ (ทักษะการอ่าน) เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยแต่ละกิจกรรมมาเปรียบเทียบกัน พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศรีปทุมวียุคปี 1 มีคะแนนทักษะการสื่อสารหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยจะเห็นได้ว่ากิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ มีคะแนนสูงกว่ากิจกรรมเล่านิทาน กิจกรรมการเขียน และการอ่านเรียงความ ทั้งก่อนและหลังการทดลอง เนื่องจากในชีวิตประจำวันของนักศึกษาได้ใช้และแสดงบทบาทตามสถานการณ์ในชีวิตจริง เช่น บทบาทลูก บทบาทพี่ บทบาทน้อง บทบาทเพื่อน ฯลฯ มากกว่ากิจกรรมการเล่านิทาน กิจกรรมเขียน และอ่านเรียงความ จึงทำให้นักศึกษามีทักษะการฟังและการพูด สูงกว่าทักษะการอ่านและการเขียน แต่หลังจากการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ด้วยกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมการเล่านิทาน กิจกรรมเขียน และอ่านเรียงความ ส่งผลให้นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศรีปทุมวียุคมีคะแนนทักษะการสื่อสารสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

อภิปรายผล

การวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ด้วยกิจกรรมกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ การเล่านิทาน การเขียนเรียงความ และการอ่านเรียงความของนักศึกษาศาขาวิชาการศึกษาศรีปทุมวียุค ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจนำไปสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ประกอบด้วยทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของนักศึกษาศาขาวิชาการศึกษาศรีปทุมวียุค พบว่า นักศึกษาศาขาวิชาการศึกษาศรีปทุมวียุคที่ได้รับการจัดกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ การเล่านิทาน การเขียนเรียงความ และการอ่านเรียงความ มีคะแนนทักษะการสื่อสารสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยให้นักศึกษาได้ประเมินทักษะการสื่อสารของตนเองก่อนเรียน เพื่อค้นพบปัญหาการสื่อสารนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าหาแนวทางในการแก้ปัญหาการสื่อสาร โดยได้ดำเนินกิจกรรมเป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 4 ชั่วโมง โดยในแต่ละสัปดาห์ผู้สอน และนักศึกษาร่วมกันประเมิน

และจัดบันทึกจุดเด่น จุดที่ควรปรับปรุง และสรุปกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ เพื่อให้ให้นักศึกษานำไปพัฒนาในสัปดาห์ถัดไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วัชร เล่าเรียนดี (2553) ที่กล่าวถึงการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาด้วยการจัดสถานการณ์ บทบาทสมมติ เรื่องสั้น หรือขมขิดโอ และค้นพบปัญหานั้นเอง รวมถึงขึ้นจัดกลุ่มผู้เรียนจำนวน 3 - 6 คน ให้ร่วมมือกันในกระบวนการกลุ่ม และรายบุคคล เพื่อร่วมกันทำความเข้าใจปัญหาที่ค้นพบ ร่วมมือกันคิดหาวิธีแก้ปัญหา วางแผน หาแนวทางที่ชัดเจน โดยใช้สื่อหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นมาใช้ เพื่อการแก้ปัญหา และยังสอดคล้องกับ ชลาธิป สมานิต (2556) กล่าวว่า ภาษาที่มนุษย์ใช้สื่อสารนั้นแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1. อวจนภาษา (Non - Verbal Communication) เป็นกริยาอาการและความรู้สึกที่แสดงออกมาทางสีหน้าท่าทางการแสดงออกทางร่างกาย ตัวอย่างเช่น ในสถานการณ์ที่แม่กับลูกนั่งอยู่ด้วยกัน แม่กับลูกอาจจะไม่มีการพูดคุยกันเลย เช่น ในขณะที่ลูกกำลังเอนตัวนอนหลับและที่ปลั๊กไฟ แม่หันไปมองหน้าลูกแล้วทำหน้าตาดีใจ ลูกก็จะงอกรักมือไม่กล้าเอนตัวนอนหลับและที่ปลั๊กไฟอีก หรือท่าทางยกไหล่ซึ่งชาวตะวันตกมองว่า ท่ายกไหล่หมายถึง ไม่รู้หรือไม่เข้าใจสิ่งที่คู่สนทนากล่าว แต่ในสังคมไทยท่ายกไหล่จะไม่เหมาะสมในการนำมาใช้โดยเฉพาะหากผู้อาวุโสหน่อยแสดงท่านี้ต่อผู้อาวุโสกว่าจะถือว่าผู้อาวุโสอ่อนนั้นไม่ให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโสกว่า เป็นต้น 2. วจนภาษา คือการสื่อสารที่เป็นคำพูด (Verbal Communication) หมายถึง การเปล่งเสียงออกมาเป็นคำพูดเพื่อส่งสารให้กับผู้รับสาร

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะสื่อสารโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ประกอบด้วย ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย พบว่า หลังการทดลอง โดยภาพรวม นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยมีทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ การเล่านิทาน การเขียนเรียงความ และการอ่านเรียงความ เป็นกิจกรรมน่าสนใจ เข้าใจง่าย มีความสนุกสนาน และกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ต้องจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยในอนาคตข้างหน้า นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยต้องไปประกอบวิชาชีพครู จึงทำให้นักศึกษาเกิดแรงจูงใจและสนใจในการทำกิจกรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน อย่างถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2557) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดสถานการณ์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย ผู้สอนอาจจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาเพื่อฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบและความเข้าใจในปัญหานั้นซึ่งกระบวนการคิด เพื่อหาวิธีและแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978) ได้กล่าวว่า ภาษามีความสำคัญต่อพัฒนาการของมนุษย์ในแง่บุคคลและสังคมหลายทิศทาง ภาษาเป็นสื่อถ่ายทอดมรดกทางวิชาการและวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง จากคนรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นถัดไป ภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ที่เพิ่มพูนพัฒนาการทางสติปัญญาระดับบุคคล สังคม และอารยธรรมเพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับอะไรและเพื่ออะไร การจัดโครงสร้างของสิ่งที่จะพูดได้ถูกต้องครบถ้วน การจัดลำดับความคิดของเรื่องที่จะสื่อสารได้ต่อเนื่องและสอดคล้องกัน การเลือกวิธีนำเสนอ และสำนวนภาษาให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการสื่อสารช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการนำเสนอความคิดด้วยการพูด เช่น น้ำเสียง สีหน้าท่าทาง จังหวะการพูดตามที่เรียบเรียงไว้ และมีรายละเอียดครบถ้วน

จะเห็นได้การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ผ่านกิจกรรมบทบาทสมมติ กิจกรรมเล่านิทาน กิจกรรมเขียนเรียงความและอ่านเรียงความ สามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยได้ดีขึ้น และยังต้องพัฒนาต่อไปอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องในทุกรายวิชา เพื่อให้เกิดเป็นอุปนิสัยในการใช้ภาษาและการสื่อสารตามศักยภาพของนักศึกษา เพื่อนำไปประกอบวิชาชีพครูได้อย่างมีคุณภาพ จากการเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนที่ได้จากการประเมินหลังการทดลอง นักศึกษามีผลคะแนนทักษะการสื่อสารสูงกว่าก่อนการทดลอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ด้วยกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมเล่านิทาน และกิจกรรมเขียนเรียงความและอ่านเรียงความ เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย โดยผู้วิจัยได้ทำการทดลองด้วยตนเอง และมีข้อเสนอแนะที่นำไปใช้เพื่อให้มีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเองในด้านอื่น ๆ เช่น การกล้าแสดงออก การมีภาวะความเป็นผู้นำ การมีมารยาทที่ดีงาม เป็นต้น เพราะถ้าหากนักศึกษาไม่ทราบปัญหาหรือจุดควรพัฒนาของตนเอง ก็เป็นเรื่องยากในการพัฒนาในด้านนั้น ๆ ให้ดีขึ้น ดังนั้นผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาค้นพบตัวเองทั้งจุดเด่น และจุดควรพัฒนาในทุก ๆ รายวิชา

2. ผู้สอนควรให้คำแนะนำขั้นตอนและกระบวนการค้นพบปัญหาด้วยตนเอง การสร้างแบบประเมินและการใช้แบบประเมินรวมถึงการจดบันทึกให้กับนักศึกษาโดยละเอียด เพื่อให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจสามารถนำไปใช้ได้จริงในการประเมินทักษะด้านอื่น ๆ ทั้งของตนเอง และผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมที่ไม่ใช่เฉพาะในห้องเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำวิธีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ไปศึกษาวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ในลักษณะการเรียนรู้แบบวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ (Online Learning) เป็นต้น

2. ควรมีการพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยในทุกระดับชั้นปี เพื่อความต่อเนื่องจนเป็นนิสัย เพราะปัจจุบันนี้นิยมใช้สื่อออนไลน์เพื่อการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว และเนื่องจากความเร็วในการสื่อสารนี้ ทำให้คนรุ่นใหม่เกิดการเลียนแบบภาษาที่ไม่เหมาะสม โดยไม่รู้ตัวหากใช้ภาษาในการสื่อสารไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมกับผู้รับสาร อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิป สมมติโต. (2556). การพัฒนาภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทศนา แหมมณี. (2557). การเรียนรู้และคุณภาพของเยาวชน. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพเยาวชน (สสค.) กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์ลักษณ์.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2553). รูปแบบกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. นครปฐม: มหาวิทยาลัย ศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อานุกาฬ เลชะกุล. (2550). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Vygotsky, L., S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Process*. Cambridge M.A.: Harvard University Press.

การศึกษาความพึงพอใจต่อการออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษาเพื่อการเรียนรู้
เรื่อง ชุมชนไทยเบิ้ง บ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี

The Study of Satisfaction in Designing Bilingual Creative Media
for Learning about Thai Beng Community, Ban Khoksalung,
Lopburi Province

สุธินี วงศ์วัฒนากุล,* สาวิตรี บุญประเสริฐ,** ปณัดดา สมบุญ,***

อรอุมา กอพงษ์,**** สุดารัตน์ ม่วงกรุง,***** พรณิภา บัวใหญ่,***** และภูเทพ ประภากร*****

Sutinee Wongwattananukul, Sawitree Bunprasert, Panadda Somboon,
Onuma Gorpong, Sudarat Muangkrung, Pannipa Baoyai and Puthep Prapagorn

Received: July 27, 2022 Revised: September 15, 2022 Accepted: October 7, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษาเพื่อการเรียนรู้เรื่อง ชุมชนไทยเบิ้ง บ้านโคกสูง ซึ่งออกแบบเป็นสื่อวีดิโอภาษาจีนและภาษาไทย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ศึกษาในรายวิชาภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 24 คน กลุ่มที่ 2 คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวชุมชนไทยเบิ้ง บ้านโคกสูง จำนวน 2 คน และ กลุ่มที่ 3 คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนไทยเบิ้ง จำนวน 5 คน กลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่มได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจในการออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษาเพื่อการเรียนรู้ ชุมชนไทยเบิ้งบ้านโคกสูงโดยตามแบบ ADDIE MODEL สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

** นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

*** นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

**** นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

***** นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

***** นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

***** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมผู้ตอบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และมีค่า S.D. เท่ากับ 0.51 คิดเป็นร้อยละ 91 โดยรายการที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ การนำสื่อไปใช้หรือเผยแพร่ไม่ซับซ้อน เหมาะสมกับการนำไปประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน อันดับรองลงมาคือ รูปแบบการนำเสนอของสื่อมีความน่าสนใจ ดึงดูดให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนไทยเบิ้ง บ้านโคกสูง และอันดับที่สามคือความพึงพอใจในภาพรวมหลังใช้สื่อสร้างสรรค์ชุดนี้

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ชุมชนไทยเบิ้ง บ้านโคกสูง, ภาษาจีน, สื่อสร้างสรรค์

Abstract

The objective of this research was to study the satisfaction in designing bilingual creative media for learning about Thai Beng Community, Ban Khok Salung. which is designed to be a video media in Chinese and Thai. The target groups used in this research are divided into 3 groups: the first group is 24 students of the Chinese language program, Faculty of Humanities and Social Sciences who studied Chinese for Tourism Course, the second group were 2 Chinese tourists who had traveled to the Thai Beng community, Ban Khok Salung, and the last were 5 stakeholders. who is a community leader and Thai Beng villagers. All 3 target groups were recruited by purposive sampling method. The research instruments were the satisfaction assessment form for the design of creative bilingual media for learning about Thai Beng Ban Khok Salung community by integrating the concept of learning media design using ADDIE model. Statistics applied are mean and standard deviation.

The results showed that the respondents had the highest level of satisfaction overall. The mean was 4.55 and the standard deviation was 0.51 or 91 percent. The items with the greatest satisfaction were the simple media use or distribution followed by suitability for public relations to promote tourism to the community, and the media presentation style is interesting and attracting tourists to the community. The third satisfaction was overall satisfaction after using this creative media.

Keywords: Satisfaction, Thai Beng Community Ban Khok Salung, Chinese, Creative Media

บทนำ

ชุมชนไทยเบ๊ง บ้านโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรีเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ในด้านวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย และอาหารที่โดดเด่น เห็นได้จากวิถีชีวิตของชาวไทยเบ๊งที่มีภาษาพูดเฉพาะตัว การใช้ยามไทยเบ๊งที่เป็นการทอดจากคนในชุมชน หรือแม้แต่นามสกุลของชาวไทยเบ๊งที่มักมีคำว่า “สูง” อยู่ด้วยเสมอ การสืบทอดอัตลักษณ์ของชุมชนเช่นนี้เป็นผลมาจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่สามารถรักษาวรรณมรดก ประเพณีดั้งเดิมของชาวไทยเบ๊งไว้โดยการก่อตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่เยาวชน ชาวบ้านและผู้สนใจได้มีโอกาสเข้ามาศึกษา ตลอดจนมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ๊งโคกสูงที่มีการเผยแพร่วิถีชีวิตผ่านสื่อป้ายประชาสัมพันธ์หรือข้อมูลทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อมิให้เอกลักษณ์ของชุมชนสูญหายและมีผู้ที่สืบทอดต่อไปได้ อีกทั้งยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางฐานวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ให้เกิดเป็นโอกาสในการแสวงหารายได้ในรูปแบบของการเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตของชาวไทยเบ๊ง อันส่งผลให้ชาวบ้านทุกรุ่นสามารถเลี้ยงชีพของตนไปพร้อมกับการทำเกษตรกรรม หรืออาชีพในครัวเรือนได้โดยไม่จำเป็นต้องย้ายถิ่นฐานหรือออกไปหางานทำในพื้นที่อื่น ซึ่งในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาเยี่ยมชมวิถีชีวิตเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐ อาทิ การจัดกิจกรรมรถไพลอยน้ำเป็นประจำทุกปี การพัฒนาองค์ความรู้ของชุมชนร่วมกับสาขาวิชาต่าง ๆ ที่สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีอย่างต่อเนื่อง เหล่านี้จึงยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าชุมชนไทยเบ๊ง บ้านโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ควรค่าแก่การศึกษา สืบทอดและเผยแพร่ไปสู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ชุมชนไทยเบ๊ง บ้านโคกสูงได้รับการพัฒนาและส่งเสริมในด้านต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านบริการวิชาการเพื่อท้องถิ่นนั้น ประกอบกับพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยครอบคลุมไปในพื้นที่สามบุรี คือ จังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี และสระบุรี ทำให้ชุมชนไทยเบ๊ง บ้านโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ได้รับการบริการทางวิชาการและพัฒนาท้องถิ่นผ่านโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีได้มอบหมายให้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์รับผิดชอบพื้นที่ชุมชนไทยเบ๊ง บ้านโคกสูงในการพัฒนา ร่วมกับสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งในปีงบประมาณ 2565 นี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีจัดโครงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ผ่านการบูรณาการศาสตร์ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ และนำไปเผยแพร่ ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการเรียนการสอน ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ด้านการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้เป็นนวัตกรรมที่มีความคิดสร้างสรรค์ นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนท้องถิ่นได้

คณะผู้จัดทำจากสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้เล็งเห็นถึงอัตลักษณ์และความสำคัญของการเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่ต้องนำความรู้ตามศาสตร์สาขาวิชาที่ตนศึกษามาพัฒนา ต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่การบริการวิชาการและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชนท้องถิ่นโดยนำความโดดเด่นและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมานำเสนอในรูปแบบของสื่อการเรียนรู้ภาษาจีนที่ทันสมัย สร้างสรรค์ โดยผ่านการออกแบบอย่างเป็นกระบวนการตามหลัก ADDIE MODEL เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์

กลุ่มเป้าหมายไปจนถึงขั้นตอนการประเมินผลความพึงพอใจ เข้าถึงได้ง่ายและมีเนื้อหาที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนได้อย่างครบถ้วน โดยคณะผู้จัดทำเน้นการสร้างสรรค์สื่อแบบเคลื่อนไหว มีการประยุกต์ใช้แนวคิด Active Learning เข้ามาออกแบบสื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ชุดนี้ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะสามารถช่วยเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้แก่นักท่องเที่ยวชาวจีนเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น อันจะนำมาซึ่งรายได้และการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยเบิ่ง บ้านโคกสูงให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษาเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง ชุมชนไทยเบิ่ง บ้านโคกสูง

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้จัดทำได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการสร้างสรรค์สื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อในครั้งนี้ ประกอบด้วย แนวคิดการผลิตสื่อการเรียนรู้และแนวคิด Active Learning มีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดการผลิตสื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

ทิตนา แคมมณี (2555, หน้า 418 - 419) ให้จัดประเภทของสื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งความหมายของนวัตกรรม คือ การนำสิ่งใหม่เข้ามาเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมจากวิธีการที่ทำอยู่เดิม เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ คือ การนำเอาความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ข้อคิดค้นใหม่ ๆ เข้ามาใช้เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้นกว่าเดิมและให้ความหมายเพิ่มเติมว่า สิ่งใหม่อาจใหม่ทั้งหมดหรือใหม่บางส่วนเป็นสิ่งใหม่ในบริบทหนึ่ง แต่อาจเป็นของเก่าในอีกบริบทหนึ่ง เป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการยอมรับนำไปใช้บ้างแล้ว แต่ยังไม่แพร่หลายคือ ยังไม่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง หรือเป็นสิ่งใหม่ที่กำลังอยู่ในกระบวนการพิสูจน์ทดสอบว่าจะใช้ได้ผลมากน้อยเพียงใดในบริบทนั้น

ประเภทนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1. ประเภทสื่อการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ชนิด

1.1 สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการเรียน ชุดการสอน แบบฝึก แผ่นพับ เป็นต้น

1.2 สื่อโสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ ภาพยนตร์ สไลด์ โทรทัศน์ PowerPoint คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เทป เป็นต้น

สรุปประเภทของนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยศึกษาและนำมาสร้างเป็นสื่อนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ และสื่อโสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ ภาพยนตร์สั้นประกอบสื่อสิ่งพิมพ์

สุไม บิลโบ (2557, ออนไลน์, หน้า 2) ได้เสนอแนวคิดการออกแบบและพัฒนาสื่อบทเรียนมัลติมีเดีย หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์รูปแบบต่าง ๆ โดยนำขั้นตอนของ ADDIE MODEL มาใช้ประกอบด้วย

1. ขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์ผู้ใช้สื่ ผู้เรียน ประกอบด้วย ระดับชั้น อายุ เพศ ความรู้ภูมิหลัง การวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วยระดับความยากง่าย จำนวน การเรียบเรียงเนื้อหา การวิเคราะห์เวลา ประกอบด้วย จำนวนเวลาที่ใช้
2. ขั้นตอนการออกแบบ (Design) หมายถึง การออกแบบเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การออกแบบ กราฟิก ข้อความ ภาพ เสียง สี และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. ขั้นตอนการพัฒนา (Development) หมายถึง การนำสิ่งที่ออกแบบไว้มาจัดเรียงนำเสนอออกมา โดยมีการพัฒนาเนื้อหา กราฟิก ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนในสื่อนั้นให้ตรงตามวัตถุประสงค์และความเหมาะสมของเนื้อหา
4. ขั้นตอนการนำไปใช้ (Implementation) หมายถึง การทดลองนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาประสิทธิภาพ และจุดด้อย จุดที่ควรพัฒนาของสื่อ เพื่อนำกลับมาแก้ไขและพัฒนา
5. ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การประเมินความพึงพอใจโดยผู้เรียนหรือผู้ใช้สื่อนั้น เป็นผู้ประเมิน ซึ่งจะประเมินหลังจากนำสื่อการเรียนรู้นั้นไปใช้แล้ว

2. แนวคิด Active Learning

การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning หรือทราบกันดีในอีกหลายชื่อ อาทิ การจัดการเรียนรู้แบบฝังรู้ หรือการเรียนรู้เชิงรุก หรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการจัดการเรียนการสอนอีกแนวทางหนึ่งที่ได้รับ ความนิยมนอย่างต่อเนื่อง แนวทางการสอนแบบ Active Learning คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือ กระทำและได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนได้กระทำลงไปเป็นการจัดกิจกรรมเรียนรู้ หลักการจัดการสอนแบบ Active Learning จะเป็นการนำกลวิธีการสอน รวมถึงกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมหลากหลายรูปแบบเข้ามาใช้ ประกอบการจัดการเรียนการสอนในบทเรียนปกติ อาทิ การแก้ปัญหา การมอบหมายโปรเจกต์ การลองผิดลองถูก การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของตนเองและเพื่อนร่วมชั้น การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ การฝึกสนทนาในสถานการณ์ จำลองหรือการสอนที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมหรือรูปแบบเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน มีการลงมือปฏิบัติทักษะการสื่อสารต่าง ๆ กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ และการนำความรู้ไปใช้ที่หลากหลาย เป็นการฝึกฝน และทบทวนความรู้ให้อยู่อย่างคงทน อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันนับว่าเป็นแนวทาง การสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับทุกศาสตร์สาขาวิชาและทุกระดับการศึกษา (ภูเทพ ประภาร, 2562, หน้า 189)

นอกจากนี้ สถาพร พุทธิพิฏฐกุล (2558, ออนไลน์, ย่อหน้า 2) กล่าวถึงลักษณะของการจัดการเรียน การสอนแบบ Active Learning เป็นดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้
2. เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด
3. ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน

5. ผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
6. เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน ฟุด ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
7. เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง
8. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศ และหลักการความคิด

รวบยอด

9. ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
10. ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน

ตัวอย่างเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน รวมทั้งสามารถใช้ได้กับนักเรียนทุกระดับ ทั้งการเรียนรู้เป็นรายบุคคล การเรียนรู้แบบกลุ่มเล็ก และการเรียนรู้แบบกลุ่มใหญ่ McKinney (2008) ได้เสนอตัวอย่างรูปแบบหรือเทคนิค การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้ดี ได้แก่

1. การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair-Share) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับประเด็นที่กำหนดแต่ละคน ประมาณ 2-3 นาที (Think) จากนั้นให้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนอีกคน 3-5 นาที (Pair) และนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด (Share)
2. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning Group) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยจัดเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3 - 6 คน
3. การเรียนรู้แบบทบทวนโดยผู้เรียน (Student-led Review Sessions) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้และพิจารณาข้อสงสัยต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูจะคอยช่วยเหลือกรณีที่มีปัญหา
4. การเรียนรู้แบบใช้เกม (Games) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนนำเกมเข้าบูรณาการในการเรียนการสอน ซึ่งใช้ได้ทั้งในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน การสอน การมอบหมายงาน และหรือขั้นการประเมินผล
5. การเรียนรู้แบบวิเคราะห์วิดีโอ (Analysis or Reactions to Videos) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ดูวิดีโอ 5 - 20 นาที แล้วให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นหรือสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ดู อาจโดยวิธี การพูดโต้ตอบกัน การเขียนหรือการร่วมกันสรุปเป็นรายการกลุ่ม
6. การเรียนรู้แบบโต้เถียง (Student Debates) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้ นำเสนอข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์และการเรียนรู้ เพื่อยืนยันแนวคิดของตนเองหรือกลุ่ม
7. การเรียนรู้แบบผู้เรียนสร้างแบบทดสอบ (Student Generated Exam Questions) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างแบบทดสอบจากสิ่งที่ได้เรียนรู้อยู่แล้ว
8. การเรียนรู้แบบกระบวนการวิจัย (Mini - Research Proposals or Project) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่อิงกระบวนการวิจัย โดยให้ผู้เรียนกำหนดหัวข้อที่ต้องการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ เรียนรู้ตามแผน

สรุปความรู้หรือสร้างผลงานและสะท้อนความคิดในสิ่งที่ได้เรียนรู้หรืออาจเรียกว่าการสอนแบบโครงงาน (Project - Based Learning) หรือ การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning)

9. การเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Analyze Case Studies) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้อ่านกรณีตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จากนั้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแนวทางแก้ปัญหาภายในกลุ่ม แล้วนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด

10. การเรียนรู้แบบการเขียนบันทึก (Keeping Journals or Logs) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนจดบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้พบเห็นหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน รวมทั้งเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับบันทึกที่เขียน

11. การเรียนรู้แบบการเขียนจดหมายข่าว (Write and Produce a Newsletter) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนร่วมกันผลิตจดหมายข่าว อันประกอบด้วย บทความ ข้อมูลสารสนเทศ ข่าวสาร และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วแจกจ่ายไปยังบุคคลอื่น ๆ

12. การเรียนรู้แบบแผนผังความคิด (Concept Mapping) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนออกแบบแผนผังความคิด เพื่อนำเสนอความคิดรวบยอด และความเชื่อมโยงกันของกรอบความคิด โดยการใช้เส้นเป็นตัวเชื่อมโยง อาจจัดทำเป็นรายบุคคลหรืองานกลุ่ม แล้วนำเสนอผลงานต่อผู้เรียนอื่น ๆ จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคนอื่นได้ซักถามและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศศิณัฐ สรรคบุรณารักษ์ (2560, หน้า 1242 - 1243) กล่าวว่า ความจำเป็นในการประยุกต์ภาษาจีนเข้ากับสื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นมุ่งเน้นให้เกิดความรู้และทักษะทางวิชาชีพและศาสตร์สาขาวิชาของตนเป็นพื้นฐานชีวิตมีทักษะ 3 ประการ ดังนี้ 1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม 2. ทักษะด้านสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยี และ 3. ทักษะชีวิตและอาชีพ ความจำเป็นประการแรกคือ การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศกับสาขาวิชาภาษาจีน เพื่อส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้ในสาขานั้น ๆ มาบริการสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาอย่างลึกซึ้ง การศึกษาตลอดชีวิตจะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาการศึกษาและความก้าวหน้าทางสังคม เพื่อตอบสนองความท้าทายใหม่ ๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการสอน ส่งเสริมการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศกับหลักสูตร ประการถัดมาคือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในทุกพื้นที่ของสังคมอย่างกว้างขวางการนำข้อมูลไปยังแหล่งข้อมูลที่มาหลายทางเลือกและใช้งานง่าย กระบวนการนี้จะส่งเสริมคุณภาพโดยรวมของผู้สอนที่จะปรับปรุงการขยายตัวของปริมาณข้อมูลที่ถูกผูกไว้เพื่อเพิ่มเนื้อหาการเรียนการสอนไปในระดับลึกซึ้งมากขึ้น ประการที่สาม การบูรณาการเทคโนโลยีกับหลักสูตรช่วยส่งเสริม สนับสนุนแนวคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยขึ้น ผลักดันจุดเด่นของผู้เรียน สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความเป็นอิสระ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือและการสืบเสาะหาความรู้ และประการสุดท้าย คือ การบูรณาการจะช่วยเพิ่มความรู้ความเข้าใจการรู้สารสนเทศ (Information Literacy) ของผู้เรียนเพื่อช่วยสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การรู้สารสนเทศเป็นทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะ และกระบวนการอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนา การเรียนรู้ทุกรูปแบบ

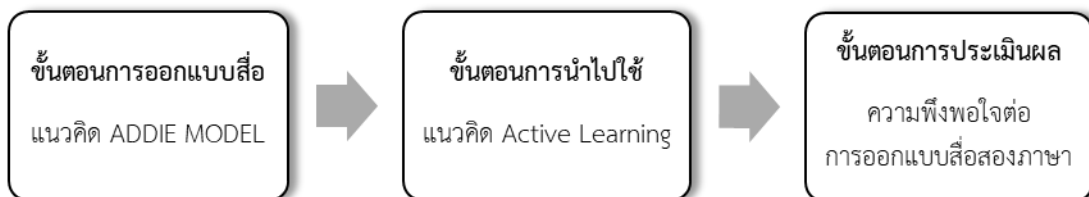
ซึ่งการรู้สารสนเทศ (Information Literacy) หมายถึง ความรู้ความสามารถและทักษะของบุคคลในการเข้าถึงสารสนเทศ ประเมินสารสนเทศที่ค้นมาได้ และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพทุกรูปแบบ ผู้รู้สารสนเทศจะต้องมีทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์และ/หรือการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ทักษะการใช้ภาษา ทักษะการใช้ห้องสมุด ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ดวงกมล นามสองชั้น (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสื่อมัลติมีเดียกับการสอนภาษาจีนได้อธิบายว่าสื่อมัลติมีเดียเป็นสื่อการสอนภาษาจีนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีข้อดี อาทิ 1. สื่อมัลติมีเดียสามารถถ่ายทอดและฝึกฝนทักษะที่จำเป็นของการเรียนภาษาจีน ทั้ง 4 ด้านได้ อันได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการอ่าน ทักษะการพูด และทักษะการเขียน 2. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ 3. สื่อมัลติมีเดียสามารถให้ข้อมูลซ้ำ ๆ ผู้เรียนสามารถฝึกทบทวนความรู้ที่ตนไม่เข้าใจหรือไม่ถนัด จนเกิดความรู้ความเข้าใจได้ สื่อการสอนในยุคการเรียนรู้ 4.0 ซึ่งสื่อมัลติมีเดียมีองค์ประกอบ ได้แก่ ข้อความหรืออักษร กราฟิก เสียง ภาพเคลื่อนไหว และวีดิทัศน์ นำมาผสมผสานกัน เรียกว่า สื่อมัลติมีเดีย ในการสร้างหรือออกแบบสื่อมัลติมีเดียการสอนภาษาจีนจะมีทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการสร้างสื่อมัลติมีเดียในการสอนภาษาจีนประกอบไปด้วย 3 กลุ่มทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม และทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งในแต่ละกลุ่มทฤษฎีจะมีความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือ ต้องการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนตามแนวคิดทฤษฎีของตนเองให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มความสามารถ

จากแนวคิดและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้จัดทำนำมาใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบสื่อวีดิโอเพื่อให้มีลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่ดี สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการผลิตสื่อได้อย่างแท้จริง ตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นของการทำงานไปจนถึงการนำไปใช้จริง อีกทั้งยังนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาสื่อให้สามารถใช้งานได้ง่าย โดดเด่น และตอบสนองต่อชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย

กรอบแนวความคิด

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น คณะผู้จัดทำนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษาชุดนี้ ซึ่งสามารถสรุปได้ตามภาพประกอบด้านล่างนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ศึกษาในรายวิชาภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 24 คน กลุ่มที่ 2 คือนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวชุมชนไทยที่บ้านโคกสูง จำนวน 2 คน และ กลุ่มที่ 3 คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนไทยที่บ้านโคกสูง จำนวน 5 คน กลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่มได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจงของคณะผู้วิจัย เนื่องจากเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เคยศึกษาและมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนไทยที่บ้านโคกสูงโดยตรง เพื่อให้การประเมินความพึงพอใจในการใช้สื่อสร้างสรรค์ในงานวิจัยนี้ได้สะท้อนความคิดเห็นของตนที่มาจากประสบการณ์ตรงในการเดินทางมาท่องเที่ยวและเป็นผู้ใช้สื่อสร้างสรรค์ชุดนี้ในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนด้วย ทั้งนี้ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายการวิจัยข้างต้นคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการออกแบบสื่อและผู้ที่ต้องใช้สื่อสร้างสรรค์เป็นหลัก จึงต้องแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่ม โดยกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มจะมีจำนวนไม่เท่ากัน เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม เช่น นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางไปท่องเที่ยวในชุมชนไทยที่บ้านโคกสูงยังมีจำนวนน้อย ดังนั้นเมื่อจัดทำและออกแบบสื่อสร้างสรรค์เสร็จสิ้นแล้ว จึงได้มีการนำไปเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวจีนให้มากขึ้นต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความพึงพอใจในการออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษาเพื่อการเรียนรู้ชุด ชุมชนไทยที่บ้านโคกสูง โดยบูรณาการแนวคิดการออกแบบสื่อเพื่อการเรียนรู้ตามแบบ ADDIE MODEL โดยคณะผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาของแบบประเมินออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านเนื้อหา เน้นการสอบถามเรื่องเนื้อหาของสื่อมีความเข้าใจง่าย สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนไทยที่บ้านโคกสูง และการใช้ภาษาจีนที่ถูกต้องตามหลักภาษาจีนกลาง ซึ่งในด้านนี้มีข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ 2. ด้านการออกแบบสื่อสร้างสรรค์ เน้นการสอบถามเรื่องรูปแบบการนำเสนอ องค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งเรื่อง สี ตัวอักษร ภาพประกอบ เป็นต้น ซึ่งในด้านนี้มีข้อคำถามทั้งหมด 4 ข้อ และ 3. ด้านประโยชน์ของการใช้สื่อ เน้นการสอบถามเรื่องการนำสื่อสร้างสรรค์ชุดนี้ไปใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยว ซึ่งในด้านนี้มีข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ รวมทั้ง 3 ด้านมีข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ ซึ่งคณะผู้วิจัยต้องการให้แบบสอบถามความพึงพอใจมีจำนวนข้อคำถามที่ไม่ซับซ้อนและไม่มีจำนวนมากจนเกินไป เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถตอบแบบประเมินโดยไม่รู้สึกรำคาญว่าเป็นภาระของตน ทั้งยังเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ที่ต้องการศึกษาความพึงพอใจในการออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษาในครั้งนี้

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจครั้งนี้ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีน จำนวน 3 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยพิจารณาคำถามความสอดคล้องของข้อคำถามรายข้อกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือค่า IOC โดยพิจารณาความสมเหตุสมผลด้านเนื้อหา ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงว่าแบบสอบถามวัดความพึงพอใจที่ออกแบบมาสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการวิจัยการผลิตสื่อสร้างสรรค์สองภาษาเพื่อการเรียนรู้ชุด ชุมชนไทยเบ้งบ้านโคกสูงของสาขาวิชาภาษาจีนจัดทำขึ้นภายใต้โครงการผลิตสื่อสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมอบให้ทุกสาขาวิชาดำเนินการ ดังนั้นสาขาวิชาภาษาจีนจึงจัดทำโครงการนี้ขึ้น โดยมีการวางแผนและขั้นตอนการดำเนินงานผ่านการร่วมมือระหว่างอาจารย์และนักศึกษาในสาขาวิชา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประชุม วางแผน กำหนดขอบเขตของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้และคัดเลือกเนื้อหาด้านภาษาและวัฒนธรรมจีนที่จำเป็นต่อการสื่อสาร การเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีการสำรวจความคิดเห็นจากนักศึกษาในสาขาวิชาภาษาจีน รวมถึงสำรวจความคิดเห็นรูปแบบสื่อการเรียนรู้ที่ต้องการใช้ โดยมีความเห็นว่าชุมชนไทยเบ้งบ้านโคกสูงเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การศึกษาและเผยแพร่ไปสู่สายตาชาวจีน ดังนั้นจึงเลือกทำสื่อการเรียนรู้ชุดนี้ขึ้นมา

ขั้นตอนที่ 2 นำผลการสำรวจมาวางแผนออกแบบสื่อการเรียนรู้และคัดเลือกเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้จริง ส่งนักศึกษาเข้ารับการอบรมการออกแบบ Story Board ของสื่อการเรียนรู้ที่สาขาวิชาภาษาจีนและคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จัดขึ้น พร้อมนำความรู้มาใช้ในการออกแบบสื่อของตนเอง นำแนวคิดการออกแบบสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบของมัลติมีเดียตามแบบ ADDIE MODEL ตั้งแต่ขั้นตอนการวิเคราะห์ผู้ใช้สื่อ ขั้นตอนการออกแบบการพัฒนาและการนำไปใช้ หลังจากนั้นจึงเรียบเรียงเนื้อหาใน Story Board ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ประโยชน์ พร้อมทั้งนำแนวคิด Active Learning มาประยุกต์ใช้ตั้งแต่กระบวนการพัฒนา นำไปใช้ผ่านการสอบถามความคิดเห็น ให้ผู้ใช้สื่อกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อนำข้อคิดเห็นไปปรับปรุงพัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 นำสื่อการเรียนรู้ที่ผลิตเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีนและด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมสร้างสรรค์ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม แล้วนำผลการตรวจสอบไปปรับปรุง จึงนำไปเผยแพร่ให้แก่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เคยเดินทางไปเยี่ยมชมชุมชนไทยเบ้งบ้านโคกสูง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ ผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้าน เพื่อประเมินความพึงพอใจในการใช้สื่อชุดนี้โดยการให้คะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การให้ความหมายของค่าที่วัดได้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมาย โดยการให้ค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านและรายข้อ ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง พึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง ฟังพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง ฟังพอใจอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง ฟังพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 นำสื่อการเรียนรู้ไปใช้จริงในชุมชนไทยเบ๊ง บ้านโคกสูง สถานศึกษาที่เปิดสอนภาษาจีนในพื้นที่จังหวัดลพบุรี พร้อมทั้งนำสื่อไปเผยแพร่ลง YouTube เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ขึ้นและเพื่อนำมาพัฒนาในโอกาสต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างแล้ว คณะผู้วิจัยได้นำผลการตอบแบบประเมินความพึงพอใจที่กลุ่มตัวอย่างตอบมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายของค่าเฉลี่ยรายข้อ รายด้าน และหาค่าเฉลี่ย ร้อยละในภาพรวม เพื่อให้เห็นถึงผลความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยพัฒนาและออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษาเพื่อการเรียนรู้ชุด ชุมชนไทยเบ๊ง บ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรีในรูปแบบสื่อวิดีโอ แล้วนำไปสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่างสื่อสองภาษา ดังนี้

ภาพ 2 สื่อสร้างสรรค์สองภาษาเพื่อการเรียนรู้ชุด ชุมชนไทยเบ๊ง บ้านโคกสูง

คณะผู้วิจัยนำผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้สื่อและให้ข้อเสนอแนะในประเด็น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมินความพึงพอใจครบถ้วน คิดเป็นร้อยละ 100 ผลการตอบแบบประเมินความพึงพอใจ ดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจในการออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษา เรื่อง ชุมชนไทยเบ๊ บ้านโคกสูง

ข้อที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลค่า
	ด้านเนื้อหา	4.52	0.54	มากที่สุด
1	เนื้อหาของสื่อมีการใช้ภาษาจีนที่ถูกต้อง เหมาะสมกับรูปแบบการนำเสนอ	4.52	0.45	มากที่สุด
2	เนื้อหาของสื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนชาวไทยเบ๊บ้านโคกสูงได้อย่างครบถ้วน	4.58	0.52	มากที่สุด
3	เนื้อหาของสื่อเข้าใจง่าย ลำดับเนื้อหาดี กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.46	0.64	มาก
	ด้านการออกแบบ	4.55	0.49	มากที่สุด
4	รูปแบบการนำเสนอของสื่อมีความน่าสนใจ ดึงดูดให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนไทยเบ๊ บ้านโคกสูง	4.64	0.38	มากที่สุด
5	การนำสื่อไปใช้หรือเผยแพร่ไม่ซับซ้อน เหมาะสมกับการนำไปประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน	4.68	0.36	มากที่สุด
6	รูปภาพประกอบ ขนาดตัวอักษรมีความเหมาะสม ชัดเจน	4.40	0.68	มาก
7	องค์ประกอบอื่น ๆ ภายในสื่อมีความเหมาะสมและสร้างสรรค์	4.46	0.54	มาก
	ด้านประโยชน์ในการใช้สื่อ	4.59	0.51	มากที่สุด
8	สื่อสร้างสรรค์ชุดนี้สามารถนำไปใช้เพื่อการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง	4.58	0.44	มากที่สุด
9	คุณค่าของสื่อสร้างสรรค์ชุดนี้ที่มีต่อชุมชนและท้องถิ่น	4.57	0.62	มากที่สุด
10	ความพึงพอใจในภาพรวมหลังใช้สื่อสร้างสรรค์ชุดนี้	4.62	0.46	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	4.55	0.51	มากที่สุด
	คิดเป็นร้อยละ		91.00	

จากตารางสรุปผลการประเมินความพึงพอใจข้างต้นจะพบว่า ในภาพรวมผู้ตอบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และมีค่า S.D. เท่ากับ 0.51 คิดเป็นร้อยละ 91 โดยรายการที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ การนำสื่อไปใช้หรือเผยแพร่ไม่ซับซ้อน เหมาะสมกับการนำไปประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 และมีค่า S.D. เท่ากับ 0.36 อันดับรองลงมาคือ รูปแบบการนำเสนอของสื่อมีความน่าสนใจ

ดึงดูดให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนไทยเบ๊ บ้านโคกสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 และมีค่า S.D. เท่ากับ 0.38 อันดับที่สามคือ ความพึงพอใจในภาพรวมหลังใช้สื่อสร้างสรรค์ชุดนี้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และมีค่า S.D. เท่ากับ 0.46

สำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษาชุดนี้ พบมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมเสียงประกอบจากเจ้าของภาษาและเสียงประกอบที่เป็นบทเพลงพื้นบ้านของชุมชนไทยเบ๊ บ้านโคกสูงประกอบ และควรนำไปเผยแพร่ในช่องทางที่หลากหลายมากขึ้นที่นักท่องเที่ยวชาวจีนสามารถเลือกรับชมได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น เช่น แอปพลิเคชัน WeChat เป็นต้น

อภิปรายผล

จากการดำเนินกิจกรรมนี้พบว่า สามารถผลิตและสร้างสรรค์สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตชุดชุมชนไทยเบ๊ บ้านโคกสูงได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และมีผลประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนไทยเบ๊ บ้านโคกสูงไปสู่นักท่องเที่ยวชาวจีนได้อีกช่องทางหนึ่ง ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนสามารถนำความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาที่ตนศึกษามาให้บริการวิชาการให้แก่ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และท้องถิ่น ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้สื่อมัลติมีเดียหรือสื่อการเรียนการสอนสองภาษา ไทย – จีน ที่สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการต่อยอดองค์ความรู้ของท้องถิ่นได้ ซึ่ง ดวงกมล นามสองชั้น (2565) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน อีกทั้งช่วยตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะที่จำเป็นในการเรียนภาษาจีนได้อย่างดีมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดข้อดีของเทคโนโลยีมัลติมีเดียในการสอนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศของ ศศิณัฐ วรรณบุญรักษ์ (2560) ที่กล่าวไว้ว่าประโยชน์ทางเทคนิคของการเรียนการสอนเทคโนโลยีมัลติมีเดียสามารถสร้างเสียงวิดีโอกราฟิกและข้อมูลมัลติมีเดียอื่น ๆ เพื่อให้ผู้สอนสามารถใช้ทรัพยากรเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาการเตรียมวัสดุ และสามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้ล่วงหน้ารวมกับการประยุกต์ใช้มัลติมีเดียในห้องเรียนแบบดั้งเดิมได้ ดังนั้นการสร้างและพัฒนาสื่อการเรียนรู้อสองภาษาจึงยังคงมีความสำคัญและประยุกต์ใช้รวมกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีผลการประเมินความพึงพอใจมากที่สุดคือด้านประโยชน์ในการใช้สื่อ ซึ่งคณะผู้วิจัยเล็งเห็นว่าสาเหตุที่ผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจในครั้งนี้ล้วนต้องการนำสื่อสร้างสรรค์สองภาษาชุดนี้ไปใช้ประโยชน์ในการกระตุ้นด้านการท่องเที่ยวของชุมชนไทยเบ๊บ้านโคกสูง เนื่องจากในปัจจุบันชุมชนดังกล่าวยังไม่มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่เป็นภาษาจีน รวมถึงนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันแม้ว่าจะมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid - 19) ทำให้นักท่องเที่ยวชาวจีนยังไม่สามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยได้เช่นเดิม แต่การออกแบบสื่อสร้างสรรค์สองภาษาในครั้งนี้ จึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวได้มีโอกาสเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวชาวจีนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ในรูปแบบสื่อภาษาจีนที่สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวชาวจีนได้ด้วย

ในผลการประเมินด้านนี้มีผลการประเมินรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ จึงเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าการสร้างและออกแบบสื่อสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ดี ก่อให้เกิดประโยชน์ผ่านรูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้แก่ชุมชนได้โดยตรง ทั้งยังเป็นการชักชวนให้นักท่องเที่ยวชาวจีนเลือกมาท่องเที่ยวในชุมชนไทยเบิ่งเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

ผลการตอบแบบประเมินความพึงพอใจในด้านเนื้อหาพบว่า มีผลความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบสื่อสร้างสรรค์ชุดนี้สามารถนำอัตลักษณ์ของชุมชนไทยเบิ่ง บ้านโคกสลุงมานำเสนอได้อย่างครบถ้วนผ่านสื่อวิดีโอที่มีระยะเวลาที่กระชับ ไม่ยืดเยื้อจนน่าเบื่อ ทำให้ผู้ที่รับชมสื่อสามารถเข้าใจในอัตลักษณ์ของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีการลำดับและแบ่งหมวดหมู่ของเนื้อหาได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาจีนบรรยายที่สามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนไทยเบิ่งได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับรูปแบบของสื่อวิดีโอ และเนื้อหาภาษาไทย จากการสอบถามกลุ่มเป้าหมายได้มีการเสนอให้ใช้เสียงเพลงการเล่นพื้นบ้านของชุมชนไทยเบิ่งมาใส่ประกอบด้วย จะยิ่งทำให้สื่อนี้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ แพรวพรรณ เกษรกุล (2565) ที่กล่าวว่าสื่อออนไลน์ในการสอนภาษาจีนสามารถช่วยให้ผู้เรียนศึกษาได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา ง่ายต่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ทั้งยังมีเนื้อหาส่งเสริมการร่วมกันสร้างองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน นำไปสู่การฝึกทักษะการสื่อสารได้ นอกจากนี้การนำเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนไทยเบิ่ง บ้านโคกสลุงมาใช้เป็นสาระสำคัญด้านเนื้อหาของสื่อการเรียนรู้นี้เป็นการนำประสบการณ์จริงจากชุมชนท้องถิ่นมาถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของสื่อวิดีโอสองภาษาที่สามารถนำไปเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวชาวจีน นักศึกษาชาวไทย และผู้สนใจสามารถรับชมได้ ดังที่ ดวงกมล นามสองชั้น (2565) กล่าวว่า การสร้างสื่อการสอนที่มีเนื้อหาตรงและสัมพันธ์กับประสบการณ์การใช้ชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้และแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้ ทั้งยังเป็นการจัดประสบการณ์ใหม่ที่มีคุณค่าทางวิชาการ ความรู้และทักษะการใช้ชีวิตให้ผู้เรียนนอกเหนือไปจากความรู้ในห้องเรียนอีกด้วย แสดงให้เห็นได้จากผลการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ที่กลุ่มเป้าหมายล้วนเล็งเห็นความสำคัญของการสร้างสื่อการเรียนรู้นี้ขึ้นมา ดังนั้นสื่อวิดีโอนี้จึงสามารถนำไปประยุกต์ในกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Active Learning โดยเป็นการเรียนรู้แบบวิเคราะห์วิดีโอ (Analysis or Reactions to Video) ผสมผสานกับการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้การจำลองสถานการณ์การนำเที่ยวชุมชนไทยเบิ่งจากวิดีโอได้

ผลการตอบแบบประเมินความพึงพอใจในการออกแบบ พบว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการนำสื่อชุดนี้ไปใช้หรือเผยแพร่ไม่ซับซ้อน เหมาะสมกับการนำไปประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน รวมถึงสามารถนำไปเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบที่หลากหลายได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะว่าควรนำไปเผยแพร่ในช่องทางที่ชาวจีนนิยมใช้มากกว่าการเผยแพร่ผ่าน YouTube เพียงช่องทางเดียว เนื่องจากชาวจีนหลายพื้นที่ที่รับชมผ่าน YouTube ไม่สะดวกนักจึงควรนำไปเผยแพร่ช่องทางที่นักท่องเที่ยวชาวจีนนิยมใช้จะทำให้ช่วยดึงดูดหรือประชาสัมพันธ์ให้มาท่องเที่ยวในชุมชนไทยเบิ่งได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

คณะผู้จัดทำเล็งเห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ต่อการนำสื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ชุดนี้ไปใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงขอเสนอแนวทางการนำสื่อสร้างสรรค์ชุดนี้ไปใช้ประโยชน์ในอนาคต ดังนี้

1. เผยแพร่ให้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ใช้ศึกษา เนื่องจากเป็นกลุ่มนักศึกษาที่ใกล้ชิดกับพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งอนาคตสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำเที่ยวภาคภาษาจีน บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้ามาในพื้นที่ได้

2. นำเสนอผ่านทางเว็บไซต์ของชุมชนไทยเบ๊ บ้านโคกสูง เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวางมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าไปศึกษาได้ตลอดเวลา

3. พัฒนาสื่อชุดนี้ให้เข้าถึงการเผยแพร่ในรูปแบบอื่น ๆ ที่หลากหลาย น่าสนใจ ทันสมัยและเข้าถึงนักท่องเที่ยวชาวจีนได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการดำเนินงานวิจัยครั้งต่อไปสามารถศึกษาและพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ในมิติอื่นเพิ่มเติมได้ เช่น การศึกษาผลลัพธ์หรือประสิทธิภาพของการนำไปใช้กับกลุ่มเยาวชนในชุมชนไทยเบ๊ บ้านโคกสูง การศึกษาความพึงพอใจในการใช้สื่อสร้างสรรค์สองภาษากับการนำเที่ยวในชุมชนไทยเบ๊ บ้านโคกสูง เป็นต้น

2. ผู้สนใจสามารถดำเนินการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์สองภาษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น พัฒนาเป็นสื่อการ์ตูนแอนิเมชันเป็นสื่อการสอนสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อนำไปเผยแพร่ให้แก่สถานศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถนำไปเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ชมหรือนักท่องเที่ยวชาวจีน เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาสื่อให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ดวงกมล นามสองชั้น. (2565, มกราคม - เมษายน). สื่อมัลติมีเดียกับการสอนภาษาจีน. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**, 16(1), 1 - 12.
- ทิตนา แหมมณี. (2555). 14 วิธีสอนสำหรับครูมีอาชีพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แพรวพรรณ เกษรกุล. (2565, มกราคม - เมษายน). การสอนภาษาจีนผ่านทางสื่อออนไลน์ในประเทศไทย. **วารสารครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**, 19(1), 23 - 35.
- ภูเทพ ประภาร. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาอาเซียนเพื่อการสื่อสารด้วยการเรียนการสอนแบบ Active Learning. เผยแพร่ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ครั้งที่ 10 “วิจัย นวัตกรรม นำการพัฒนาท้องถิ่น” ระหว่างวันที่ 4-5 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (หน้า 188 – 193). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สถาพร พงษ์พิกุล. (2558). การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning. สืบค้น พฤษภาคม 5, 2565, จาก https://km.buu.ac.th/article/frontend/article_detail/141.
- สุไม บิลไบ. (2557). การออกแบบและพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดีย. สืบค้น พฤษภาคม 5, 2565, จาก https://drsumaibinbai.files.wordpress.com/2014/12/addie_design_sumai.pdf.
- ศศิณัฐ์ สรรคบุรานุรักษ์. (2560, กันยายน - ธันวาคม). สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีกับการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21. **วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ**, 10(3), 1239 – 1256.
- Mckinney, S., E. (2008). Developing Teachers for High-poverty Schools: The Role of The Internship Experience. **Urban Education**, 43(1), 68 - 82. Retrieved May 20, 2022, from <http://www.eric.ed.gor>.

นวัตกรรม “ชิงผง” การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตผลทางการเกษตร
กับการพัฒนาชุมชนสู่ความมั่นคงทางอาหารจากการใช้ประโยชน์
Innovation "Ginger Powder" Processing to Increase The Value of
Agricultural Produce with Community Development Towards Food
Security from Utilization

กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์*, และอริศราวรรณ นิยมรัตน์จรรณ**

Kitisak Thongmeethip, and Arisaravan Niyomratjaroon

Received: August 10, 2022 Revised: November 24, 2022 Accepted: December 28, 2022

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนผ่านการนำผลผลิต (ชิง) ที่มีปริมาณมากมาแปรรูปในพื้นที่หมู่บ้านน้ำทบ ตำบลปลาบ่า อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย และเพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ในมิติของความมั่นคงทางอาหาร ด้านการใช้ประโยชน์จากผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่หมู่บ้านน้ำทบ ตำบลปลาบ่า อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 70 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร การสังเกตและการระดมความคิดเห็น

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ยังคงมีการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยจะมีความเป็นไปได้ที่สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิต ซึ่งการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมที่ได้รับความนิยม นั่นก็คือ “การปลูกชิง” เกษตรกรร่วมกับภาควิชาการในพื้นที่จึงได้เล็งเห็นถึงการจัดการชิง โดยการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของชิงในรูปแบบชิงผง เพื่อเป็นแนวทางเสริมสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนและตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นความมั่นคงทางอาหาร ตลอดจนเป็นการนำผลผลิตที่มีปริมาณมากมาสร้างรายได้จากการแปรรูป (นวัตกรรม) ขึ้นมา ภายใต้โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (U2T) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

คำสำคัญ: การพัฒนาอย่างยั่งยืน, ชิงผง, ความมั่นคงทางอาหาร, นวัตกรรม

* อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

** อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Abstract

The purpose of this study was to promote career creation and income for the community through the processing of large amounts of product (ginger) in Nam Tob Village, Pla Ba Sub-district, Phu Ruea District, Loei Province, and to promote knowledge in the dimension of food security utilization of agricultural production In Nam Tob Village, Pla Ba Sub-district, Phu Ruea District, Loei Province. The sample group in this study were 70 samples recruited with a purposive sampling method. Data collection is document research, observation and brainstorming.

Research findings explores that agriculture segment is still the major career in the upper northeast region of Thailand that is consistent with the context of local lives. The popular occupation of agriculture is "planting ginger". Farmers together with the academic sector in the area have foreseen the management of ginger by processing to increase the value of ginger in the form of ginger powder as one way to create careers and income for the community and to realize the importance of food security issues as well as bringing large amounts of produce to generate income, processing (innovation) under the project to enhance the integrated sub-district economy and society (U2T) of Loei Rajabhat University.

Keywords: Sustainable Development, Ginger Powder, Food Security, Innovation

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศแห่งเกษตรกรรมมาตั้งแต่แรกเริ่ม เปรียบเสมือนภาพพจน์ของการเป็นสังคมเกษตรกรรมโบราณได้ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของคนรุ่นเก่ามานานหลายชั่วอายุคน และสิ่งเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นวรรณกรรม และบทเรียนสอนในภาควิชาการต่าง ๆ เรื่อยมา จนมักพูดกันติดปากเสมอว่า “ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในชนบทประกอบอาชีพเป็นชาวนา ชาวสวน ชาวไร่” (กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์, 2563) เช่นเดียวกันในพื้นที่จังหวัดเลย อันเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย ตั้งอยู่ในแอ่งสกลนครมีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 540 กิโลเมตร มีสภาพภูมิประเทศที่งดงาม อากาศหนาวเย็น เป็นจังหวัดท่องเที่ยวที่สำคัญและยังเป็นแหล่งเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับและสมุนไพรต่าง ๆ ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศอีกด้วย (รุ่งโรจน์ จุกมงคล, 2555)

ปัจจุบันในเขตพื้นที่จังหวัดเลยยังคงมีการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยจะมีความเป็นไปได้สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิตของแต่ละบริบทในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมที่ได้รับความนิยม นั่นก็คือ “การปลูกชิง” จังหวัดเลยเป็นแหล่งปลูกชิงที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เนื่องจากจังหวัดเลย มีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูง มีที่ราบเชิงเขาเหมาะกับการปลูกชิงอย่างมาก สายพันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูก คือ ชิงใหญ่ (ชิงหยวก/ชิงขาว) โดยฤดูกาลเพาะปลูกอยู่ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม ด้านการเก็บเกี่ยวมีทั้งแบบชิงอ่อน (เก็บเกี่ยวเมื่อชิงมีอายุได้ 4 - 6 เดือน ช่วงเดือน สิงหาคม - กันยายน) และแบบชิงแก่ (เก็บเกี่ยวเมื่อชิงมีอายุ 10 - 12 เดือน คือ ช่วงเดือน มกราคม - กุมภาพันธ์) ซึ่งมีการปลูกชิงในเขตพื้นที่อำเภอด่านซ้าย อำเภอนาแห้ว และอำเภอภูเรือ กล่าวคือ มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกชิงกว่า 772 ครัวเรือน ภายใต้อำเภอที่เพาะปลูก 4,749 ไร่ โดยที่ได้รับความผลิตเฉลี่ย 3,016 กิโลกรัม ต่อ 1 ไร่ โดยประมาณ (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดเลย, 2562) โดยเฉพาะในพื้นที่หมู่บ้านน้ำทบ ตำบลปลาบ่า อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เนื่องด้วยในพื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นพื้นที่ที่กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งพร้อมที่จะมอบข้อมูลในการดำเนินการวิจัย อีกทั้งยังมีจำนวนของพื้นที่เพาะปลูกที่สูงเป็นลำดับที่ 2 ของจังหวัดเลยอีกด้วย ตามลักษณะข้อเท็จจริงดังรายละเอียดข้อมูลที่นำเสนอไปข้างต้น ประกอบกับนัยสำคัญในเชิงพื้นที่ที่นำมาใช้เป็นกรณีศึกษา คณะผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของการปลูกชิงที่เป็นกิจกรรมอันก่อให้เกิดศักยภาพด้านต่าง ๆ ในพื้นที่หมู่บ้านน้ำทบ ตำบลปลาบ่า อำเภอภูเรือ ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการ “ชิง” เพื่อเป็นแนวทางเสริมสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน และตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นความมั่นคงทางอาหาร กล่าวคือ การบริโภคอาหารเพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคของคนเน้นการมีสุขภาพและสุขอนามัยที่ดี ซึ่งอาหารในแง่นี้รวมถึงการมีน้ำดื่มที่สะอาดถูกสุขลักษณะด้วย ตลอดจนเป็นการนำผลผลิตที่มีปริมาณมากมาสร้างรายได้ด้วยการแปรรูป (นวัตกรรม) ขึ้นมา ภายใต้อำเภอการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (U2T) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ทั้งนี้เพื่อใช้ผลการสร้างนวัตกรรมเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการปลูกชิงให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น อันจะเกิดเป็นแผนแม่บทในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกชิงและ ครอบครัว เป็นการเป็นแบบอย่างที่ดีของเกษตรกรในชุมชนอื่น ๆ ตลอดไป

วัตถุประสงค์

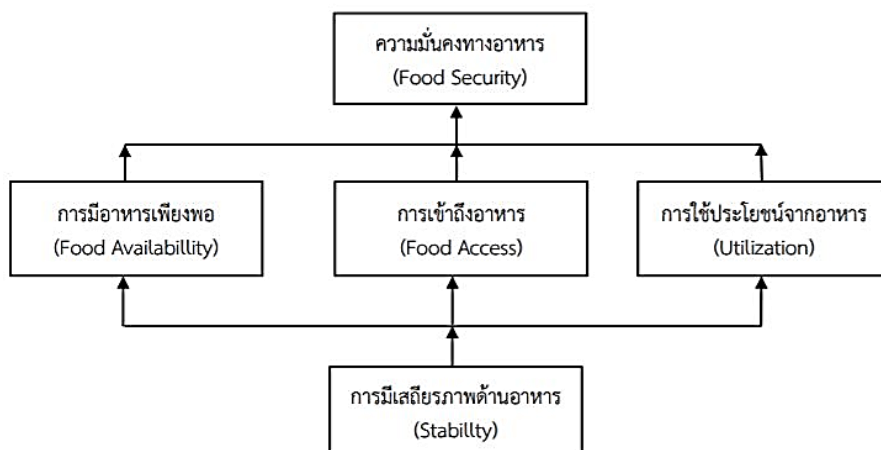
1. เพื่อส่งเสริมการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน ผ่านการนำผลผลิต (ชิง) ที่มีปริมาณมากมาแปรรูปในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านน้ำทบ ตำบลปลาบ่า อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย
2. เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ในมิติของความมั่นคงทางอาหาร ด้านการใช้ประโยชน์จากผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านน้ำทบ ตำบลปลาบ่า อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง นวัตกรรม “ชิงผง” นวัตกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อชุมชนนั้น คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่สอดคล้องเข้ากันได้กับวัตถุประสงค์ของงานนวัตกรรมและประเด็นที่ต้องการวิเคราะห์ตลอดจนได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือสามารถเทียบเคียง มาสอดคล้องเข้ากับส่วนของแนวคิดและทฤษฎี เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ตลอดจนนำมาใช้ประกอบเป็นฐานคิดในการวิเคราะห์การอภิปรายผลการศึกษา โดยสามารถจัดแบ่งได้เป็นหัวข้อ ดังนี้

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอาหาร

ความมั่นคงทางอาหารได้กลายเป็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญและสร้างมาตรการรับมือกับความท้าทายดังกล่าวเพื่อความอยู่รอดของประชากรในประเทศและประชากรโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่ปัญหานี้กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น อันเป็นผลจากสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่เกิดวิกฤติด้านพลังงาน สภาพแวดล้อม และความสำคัญของการผลิตพืชอาหารลดลง ทำให้ราคาพืชอาหารสูงขึ้น จนส่งผลให้ประชากรที่ยากจนไม่สามารถเข้าถึงอาหารได้ (วีรลพัชร ประเสริฐศักดิ์, 2555) แนวคิดความมั่นคงทางอาหารมิใช่เพิ่งเกิดขึ้น หากแต่มีการพัฒนาแนวคิดมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 โดยมีการให้คำนิยามจำกัดความไว้มากมาย ความหมายของแนวคิด “ความมั่นคงทางอาหาร” ถูกพัฒนาให้มีมิติที่ซับซ้อนขึ้นตามพลวัตความเข้าใจของผู้คนในเรื่องบทบาทของอาหารหรือแม้แต่ความแตกต่างในแต่ละประเทศและภูมิภาค นอกจากความหมายของความมั่นคงทางอาหารที่ต้องการให้คนทุกคน ทุกเวลามีความสามารถเข้าถึงอาหารทั้งในทางกายภาพและเศรษฐกิจอย่างเพียงพอ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการที่ตรงกับรสนิยมของตนเอง เพื่อการมีชีวิตที่ดีและสุขภาพที่แข็งแรงแล้ว องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้แบ่งความหมายด้านความมั่นคงออกเป็น 4 มิติ ดังนี้

ภาพ 1 องค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหาร (ที่มา: Food and Agricultural Organization, “Food Security, Policy Brief Issue 2 (June 2006)”)

มิติแรก ความพอเพียง (Availability) ของปริมาณอาหารที่อาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศหรือการนำเข้า รวมถึงความช่วยเหลือด้านอาหาร มิติที่สอง การเข้าถึง (Access) ทรัพยากรที่พอเพียงของบุคคลเพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการ ทรัพยากรดังกล่าวหมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะกำหนดควบคุมกลุ่มสินค้าหนึ่ง ๆ ได้ภายใต้บริบททางกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนที่บุคคลอาศัยอยู่ (รวมถึงสิทธิตามประเพณี เช่น การเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน) มิติที่ 3 การใช้ประโยชน์ (Utilization) ด้านอาหารผ่านอาหารที่เพียงพอ น้ำสะอาดและการรักษาสุขภาพและสุขอนามัยเพื่อที่จะเข้าถึงภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการ ซึ่งความต้องการทางกายภาพทั้งหมดได้รับการตอบสนอง โดยนัยยะนี้ความมั่นคงทางอาหาร จึงสัมพันธ์กับปัจจัยนำเข้าที่ไม่ใช่อาหารด้วย และมิติสุดท้ายคือ เสถียรภาพ (Stability) ทางอาหาร ที่ประชาชน ครว้เรือนและบุคคลจะต้องเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา ไม่ต้องเสี่ยงกับการไม่สามารถเข้าถึงอาหารอันเป็นผลมาจากวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เช่น วิกฤตทางเศรษฐกิจหรือสภาพภูมิอากาศ หรือเหตุการณ์ที่เป็นไปตามวงจร เช่น ภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารตามฤดูกาล ซึ่งในความหมายนี้ความมั่นคงทางอาหาร ครอบคลุมถึงมิติความพอเพียงและการเข้าถึงอาหารด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) ได้ให้ความหมายคำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ดังนี้ “Sustainable Development is Development That Meets The Needs of The Present Without Compromising The Ability of Future Generations to Meet Their Own Needs” แปลว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการปัจจุบันโดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถของเขาในการที่จะสนองความ

ต้องการของเขาเอง (วงศ์กร ตระกูลศิริผดุง, 2556) ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) คือ การพัฒนาที่สามารถดำเนินไปได้อย่างมั่นคง ราบรื่น โดยไม่เกิดสภาพที่ไม่พึงปรารถนาอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้มีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ คือ ทำให้เป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals – SDGs ว่าด้วยเป้าหมายที่ 2 ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน ความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน เนื่องจากการมีพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัยและการมีสุขภาพที่ดี จะช่วยสนับสนุนให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยอาหารที่บริโภคต้องมีความปลอดภัยและมีโภชนาการจำเป็นในระดับที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการเกิดภาวะทุพโภชนาการ โดยเฉพาะในกลุ่มคนยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง อาทิ คนพิการ คนชรา และทารก เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความท้าทายในการเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยและมีโภชนาการในปริมาณที่เพียงพอ (สุพรรณิ ไชยอำพร, 2560) นอกจากนี้ ภาคเกษตรที่เป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญมีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร จึงควรสนับสนุนให้มีระบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ความปลอดภัยของผู้บริโภค การเพิ่มผลผลิตของภาคเกษตร ความสมดุลของระบบนิเวศ ความมั่นคงของฐานทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติ และความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร

ในมิติของการพัฒนาภาคเกษตรเพื่อบรรลุความมั่นคงทางอาหาร พบว่า การเติบโตของมูลค่าการผลิตภาคเกษตรต่อหน่วยแรงงานระหว่างปี 2559 – 2562 ยังอยู่ในระดับต่ำ โดยเติบโตเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.17 ต่อปี เช่นเดียวกับการขยายตัวของพื้นที่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย โดยในปี 2563 ประเทศไทยมีพื้นที่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพียง 1.15 ล้านไร่ ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดให้พื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน 7.5 ล้านไร่ และ 10 ล้านไร่ ภายในปี 2568 และ 2573 ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) ทั้งนี้ ภาครัฐได้มีการลงทุนในภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนจากดัชนีทิศทางการลงทุนภาครัฐเพื่อการเกษตรที่เพิ่มขึ้น โดยการลงทุนในภาคเกษตร ครอบคลุมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาสินค้าและอุตสาหกรรมการเกษตร และการสนับสนุนกลไกตลาดสินค้าโภคภัณฑ์อาหารและเกษตรให้ทำงานอย่างปกติและเหมาะสม (นิเวศน์ เหมวชิรวรากร, 2558) นอกจากนี้ ประเทศไทยได้มีการจัดตั้งธนาคารทรัพยากรชีวภาพแห่งชาติ เพื่ออนุรักษ์และเพิ่มจำนวนแหล่งพันธุกรรมพืช เห็ด และสัตว์เพื่ออาหารและการเกษตร ซึ่งจะช่วยเป็นฐานข้อมูลสำหรับใช้ปรับปรุงพันธุ์เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในระยะยาว

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเตรียมการ (Preparing Phase)

จุดเริ่มต้นมาจากการคัดเลือกพื้นที่การวิจัย โดยโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (U2T) มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยของจังหวัดเลย มีจำนวนพื้นที่ของโครงการทั้งหมด 20 ตำบล โดยใน

พื้นที่ประกอบไปด้วยทั้งหมด 7 หมู่บ้าน ซึ่ง 1 ในนั้น คือ “บ้านน้ำทบ” ตำบลปลาปาก อำเภอกูเรือ เป็นพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือก ทั้งนี้คณะผู้ปฏิบัติงานจะประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่อยู่ในอำเภอกูเรือ, นักศึกษาที่จบไปแล้วไม่เกิน 5 ปี (บัณฑิตจบใหม่) และผู้ปฏิบัติงานที่ยังมีสถานะเป็นนักศึกษา

2. ขั้นสำรวจ (Survey Phase)

คณะผู้วิจัยใช้การสังเกต (Observation) และได้มีการลงสำรวจพื้นที่ โดยผู้ที่ปฏิบัติงานคือ ประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ตำบลปลาปาก พบว่า พื้นที่หมู่บ้านน้ำทบ ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกขิงเป็นอาชีพหลัก จึงได้มีการจัดทำแบบสอบถามให้กับชาวบ้าน ถึงสภาพแวดล้อมทางกาย เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปลูกขิง หลังจากนั้นจึงได้มีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างมหาวิทยาลัยและชาวบ้าน

3. ขั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Analysis and Synthesis Phase)

คณะผู้วิจัยและภาคชุมชนได้มีการประชุมระดมความคิด (Brainstorm) ให้ได้ถึงข้อสรุปปัญหา พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกขิงในพื้นที่ดังกล่าวยังขาดองค์ความรู้ในการใช้ประโยชน์ (Utilization) หรือเพิ่มมูลค่าจากขิง จึงส่งผลให้เกษตรกรมีการจัดการกับขิงด้วยการขายสดเพียงทางเดียว ซึ่งผลกระทบที่ตามมาคือ “ขิงมีราคาตกต่ำ” เนื่องจากผลผลิตขิงในจังหวัดเลยจะมีช่วงของการเก็บเกี่ยวผลผลิตพร้อม ๆ กัน จึงส่งผลให้พ่อค้าคนกลางกดราคา อันเป็นการส่งผลกระทบทางอ้อมถึงทุนทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกขิงในพื้นที่บ้านน้ำทบ

4. ขั้นปฏิบัติการ (Implementation Phase)

แนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ “การแปรรูปขิง” ให้เป็นขิงผง ซึ่งจากที่กล่าวไปในข้างต้นชาวบ้านยังขาดความรู้ในการใช้ประโยชน์จากขิงในการแปรรูปขิงผง คณะผู้ปฏิบัติงานจึงได้เรียนเชิญวิทยากรผู้มีความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรและวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจเกษตรเข้ามาให้ความรู้แก่ชาวบ้าน และทำการสาธิตการแปรรูปขิงผง ทั้งนี้ชาวบ้านได้มีการร่วมดำเนินการและเข้าใจในวิธีการแปรรูปขิงผง ตลอดจนการแนะนำการจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์เพจ Facebook

5. ขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase)

การนำไปใช้ประโยชน์ หลังจากได้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการแปรรูปขิงผงและวิธีการจำหน่ายแบบออนไลน์แล้ว ชาวบ้านที่เข้าฟังการอบรมจากวิทยากรจึงเกิดความสนใจที่จะแปรรูปขิงผงเป็นผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านจึงรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อที่จะใช้ประโยชน์ (Utilization) จากขิงผ่านกระบวนการแปรรูปขิงจากขิงธรรมดาให้เป็น “ขิงผง” เพื่อเพิ่มมูลค่าให้มีราคาที่สูงขึ้น จากปัญหาราคาขิงที่ตกต่ำที่กล่าวในข้างต้น สู่การพัฒนาการแปรรูปมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านในการแปรรูปขิงผงและมีโลโก้ผลิตภัณฑ์เป็นของหมู่บ้านน้ำทบเอง

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

6.1 ประชากร (Population) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกจากจำนวนของเกษตรกรผู้ปลูกขิงในพื้นที่จังหวัดเลยทั้งหมด 772 ราย

6.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้หลักการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจุดมุ่งหมายหลักของการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเรียกตัวอย่างเช่นนี้ว่า Information - Rich Cases คือ เกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีประสบการณ์

และมีความรู้มากเกี่ยวกับเรื่องชิง โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการจัดเก็บข้อมูล รวม 70 ราย เพื่อความลึกและความรอบด้านของข้อมูล

7. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

7.1 การวิจัยเอกสาร

การวิจัยเอกสารมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาที่ว่าด้วยเรื่อง “ชิง” หรือเรื่องว่าด้วยความมั่นคงทางอาหารจากการใช้ประโยชน์ ซึ่งข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่ได้มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ไว้อยู่แล้ว เป็นการวิจัยทางสังคมศาสตร์อย่างหนึ่ง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร รายงานหรือสื่ออื่น ๆ แล้วเสนอผลการศึกษาในเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยจะเลือกใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัยเอกสาร

7.2 การสังเกต

การสังเกตคือ การเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนปลาบ่าในการดำเนินกิจกรรมใช้ประโยชน์จากชิงอย่างใส่ใจและมีระเบียบวิธี เพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น (สุภางค์ จันทวานิช, 2549, หน้า 45) ซึ่งประเภทของการสังเกตที่ใช้ในการวิจัยจะมี 1 แบบ คือ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) คือ การสังเกตที่ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่ภายนอก ไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมที่ทำอยู่ ซึ่งจะเป็นการสังเกตเกี่ยวกับสภาพความเป็นไปหรือความเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ

7.3 การระดมความคิดเห็น

การระดมความคิดเห็น จะเป็นกิจกรรมเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้รับทราบถึงการวิเคราะห์ศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรในท้องถิ่นสู่การสร้าง ความมั่นคงทางอาหาร ตามกรอบองค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหารเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่เฉพาะเจาะจง และนำผลที่ได้จากการศึกษาที่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัยนำเสนอต่อ Information - Rich Cases อันได้แก่ แกนนำเกษตรกร, หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาควิชาการ โดยร่วมกันเสนอแนวทางการจัดการในพื้นที่ชุมชนปลาบ่า

8. ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย

เดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 รวมทั้งสิ้น 11 เดือน

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยแบ่งผลของการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การส่งเสริมการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน ผ่านการนำผลผลิต (ชิง) ที่มีปริมาณมากมาแปรรูปในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านน้ำทบ ตำบลปลาบ่า อำเภอกู่เรือ จังหวัดเลย

ภาพ 2 กิจกรรมการทำชิงผงขงต้มเพื่อสุขภาพของคนในชุมชนปลาบ่า อ.ภูเรือ จ.เลย

ในการดำเนินงานมีการลงพื้นที่เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสอบถามปัญหาและความต้องการของชุมชนในตำบลปลาบ่าเพื่อทำการวิเคราะห์และประเมินผลสู่การดำเนินการจัดกิจกรรมต่อไป และมีการประชุมระดมความคิดเห็นจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นท่ามกลางโรคระบาด โควิด-19 ในปัจจุบัน ต่อมาการดำเนินงานได้มีการจัดกิจกรรมการแปรรูปการทำชิงผงแบบขงต้ม เข้าอบรมในหมู่บ้านโดยมีหมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมคือ บ้านน้ำทบ ซึ่งดำเนินกิจกรรม ณ บ้านโป่งกวางเพื่อถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชนในชุมชนเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพและสร้างผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินกิจกรรม

2. การส่งเสริมองค์ความรู้ในมิติของความมั่นคงทางอาหาร ด้านการใช้ประโยชน์จากผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านน้ำทบ ตำบลปลาบ่า อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย

มีการดำเนินงานที่มีการติดตามผลการดำเนินงานหลังจากการจัดทำกิจกรรมให้ความรู้กับประชาชนในชุมชน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตชาวบ้านสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้และแปรรูปเสริมสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว โดยชิงผงมีการส่งออกตลาดภายใต้ชื่อแบรนด์ของตัวเองช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์ Facebook สุดท้ายแผนการดำเนินงานมีการติดตามผลการพัฒนาในชุมชนมาสรุปผลและอภิปรายผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูลถอดบทเรียนและคืนข้อมูลให้กับประชาชนพร้อมข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากการดำเนินงานระดมความคิดเห็นร่วมกับชุมชนและสร้างเครื่องมือในการประเมินผลกิจกรรมเป็นแบบความพึงพอใจในการทำกิจกรรม

ภาพ 3 การดำเนินงานที่มีการติดตามผลการดำเนินงานหลังจากการจัดทำกิจกรรมให้ความรู้กับประชาชนในชุมชน

อภิปรายผล

จากผลสรุปการวิจัยข้างต้น สามารถนำสู่การอภิปราย ได้ดังนี้

1. การส่งเสริมการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน ผ่านการนำผลผลิต (ชิง) ที่มีปริมาณมากมาแปรรูปในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านน้ำทบ ตำบลปลาบ่า อำเภอกูเรือ จังหวัดเลยนั้น นวัตกรรมสามารถสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ที่จัดกิจกรรมขึ้นด้วย ในพื้นที่หมู่บ้านน้ำทบ ตำบลปลาบ่า อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย โดยที่ให้ความรู้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์และจัดการผลผลิตในชุมชนเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่เสริมสร้างรายได้ช่วยให้ชุมชนเกิดนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคาดหวังให้เกิดการสร้างระบบคิดของชาวบ้าน ประชาชนคนในพื้นที่ และสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ แล้วนำเอานวัตกรรม องค์ความรู้ เทคโนโลยี การจัดการ ฯลฯ เข้าไปสร้างความเข้มแข็งและยกระดับรายได้ให้กับประชาชนส่งผลให้เกิดการสร้างนวัตกรรมชุมชนในการสร้างเศรษฐกิจฐานราก ตลอดจนสร้างชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน (อภิชาติ พงษ์ศรีหุดชัย, 2556) นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมให้ความรู้ในการแปรรูป ชั่นตอนและวิธีทำเพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป กล่าวคือ การสร้างนวัตกรรมชิงผ่นนั้นสามารถช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อให้เกิดรายได้ลดรายจ่ายของประชาชนในชุมชน เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการในชุมชน เกิดการเรียนรู้ที่ทันสมัยมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ กระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น ยกระดับรายได้ในครัวเรือนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมโครงการและพัฒนาต่อยอดให้ก้าวเข้าสู่กระบวนการค้าแบบสื่อสังคมออนไลน์ มีช่องทางการตลาดที่สามารถเข้าถึงได้ (ธัญชนก ช้องทอง, 2561)

2. การส่งเสริมองค์ความรู้ในมิติของความมั่นคงทางอาหาร ด้านการใช้ประโยชน์จากผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านน้ำทบ ตำบลปลาบ่า อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย พบว่า เกิดองค์ความรู้ในมิติของความมั่นคงทางอาหาร ด้านการใช้ประโยชน์จากผลิตผลทางการเกษตร ในพื้นที่หมู่บ้านน้ำทบ ตำบลปลาบ่า อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย ความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน เนื่องจากการมีพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัยและการมีสุขภาพที่ดี จะช่วยสนับสนุนให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยอาหารที่บริโภคต้องมีความปลอดภัยและมีโภชนาการจำเป็นในระดับที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการเกิดภาวะทุพโภชนาการ โดยเฉพาะในกลุ่มคนยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง อาทิ คนพิการ คนชรา และทารก เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความท้าทายในการเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยและมีโภชนาการในปริมาณที่เพียงพอ นอกจากนี้ ภาคเกษตรที่เป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญมีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร จึงควรสนับสนุนให้มีระบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ความปลอดภัยของผู้บริโภค การเพิ่มผลิตภาพของภาคเกษตร ความสมดุลของระบบนิเวศ ความมั่นคงของฐานทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติ และความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

ข้อเสนอแนะ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาความก้าวหน้าของงานนวัตกรรม “ชิงผง” การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตรกับการพัฒนาชุมชนสู่ความมั่นคงทางอาหารจากการใช้ประโยชน์นั้น ได้เดินทางมาถึงจุดที่น่าพึงพอใจในระดับหนึ่งของการเริ่มต้น ซึ่งยังจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของภาครัฐ รวมไปถึงตัวของเกษตรกร ตลอดจนชุมชนการเกษตรนั้น ๆ จึงจะทำให้นวัตกรรมดังกล่าวนี้จะสามารถเข้าถึงการพัฒนาได้อย่างแท้จริง บทสรุปของการศึกษาครั้งนี้ จึงได้ข้อสังเกตที่นำไปสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้

ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบและกระบวนการขับเคลื่อนของการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอาหารจากการใช้ประโยชน์จากผลผลิตทางการเกษตรกรรมในท้องถิ่นหรือการเกษตรของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงรูปแบบและกระบวนการขับเคลื่อนของการพัฒนาในมิติของความมั่นคงทางอาหารที่หลากหลายภายใต้บริบทของชุมชนที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปปรับใช้ในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม รวมถึงควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อที่จะนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งด้านองค์ความรู้ภายในชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์. (2563). พัฒนาการเกษตรกรรมของประเทศไทย: ในมิติด้านการพัฒนาชุมชน และคุณภาพชีวิต. วารสารพัฒนศาสตร์, 4(1), 62 - 132.
- ธัญชนก ช้องทอง. (2561). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการ 9101 ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิเวศน์ เหมวชิรวารการ. (2558). การลงทุนที่ดีที่สุดในด้านมนุษยเงินเดือน. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- รุ่งโรจน์ จุกมงคล. (2555). เลย์. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- วงศ์กร ตระกูลศิริผดุง. (2556, กรกฎาคม). การพัฒนาอย่างยั่งยืนกับการลงทุนอุตสาหกรรมไทย. วารสารวิชาการสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), 189(22), 19 - 23.
- วิรัชพัชร ประเสริฐศักดิ์. (2555). แนวคิดและคำนิยามของความมั่นคงทางอาหาร. มหาสารคาม: วิทยาลัย การเมืองการปกครอง โครงการผลิตตำราวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพรรณิ ไชยอำพร. (2560, มกราคม - มีนาคม). ความมั่นคงทางอาหาร: สิ่งบ่งชี้ต่างวัฒนธรรมในสังคมไทย. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 57(1), 200 - 223.
- สุภางค์ จันทวนิช. (2549). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดเลย. (2562). ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลด้านการเกษตร จังหวัดเลย ประจำปี 2562. เลย์: กลุ่มสารสนเทศการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดเลย.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). ข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวง เกษตรและสหกรณ์. สืบค้น กรกฎาคม 11, 2565, จาก <https://www.oae.go.th>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). ประเทศไทยกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. สำนัก นายกรัฐมนตรี. สืบค้น มีนาคม 5, 2565, จาก <https://sdgs.nesdc.go.th/>.
- อภิชาติ พงษ์ศรีหุลชัย. (2556). ความมั่นคงทางอาหารและพลังงานของไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันระหว่าง ประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). (1996). Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action. Retrieved April 22, 2022, from <http://www.fao.org/wfs>.
- _____. (2002). The State of Food Insecurity in the World. อ้างอิงจากเอกสารแนวคิดและคำนิยาม ของความมั่นคงทางอาหาร. สืบค้น กุมภาพันธ์ 11, 2565, จาก <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/006/j0083e/j0083e00.pdf>.

การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ: กรณีศึกษา ชุมชนในเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

The Elderly's Access to Social Media in Learning Health Information: A Case Study of Communities in Don Mueang District, Bangkok

กฤษฎา พุ่มพิน,* วณัฐพงศ์ เบญจพงศ์,** และจุฑาภรณ์ มาสันทีเยะ***

Kritchaya Poompin, Wanatphong Benjaphong, and Chuthaphon Masantiah

Received: July 27, 2022 Revised: September 15, 2022 Accepted: October 7, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ กรณีศึกษาชุมชนในเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร และวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ ในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ โดยการศึกษาการเข้าถึงสื่อมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนปิ่นเจริญ 1 - 2 และชุมชนสินวงศ์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 225 คน และกลุ่มเป้าหมาย ในการวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อ คือ ผู้สูงอายุที่รับชมคลิปแล้ว จำนวน 20 คน เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ แบบบันทึกการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 3 ข้อ และ แบบสัมภาษณ์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ จำนวน 4 ข้อ สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า คลิปวิดีโอที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เข้าไปเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์ คือ คลิปวิดีโอที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพกาย เรื่อง “9 ช่องแสนสนุก” โดยมียอดรับชมจำนวน 105 ครั้ง จากยอดรับชม คลิปทั้งหมด 269 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.03 และ ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูล สุขภาพ พบว่า ประกอบด้วยประเด็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐานในการใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ และการขาดความรู้พื้นฐานในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ขณะที่ประเด็นปัญหา ที่เกิดจากปัจจัยภายนอกได้แก่ การขาดแคลนทรัพยากร/หรือทรัพยากรมีจำกัดในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ และ คุณภาพของสื่อหรือคลิปวิดีโอไม่เหมาะสม

คำสำคัญ: การเข้าถึง, ข้อมูลสุขภาพ, ผู้สูงอายุ, สื่อสังคมออนไลน์

* อาจารย์ประจำภาควิชาพลานามัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** อาจารย์ประจำภาควิชาพลานามัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

*** อาจารย์ประจำภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstract

The objectives of this research were to examine the elderly's access to social media in learning health information, and to investigate the problems elderly people facing in accessing social media to obtain health information. This study recruited 225 samples who are above sixty-year-old villagers of Pincharoen 1 – 2 community and Chumchon Sinwong community, Don Mueang District, Bangkok. The participants for examining social media access problems were 20 people who already watched the informative video. The research instruments consisted of a video clip about healthcare information for the elderly, a 3-item form for accessing social media to obtain health information for the elderly, and 4-item interview on the problems of accessing social media for the elderly in learning health information. Statistics used in this research included frequency and percentage, and content analysis.

The results showed that The video clip that most of the elderly liked to study health information through social media was a video clip titled "9 Chong San Sanook", which provided knowledge about physical health, with 105 views out of a total of 269 views of the clip, accounting for 39.03 percent; Regarding the problems faced by the elderly in accessing social media to obtain health information, it was found that the internal factors consisted of a lack of basic knowledge on how to use electronic devices to access social media and how to use social media, while the external factors included a lack of resources or limited resources to access social media, as well as the quality of the media or inappropriate video clips.

Keywords: Accessibility, Health Information, The Elderly, Social Media

บทนำ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีปณิธานให้คณะเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านการผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพและคุณธรรมนำไปสู่การสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อสังคมได้ และมีส่วนร่วมในการกระตุ้นส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต คณะกรรมการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม คณะศึกษาศาสตร์ จึงได้ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวปฏิบัติของงานบริการวิชาการแก่สังคมในพื้นที่ชุมชนปิ่นเจริญ 1 - 2 และชุมชนสินวณิช เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ พ.ศ. 2562 รวมระยะเวลา 3 ปี ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี เช่น การตระหนักรู้ด้านสุขภาพทางกาย ความรู้ทางโภชนาการ วิธีการจัดการความเครียด แนวทางกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมกับตนเอง การกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน และหน่วยบริการต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างภาพลักษณ์การเป็นผู้สูงวัยอย่างมีพลัง (Active Ageing)

จากสภาพบริบทของการดำเนินงานข้างต้นเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติของผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2564 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงจึงดำเนินการจัดโครงการบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชนที่ส่งเสริมแนวทางการแสวงหาความรู้ใหม่ เพื่อการปรับตัวที่จำเป็นต่อวิถีชีวิตในวัยสูงอายุ ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด - 19 รวมถึงการสร้างแกนนำผู้สูงอายุเข้มแข็งและชุมชนต้นแบบแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามอหยาตัย ตลอดจนสร้างภาคีร่วมนกันระหว่างชุมชนกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อร่วมกันพัฒนาศาสตร์และวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ แนวทางการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุภายใต้แนวคิด “วิถีชีวิตใหม่สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2565)

อย่างไรก็ดี ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด - 19 จึงส่งผลให้คณะกรรมการโครงการบริการวิชาการสู่ชุมชนและสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมเป็นแบบออนไลน์ทั้งหมดเพื่อลดการสัมผัสและการแพร่ระบาด ดังนั้นจากเงื่อนไขของการจัดกิจกรรมข้างต้น คณะผู้วิจัยในฐานะที่เป็นกรรมการโครงการบริการวิชาการฯ จึงได้กำหนดรูปแบบของสื่อที่จะนำไปใช้เพื่อเผยแพร่ให้เป็นรูปแบบของคลิปวิดีโอที่มีความยาวไม่เกิน 20 นาทีต่อกิจกรรม ภายใต้แนวคิด “วิถีชีวิตใหม่สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต” และนำไปเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ใน 2 ช่องทาง ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) และช่องยูทูบ (YouTube Channel) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสื่อได้ตามความถนัดของตนเอง ตลอดจนความสำคัญของเทคโนโลยีในสังคมผู้สูงอายุนั้นก็มีหลายด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ (จุรา รอดเข็ม, และ สุภารัตน์ ไชยประสิทธิ์, 2562; Fu, & Xie, 2021) ทั้งนี้จากเอกสารและงานวิจัยในอดีตพบว่า สื่อสังคมออนไลน์มักเป็นสื่อที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดในช่วงวัย 16 - 25 ปีเนื่องจากเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2560) โดยผู้สูงอายุมีสัดส่วนในการใช้สื่อสังคมออนไลน์น้อยกว่าช่วงวัยอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ดีผู้สูงอายุก็มีแนวโน้มที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีต (ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์, และ ญาศินี เคารพธรรม, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tang, Zhang, & Wang (2022) ที่พบว่า ในประชากรจีนที่เป็นผู้สูงอายุแม้ว่าจะมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้นแต่ยังต้องพึ่งพาอาศัยคนรอบข้างหรือบุคคลในครอบครัวช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสื่อ

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้สื่อเทคโนโลยีของผู้สูงอายุในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี พบว่า มี 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับดูแลจัดการกระจายเสียง และสื่อต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเข้าถึงของผู้สูงอายุ 2) การจัดการบริการและกระจายบริการกิจการกระจายเสียง และสื่อต่าง ๆ 3) การส่งเสริมชุมชนและสนับสนุนผู้ประกอบการบริการชุมชนในการพัฒนาผู้สูงอายุในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี 4) การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรสื่อสาร 5) การพัฒนาซอฟต์แวร์ แอปพลิเคชัน สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และ 6) การพัฒนาและคุ้มครองผู้บริโภคในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี (สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558) จากแนวทางข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้แนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้สื่อและเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ โดยจัดโครงการบริการวิชาการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดข้อที่ 4 คือ การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรสื่อสาร โดยการผลิตคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาครอบคลุมความรู้เกี่ยวกับสุขภาพใน 2 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย และด้านสุขภาพจิต และเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) และช่องยูทูบ (Youtube Channel)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยในฐานะที่เป็นคณะกรรมการโครงการบริการวิชาการสู่ชุมชนและสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จึงสนใจศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ โดยมุ่งเน้นการศึกษากลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในชุมชนเขตตอนเมืองที่เข้าร่วมโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง รูปแบบออนไลน์ เพื่อให้ได้สารสนเทศในการนำไปใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาโครงการบริการวิชาการสู่ชุมชนและสังคมในปีงบประมาณถัดไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ กรณีศึกษาชุมชนในเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ กรณีศึกษาชุมชนในเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

ระยะเวลาที่ดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัย คือ 1. การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2565 และ 2. การสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบกรณีศึกษา (Case Study) ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายจึงเป็นกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนปิ่นเจริญ 1 - 2 และชุมชนสินวงศ์ เขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป (United Nations, 2020) โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตในการเก็บข้อมูลที่มาจากผู้สูงอายุที่เข้าร่วม

บริการทางด้านสุขภาพในสภณคณคณคลินคณเวชกรรมเท่านั้น ซึ่งเป็นหน่วยบริการปฐมภูมิพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตามประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข อีกทั้งคลินคณแห่งนี้ยังเป็นหน่วยงานเครือข่ายที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้โครงการบริการวิชาการต่อเนื่องเป็นปีที่ 4 ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกการเลือกกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1.1 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ คือ ผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการทางด้านสุขภาพในสภณคณคณคลินคณเวชกรรม จำนวน 225 คน ในช่วงระหว่างวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2565

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้มาจากการเลือกผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการทางด้านสุขภาพในสภณคณคณคลินคณเวชกรรม จำนวน 20 คน ที่ได้เคยรับชมคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ครบทั้ง 4 คลิปแล้ว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตของเนื้อหาใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1. การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ 2. ข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ และ 3. ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์จาก 2 แหล่ง ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) และช่องยูทูบ (Youtube Channel)

2.1.2 ข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ คือ คลิปวิดีโอที่พัฒนาขึ้นโดยให้มีเนื้อหาครอบคลุมความรู้เกี่ยวกับสุขภาพใน 2 ด้าน คือ 1. ด้านสุขภาพกาย และ 2. ด้านสุขภาพจิต โดยมีขอบเขตดังนี้

2.1.2.1 คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุด้านสุขภาพกาย ประกอบด้วย คลิปวิดีโอ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ 1. 9 ช่องแสนสนุก 2. การตรวจสุขภาพเบื้องต้น และ 3. Powerball กลมกลิ้งหลักโรค

2.1.2.2 คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุด้านสุขภาพจิต ประกอบด้วย คลิปวิดีโอ จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ การดูแลสุขภาพจิตในภาวะ COVID - 19

2.1.3 ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้วิเคราะห์จำแนกประเด็นปัญหาออกเป็น 2 ด้าน คือ 1. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายใน และ 2. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้จึงประกอบด้วยเครื่องมือ 3 ส่วน ได้แก่ 1. คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ 2. แบบบันทึกการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ และ 3. แบบสัมภาษณ์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

2.2.1.1 การออกแบบและจัดทำคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

2.2.1.1.1 คณะกรรมการผู้จัดทำสื่อคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ได้กำหนดเนื้อหาในการสร้างสรรค์คลิปวิดีโอโดยมีกรอบเนื้อหาให้ครอบคลุมความรู้ในด้านสุขภาพทางกายและทางใจ

2.2.1.1.2 คณะกรรมการผู้จัดทำสื่อคลิปวิดีโอมอบหมายคณะกรรมการที่เป็นอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำคลิป ดังตาราง 1

ตาราง 1 การออกแบบและจัดทำคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

กรอบเนื้อหา	หลักสูตรผู้รับผิดชอบการจัดทำคลิป	ชื่อกิจกรรม
1. สุขภาพกาย	1.ศึกษาศาสตรบัณฑิต (พลศึกษา) 2.วิทยาศาสตรบัณฑิต (วิทยาศาสตร์การกีฬา) 3.ศึกษาศาสตรบัณฑิต (การวัดผล การประเมินผล และการวิจัยทางการศึกษา) 4.ศึกษาศาสตรบัณฑิต (วิทยาศาสตร์ทั่วไป) 5. ศิลปศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) 6. ศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)	1. 9 ช่องแสนสนุก 2. การตรวจสุขภาพเบื้องต้น 3. Powerball กลมกลิ้งหลักโรค
2. สุขภาพจิต	7.วิทยาศาสตรบัณฑิต (จิตวิทยา)	4. การดูแลสุขภาพจิตในภาวะ COVID - 19

2.2.1.1.3 คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 4 คลิป แต่ละคลิปมีความยาวไม่เกิน 20 นาที โดยมีคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุรายละเอียดดังภาพ 1

คลิปที่ 1 เรื่อง “9 ช่องแสนสนุก”

คลิปที่ 2 เรื่อง “การตรวจสุขภาพเบื้องต้น”

คลิปที่ 3 เรื่อง “Powerball กลมกลิ้งหลีกโรค”

คลิปที่ 4 เรื่อง “การดูแลสุขภาพจิตในภาวะ COVID - 19”

ภาพ 1 คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

2.2.1.2 การตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของสื่อ

2.2.1.2.1 คณะกรรมการผู้จัดทำสื่อคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ดำเนินการตรวจสอบคลิปในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1. ความคมชัดของภาพและเสียง 2. ความยาวของคลิป 3. เนื้อหาในคลิป

2.2.1.2.2 ภายหลังจากการตรวจสอบคลิปทั้ง 4 คลิป คณะกรรมการได้ให้ข้อเสนอแนะแก่คณาจารย์ผู้รับผิดชอบในการจัดทำคลิปเพื่อดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนการเผยแพร่

2.2.2 แบบบันทึกการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ

2.2.2.1 การสร้างแบบบันทึกการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ โดยเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบเติมคำตอบ ประกอบด้วย รายการที่ผู้วิจัยต้องเก็บรวบรวมจำแนกเป็น 3 รายการบันทึก ได้แก่ 1. วัน/เดือน/ปี ที่บันทึกข้อมูล 2. สื่อสังคมออนไลน์ที่มีผู้เข้าไปรับชม Facebook หรือ Youtube และ 3. จำนวนยอดรับชม (View)

2.2.2.2 การตรวจสอบคุณภาพของแบบบันทึกการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของแบบบันทึกการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ฯ ในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruency: IOC) พบว่า รายการบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ รายการนี้มีค่า IOC 0.67 - 1.00 สะท้อนให้เห็นว่าแบบบันทึกสามารถวัดได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.2.3 แบบสัมภาษณ์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ

2.2.3.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ แบบสัมภาษณ์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ

ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) โดยมีประเด็นในการสอบถามประกอบด้วย

1. ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายใน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสังคมออนไลน์ และ
2. ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2.2.3.2 การตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน โดยพิจารณาจากค่า IOC พบว่า ข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ทุกข้อมีค่า IOC 0.67 - 1.00 สะท้อนให้เห็นว่าแบบสัมภาษณ์สามารถวัดได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 วางแผนการประชาสัมพันธ์โครงการบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ภายใต้แนวคิด “วิถีชีวิตใหม่สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ปีงบประมาณ 2565 ซึ่งจัดขึ้นในรูปแบบออนไลน์

3.2 เผยแพร่สื่อคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2565 ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) และช่องยูทูบ (Youtube Channel)

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้แบบบันทึก และปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์โดยการสัมภาษณ์ ดังนี้

3.3.1 การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้แบบบันทึก มีการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยคณะผู้วิจัยได้เผยแพร่สื่อและประชาสัมพันธ์การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ให้แก่ผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้บริการทางด้านสุขภาพในสภณคมน์คลินิกเวชกรรม จำนวน 225 คน ในช่วงระหว่างวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2565 หลังจกสิ้นสุดการเผยแพร่สื่อ คณะผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนยอกรับชม (View) สื่อผ่าน เฟซบุ๊ก (Facebook) และช่องยูทูบ (Youtube Channel) โดยใช้แบบบันทึก

3.3.2 ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์โดยการสัมภาษณ์ มีการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้บริการทางด้านสุขภาพในสภณคมน์คลินิกเวชกรรม จำนวน 20 คน ที่ได้เคยรับชมคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุครบทั้ง 4 คลิปแล้ว โดยเป็นการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ที่มีการคำนึงถึงหลักจริยธรรมในการทำวิจัยในมนุษย์ ได้แก่ 1. หลักความเคารพในบุคคล ที่ผู้วิจัยจะต้องมีการขอความยินยอมจากกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ให้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในการวิจัยเพื่อให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ 2. หลักคุณประโยชน์ไม่ก่ออันตรายซึ่งผู้วิจัยจะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลชื่อ นามสกุลของผู้ถูกสัมภาษณ์ในงานวิจัยอันจะก่อให้เกิดความเสียหาย และ 3. หลักความยุติธรรม ซึ่งมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความสมัครใจและเป็นไปตามเกณฑ์อายุและการร่วมกิจกรรมที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

4.1 การวิเคราะห์คุณภาพของแบบบันทึกการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพและแบบสัมภาษณ์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพโดยการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือ IOC (Item Objective Congruency)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2.1 การวิเคราะห์การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพกรณีศึกษาชุมชนในเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

4.2.2 การวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพกรณีศึกษาชุมชนในเขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีข้อค้นพบจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจำแนกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ

ผลการศึกษาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพในการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์จากจำนวนและร้อยละของผู้เข้าชมคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุจำแนกตามเนื้อหาของคลิปวิดีโอ รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของผู้เข้าชมคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ	จำนวนยอctrับชมออนไลน์ (ครั้ง)	ร้อยละ
1. 9 ช่องแสนสนุก	105	39.03
2. การตรวจสุขภาพเบื้องต้น	72	26.77
3. Powerball กลมกลิ้งหลีกโรค	63	23.42
4. การดูแลสุขภาพจิตในภาวะ COVID - 19	29	10.78
รวม	269	100.00

จากตาราง 2 จำนวนและร้อยละของผู้เข้าชมคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุพบว่า คลิปวิดีโอที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เข้าไปเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์ คือ คลิปวิดีโอเรื่อง “9 ช่องแสนสนุก” โดยมียอctrับชม จำนวน 105 ครั้ง จากยอctrับชมคลิปทั้งหมด 269 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.03 ขณะที่คลิปวิดีโอที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เข้าไปเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในลำดับสองคือ คลิปวิดีโอเรื่อง “การตรวจสุขภาพเบื้องต้น” โดยมียอctrับชม จำนวน 72 ครั้ง จากยอctrับชมคลิปทั้งหมด 269 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ

26.77 และเมื่อพิจารณาขอรับชมคลิปวิดีโอที่ผู้สูงอายุเข้าไปเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์น้อยที่สุด คือ คลิปวิดีโอเรื่อง “การดูแลสุขภาพจิตในภาวะ COVID - 19” โดยมีขอรับชม จำนวน 29 ครั้ง จากขอรับชมคลิปทั้งหมด 269 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.78

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพจำแนกตามประเด็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยที่แตกต่างกันในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์แล้วนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา โดยจำแนกประเด็นปัญหาออกเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก รายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพจำแนกตามประเด็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยที่แตกต่างกัน

ประเด็นปัญหา	ตัวอย่างข้อมูลที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์
1. ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายใน	
1.1 ขาดความรู้พื้นฐานในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์	1. ไม่ทราบวิธีการใช้สมาร์ทโฟน (Smart Phone) เพื่อเข้าถึงคลิปต่างๆ จึงต้องอาศัยสมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือในการเข้าถึง
1.2 ขาดความรู้พื้นฐานในการใช้สื่อสังคมออนไลน์	1. กดหรือพิมพ์ข้อความโต้ตอบในช่อง Comment ไม่เป็น หรือ การกดติดตาม (Subscribe) ทำไม่เป็น
	2. ไม่ทราบวิธีการโพสต์ภาพหรือคลิปลงในหน้าเพจหรือช่อง Comment เพื่อโต้ตอบในการทำกิจกรรม
	3. ไม่สามารถจดจำช่องทางในการรับชมได้ ดังนั้นเมื่อจะกลับเข้าไปรับชมอีก จึงไม่สามารถชมซ้ำได้
2. ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก	
2.1 ขาดแคลนทรัพยากร/หรือทรัพยากรมีจำกัดในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์	1. ระบบอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร หรือมีความเร็วจำกัด
	2. อุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าถึงสื่อเป็นสมาร์ทโฟน (Smart Phone) ซึ่งมีหน้าจอขนาดเล็กมองไม่เห็นภาพหรือกิจกรรมในสื่อไม่ชัดเจน
	3. โทรศัพท์มือถือที่มีอยู่ไม่ใช่สมาร์ทโฟนจึงไม่สามารถรับชมที่บ้านได้ ดังนั้นต้องรับชมที่คลินิกชุมชน (เครือข่ายที่จัดโครงการบริการวิชาการฯ)
2.2 คุณภาพของสื่อ/คลิปวิดีโอไม่เหมาะสม	1. การบรรยายในคลิปเร็วเกินไปฟังตามไม่ทัน
	2. บางคลิปภาพไม่ชัดเจน

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ จำแนกตามประเด็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยที่แตกต่างกัน พบว่า ประกอบด้วยประเด็นปัญหาหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1. ประเด็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐานในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ และการขาดความรู้พื้นฐานในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ 2. ประเด็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การขาดแคลนทรัพยากร/หรือทรัพยากรมีจำกัดในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ และคุณภาพของสื่อหรือคลิปวิดีโอไม่เหมาะสม

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการศึกษาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ

จากผลการวิจัยที่พบว่า คลิปวิดีโอที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เข้าไปเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์ คือ คลิปวิดีโอเรื่อง “9 ช่องแสนสนุก” โดยมียอดรับชม จำนวน 105 ครั้ง จากยอดรับชมคลิปทั้งหมด 269 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.03 ขณะที่คลิปวิดีโอที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เข้าไปเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในลำดับสอง คือ คลิปวิดีโอเรื่อง “การตรวจสุขภาพเบื้องต้น” โดยมียอดรับชม จำนวน 72 ครั้ง จากยอดรับชมคลิปทั้งหมด 269 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.77 ที่เป็นเช่นนี้เพราะทั้งกิจกรรม 9 ช่องแสนสนุกเน้นการออกกำลังกายเข้าจังหวะผสมผสานกับการจดจำช่องในการก้าวเดิน ซึ่งเป็นกิจกรรมทางกายที่ไม่ยากจนเกินไป และให้ความบันเทิง สนุกสนานเหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุ ขณะที่กิจกรรมการตรวจสุขภาพเบื้องต้นเป็นคลิปที่ให้ความรู้สาคิดการตรวจ ATK เบื้องต้น โดยบุคลากรทางการแพทย์ รวมถึงการให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการตรวจวัดความดันโลหิต เพื่อวินิจฉัยความผิดปกติของร่างกาย ซึ่งทั้ง 2 คลิปวิดีโอที่ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสุขภาพทางกายที่กล่าวมานั้น มีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันในชุมชนและสังคมที่ผู้สูงอายุนับได้ว่าเป็นกลุ่มเปราะบาง ต้องรักษาสุขภาพทางกายให้แข็งแรงแล้วยังต้องระมัดระวังตนเองให้ปลอดภัยจากโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพงษ์ รื่นเอน, และวิไลภรณ์ จิรวฒนเศรษฐ์ (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์กับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุมีการนำข้อมูลข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์มาปรับใช้กับคุณภาพชีวิตทั้งทางร่างกายและจิตใจสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขกับบริบทใหม่ของสังคม และผลงานวิจัยในครั้งนี้ก็สอดคล้องกับ Kheokao, Ubolwan, Tipkanjanaraykha, & Plodpluang (2019) พบว่า การค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย 1. การดูแลสุขภาพในชีวิตประจำวัน 2. การรักษาตัวเมื่อมีอาการเจ็บป่วย และ 3. วิทยาการทางการแพทย์ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การศึกษาข้อมูลสุขภาพทางการแพทย์มากกว่าสุขภาพจิต

เมื่อพิจารณายอดรับชมคลิปวิดีโอที่ผู้สูงอายุเข้าไปเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์น้อยที่สุด คือ คลิปวิดีโอเรื่อง “การดูแลสุขภาพจิตในภาวะ COVID - 19” โดยมียอดรับชม จำนวน 29 ครั้ง จากยอดรับชมคลิปทั้งหมด 269 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.78 ที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรกคือ คลิปด้านสุขภาพกายเป็นข้อมูลความรู้ที่ใกล้ชิดและสอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด - 19 ในปัจจุบันแม้ว่าประเด็นของสุขภาพจิตก็เป็นเรื่องที่สำคัญแต่อย่างไรก็ตามอาจอนุมานได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มองว่าการรับชมคลิปสุขภาพทางกายนั้นน่าจะเกิดประโยชน์และนำไปใช้ได้และส่งผลต่อจิตใจตามมา จึงทำให้คลิป

ด้านสุขภาพจิตได้รับความนิยมน้อยกว่าคลิปที่เผยแพร่ข้อมูลสุขภาพกาย และสาเหตุประการที่สอง คือ ลักษณะของเนื้อหาในคลิปวิดีโอเป็นการบรรยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการความเครียด ตลอดจนลักษณะของสื่อเป็นภาพเคลื่อนไหวแบบแอนิเมชัน ซึ่งแตกต่างจากสื่ออื่น ๆ ที่ใช้การบรรยายและสาธิตโดยใช้บุคคลจริงมาสาธิต ซึ่งการใช้แอนิเมชันการตูนที่เป็นภาพเคลื่อนไหวอาจทำให้ผู้รับชมปฏิบัติตามหรือนึกภาพจินตนาการได้ยาก ดังนั้นในการออกแบบสื่อควรคำนึงถึงความต้องการของผู้สูงอายุทั้งในด้านของเนื้อหาตลอดจนรูปแบบการนำเสนอสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระวุฒิ สารธรรม (2562) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้และรูปแบบที่เหมาะสมในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนควรเป็นหัวข้อที่ชาวชุมชนสนใจสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ตลอดจนคำนึงถึงความสนใจของผู้คนในชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อการบริการวิชาการที่ยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้จากงานวิจัยในอดีตที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของ สุทธยา สมสุข (2562) พบว่า ผู้สูงอายุมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในด้านอื่น ๆ เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการซื้อสินค้าออนไลน์ รวมถึงการรับชมสินค้าและโฆษณาต่าง ๆ เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุแต่ละคนและในแต่ละบริบทต่างก็มีความสนใจที่แตกต่างกัน ซึ่งตามแนวคิดของรัตนวงศ์ ตูละสุวรรณ, และอาทิตย์ ททรัพย์สินวิวัฒน์ (2563) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของผู้รับสารในสื่อั้นประกอบด้วย การมีส่วนร่วมใน 3 กระบวนการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การเตรียมการ (Pre - Production) และ ขั้นตอนถ่ายทำ (Production) ดังนั้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากการผลิตสื่อสำหรับผู้สูงอายุมีการประยุกต์ใช้แนวคิดให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สื่อและให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนต่อไป

2. อภิปรายผลการวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ

จากผลการวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพจำแนกตามประเด็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยที่แตกต่างกัน พบว่า ประกอบด้วยประเด็นปัญหาหลัก 2 ประการ ได้แก่ ประเด็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐานในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ และการขาดความรู้พื้นฐานในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นเช่นนี้เพราะปัจจุบันอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบทั้งสมาร์ทโฟน ไอแพด ตลอดจนคอมพิวเตอร์แบบพกพา ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่และการทำงานได้หลากหลายมากขึ้น รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์เองทั้ง เฟซบุ๊ก ยูทูบ และไลน์ ฯลฯ ต่างก็มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบอัปเดตเวอร์ชันอยู่เสมอ จึงอาจทำให้ผู้สูงอายุซึ่งอยู่ในยุคการเปลี่ยนผ่านจากระบบแอนะล็อกสู่ระบบดิจิทัลต้องมีการปรับตัวมากและประกอบกับสมรรถนะทางกายเช่น สายตาหรือสมรรถนะทางสมองด้านการจดจำก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Anam, & Abid (2020) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟนในผู้สูงอายุโดยพบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาในการใช้โทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน เนื่องจากมีฟังก์ชันการทำงานที่ซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจนหน้าจอแบบระบบสัมผัสที่ทำให้บางครั้งเกิดข้อผิดพลาดจากการสัมผัสผิดตำแหน่งได้ เป็นต้น ซึ่งเป็นอุปสรรคที่ผู้สูงอายุต้องพบเจอจากการใช้โทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน สอดคล้องกับผลวิจัยของ อธิชา วุฒิรังสี (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปนั้นจะเริ่มมีปัญหาสุขภาพมีการเจ็บป่วย เพื่อนหรือสมาชิกในครอบครัวเสียชีวิตมากขึ้นและเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมลดลงทำให้เรียนรู้และเปิดรับหรือปรับตัวให้เข้ากับสิ่งใหม่ ๆ ได้ยากกว่าวัยอื่น

นอกนี้ยังพบว่า ประเด็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การขาดแคลนทรัพยากร/หรือทรัพยากรมีจำกัดในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ และคุณภาพของสื่อหรือคลิปวิดีโอไม่เหมาะสมที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้สูงอายุในชุมชนตอนเมืองมาจากพื้นฐานทางครอบครัวและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ทำให้ปัจจัยในเรื่องของความเร็วอินเทอร์เน็ต รวมถึงประสิทธิภาพของอุปกรณ์ที่ใช้หรือขนาดหน้าจอของอุปกรณ์จึงแตกต่างกัน ดังนั้นกรณีของผู้สูงอายุที่มีปัจจัยเรื่องความเร็วของอินเทอร์เน็ตจำกัดจึงส่งผลให้การเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ขาดความต่อเนื่องสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพงษ์ รื่นเอม, และวิไลภรณ์ จิรวัดนเศรษฐ์ (2564) พบว่า ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีการพัฒนาของเครือข่ายผู้ให้บริการระบบอินเทอร์เน็ตมีผลต่อการเลือกใช้งานของกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น ระบบสัญญาณต้องชัดเจน ผู้สูงอายุต้องการความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลที่อยู่ทางไกลระบบของเครือข่ายที่ให้บริการต้องชัดเจน ไม่ถูกบดบังสัญญาณ รวมถึงอัตราค่าบริการต้องสมเหตุสมผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ยอดรับชมคลิปวิดีโอที่ผู้สูงอายุเข้าไปเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์น้อยที่สุด คือ คลิปวิดีโอเรื่อง “การดูแลสุขภาพจิตในภาวะ COVID - 19” เนื่องจากมีภาพเคลื่อนไหวเป็นรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชัน ซึ่งสื่อในลักษณะนี้อาจไม่เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุ ดังนั้นในการจัดทำสื่อที่เผยแพร่สู่สังคมออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ ควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อในทุกขั้นตอนตามแนวคิดกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ตอบสนองความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย

2. จากผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุขาดความรู้พื้นฐานในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ และการขาดความรู้พื้นฐานในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนควรจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สูงอายุในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ สำหรับการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์อย่างถูกต้องปลอดภัย โดยไม่ต้องพึ่งพาบุตรหลานและญาติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในการเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปอาจขยายขอบเขตของการเรียนรู้นอกจากด้านสุขภาพแล้ว ยังมีประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ เช่น การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์เพื่อประยุกต์ใช้ระบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) ตลอดจนการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ในการศึกษาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเงิน โภชนาการ สวัสดิการรัฐ เป็นต้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2565). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565**. สืบค้น กรกฎาคม 18, 2565, จาก <http://www.edu.ru.ac.th/index.php/2014-04-17-04-16-09>.
- จิระวุฒิ สารธรรม. (2562, มกราคม - เมษายน). การจัดการความรู้และรูปแบบที่เหมาะสมในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. **วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ**, 1(1), 65 - 76.
- ภัทรพงษ์ รื่นเอน, และวิไลภรณ์ จิรวินนเศรษฐ์. (2564, กรกฎาคม - ธันวาคม). สื่อสังคมออนไลน์กับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. **วารสารนิเทศสยามปริทัศน์**, 20(2), 139 - 149.
- ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์, และญาติณี เคารพธรรม. (2560, กรกฎาคม - ธันวาคม). สื่อกับผู้สูงอายุในประเทศไทย. **วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์**, 11(2), 367 - 387.
- รัตนาศ์ ตูละสุวรรณ, และอาทิตยา ทรัพย์สินวิวัฒน์. (2563, มกราคม - เมษายน). การมีส่วนร่วมของผู้รับสารในสื่อเพื่อการเรียนรู้จากงานวิจัย. **วารสารศาสตร์**, 13(1), 233 - 263.
- รุจา รอดเข้ม, และสุดารัตน์ ไชยประสิทธิ์. (2562, พฤษภาคม - สิงหาคม). สังคมสูงวัย: เทคโนโลยีกับผู้สูงอายุ. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**, 13(2), 36 - 45.
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2558). **โครงการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของคนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี**. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับ (ร่าง) กรอบแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของคนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี วันที่ 12 พฤศจิกายน 2558, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2560). **รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2561**. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สุทธยา สมสุข. (2562, มกราคม - เมษายน). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ. **วารสารปริชาตมหาวิทยาลัยทักษิณ**, 33(1), 62 - 77.
- อิธิชา วุฒิรังสี. (2564, มกราคม - มิถุนายน). การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของผู้สูงอายุ. **วารสารสหศาสตร์**, 21(1), 90 - 106.
- Anam, R., & Abid, A. (2020). Usability Study of Smart Phone Messaging for Elderly and Low-literate Users. **International Journal of Advanced Computer Science and Applications**, 11(3), 107 - 115.
- Fu, L., & Xie, Y. (2021, September). The Effects of Social Media Use on the Health of Older Adults: An Empirical Analysis Based on 2017 Chinese General Social Survey. **Healthcare**, 9(9), 1143.

Kheokao, J., Ubolwan, K., Tipkanjanaraykha, K., & Plodpluang, U. (2019, January - June). Online Health Information Seeking Behaviors Among the Thai Elderly Social Media Users.

TLA Research Journal, 12(1), 60 - 76.

Tang, D., Jin, Y., Zhang, K., & Wang, D. (2022, May). Internet Use, Social Networks, and Loneliness Among the Older Population in China. **Frontiers in Psychology**, 13(895141), 1 - 8.

United Nations. (2020). **World Population Ageing**. Retrieved July 18, 2022, from <https://www.un.org>.

การศึกษาผลการฝึกออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานีต่อเส้นรอบเอว

The Study of Effect Exercise Interval Circuit Training on Waist-hip Ratio

อรอุมา นาทสีทา*, และจตุรภุช บุษรา**

Onuma Natseeta, and Jaturabhuj Busara

Received: August 23, 2022 Revised: October 31, 2022 Accepted: December 2, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินเส้นรอบเอวต่อสะโพกของผู้เข้าร่วมการฝึกหนักสลับเบาแบบสถานี และเพื่อเปรียบเทียบเส้นรอบเอวต่อสะโพกก่อนและหลังเข้าร่วมการฝึกหนักสลับเบาแบบสถานี กลุ่มเป้าหมายคือ บุคลากรที่มีเส้นรอบเอวต่อสะโพกเกิน 80 - 90 เซนติเมตรและสมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 7 คน เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ แบบบันทึกเส้นรอบเอวและสะโพกและโปรแกรมการฝึกหนักสลับเบาแบบสถานี จำนวน 10 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยเส้นรอบเอวต่อสะโพกก่อนและหลังฝึกออกกำลังกายด้วยค่าทดสอบ t-test dependent

ผลวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 5 คน เป็นอาจารย์ในสถาบัน มีอายุเฉลี่ย 37 ปี มีเส้นรอบเอวต่อสะโพกเกินมาตรฐาน ร้อยละ 100 เส้นรอบเอวต่อสะโพก ก่อนฝึกโปรแกรมออกกำลังกายมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ $\bar{x} = .89$, S.D = .07 และหลังการฝึกโปรแกรมออกกำลังกายมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ $\bar{x} = .85$, S.D = .07 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เส้นรอบเอวต่อสะโพกหลังออกกำลังกายลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001 ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกประเด็นคิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ: การออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบา, การออกกำลังกายแบบวงจร, อัตราส่วนรอบเอวต่อสะโพก

* อาจารย์สังกัดสถาบันเทคโนโลยีจิตรลดา

** อาจารย์สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

The purposes of the study were to evaluate the waist-to-hip circumference of the participants, who used the interval circuit training and to compare the waist-to-hip circumference before and after joining the interval circuit training. The target group was 7 institute staff who volunteered to the program and had a waist-to-hip circumference of more than 80-90 centimeters. Research instruments included 5-item questionnaires, waist and hip circumference record and a 10-week interval circuit training program. Data analyses were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The hypothesis test by compared the mean of the waist-to-hip circumference before and after the training used t-test dependent.

The results showed that Most of the samples were 5 female faculties with the average age of 37 years old having the exceed of circumference waist-to-hip above the 100 percent criterion standard. The aggregate waist-to-hip circumference before training was $\bar{x} = .89$, S.D = .07 and after training was $\bar{x} = .85$, S.D = .07. The results of the hypothesis test showed that the waist-to-hip circumference reduced after training for a statistically significant difference at .001. Participants were 100% satisfied on the highest level in all areas.

Keywords: High-Intensity Exercise, Circuit Training, Waist-hip Ratio

บทนำ

ปัจจุบันกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังสำคัญ Noncommunicable Diseases (NCDs) ที่กำลังเป็นปัญหาสุขภาพอันดับหนึ่งของโลกและของประเทศไทย ได้แก่ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคเมะเร็ง โรคเบาหวาน และโรคความดันโลหิตสูง ซึ่งโรคเหล่านี้เป็นสาเหตุการตายและการเจ็บป่วย ถึง 2 ใน 3 ของสาเหตุการตายทั้งหมด (World Health Organization, 2014) ปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรังหรือโรค NCDs กลายเป็นปัญหาที่สำคัญในระดับโลกเนื่องด้วยกลุ่มโรคดังกล่าวบั่นทอนสุขภาพของผู้คนและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม โดยโรคเหล่านี้ล้วนมีสาเหตุมาจากปัจจัยเสี่ยงที่สามารถป้องกันและแก้ไขได้ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, ม.ป.ป.)

ภาวะน้ำหนักเกินหรือโรคอ้วนลงพุง เป็น 1 ในสาเหตุที่สำคัญของโรคดังกล่าวเกิดจากการมีไขมันสะสมในช่องท้องหรืออวัยวะภายในช่องท้องมากเกินไป ดังนั้นควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อไม่ให้เกิดภาวะอ้วนลงพุงสามารถทำได้ด้วยการลดน้ำหนัก โดยออกกำลังกายอย่างน้อย 30 นาที สัปดาห์ละ 3 - 4 วัน เพื่อควบคุมน้ำหนักตัวและเส้นรอบเอวการออกกำลังกายสม่ำเสมอจะช่วยป้องกันความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด ทั้งยังช่วยลดความอ้วน ช่วยในการควบคุมเบาหวานและความดันโลหิตสูง นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ต่อผู้ป่วยโรคอื่น ๆ เช่น ภาวะไขมันในเลือดสูง ความดันโลหิตสูง และโรคอ้วน อีกทั้งการเลือกบริโภคอาหารที่เหมาะสมยังเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย จึงควรเลือกบริโภคอาหารจำพวกผัก ผลไม้ ถั่ว ธัญพืช และหลีกเลี่ยงอาหารที่มีรสหวาน มัน เค็ม เพื่อช่วยให้ห่างไกลจากโรคอ้วนลงพุง ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดได้ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2561) ภาวะอ้วนลงพุงมีวิธีการวัดที่หลากหลาย เช่น ค่าของน้ำหนัก ดัชนีมวลกาย เส้นรอบเอว เป็นต้น การวัดเส้นรอบเอวเป็นวิธีการง่ายและมีเครื่องมือการวัดที่ไม่ซับซ้อนและคำนวณไม่ยาก เกณฑ์เส้นรอบเอวที่เหมาะสมคือ ไม่ควรเกินส่วนสูง (เซนติเมตร) หาร 2 และเส้นรอบเอวจึงไม่ควรเกิน 80 เซนติเมตร หากมีเส้นรอบเอวเกินเกณฑ์มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคอ้วนลงพุง โรคหัวใจ ไขมันในเลือดสูง โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง เป็นต้น การลดเส้นรอบเอวในปัจจุบันมีวิธีและกิจกรรมที่เกิดจากการศึกษาวิจัยเป็นจำนวนมาก Esan, A., J. (2018) ศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกความแข็งแรงแบบวงจรต่ออัตราส่วนเอวต่อสะโพกของนักศึกษาในประเทศไนจีเรียหลังจากโปรแกรมการฝึกความแข็งแรงแบบวงจร 12 สัปดาห์ พบว่า โปรแกรมลดการสะสมของไขมันบริเวณสะโพกและต้นขาของกลุ่มทดลอง ≥ 1.00 สำหรับผู้ชาย และ ≥ 0.85 สำหรับผู้หญิง Jin, C., Rhyu, H., & Kim, J., Y. (2018) ศึกษาผลของการฝึกแอโรบิกและการออกกำลังกายด้วยแรงต้านแบบผสมผสานในผู้ชายที่เป็นโรคอ้วนพบว่า การรักษาโรคอ้วนและโรคไม่ติดต่อเป็นสิ่งสำคัญ วัตถุประสงค์หลักของการศึกษานี้คือ ผลของการฝึกประเภทต่าง ๆ ที่มีผลต่อภูมิคุ้มกันในโรคอ้วนและองค์ประกอบของร่างกาย น้ำหนัก ค่าดัชนีมวลกาย ร้อยละไขมันในร่างกายก่อนและหลังการฝึก 8 สัปดาห์ องค์ประกอบของร่างกายน้ำหนัก ค่าดัชนีมวลกาย และร้อยละไขมันในร่างกายลดลงอย่างมีนัยสำคัญหลังการฝึก และอมรพันธ์ อัจฉิมพร, ชุตติมณฑน์ เข้มทอง, และวารวิ วิตจายา (2560) ศึกษาผลของการฝึกแบบวงจรด้วยความหนักสูงแบบประยุกต์โดยใช้น้ำหนักตัวเป็นแรงต้านต่อโครงสร้างร่างกายและอัตราการใช้พลังงานขณะพักของร่างกายในหญิงอ้วนที่มีพฤติกรรมเนือยนิ่งเป็นเวลา 8 สัปดาห์ พบว่าการฝึกแบบวงจรด้วยความหนักสูงแบบประยุกต์โดยใช้น้ำหนักตัวเป็นแรงต้านเป็นโปรแกรมที่สามารถเพิ่มอัตราการใช้พลังงานขณะพักได้แต่ไม่มีผล

ของการลดน้ำหนักตัวรวมทั้งขนาดของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ในหญิงอ้วนที่มีพฤติกรรมเนือยนิ่ง และวรัญญา ทองใบ (2563) ศึกษาผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบหนักสลับเบากับผู้ที่มีภาวะน้ำหนักเกินโดยทำการใช้โปรแกรมฝึกสัปดาห์ละ 3 วัน เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ที่มีค่าดัชนีมวลกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสราวุธ มงคล, พัสวี ห่านสุวรรณกร, สุวัจน์ มิคผล, และกมลชนก ศิวะกฤษณะกุล (2562) ศึกษาผลของโปรแกรมการออกกำลังกายเจ็ดนาทิต่อร้อยละไขมันในร่างกายในคนอ้วนเพศหญิง หลังจากการออกกำลังกายครบ 6 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ออกกำลังกายด้วยโปรแกรมการออกกำลังกายเจ็ดนาทิต่อเป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์พบว่า หลังการออกกำลังกายร้อยละไขมันในร่างกาย (ร้อยละ 10.72) น้ำหนัก (ร้อยละ 7.1) ดัชนีมวลกาย (ร้อยละ 7.10) และเส้นรอบเอว (ร้อยละ 4.12) ลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการออกกำลังกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากรายงานผลวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่าการออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานีสามารถลดปริมาณไขมันในร่างกายได้เพราะถ้าหากร่างกายสะสมไขมันในปริมาณที่มากจะนำไปสู่โรคอ้วนและโรคไม่ติดต่อเรื้อรังอื่น ๆ ตามมาและสถาบันเทคโนโลยีจิตรลดาเห็นความสำคัญด้านสุขภาพของนักเรียน นักศึกษาและบุคลากร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการลดปริมาณไขมันในร่างกายด้วยวิธีการออกกำลังกายฝึกหนักสลับเบาแบบสถานีเพื่อให้ นักเรียน นักศึกษาและบุคลากรมีสุขภาพที่ดีอันจะนำไปสู่ผลการเรียนที่ดีและการทำงานที่ดีในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินเส้นรอบเอวต่อสะโพกของผู้เข้าร่วมการฝึกหนักสลับเบาแบบสถานี
2. เพื่อเปรียบเทียบเส้นรอบเอวต่อสะโพกก่อนและหลังเข้าร่วมการฝึกหนักสลับเบาแบบสถานี

สมมุติฐานการวิจัย

การฝึกออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานีทำให้เส้นรอบเอวต่อสะโพกลดลง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคลากร จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงเฉพาะผู้ที่เข้ารับการประเมินเส้นรอบเอวต่อสะโพกและมีค่าเส้นรอบเอวต่อสะโพกสำหรับผู้หญิงมากกว่า 80 เซนติเมตร สำหรับผู้ชายมากกว่า 90 เซนติเมตรขึ้นไป

1.1 เกณฑ์ในการคัดเข้า

1. มีค่าเส้นรอบเอวสำหรับผู้หญิงมากกว่า 80 เซนติเมตรสำหรับผู้ชายมากกว่า 90 เซนติเมตรขึ้นไป
2. มีสุขภาพแข็งแรงไม่มีโรคประจำตัวจากการสอบถาม
3. มีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมจนจบโครงการและยินดียินยอมในใบยินยอมเข้าร่วมวิจัย

1.2 เกณฑ์ในการคัดออก

1. เกิดเหตุสุดวิสัยไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เช่น ป่วย หรือบาดเจ็บ
2. เข้าร่วมกิจกรรมน้อยกว่าร้อยละ 80

3. ไม่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมต่อ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เพศ สถานภาพ อายุ เส้นรอบเอว เส้นรอบสะโพก เป็นแบบสอบถามแบบเติมคำตอบ

2.2 แบบบันทึกเส้นรอบเอวและเส้นรอบสะโพก

2.3 โปรแกรมการฝึกออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานี จำนวน 10 สัปดาห์ ดังนี้

2.3.1 สัปดาห์ที่ 1 - 5 ออกกำลังกายทุกวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี เวลา 16.45 - 17.45 น.

ดังนี้

สัปดาห์	สถานีที่/ท่าออกกำลังกาย	เวลาออกกำลังกาย	เวลาพักระหว่างรอบ/ท่า	จำนวนรอบ
สัปดาห์ที่ 1 และ 2	สถานีที่ 1			
	Warm up	10 นาที		
	Squat Lateral Lunge Leg Lunges Push Up Jump	ต่อเนื่อง 40 วินาที	10 วินาที	12
	พักระหว่างสถานี 1 นาที			
	สถานีที่ 2			
	Sit up	ท่าละ 40 วินาที	10 วินาที	2
	Full Plank	ท่าละ 40 วินาที	10 วินาที	
	Bear Crawls	ท่าละ 40 วินาที	10 วินาที	
	Superman Full Plank	ท่าละ 40 วินาที	10 วินาที	
	Cool down	10 นาที		
สัปดาห์ที่ 3 และ 4	สถานีที่ 1			
	Warm up	10 นาที		
	Lateral Lunge Leg Lunges Squat Jump Push Up Tap Shoulder	ต่อเนื่อง 50 วินาที	10 วินาที	12

สัปดาห์	สถานีที่/ท่าออกกำลังกาย	เวลาออกกำลังกาย	เวลาพักระหว่างรอบ/ท่า	จำนวนรอบ
	Cross Body Jump			
	พักระหว่างสถานี 1 นาที			
	สถานีที่ 2			
	Sit up	ท่าละ 40 วินาที	10 วินาที	2
	Star Fish	ท่าละ 40 วินาที	10 วินาที	
	Sit up	ท่าละ 40 วินาที	10 วินาที	
	Star Fish	ท่าละ 40 วินาที	10 วินาที	
	Full Plank	ท่าละ 40 วินาที	10 วินาที	
	Bear Crawls	ท่าละ 40 วินาที	10 วินาที	
	Superman	ท่าละ 40 วินาที	10 วินาที	
Cool down	10 นาที			
สัปดาห์ที่ 5 และ 6	สถานีที่ 1			
	Warm up	10 นาที		
	Jump Push Up	ต่อเนื่อง 50 วินาที	10 วินาที	12
	Burpee			
	Jump Push Up			
	Jump			
	พักระหว่างสถานี 1 นาที			
	สถานีที่ 2			
	Full Plank	ท่าละ 50 วินาที	10 วินาที	2
	Star Fish	ท่าละ 50 วินาที	10 วินาที	
	Bear Crawls	ท่าละ 50 วินาที	10 วินาที	
	Star Fish	ท่าละ 50 วินาที	10 วินาที	
	Full Plank	ท่าละ 50 วินาที	10 วินาที	
	Bear Crawls	ท่าละ 50 วินาที	10 วินาที	
Star Fish	ท่าละ 50 วินาที	10 วินาที		
Cool down	10 นาที			

สัปดาห์	สถานที่/ท่าออกกำลังกาย	เวลาออกกำลังกาย	เวลาพักระหว่างรอบ/ท่า	จำนวนรอบ
สัปดาห์ที่ 7 และ 8	สถานีที่ 1			
	Warm up 10 นาที	ต่อเนื่อง 60 วินาที	10 วินาที	12
	Jump			
	Push Up			
	Burpee			
	Push Up			
	Jump			
	พักระหว่างสถานี 1 นาที			
	สถานีที่ 2			
	Full Plank	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที	2
	Star Fish	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที	
	Bear Crawls	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที	
	Star Fish	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที	
	Full Plank	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที	
Bear Crawls	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที		
Star Fish	ท่าละ 60 วินาที			
Cool down	10 นาที			
สัปดาห์ที่ 9 และ 10	สถานีที่ 1			
	Warm up	10 นาที		
	Jump	ต่อเนื่อง 60 วินาที	10 วินาที	12
	Push Up			
	Burpee			
	Push Up			
	Jump			
	พักระหว่างสถานี 1 นาที			
	สถานีที่ 2			
	Full Plank	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที	2
	Star Fish	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที	
	Bear Crawls	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที	
Star Fish	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที		

สัปดาห์	สถานที่/ท่าออกกำลังกาย	เวลาออกกำลังกาย	เวลาพักระหว่างรอบ/ท่า	จำนวนรอบ
	Full Plank	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที	
	Bear Crawls	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที	
	Star Fish	ท่าละ 60 วินาที	10 วินาที	
	Cool down	10 นาที		

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและมีผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกแบบสถานีด้วยความหนักสูงนำออกกำลังกายและทำการถ่ายทอดสดผ่านแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กการฝึกทุกครั้ง ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ประชาสัมพันธ์รับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ

3.2 ให้ผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งมีผู้รับการประเมินและตอบแบบสอบถาม จำนวน 25 คน

3.3 ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการโดยใช้ผลจากแบบสอบถามเส้นรอบเอวจากข้อมูลส่วนบุคคล โดยเลือกจากผู้ที่มีค่าเส้นรอบเอวต่อสะโพกสำหรับผู้หญิงมากกว่า 80 เซนติเมตรขึ้นไป สำหรับผู้ชายมากกว่า 90 เซนติเมตรขึ้นไปและประกาศผลการคัดเลือก

3.4 ประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของโครงการ

3.5 ให้ผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการบันทึกความยินยอมการร่วมโครงการ

3.6 ผู้วิจัยประเมินเส้นรอบเอวอีกครั้งก่อนออกกำลังกาย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดเส้นรอบเอวต่อสะโพกทำการอธิบายและสาธิตวิธีการวัดให้กับผู้เข้าร่วมโครงการและฝึกปฏิบัติให้ถูกต้องและให้ผู้เข้าร่วมโครงการวัดเส้นรอบเอวด้วยตนเองหลังตื่นนอนตอนเช้าของวันออกกำลังกายแบบสถานีวันแรก จำนวน 3 ครั้งและบันทึกผล

3.7 ฝึกโปรแกรมออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานีกับผู้เชี่ยวชาญ 10 สัปดาห์

3.8 ประเมินเส้นรอบเอวต่อสะโพกหลังออกกำลังกาย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ เส้นรอบเอว เส้นรอบสะโพก วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเส้นรอบเอวก่อนและหลังการฝึกด้วยค่าทดสอบ t-test dependent

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 5 คน และเป็นอาจารย์ในสถาบัน มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 37 ปี มีเส้นรอบเอวต่อสะโพกเกินมาตรฐานร้อยละ 100

2. ผลการประเมินเส้นรอบเอวต่อสะโพกก่อนและหลังการฝึกโปรแกรมออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานี

ตาราง 1 ตารางประเมินเส้นรอบเอวต่อสะโพกก่อนและหลังการฝึกโปรแกรมออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานี

ผู้เข้าร่วมโครงการ	เส้นรอบเอวต่อสะโพก		ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง (ชม.)
	ก่อน (ชม.)	หลัง (ชม.)	
ก	1.00	0.95	0.05
อ	0.88	0.82	0.06
ต	0.83	0.81	0.02
ม	0.81	0.80	0.01
ธ	0.93	0.87	0.06
จ	0.84	0.79	0.05
ย	0.98	0.96	0.02
$\bar{x}$	.89	.85	.03
S.D.	.07	.07	.02

จากตาราง 1 พบว่า เส้นรอบเอวต่อสะโพกก่อนฝึกโปรแกรมออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ $\bar{x} = .89$, S.D = .07 และหลังการฝึกโปรแกรมออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานีเส้นรอบเอวต่อสะโพกเฉลี่ยรวมเท่ากับ $\bar{x} = .85$, S.D = .07

3. ผลการทดสอบสมมุติฐาน

ตาราง 2 ตารางเปรียบเทียบเส้นรอบเอวต่อสะโพกก่อนและหลังการฝึกโปรแกรมออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานี

ตัวแปร	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	p
เส้นรอบเอวต่อสะโพกก่อนออกกำลังกาย	7	.89	.07	6	1.06	.000
เส้นรอบเอวต่อสะโพกหลังออกกำลังกาย	7	.85	.07			

*p>0.001

จากตาราง 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เส้นรอบเวตต่อสะโพกหลังออกกำลังกายลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001 กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมโครงการออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานีนีมีเส้นรอบเวตต่อสะโพกลดลงหลังเข้าร่วมโครงการ

4. ผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

ตาราง 3 ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ผู้นำกิจกรรมออกกำลังกาย	7	0	0	0	0
	(100.0)	(0.00)	(0.00)	(0.00)	(0.00)
กิจกรรมออกกำลังกาย	7	0	0	0	0
	(100.0)	(0.00)	(0.00)	(0.00)	(0.00)
สถานที่ออกกำลังกาย	7	0	0	0	0
	(100.0)	(0.00)	(0.00)	(0.00)	(0.00)
เวลาออกกำลังกาย	7	0	0	0	0
	(100.0)	(0.00)	(0.00)	(0.00)	(0.00)
ภาพรวมของโครงการ	7	0	0	0	0
	(100.0)	(0.00)	(0.00)	(0.00)	(0.00)

จากตาราง 3 พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกประเด็น ได้แก่ ผู้นำกิจกรรมออกกำลังกาย กิจกรรมออกกำลังกาย สถานที่ออกกำลังกาย เวลาออกกำลังกายและภาพรวมของโครงการคิดเป็นร้อยละ 100

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า เส้นรอบเวตต่อสะโพกลดลงหลังฝึกโปรแกรมออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานี มีค่าเฉลี่ยรวมก่อนออกกำลังกายเท่ากับ $\bar{x} = .89$, S.D = .07 และหลังการฝึกโปรแกรมออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานีนีเส้นรอบเวตต่อสะโพกมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ $\bar{x} = .85$, S.D = .07 เส้นรอบเวตต่อสะโพกหลังออกกำลังกายลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001 กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมโครงการออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานีนีมีเส้นรอบเวตต่อสะโพกลดลงหลังเข้าร่วมโครงการ สอดคล้องกับวิจัยของ จันทรเพ็ญ เลิศวนวัฒน์ (2560) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบ T25 ต่อการเปลี่ยนแปลงของขนาดเส้นรอบเอวเป็นเวลา 14 สัปดาห์ ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า น้ำหนักตัวขนาดของเส้นรอบเอวค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มทดลองลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการออกกำลังกาย T25 เป็นรูปแบบหนึ่งของการออกกำลังกายแบบหนัก

สลับเบาที่เน้นการออกกำลังกายระดับหนักสลับกับการพักหรือออกกำลังกายระดับเบา - ปานกลางโดยใช้เวลา 25 นาที/ต่อครั้ง ทำให้เส้นรอบเอวลดลงได้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สรายุทธ มงคล, พัสวี ทานสุวรรณกร, สุวัจน์ มิคผล, และกมลชนก ศิวะกฤษณะกุล (2562) ที่พบว่า ผลของการออกกำลังกายด้วยโปรแกรมการออกกำลังกาย เจ็ดนาที่รูปแบบการออกกำลังกายในงานวิจัยครั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็น High Intensity Circuit Training เป็นเวลา 6 สัปดาห์ที่ส่งผลให้ร้อยละไขมันในร่างกายในเพศหญิงอ้วน น้ำหนักตัว ดัชนีมวลกายและเส้นรอบเอวมีค่าลดลงในกลุ่มที่ได้รับการออกกำลังกายด้วยโปรแกรมการออกกำลังกายหลังครบ 6 สัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เพราะว่าการออกกำลังกายด้วยโปรแกรมการออกกำลังกายเจ็ดนาที่เป็นการออกกำลังกายที่ประกอบด้วย การออกกำลังกายประเภทแอโรบิคและการออกกำลังกายเพื่อสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและการออกกำลังกายแบบ มีแรงต้านสามารถลดระดับ Total Cholesterol, Triglyceride, Low - Density Lipoprotein (LDL), High - Density Lipoprotein (HDL) และร้อยละไขมันในร่างกายได้ โดยการออกกำลังกายด้วยโปรแกรมการออกกำลังกายเจ็ดนาที่เป็นลักษณะการออกกำลังกายแบบผสมผสาน จึงมีประสิทธิภาพในการลดลงของน้ำหนักตัว ร้อยละไขมันในร่างกาย และส่งเสริมการสร้างพลังงานในร่างกายได้และการที่เส้นรอบเอวลดลง หลังจากออกกำลังกายเกิดจากท่าของการออกกำลังกายเป็นแบบมีแรงต้านที่ใช้ น้ำหนักตัวเป็นแรงต้านและการออกกำลังกายแบบเกร็งกล้ามเนื้อค้างไว้ (Isometric Exercise) ในกล้ามเนื้อแกนกลางลำตัว ซึ่งทำให้กล้ามเนื้อรอบเอวและกล้ามเนื้อบริเวณแกนกลางลำตัว เช่น กล้ามเนื้อหน้าท้องทำงานมากขึ้นและส่งผลทำให้มีการใช้ไขมันที่สะสมบริเวณหน้าท้องไปใช้เป็นพลังงานในขณะที่ออกกำลังกาย จึงอาจเป็นสาเหตุทำให้เส้นรอบเอวในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการออกกำลังกายมีค่าลดลงหลังครบ 6 สัปดาห์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โปรแกรมการฝึกออกกำลังกายด้วยความหนักสลับเบาแบบสถานี สามารถนำไปปรับใช้เพื่อออกกำลังกายเพื่อลดเส้นรอบเอวได้
2. ควรออกกำลังกายในระดับที่เบาก่อนแล้วค่อย ๆ เพิ่มระดับไปจนถึงระดับหนักที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการเปรียบเทียบรูปแบบการออกกำลังกายเพื่อลดเส้นรอบเอวต่อสะโพก เช่น เปรียบเทียบรูปแบบการออกกำลังกายหรือเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและควบคุม เป็นต้น เพื่อดูประสิทธิภาพของรูปแบบการออกกำลังกายที่สามารถลดเส้นรอบเอวต่อสะโพกได้

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (ม.ป.ป.). Know Your Numbers & Know Your Risks รู้ตัวเลข
รู้ความเสี่ยงสุขภาพ. กรุงเทพฯ: อักษรกราฟฟิกแอนดี้ดีไซน์.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2561). **ไม่อยากอ้วนลงพุง ผู้ชายอย่าให้เอวเกิน 36 ผู้หญิง
อย่าเกิน 32 นิ้ว**. สืบค้น พฤษภาคม 18, 2565, จาก [https://www.dmh.go.th/news-](https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=28377)
[dmh/view.asp?id=28377](https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=28377).

จันทร์เพ็ญ เลิศวันวัฒน. (2560, มกราคม - เมษายน). ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบ T25 ต่อการ
เปลี่ยนแปลงของน้ำหนักตัว ขนาดเส้นรอบเอวและค่าดัชนีมวลกายของนักศึกษาพยาบาลที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์
มาตรฐานวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีจังหวัดตรัง. **วารสารการพยาบาลและสุขภาพ, 11(1)**, 184 - 194.

ลัชชี ชัยวรรัตน์. (2562, ธันวาคม). ผลของการออกกำลังกายด้วยการเดินแบบนอร์ดิกต่อดัชนีมวลกาย
และเส้นรอบวงเอวในผู้สูงอายุที่มีภาวะน้ำหนักเกิน. **พยาบาลสาร, 46(ฉบับพิเศษ)**, 1 - 12.

ศิริพร ภัทรกิจกำจร, ธรรมรัตน์ จาห์ตติ, ลี้มทอง พรหมดี, และเยาวลักษณ์ ชีระเจตกุล. (2554, มกราคม -
เมษายน). การศึกษาเส้นรอบเอว ดัชนีมวลกายและอัตราส่วนรอบเอวต่อรอบสะโพก
เพื่อการประเมินภาวะอ้วนจากการตรวจสุขภาพประจำปี. **วารสารเทคนิคการแพทย์
และกายภาพบำบัด, 23(3)**, 316 - 317.

สรายุธ มงคล, พัสวี ทานสุวรรณกร, สุวัจน์ มิคผล, และกมลชนก ศิวะกฤษณะกุล. (2562, มกราคม -
กุมภาพันธ์). ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายเจ็ดนาทีต่อร้อยละไขมันในร่างกายในคนอ้วน
เพศหญิง. **ศรีนครินทร์เวชสาร, 34(1)**, 75 - 82.

วรัญญา ทองใบ. (2563). **ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบหนักสลับเบาที่มีต่อสุขสมรรถนะของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้นที่มีภาวะน้ำหนักเกิน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อมรพันธ์ อัจจิมาพร, ชุตินณทน เข้มทอง, และวารวิ วิดจาया. (2560, กรกฎาคม - ธันวาคม). ผลของการฝึกแบบ
วงจรด้วยความหนักสูงแบบประยุกต์โดยใช้น้ำหนักตัวเป็นแรงต้าน ต่อโครงสร้างร่างกายและอัตรา
การใช้พลังงานขณะพักของร่างกายในหญิงอ้วนที่มีพฤติกรรมเนือยนิ่ง. **วารสารวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยีการศึกษา, 17(2)**, 109 - 120.

Esan, A., J. (2018, September). Effect of Circuit Strength Training Programmed on Waist-to-hip
Ratio of College Students. **Cypriot Journal of Educational Science, 13(3)**, 340 - 348

Jin, C., Rhyu, H., & Kim, J. Y. (2018, August). The Effects of Combined Aerobic and Resistance
Training on Inflammatory Markers in Obese Men. **Journal of Exercise Rehabilitation,**
14(4), 660 – 665. Retrieved August 24, 2022, from <https://doi.org/10.12965/jer.1836294.147>.

World Health Organization. (2014). **Global Recommendations on Physical Activity for Health**.
Retried May 22, 2022, from <https://app.who.int/publications/handle/eng.pdf>.

การนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุไปปฏิบัติศึกษากรณี: ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

Implementation of the Elderly Care Policy: Case Study of the Elderly with Dependencies in Sapphaya District, Chai Nat Province

ไพศาล ขุนวิเศษ,* และศุภชัย ยาวะประภาษ**

Paisan Khunvised, and Supachai Yavaprabhas

Received: September 16, 2022 Revised: November 22, 2022 Accepted: December 6, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท โดยการเลือกแบบเจาะจงจากทุกหน่วยประชากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่งรวม 81 คน และจากกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงหรือญาติผู้ดูแล รวม 392 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเลือกแบบเจาะจงจากผู้บริหารและผู้ปฏิบัติของกองทุนสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงรวม 45 คน จากกลุ่มผู้สนับสนุนนโยบายระดับอำเภอและจังหวัดรวม 6 คน และผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงหรือญาติผู้ดูแล รวม 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติเชิงพรรณนา เทคนิควิเคราะห์เนื้อหา และความสอดคล้องภายใน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติมีความสำเร็จด้านการจัดการบริการและบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จสูงสุด คือ ทักษะคิดของคณะอนุกรรมการสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง การมีส่วนร่วมของหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ 3. ปัญหาอุปสรรคด้านองค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ขาดการผลักดันจากผู้บริหาร อบท. รวมถึงระบบการจัดการโปรแกรมข้อมูลมีความซ้ำซ้อนแยกส่วนปฏิบัติระหว่างสภ.และสาธารณสุข ส่วนด้านผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงพบว่า ขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบบริการ และ 4. แนวทางการพัฒนาการนำนโยบายไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เสนอต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานเหล่านี้ควรร่วมกันสื่อสารนโยบายให้ประชาชนรับรู้ และควรบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานให้สามารถใช้ตัดสินใจเชิงนโยบายได้ทุกระดับ

คำสำคัญ: การดูแลผู้สูงอายุ, การนำนโยบายไปปฏิบัติ, ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

* นักศึกษาปริญญาเอก คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

** อาจารย์สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

This research aimed to study the success factors affecting success, obstacles and approaches to implementing the dependent elderly care policy in Sappaya District Chainat Province. The purposive sampling technique was applied to recruit 81 samples from 9 different local administrative organizations, and 392 samples from the dependent older people or their relatives. The research tools were questionnaires and structured interviews chosen purposively from 45 samples from the administrators and practitioners of the long-term care service support fund, 6 samples from the policy advocates at the district and provincial level, and 9 samples from the dependent older people or their relatives. Data analysis applied included descriptive statistics, content analysis, and internal consistency analysis.

The results showed that 1. implementation of the dependent elderly care policy had success in service provision at high level; 2. the factor most contributing to success was the attitude of the sub-committee on provision of long-term care services for the dependent elderly as well as participation of agencies and stakeholders in the area; 3. Organizational obstacles in implementing the policy lack of support from LAO administrators, including the redundancy in information management system that separate the practice between the NHSO and public health. As for the dependent elderly, it was found that there was a lack of accurate understanding of the service system and 4. guidelines for developing policy implementation to increase efficiency is that the policy should be presented to relevant government agencies. These agencies should jointly communicate the policy to the public. Moreover, information systems should be consolidated so that they can be used for policy decision-making at all levels.

Keywords: Elderly Care, Policy Implementation, The Elderly with Dependencies

บทนำ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการสูงวัยของประชากรที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการมีอายุยืนยาวขึ้น และมีอัตราเกิดลดน้อยลง ทำให้หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมเชิงนโยบายระยะยาวเพื่อรองรับบริการที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมแก่สังคมผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่นในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การดูแลบริการด้านสุขภาพและบริการด้านสังคมความเป็นอยู่ จากการศึกษาพัฒนาการของนโยบายและการจัดบริการสาธารณะด้านสุขภาพเพื่อผู้สูงอายุของประเทศไทย (ปิยากร หวังมหาพร, 2563, หน้า 19 - 34) พบว่า ประเทศไทยมีการพัฒนานโยบายการดูแลผู้สูงอายุมาอย่างต่อเนื่อง แบ่งออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ 1) ยุคช่วงก่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (ก่อน พ.ศ. 2504) เป็นการสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ยากไร้โดยราชการก่อให้เกิดการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ (คนชรา) 2) ยุคช่วงระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2504 - 2529) เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐขับเคลื่อนบริการทางสังคม ทำให้เกิดแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับแรก (พ.ศ. 2525 - 2544) และ 3) ยุคช่วงระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ถึงฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2530 - 2564) มีการตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พุทธศักราช 2546 คุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ และผลักดันสมาชิกผู้สูงอายุแห่งชาติในเวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ และกำหนดการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไว้ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของประเทศไทย ด้วยหลักการสำคัญคือ มุ่งเน้นการบูรณาการด้านบริการสาธารณสุขและบริการด้านสังคมในระดับพื้นที่ ครอบครัว หมู่บ้านและตำบล คำนึงถึงความยั่งยืนและเป็นไปได้ของงบประมาณระยะยาวในอนาคต โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล/อบต.) เป็นเจ้าภาพหลักในการบริหารระบบภายใต้การสนับสนุนของเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิในพื้นที่ และพัฒนาขยายระบบบริการระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ (Long Term Care: LTC) ต่อมา มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2557 - 2561 เพื่อผลักดันการขับเคลื่อนนโยบายโดยทีมหมอครอบครัว (Family Care Team) นำร่องแบบบูรณาการด้านบริการสุขภาพและบริการสังคมในระดับพื้นที่ โดยการสนับสนุนของระบบสุขภาพระดับอำเภอ ซึ่งส่วนกลางสนับสนุนการพัฒนากำลังคน จัดอบรมผู้จัดการการดูแลระบบผู้สูงอายุ (Care Manager: CM) และผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Care giver: CG) จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2559 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวและรูปแบบการบริหารจัดการแนวใหม่ เปลี่ยนผ่านการบริหารจัดการทรัพยากรจากหน่วยงานภาครัฐในส่วนกลาง เป็นการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่นในรูปแบบของ “กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่” โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ได้ประกาศหลักเกณฑ์กำหนดให้การดำเนินนโยบายการจัดบริการระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้กลไก “คณะกรรมการสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง” โดยให้มีบทบาทหน้าที่ พิจารณานอมนิติโครงการ แผนการดูแลรายบุคคล รวมถึงค่าใช้จ่ายตามแผนการดูแลรายบุคคลสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน หน่วยบริการหรือสถานบริการเข้าร่วมจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามชุดสิทธิประโยชน์ที่ สปสช.กำหนด (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2561, หน้า 6 - 7)

การนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุสำหรับผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงจากส่วนกลางมาสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่หรือท้องถิ่นนั้น กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในฐานะกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับพื้นที่หรือท้องถิ่น (กองทุนสุขภาพตำบล) เป็นกลไกหลัก โดยมีสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เป็นหน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่ประสาน สนับสนุน และผลักดันนโยบายไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อสั่งการให้ อปท. ดำเนินการตามหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 โดย อปท. ในพื้นที่อำเภอสรรพยาสมัครเข้าร่วมโครงการตามนโยบายฯ พ.ศ. 2559 เพียง 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลโพงามด่าง ต่อมาสมัครเพิ่มเติมใน พ.ศ. 2560 จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลโพพิทักษ์ เทศบาลตำบลโพงามด่าง เทศบาลตำบลบางหลวง เทศบาลตำบลเจ้าพระยา และเทศบาลตำบลสรรพยา และ พ.ศ. 2561 เพิ่มอีกจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว เทศบาลตำบลตุ๊ก และเทศบาลตำบลหาดอาษาทำให้ครบร้อยละ 100 (9 แห่ง)

ในขณะที่ พ.ศ. 2563 รัฐบาลได้ประกาศขยายผลนโยบาย LTC โดยเพิ่มสิทธิประโยชน์การรับบริการด้านสาธารณสุขและบริการด้านสังคมแก่ประชาชนกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิงในทุกกลุ่มวัยและทุกกลุ่มสิทธิ์ด้านการรักษาจากเดิมที่ให้บริการเฉพาะผู้มีสิทธิการรักษาประเภทหลักประกันสุขภาพ (บัตรทอง) และจัดให้มีการบูรณาการจัดบริการทางด้านสาธารณสุขและสังคม รวมถึงส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดระบบบริการมากขึ้น นับว่าเป็นประเด็นท้าทายความสามารถและสมรรถนะบุคลากรของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ ทั้งด้านการพัฒนากลยุทธ์หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับกระบวนการบริหารจัดการ การปรับปรุงบทบาทหน้าที่ และกระบวนการทำงานให้เชื่อมโยงความสำเร็จจากส่วนกลางสู่ระดับล่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแนวคิดของศุภชัย ยาวะประภาษ (2552, หน้า 90 - 91) ที่กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่สลับเนื่องจากการกำหนดนโยบายมีความต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลาเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายของนโยบาย

ดังนั้น ผู้วิจัยในบทบาทผู้บริหารงานสาธารณสุขระดับอำเภอและเป็นผู้ดำเนินการนำนโยบายจากส่วนกลางไปถ่ายทอดและขับเคลื่อนการปฏิบัติในระดับพื้นที่ จึงตระหนักถึงความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลและปัญหาอุปสรรคของการนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติในระดับพื้นที่ เพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ เนื่องจากอำเภอสรรพยาเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์เชิงนโยบายการพัฒนาเพื่อรองรับสังคมสูงวัยของจังหวัดชัยนาท เพราะมีอัตราประชากรผู้สูงอายุมากที่สุด และมีแนวโน้มเข้าสู่ภาวะพึ่งพิงสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า พื้นที่อำเภอสรรพยาไม่เคยมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลของการนำนโยบายนี้มาปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และยังไม่ปรากฏแนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคของการปฏิบัติงานตามนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อขยายผลนโยบายของรัฐบาลทั้งในด้านสิทธิประโยชน์ การเข้าถึงบริการและความพึงพอใจของประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะของนโยบาย ตลอดจนผลเสียต่อประสิทธิภาพในการทำงานทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดบริการให้สอดคล้องคุ่มคำทรัพยากร และตอบสนองต่อนโยบายแห่งรัฐ โดยผลการศึกษาครั้งนี้จะก่อเกิดประโยชน์ต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาความร่วมมือและปรับปรุง

กระบวนการดำเนินงานด้านระบบการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างเหมาะสมเกิดเครือข่ายการทำงานที่มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานสามารถแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับล่างได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง อันจะทำให้เป้าหมายการขยายผลนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของรัฐบาลบรรลุความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และเป็นข้อมูลทางเลือกให้หน่วยงานในระดับพื้นที่แห่งอื่นนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางพัฒนาการนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำ 1) แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคของวรเดช จันทรศร (2551) 2) ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติแบบผสมของ Edwards (1980) Shabbir, & Rondinelli (1983) และวรเดช จันทรศร (2554) 3) แนวคิดการวัดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Ripley, & Franklin (1982) Pressman, & Wildavsky (1973) และวรเดช จันทรศร (2554) และ 4) แนวทางการวัดความสำเร็จของนโยบายการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (2561) รวมถึง 5) ผลงานนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 38 เรื่อง มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ในการศึกษาความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอสรรพยา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 ศึกษาข้อมูลและความคิดเห็นของผู้นำนโยบายฯ ไปปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างคือคณะกรรมการสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของ 9 อปท. โดยเลือกทุกหน่วยประชากรรวม 81 คน และได้รับแบบสอบถามตอบกลับ 72 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.88 และชุดที่ 2 ศึกษาข้อมูลและความคิดเห็นด้านการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และความพึงพอใจของผู้ได้รับการตามนโยบายฯ ในพื้นที่อำเภอสรรพยา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงหรือญาติผู้ดูแลซึ่งเป็นผู้ได้รับการตั้งแต่วินิจฉัยจนถึงปัจจุบันและยังมีชีวิตอยู่ เลือกทุกหน่วยประชากรรวม 392 คน และหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องของคำถาม ภาษา ความสมบูรณ์ และความเที่ยงตรงเนื้อหา ทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามส่วนที่ 1 ได้เท่ากับ 0.989 และส่วนที่ 2 ได้เท่ากับ 0.967 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ในการศึกษากระบวนการนำนโยบายฯ มาปฏิบัติในพื้นที่ ความสำเร็จที่เกิดขึ้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติของกองทุนสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงทั้ง 9 แห่ง ๆ ละ 5 คน ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการฯ เลขานุการคณะกรรมการฯ หรือผู้ช่วยเลขานุการ และคณะกรรมการฯ ที่มาจากหัวหน้าหน่วยบริการประจำที่จัดบริการสาธารณสุข ผู้จัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขในพื้นที่และผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่รวม 45 คน 2) กลุ่มสนับสนุนระดับอำเภอและจังหวัด ได้แก่ ผู้บริหารและนักวิชาการ ผู้รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับระบบบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุในสำนักงานสาธารณสุขอำเภอสรรพยา 1 คน โรงพยาบาลสรรพยา 3 คน และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยนาท 2 คน รวม 6 คน และ 3) กลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงหรือญาติผู้ดูแลที่ได้รับการจากกองทุนระบบบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่อำเภอสรรพยา 9 แห่ง ๆ ละ 1 คน รวม 9 คน ตรวจสอบความถูกต้อง ตรงประเด็นและความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการตรวจทานแบบสามเส้า (Triangulation) และใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาและความสอดคล้องภายใน โดยสังเคราะห์และสรุปให้เห็นถึงลักษณะ กระบวนการ และข้อเท็จจริง

ผลการวิจัย

1. ความสำเร็จของการนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติ ในพื้นที่อำเภอสรรพยา เกิดจากกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นตอนพลัง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่พิจารณารับนโยบาย และแสวงหาการสนับสนุน (2) ขั้นตอนปฏิบัติ 5 กิจกรรมหลัก คือ การเตรียมความพร้อมด้านการบริหารจัดการของ อปท. และหน่วยบริการปฐมภูมิ การประเมินผู้สูงอายุหรือบุคคลอื่นที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ การเสนอโครงการและพิจารณา

อนุมัติ การจัดบริการและจัดหาอุปกรณ์ทางการแพทย์สนับสนุนการให้บริการ และการติดตามและประเมินการบริหารจัดการระบบ LTC และ (3) ขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่น โดยผู้บริหาร อบท. และหน่วยบริการปฐมภูมิ ชักจูงให้ผู้ปฏิบัติเห็นความสำคัญของนโยบายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแบ่งความสำเร็จออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ความสำเร็จต่อองค์การที่ปฏิบัติตามนโยบาย และความสำเร็จต่อผู้รับประโยชน์จากนโยบาย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความสำเร็จต่อองค์การที่นำนโยบายฯ มาปฏิบัติ พบว่า ระดับความคิดเห็นของคณะอนุกรรมการสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตพื้นที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ต่อสภาพการณ์ความสำเร็จขององค์การในปัจจุบันภายหลังการนำนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมาปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = 0.58) และรายด้านอยู่ในระดับมากสูงสุดด้านจัดบริการ ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.54) และต่ำสุดด้านบริหารจัดการ ($\bar{x} = 3.81$, S.D. = 0.40) ตาราง 1

ตาราง 1 ระดับความคิดเห็นของคณะอนุกรรมการสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตพื้นที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาทต่อสภาพการณ์ความสำเร็จขององค์การในปัจจุบัน ภายหลังการนำนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมาปฏิบัติ (N = 72)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการณ์ความสำเร็จ			
ขององค์การในปัจจุบันภายหลังการนำนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมาปฏิบัติ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านระบบบริการ	4.17	0.54	มาก
ด้านระบบการบริหารจัดการ	3.81	0.40	มาก
รวมทุกด้าน	3.99	0.58	มาก

ผลงานเด่นชัด คือ ผู้จัดการระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร่วมกันสร้างและผลิตนวัตกรรมสุขภาพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัสดุพื้นบ้าน มาสนับสนุนการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการยอมรับต่อการจัดบริการ เกิดความสุข ความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมการดูแล ตลอดจนเป็นการประหยัดต้นทุนการบริการและเกิดความคุ้มค่าในการดำเนินงานที่มีการนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดขยายผลทั้งภายในพื้นที่และภายนอกดังบทสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“หลังจากได้ลงปฏิบัติงานก็มีนวัตกรรมเพิ่มขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหา ส่งเสริมสุขภาพ เช่น ล้อด้ายช่วยได้ ผ้าขาวม้าแก้ปวดเมื่อย สมุนไพรลดอาการชาเท้า มีแนวทางพัฒนาเกี่ยวกับล้อด้าย อาจปรับให้มีความคงทนมากขึ้น...” (ผู้จัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขในพื้นที่ (CM) แห่งหนึ่งในอำเภอสรรพยา)

ส่วนที่ 2 ความสำเร็จต่อผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์จากนโยบายฯ พบว่า สามารถเพิ่มการเข้าถึงในการจัดบริการให้ครอบคลุมเพิ่มขึ้นทั้งกลุ่มติดบ้านและติดเตียง จาก พ.ศ. 2560 - 2564 ร้อยละ 14.07 และเกิดการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจากการได้รับบริการ LTC เจริญที่บ้านในทิศทางที่ดีขึ้น ร้อยละ 56.6 โดยเฉพาะกลุ่มที่มีสภาพปัญหาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว

การรับประทานอาหาร และการขับถ่าย นอกจากนี้พบว่า ภาพรวมผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการบริการระบบ LTC อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.69) โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ในด้านคุณภาพการให้บริการต่อผู้รับบริการ ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.55) รองลงมาคือ ด้านผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการให้บริการ ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.61) และประเภทการให้บริการแก่ผู้รับบริการ ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.67) ตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายหลังได้รับการบริการระบบ LTC ที่บ้านในพื้นที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท (N = 392)

ความพึงพอใจต่อการบริการ LTC	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
คุณภาพการให้บริการต่อผู้รับบริการ	4.01	0.55	มาก
ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการให้บริการ	3.97	0.61	มาก
ประเภทการให้บริการแก่ผู้รับบริการ	3.83	0.67	มาก
รวมทุกด้าน	4.25	0.69	มาก

ดังบทสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“ผมเป็นความดันโลหิตสูง ซึมเศร้า พวกบ้านก็พาไปหาหมอรับยามากินตลอด ขาไม่มีแรงเดินไม่ได้ ก็ตกใจให้ลูกพาไปหาหมอที่อนามัยความดันขึ้นสูงมาก หมอให้ยามากินและให้นอนพัก แล้วหมออนามัยกับผู้ช่วยก็ตามมาเยี่ยมที่บ้านวัดความดันซ้ำ เจาะเลือดส่งโรงพยาบาล ได้โรคเกาต์เพิ่มมาอีก หมออนามัยเลยให้ผู้ช่วยเข้ามาดูแลทุกอาทิตย์ มาช่วยตรวจวัดความดัน ช่วยฝึกการเดินและยืน คอยดูการกินยา ผมดีขึ้นมากเลยครับ ได้ยิ้มและหัวเราะมากขึ้น เริ่มเดินได้แล้ว ดีใจ คิดถึงหมอกับผู้ช่วยเรื่อยถ้ายังไม่มา แม่บ้านก็ไม่ค่อยได้อยู่บ้านต้องไปขายของ แต่เช้ามีด ส่วนใหญ่ก็จะหาข้าวปลาไว้ให้ กลับบ้านก็เย็นไม่ค่อยได้พูดคุย ตอนนี้อายุมากเดินให้คล่อง ๆ ขึ้นไม่อยากจะพิการอัมพาตต้องนอนติดเตียง (พูดด้วยน้ำเสียงดังฟังชัดและใบหน้ายิ้มแย้ม)...” (บันทึกภาคสนามจากผู้รับบริการ LTC รายหนึ่งในอำเภอสรรพยา)

“พี่เขาแข็งแรงมากไม่คิดว่าจะเป็นแบบนี้ได้ เขาออกกำลังกายตลอด แต่มีโรคประจำตัวเป็นความดันโลหิตสูงไม่เคยไปโรงพยาบาล รักษาที่คลินิกหมอให้ยากินทุกวัน ๆ ละ 1 เม็ด น่าจะอดนอนหลายวันช่วงเช้าเวรงานพิธีการ บ่นปวดหัวมากพอไปโรงพยาบาลไม่รู้สีกตัว หมอบอกเส้นเลือดใหญ่ในสมองแตกต้องผ่าตัดโอกาสรอด 10% กลับออกมา ก็พูดไม่ได้แขนขาข้างขวาไม่รู้สีกตัว ก็ทำกายภาพบำบัดที่โรงพยาบาลและที่บ้านหมดไปหลายแสน กู้ยืมที่น้องมารักษาทุกวิธี แต่โชคดีที่พี่เขาฟังรู้เรื่องแต่ตอบโต้ไม่ได้ ฟังพระสวดมนต์ได้ กำลังใจดีมีพี่น้องให้กำลังใจ มีพระมาเยี่ยมหมอนามัยและผู้ช่วยหมอก็มาเยี่ยมให้บริการบ่อยทุกเดือน มาช่วยคุยหยอกล้อและเชียร์ให้ฝึกพูดออกเสียง แนะนำเรื่องอาหารการกิน ชื่นชมขอบคุณที่หมอและพี่พอใจกับบริการมากแม้พี่เค้าจะไม่กลับได้เหมือนเดิมแต่กำลังใจพี่เค้าดีมากนะ (พูดด้วยน้ำเสียงและแววตาสดใส)...” (บันทึกภาคสนามจากญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในระบบ LTC รายหนึ่งในอำเภอสรรพยา)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติในระดับพื้นที่อำเภอสรพยา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.33) สูงสุดคือ ปัจจัยด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 0.41) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.37) และปัจจัยด้านการสื่อสารนโยบายขององค์กรทั้งภาคส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนสาธารณสุข ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.47) ปัจจัยด้านทรัพยากรการดำเนินงาน ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.38) และต่ำสุดคือ ปัจจัยด้านการวางแผนและควบคุม ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.41) และปัจจัยด้านโครงสร้างและกลไกคณะอนุกรรมการฯ LTC ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.42) ตามตาราง 3

ตาราง 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติในระดับพื้นที่อำเภอสรพยา จังหวัดชัยนาท

(N=72)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการดูแลระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน	4.23	0.41	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในพื้นที่	4.22	0.37	มาก
ด้านการสื่อสารนโยบายขององค์กร	4.21	0.47	มาก
ด้านทรัพยากรการดำเนินงาน	4.21	0.38	มาก
ด้านการวางแผนและควบคุม	4.16	0.41	มาก
ด้านโครงสร้างและกลไกคณะอนุกรรมการฯ LTC	4.16	0.42	มาก
รวมทุกด้าน	4.20	0.33	มาก

ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่ควรได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่ การบูรณาการบทบาทหน้าที่ตามนโยบาย LTC กับงานประจำเพื่อไม่รู้สึกเป็นภาระ การประกาศนโยบายและสื่อสารความร่วมมือในการดำเนินงาน LTC แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยนายก อบท. และคณะอนุกรรมการฯ LTC การระดมทรัพยากรหรือเชื่อมโยงทุนหรือส่งต่อเพื่อลดต้นทุนบริการ LTC การจัดทำข้อตกลงร่วมและวางแผนปฏิทินการดำเนินงาน LTC ประจำปี และการเพิ่มสมรรถนะและบทบาทของเลขานุการคณะอนุกรรมการฯ LTC ดังบทสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“ผมเห็นว่านโยบายนี้ดีครับ คือว่า เทศบาลได้ทำหน้าที่ลงไปดูแลประชาชน คิดว่าน่าจะทำได้ เรามอบหมายแล้ว ลูกน้องเขาก็เป็นคนเก่งรับผิดชอบ นายกเป็นกันเองมีอะไรเราก็ร่วมกันคิดร่วมกันทำ...” (นายกเทศบาลแห่งหนึ่งในอำเภอสรพยา)

“เราจะเน้นทำงานเป็นทีมร่วมกันกับ CG และเทศบาล มีแผนการให้บริการ ออกเยี่ยม มอบของใช้ในชีวิตประจำวัน พวกเราเองมีความสุขและพึงพอใจ เพราะได้รับคำชื่นชมจากผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย...” (CM แห่งหนึ่งในอำเภอสรพยา)

“การจัดบริการ LTC คณะอนุกรรมการฯ ก็จะช่วยกันดูทั้งด้านสุขภาพและสังคม ตัวอย่างที่ภูมิไจรายหนึ่ง ติดเตียงไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ภรรยาทำล่องผักตบขาส่งได้รายได้วันละประมาณ 70 - 140 บาท บุตรชาย ติดคุก ไม่มีคนดูแล เราประสานเทศบาลให้เงินช่วยเหลือเดือนละ 3,000 บาท จำนวน 3 เดือน ทางหมู่บ้านกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ช่วยข้าวสารเดือนละ 5 กก. และมีทีมผู้นำชุมชน/อสม.มาช่วยทำความสะอาดบ้านเรือน...” (CG แห่งหนึ่งในอำเภอสรรพยา)

“ระยะหลังมานี้ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน หน่วยงานองค์กรอื่นทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคเอกชนมากขึ้นนะครับ เช่น ชุมชน มีช่างตัดผมในพื้นที่ช่วยมาตัดผมให้ที่บ้าน, สภากาชาดไทย มอบถุงยังชีพช่วยเหลือให้ผู้มีภาวะพึ่งพิงที่ยากไร้, เอกชน/กลุ่มบุคคล บริจาคอาหาร อุปกรณ์ต่าง ๆ, พม. ช่วยซ่อมแซมที่พักอาศัยและกสน. ช่วยส่งเสริมอาชีพ...” (เลขานุการอนุกรรมการฯ LTC แห่งหนึ่งในอำเภอสรรพยา)

“อย่างกรรมการชุดใหญ่เราก็เข้าใจเนอะว่าต้องคัดมาจกตัวแทน อสม. ต้องคัดมาจกตัวแทนสมาชิกอะไรอย่างนี้และจังหวัดก็เคยจัดอบรมพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการกองทุนสุขภาพตำบลให้แต่ละคณะอนุกรรมการฯ LTC พอเขาเข้ามาแล้วเราก็อยากให้เขาจับบทบาท ให้เค้ารู้มากกว่านี้ ที่ผ่านมามีการอบรมให้เลย เราก็อยากให้พี่เลี้ยงระดับจังหวัดจัดอบรมให้เค้าบ้าง...” (ผู้แทนคณะกรรมการกองทุนสุขภาพตำบลแห่งหนึ่งในอำเภอสรรพยา)

3. ปัญหาอุปสรรคของการนำนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติในระดับพื้นที่ พบว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงหรือญาติผู้ดูแลในพื้นที่อำเภอสรรพยาให้ความสนใจโดยสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

3.1 ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการของคณะอนุกรรมการสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในระดับพื้นที่ โดยข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์คณะอนุกรรมการฯ LTC พบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบทบาทของประธานคณะอนุกรรมการฯ ขาดการผลักดันและสนับสนุนเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ในการบริหารจัดการกำลังคนปฏิบัติงานที่มีปัญหาความขาดแคลนบุคลากรปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะอนุกรรมการฯ LTC เนื่องจากมีการสับเปลี่ยนโยกย้ายงานและไม่มีการส่งต่องานระหว่างผู้รับผิดชอบงานเก่า - ใหม่ รวมถึงปัญหาด้านการมอบหมายงานเพิ่มจากโครงสร้างที่ทำเป็นประจำ ทำให้เกิดทัศนคติและมุมมองว่างานนโยบาย LTC เป็นภาระตลอดจนในระหว่างดำเนินการขาดการพัฒนาหรือฟื้นฟูศักยภาพด้านความรู้หรือทักษะเพิ่มเติมให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการของภาคส่วนสาธารณสุข ได้แก่ ผู้จัดการระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (CM) ผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ (CG) ส่งผลกระทบต่อปัญหาความกังวลและไม่มั่นใจในการปฏิบัติงานทั้งด้านระเบียบ กฎเกณฑ์ การจัดการงบประมาณ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์บริการด้านการแพทย์และด้านสังคมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย การให้บริการเชิงรุกด้านกายภาพบำบัดหรือกิจกรรมบำบัด และการจ่ายค่าตอบแทนการจัดบริการแก่ CG และ CM

3.2 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการโปรแกรมข้อมูลระหว่างสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติและกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พบว่า มีความซ้ำซ้อนในการบันทึกข้อมูล และแยกส่วนการปฏิบัติระหว่าง สปสช. และส่วนสาธารณสุข ทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกว่ามีภาระยุ่งยาก และเสียเวลาในการจัดการ และเป็นช่องว่างทำให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง และไม่เป็นปัจจุบัน ประกอบกับข้อกฎหมาย ระเบียบหรือกฎเกณฑ์การจัดซื้อวัสดุ

อุปกรณ์ไม่มีความชัดเจน อีกทั้งหน่วยงานสนับสนุนในระดับอำเภอ ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ท้องถิ่นอำเภอ ระดับจังหวัด ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ท้องถิ่นจังหวัด และระดับเขต ได้แก่ สำนักงานหลักประกันสุขภาพ เขต ไม่มีการติดตาม ควบคุม กำกับหรือประเมินผลการดำเนินงาน LTC ที่เป็นรูปธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่จึงไม่ได้รับการสะท้อนผลลัพธ์การดำเนินงานเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาระบบการนำนโยบายมาปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในแต่ละปีงบประมาณ

3.3 ปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ครอบครัวและญาติ พบว่า ขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบบริการ ทำให้ขาดความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมในการดูแล ส่งผลกระทบบังคับไม่ได้รับการดูแลที่ดีหรือต่อเนื่องตามที่ควรจะเป็น

4. แนวทางการพัฒนาการนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สรุปได้ 3 ประการ ได้แก่

4.1 แนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการ โดย (1) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติระดับ ส่วนกลาง ควรจะมีการปรับปรุงระเบียบหรือกฎเกณฑ์การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้มีความชัดเจน ให้ตรงกับความต้องการ หรือจำเป็นต้องใช้จริง และควรเป็นระเบียบที่กำหนดขึ้นมาโดยเฉพาะกับนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีข้อยกเว้นแยกออกมาจากกฎระเบียบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานตามนโยบายมีความต่อเนื่อง และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับประโยชน์ รวมถึงควรสนับสนุน งบประมาณด้านการสร้างระบบการติดตามควบคุมกำกับการทำงานทั้งระบบ ตั้งแต่ระดับประเทศลงมา โดยกำหนดให้ในแต่ละจังหวัด มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่มาจากหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการนิเทศควบคุมกำกับ ประเมินผล แล้วสรุปรายงานผลส่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินงานแก้ไข ปรับปรุงต่อเนื่องทุกปี (2) หน่วยงานเกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุน เช่น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สรรพยา โรงพยาบาลสรรพยา ท้องถิ่นอำเภอสรรพยา ควรจะมีการประชุมชี้แจงให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พบ ปัญหาอุปสรรคระหว่างดำเนินการ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่มีการขับเคลื่อนดำเนินงานตามนโยบาย ได้เข้าใจและเสริมพลังให้เกิดความมั่นใจในการทำงาน และควรมีการจัดประชุม ทบทวนและออกแบบวางแผน ปรับปรุงพัฒนาระบบการขับเคลื่อนนโยบายร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานส่วน สาธารณสุขในระดับอำเภอ รวมถึงสำนักงานสาธารณสุขอำเภอควรผลักดันให้การขับเคลื่อนนโยบายการดูแลผู้สูงอายุ และบุคคลอื่นทุกกลุ่มวัยและทุกกลุ่มสิทธิการรักษาที่ประสบปัญหาอยู่ในภาวะพึ่งพิงให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ พัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ภายใต้ความร่วมมือและหนุนเสริมจากคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.)

4.2 แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการระบบข้อมูลโปรแกรม โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และกระทรวงสาธารณสุข ควรดำเนินการบูรณาการโปรแกรมบนที่ระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตาม นโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงให้เป็นโปรแกรมเดียวกันเพื่อลดภาระงานและความซ้ำซ้อน ของระบบข้อมูลที่ใช้ประโยชน์ในการทำงาน และควรกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบดูแลระบบฯ อย่างเป็นทางการที่เฉพาะ เจาะจงมากขึ้น ทั้งภาคส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนสาธารณสุข เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ

ต่ออำนาจการตัดสินใจในการทำงาน ไม่เกิดความขัดแย้งเชิงความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างหน่วยงาน และเป็นการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงหรือผลกระทบด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามนโยบาย

4.3 แนวทางการพัฒนาด้านความร่วมมือของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงหรือญาติผู้ดูแล โดยหน่วยงาน กระทรวงมหาดไทย สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และกระทรวงสาธารณสุขร่วมดำเนินการ (1) สื่อสารนโยบายให้ประชาชนรับรู้ เช่น จัดทำประกาศหรือประชาคมชี้แจงสื่อสารนโยบายการจัดการ LTC ให้ประชาชนทราบถึงขั้นตอนและแนวทางการเข้ารับบริการ (2) เสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในระบบบริการ LTC โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและแสดงความจำนงค์ขอขึ้นทะเบียนใช้สิทธิเข้ารับบริการในช่องทางต่าง ๆ (3) ปรับปรุงคู่มือการดำเนินงานเพื่อผลักดันและสนับสนุนการจัดการดูแลแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้รับบริการ คือ ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ครอบครัวและญาติ และผู้ให้บริการมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาคณะกรรมการฯ ที่ได้รับมอบหมายด้านการดำเนินงานเยี่ยมบ้าน มีสมรรถนะด้านการสำรวจและประเมินสภาวะสุขภาพและความต้องการด้านบริการทางสังคมในกลุ่มเป้าหมายทุกราย รวมถึงร่วมวางแผนการจัดการบริการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้ให้บริการ ผู้รับบริการและครอบครัว ญาติหรือคนในชุมชนก่อนที่ผู้ให้บริการจะเริ่มกระบวนการดูแลตามแผนการดูแลรายบุคคล ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายมาปฏิบัติและเสริมสร้างการยอมรับ การรับรู้เข้าใจ และเกิดความ เป็นเจ้าของสภาวะสุขภาพร่วมกัน ส่งผลต่อความต่อเนื่องในการให้ความร่วมมือ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการบริการ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของผู้รับประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ สูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสำเร็จของการนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอสรรพยา จังหวัด ชัยนาท โดยรวมอยู่ในระดับมาทั้งด้านการจัดการบริการและด้านบริหารจัดการนั้น เป็นผลสืบเนื่องจากการกระบวนการ นำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมาปฏิบัติในพื้นที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาทที่ดำเนินการอย่างเป็น ระบบ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ เริ่มจากขั้นระดมพลัง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งมีการพิจารณา รับนโยบายด้วยความสนใจและยึดถือหลักปฏิบัติตามนโยบายที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และ แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 50 (7) ที่กำหนดว่าเทศบาลมีหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาศรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 66 และ มาตรา 67 (6) ที่กำหนดว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาศรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 (10) ที่ระบุว่าให้เทศบาลมีอำนาจและหน้าที่ในการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ม.ป.ป) โดยมีการแสวงหาการสนับสนุนการปฏิบัติ ตามนโยบายด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการจัดการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในระดับพื้นที่อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อในขั้นการปฏิบัติได้ร่วมกันดำเนินงานตามประกาศหลักเกณฑ์และคู่มือ จากส่วนกลางและมีการสร้างความเป็นปึกแผ่นของการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการฯ LTC โดยมี

การทบทวน สรุปผลการดำเนินงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเห็นความสำคัญของการดำเนินงานตามนโยบายอย่างต่อเนื่อง จนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำ กระบวนการดังกล่าวทำให้บรรลุผลสำเร็จทั้งต่อองค์การที่ปฏิบัติตามนโยบาย และต่อผู้รับประโยชน์จากนโยบาย สอดคล้องกับแนวคิดตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติแบบผสมระหว่าง Edwards (1980), Shabbir, & Rondinelli (1983) และวเรช จันทรศร (2554) ซึ่งเป็นการผสมผสานแนวคิดทั้ง 3 ตัวแบบ คือ ตัวแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ตัวแบบการกระจายอำนาจ และตัวแบบ เชิงบูรณาการ นอกจากนี้พบว่า ช่วงเวลาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ประสงค์เข้าร่วมดำเนินการ ตามนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในระดับพื้นที่นั้น บทบาทการดูแลกลุ่มเป้าหมายจะเป็นไปในลักษณะงานประจำของหน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่ ซึ่งพบข้อจำกัดปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานทั้งด้านบุคลากร และงบประมาณ ทำให้ประสิทธิภาพการเข้าถึงบริการของกลุ่มเป้าหมายไม่เพิ่มขึ้นเท่าที่ควร ดังข้อค้นพบความสำเร็จผลการดำเนินงานโดยรวมระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564) ที่พบว่า จำนวนการให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 14.07 และมีจำนวน 2 พื้นที่พบแนวโน้ม จำนวนให้บริการลดลงร้อยละ 50 ขึ้นไป ดังนั้น ผลงานวิจัยนี้ จึงสะท้อนความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนสาธารณสุข ควรให้ความสำคัญและช่วยผลักดันนโยบาย LTC นี้ เพื่อร่วมกันพัฒนา คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงบุคคลอื่นที่มีภาวะพึ่งพิงในเขตพื้นที่รับผิดชอบ และร่วมเป็นหน่วยงานที่สนับสนุน ไม่ขัดแย้งหรือเพิกเฉยต่อพระราชบัญญัติกำหนดแผนขึ้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งได้กำหนดสิทธิที่ผู้สูงอายุจะต้องได้รับตามกฎหมาย เช่น การบริการทางแพทย์ การบริการทางการศึกษา การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางสังคมและการพัฒนาตนเอง การอำนวยความสะดวกและปลอดภัยในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ บริการสาธารณะ การช่วยเหลือค่าโดยสารพาหนะ การช่วยเหลือกรณีถูกทอดทิ้ง เป็นต้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติในพื้นที่ อำเภอ สรรพพยา ทั้งด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน ด้านการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่และด้านการ สื่อสารนโยบายขององค์กรทั้งภาคส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนสาธาณสุขนั้น มีความสอดคล้องกับ การศึกษาของ วรณวัฒน์ บุรภาพ (2562) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการรักษาความสงบ เรียบร้อยและความมั่นคงของเมืองพัทธยาไปปฏิบัติ พบว่า ทัศนคติของเจ้าหน้าที่เทศกิจของเมืองพัทธยาและการสื่อสาร ความชัดเจนของนโยบาย ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมากเช่นกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวลิศ สวัสดิ์ผล, วารี ศรีสุพล, ธวัชชัย เพ็งพิณิจ, และปัญญาเดช พันธุ์วัฒน์ (2563) ซึ่งศึกษาการพัฒนาศักยภาพชุมชนท้องถิ่น เพื่อผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ทัศนคติที่ดีของเจ้าหน้าที่บุคลากรส่งผลต่อความ ไว้วางใจและความต้องการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุ ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงทั้งที่เป็นธรรมชาติและทางการ ในขณะที่ข้อค้นพบ การวิจัยถึงความเห็นของคณะอนุกรรมการฯ LTC ต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายฯ ไปปฏิบัติต่ำสุด คือ ปัจจัยด้านการวางแผนและควบคุม และปัจจัยด้านโครงสร้างและกลไกคณะอนุกรรมการฯ LTC ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคลากร และ เทคนิคกระบวนการทำงาน คือ การบูรณาการบทบาทหน้าที่ตามนโยบาย LTC กับงานประจำเพื่อไม่รู้สึกเป็นภาระของ ผู้ปฏิบัติงาน การประกาศนโยบายและสื่อสาร ความร่วมมือในการดำเนินงาน LTC แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยนายก อบท. และคณะอนุกรรมการฯ LTC การระดมทรัพยากรหรือเชื่อมโยงทุนหรือส่งต่อเพื่อลดต้นทุนบริการ LTC การจัดทำ

ข้อตกลงร่วมและวางแผนปฏิทินการดำเนินงาน LTC ประจำปี และการเพิ่มสมรรถนะและบทบาทของเลขานุการ คณะอนุกรรมการฯ LTC พบว่า มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชฎากร วินิจกุล (2554) ศึกษาการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: โครงการเชื่อมปาสักชลสิทธิ์ พบว่า ความสำเร็จของโครงการเชื่อมปาสักชลสิทธิ์ เกิดจากกระบวนการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งผู้นำและเทคนิคได้ส่งผลทำให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมิตตรา เจริญพันธ์ (2552) เรื่องความสำเร็จของการนำนโยบายประหยัดพลังงานไปปฏิบัติในภาคราชการ โดยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่เพิ่มความสำเร็จ ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่มงาน และในภาพรวมของการนำนโยบายประหยัดพลังงานไปปฏิบัติในภาคราชการ คือ ผู้บริหาร ควบคุมมาตรการต่าง ๆ อีกทั้งแรงจูงใจและประชาสัมพันธ์ให้ปฏิบัติตามเป้าหมายของนโยบายประหยัดพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในด้านองค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ นั้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์, ไพบุลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล, วิรัช เกษมทรัพย์, วิชัย เอกพลกร, และบรรคม ลีระพันธ์ (2561) ที่พบปัญหาการพัฒนากระบวนการดูแลระยะยาวด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติว่าผู้ปฏิบัติงานตามนโยบาย LTC ไม่มีแผนยุทธศาสตร์พัฒนาศักยภาพทำให้ขาดความมั่นใจในระเบียบการใช้งบประมาณ ทั้งในส่วนของหน่วยบริการและหน่วย อปท. และเสนอแนวทางเพิ่มกลไกระดับอำเภอให้มีระบบการจัดการ ในภาพรวมและทำหน้าที่บูรณาการสนับสนุนการทำงานของผู้จัดการระบบและผู้ดูแลผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับข้อเสนองานวิจัยของ กิรติ กิจธีระวุฒินันท์, และ นิทรา กิจธีระวุฒินันท์ (2561) ที่ศึกษาทิศทางของการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชนว่าควรมีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อฟื้นฟูความรู้และสร้างสมรรถนะ ทักษะวิธีการใหม่ ๆ ในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานหลักในระดับอำเภอให้มีคุณภาพมากขึ้น ในขณะที่ปัญหาอุปสรรคด้านผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์จากการนำนโยบายนั้น มีความสอดคล้องกับข้อเสนอของ สมิตตรา วิชา, และคณะ (2560) ที่ศึกษาการพัฒนากระบวนการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียงว่า ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้ญาติผู้ดูแลมีความสามารถในการประเมินและดูแลโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้เป็นรูปธรรมแบบบูรณาการที่ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับข้อเสนอของ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2552) ศึกษาบูรณาการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุไทย และให้ข้อเสนอว่าควรมีการบูรณาการในระดับท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างระบบการเข้าถึงบริการ (Point of Entry) ให้สามารถมีช่องทางเข้าถึงได้ง่าย สะดวก และหลากหลายวิธี มีการประเมินติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากครอบครัวผู้ใช้บริการเพื่อถอดบทเรียนและพัฒนามาตรฐานการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ: (1) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัย และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด รวมถึงกระทรวงมหาดไทยโดยท้องถิ่นจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานร่วมผลักดันนโยบาย สนับสนุน กำกับนิเทศติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบาย สามารถนำผลการวิจัยไปออกแบบ

กระบวนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติ รวมถึงครอบครัวและญาติผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ตลอดจนภาคีการมีส่วนร่วมในพื้นที่ทั้งภาคหน่วยงาน ภาคประชาสังคมหรือเอกชน เพื่อสร้างเสริมทัศนคติที่ดีต่อระบบการบริหารจัดการและบูรณาการทรัพยากรร่วมกัน (2) กองทุนสุขภาพระดับท้องถิ่นและคณะอนุกรรมการ LTC สามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นมาตรการและแนวทางการจัดบริการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัว และญาติผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในระดับพื้นที่ได้

2. การใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย: (1) กระทรวงมหาดไทย ควรกำหนดให้การดำเนินงานนโยบาย LTC ให้เป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงานระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ เพื่อเสริมแรงสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินงานตามนโยบายมีความมุ่งมั่นตั้งใจจัดบริการตามนโยบายสาธารณะให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และสามารถลดช่องว่างปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงาน และการไม่สมัครเข้าร่วมดำเนินงานตามนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ควรปรับปรุงระเบียบหรือกฎเกณฑ์การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้มีความชัดเจน ตรงกับความต้องการหรือจำเป็นต้องใช้จริงในระดับพื้นที่ เป็นระเบียบที่กำหนดขึ้นมาโดยเฉพาะ และมีข้อยกเว้นแยกออกมาจากกฎระเบียบของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพส.) และขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงควรสนับสนุนงบประมาณกำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ในการพัฒนาระบบการติดตามควบคุมกำกับการทำงานในระดับพื้นที่ แล้วสรุปรายงานผลเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อจัดการปัญหาอุปสรรคเชิงนโยบาย และมีข้อสั่งการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนควรพัฒนาระบบข้อมูลโปรแกรมเดียวแต่สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยประเมินผลและถอดบทเรียนการนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไปปฏิบัติในระดับพื้นที่ที่มีผลงานการดำเนินงานตำบลดูแลระยะยาว (ตำบล LTC) ดีเด่น ในระดับจังหวัดและ/หรือระดับเขตสุขภาพ

2. ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ และบุคคลอื่นที่มีภาวะพึ่งพิงในระดับพื้นที่โดยกลไกสำนักงานสาธารณสุขอำเภอหรือคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.)

3. ควรมีการนำทฤษฎีมิติวัฒนธรรม (Cultural Dimensions) ของ Hofstede, & Bond (1984, pp. 417 - 433) ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาความแตกต่างทางอำนาจการตัดสินใจ ความเป็นปัจเจกของบุคคล ความเสมอภาค และการได้รับการยอมรับทางสังคม การรับหรือหลีกเลี่ยงความเสี่ยง การให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระยะยาว และการควบคุมความต้องการของคนในสังคม มาเสริมในการวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีของตัวแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย เพื่ออธิบายความเป็นรูปธรรม และใช้เป็นทฤษฎีสำหรับการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อกำหนดมาตรการเฉพาะในการขับเคลื่อนนโยบาย การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงสำหรับผู้บริหารและปฏิบัติของภาคส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนสาธารณสุขทั้งด้านทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่และการสื่อสารนโยบายที่ชัดเจนขององค์กรในระดับพื้นที่ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ และคณะผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงภาคีเครือข่ายในเขตพื้นที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในงานวิจัยฉบับนี้ ที่เมตตากรุณาให้ความร่วมมือ สนับสนุนและเป็นที่ปรึกษาแนะนำช่วยเหลือกระบวนการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.ป.). **มาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- กิริติ กิจธีระวุฒินงษ์, และนิทรา กิจธีระวุฒินงษ์. (2561, ตุลาคม - ธันวาคม). ทิศทางของการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน. **วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 36(4)**, 15 - 24.
- ขวลิต สวัสดิ์ผล, วาริ ศรีสุรพล, ธวัชชัย เฟื่องพินิจ, และปัญญาเดช พันธุ์วัฒน์. (2563). การพัฒนาศักยภาพชุมชนท้องถิ่นเพื่อผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- ปิยากร หวังมหารพ. (2563). การจัดการบริการสาธารณะแบบร่วมผลิต: กรณีการดูแลผู้สูงอายุผ่านอาสาสมัคร. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.
- รัชฎากร วิจิตรกุล. (2554). รายงานการวิจัยเรื่อง การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: โครงการเชื่อมป่าสักชลสิทธิ์. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- วรเดช จันทรศร. (2554). **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- วรรณวนัช บุรณม. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของเมืองพัทยาไปปฏิบัติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2552). **บูรณาการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุไทย**. กรุงเทพฯ: เจพรีน 2.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2552). **นโยบายสาธารณะ** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์, ไพบูลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล, วิชัช เกษมทรัพย์, วิชัย เอกพลากร, และบวรศม สิริพันธ์. (2561). **โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการดูแลระยะยาว (Long-term Care) สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี.
- สุमितตรา เจริญพันธ์. (2552). **ความสำเร็จของการนำนโยบายประหยัดพลังงานไปปฏิบัติในภาคราชการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุमितตรา วิสา, และคณะ. (2560). **การพัฒนาระบบเครือข่ายบริการสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียง**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.).
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2561). **คู่มือสนับสนุนการบริหารจัดการระบบบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์.
- Cheema, G., Shabbir, & Dennis A., Rondinelli. (1983). **Decentralization and Development: Policy Implementation in Developing Countries**. Beverly Hills: Sage Publications.
- Creswell, J.W. (2013). **Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches**. (2nd edition). Thousand Oaks. CA: Sage Publications.

Edwards, G. C. (1980). **Implementing Public Policy**. Washington D.C.: Congressional Quarterly Press.

Hofstede, G., & Bond, M. H. (1984, December). Hofstede's Culture Dimensions: An Independent Validation Using Rokeach's Value Survey. **Journal of Cross - Cultural Psychology**, **15(4)**, 417 - 433.

Ripley, R., B., & Franklin, G., A. (1982). **Bureaucracy and Policy Implementation**. Illinois: The Dorsey.

Pressman, J., L., & Wildavsky, A. (1973). **Implementation**. California: University of California Press.

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร

Risk Management Model of English Program Private Schools in Bangkok

ศิริพร แสนรัตน์,* วิภาภรณ์ ภู่วฒนกุล,** ศักดิ์ชัย นิรันธาวี,*** และโกศล มีคุณ****

Siriporn Saenrat, Vipaporn Poovatanakul, Sakchai Nirunthawee, and Kosol Meekun

Received: October 7, 2022 Revised: December 23, 2022 Accepted: January 19, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร 2. สร้างและประเมินรูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร และ 3. สร้างและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวนประชากรทั้งหมด 59 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเป็นแบบวัดมาตราส่วนรวมค่า (Summated Rating Scales) จำนวน 65 ข้อคำถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ (f) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (M) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบรวมและแบบเป็นขั้น (Total and Stepwise MRA) และการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model fit)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยเชิงสาเหตุการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร มีปัจจัยที่ส่งต่อการบริหารความเสี่ยง 5 ด้าน ได้แก่ 1. กฎหมายและระเบียบ 2. นโยบายจากต้นสังกัด 3. การสื่อสารและการจูงใจ 4. นโยบายและแผนกลยุทธ์ และ 5. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โดยปัจจัย 5 ด้าน ดังกล่าวร่วมกันพยากรณ์การบริหารความเสี่ยงได้ ร้อยละ 60.8 2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอน พบว่า รูปแบบมีค่าทดสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ผ่านเกณฑ์ทุกค่า ร้อยละ 76 และ 3. ผลการวิเคราะห์รูปแบบ

* นิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

*** รองศาสตราจารย์, หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

**** รองศาสตราจารย์, หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนฯ พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนฯ มีความเหมาะสมของการนำไปปฏิบัติ โดยผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ เกณฑ์ 70/75

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ, รูปแบบการบริหารความเสี่ยง, โรงเรียนเอกชน

Abstract

The study aims to 1. study the causal factors of risk management of private schools in Bangkok that offer English program instruction following the curriculum of the Ministry of Education; 2. theoretically develop and assess the risk management model of the private schools and 3. develop and assess the appropriateness of the risk management model of the private schools. The study was conducted in the academic year 2020 with 59 schools which was the total population of the study. The research tool was a summated rating scales questionnaire with 65 questions. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Total and Stepwise Multiple Regression Analysis (MRA), and Path Analysis with the Model fit.

The results found that: 1. there were five causal factors affecting the risk management of the private schools in Bangkok that offer English program instruction following the curriculum of the Ministry of Education. The five factors included 1. law and regulation; 2. policies of the agency; 3. public communication and persuasion; 4. policies and strategies and 5. economic changes. These five factors together could predict the risk management possibility at 60.8 percent; 2. the results of the theoretical analysis of the risk management model, found that the model had correlation test values correlated with the empirical data at 76 percent, which all passed the criteria, and 3. the results of the assessment of the risk model found that the model was appropriate to be implemented in the private schools by passing the evaluation criteria from the experts which were 70/75.

Keywords: Management of Teaching and Learning in English, Risk Management Model, Private School,

บทนำ

ปัจจุบันความรู้ ความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้สังคมโลกมีการติดต่อระหว่างวัฒนธรรมมากขึ้น หากประเทศไทยต้องมีความสัมพันธ์กับนานาชาติบนพื้นฐานของศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกัน และความสามารถในการแข่งขันและร่วมมือกับประชาคมโลกได้นั้นเราต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการศึกษา ให้สามารถพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีสมรรถนะในการแข่งขัน มีคุณภาพสูงขึ้น รู้จักเลือกที่จะรับกระแสของวัฒนธรรมต่างชาติ แต่คงไว้ด้วยการปลูกจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นคนไทย การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกยุควิทยาการและสังคมแห่งเทคโนโลยีและสารสนเทศที่มีการพัฒนา ทำให้ข้อมูลข่าวสารเผยแพร่อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ มีการเชื่อมโยงถึงกันโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่นานาชาติใช้ติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก ความสามารถในการสื่อสารกันด้วยภาษาอังกฤษจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เทียบเท่าระดับนานาชาติจึงเป็นการยกระดับความสามารถด้านภาษาและเป็นพันธกิจที่สำคัญของการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพที่สำคัญต่อประชากรโลกในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมาเป็นเวลานาน ดังจะเห็นได้จากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. 2557 โดยกำหนดนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษด้วยโครงการพิเศษด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) และอนุญาตให้โรงเรียนที่มีความพร้อมสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นภาษาอังกฤษ โดยจัดเป็นโครงการชื่อว่า โครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า English Program เป็นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สำหรับโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษนั้นมีการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นภาษาอังกฤษ ยกเว้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่ว่าด้วยเรื่องของประเทศไทย วัฒนธรรมไทย และกฎหมายไทยให้สอนเป็นภาษาไทย จัดให้มีการประสานงานด้านเนื้อหาหลักสูตรระหว่างครูชาวต่างประเทศ และในระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษาต้องมีครูชาวไทยผู้สอนร่วม (Co – Teachers) ทุกชั่วโมง จำนวนนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษาไม่เกินห้องละ 25 คน และระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น – ตอนปลาย ไม่เกินห้องละ 30 คน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และข้อมูลจากสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในปีการศึกษา 2563 โดยโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ จำนวนทั้งสิ้น 163 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่ตั้งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 65 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนที่เปิดเฉพาะระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 6 โรงเรียน และโรงเรียนที่เปิดระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา จำนวน 59 โรงเรียน และโรงเรียนในส่วนภูมิภาค จำนวน 98 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2563, ย่อหน้า 1)

อย่างไรก็ตามโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษยังพบกับปัญหาหลายด้านในการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2560) ได้แก่

- 1) ด้านกลยุทธ์ อันเนื่องมาจากการขาดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้บริหารที่เป็นชาวต่างชาติที่ไม่เข้าใจในระบบการศึกษาของไทยที่ค่อนข้างมีเนื้อหามากทำให้การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และการวางแผนงานไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องนโยบายหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ปฏิบัติ
- 2) ด้านการดำเนินงานเกิดจากการที่โรงเรียนต้องรับครูต่างชาติเข้าร่วมงานกับครูไทย ซึ่งต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกัน หากครูไทยไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษก็จะส่งผลกระทบต่อการทำงานให้ไม่สามารถบรรลุความสำเร็จได้ และในการที่มีครูต่างชาติร่วมงานภายในโรงเรียนก็มีความเสี่ยงในเรื่องวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันในวัฒนธรรมของคนไทยกับคนต่างชาติ การสั่งงานในสายการบังคับบัญชาขาดความชัดเจน ทำให้การนำไปปฏิบัติไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ความขัดแย้งกันภายในโรงเรียนเพราะบุคลากรไม่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นอกจากนี้ยังพบความเสี่ยงในเรื่องการเปลี่ยนครูบ่อย ๆ อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ ได้แก่ โรงเรียนอื่นที่ให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า หรือการสอบบรรจุเข้ารับราชการได้ เป็นต้น ซึ่งทำให้การดำเนินงานในโครงการต่าง ๆ ขาดความต่อเนื่อง
- 3) ด้านการเงิน มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องรายได้ของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษได้จากการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนจากผู้ปกครองเท่านั้น หากการบริหารจัดการทางการเงินไม่เกิดความสมดุลในเรื่องรายรับและรายจ่าย อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานได้ และการตรวจสอบการเงินของโรงเรียนเอกชนยังไม่มีกฎหมายที่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้เกิดการทุจริตในองค์กรได้ และ
- 4) ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ เกิดจากการรับครูที่ไม่มีใบประกอบวิชาชีพครูหรือครูทำหลักฐานการศึกษาปลอมมาให้โรงเรียน การรับครูที่ไม่จบระดับการศึกษาปริญญาตรี การไม่บรรจุครู การไม่ถอดถอนครูในกรณีที่ครูลาออกจากโรงเรียน ปัญหาเกี่ยวกับวิชาของครูต่างชาติที่ต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการนาน และเมื่อโรงเรียนต้องการให้ครูต่างชาติทำงานจึงส่งผลกระทบต่อการทำงานไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและการเปลี่ยนแปลงระเบียบต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการบ่อย ๆ ทำให้โรงเรียนติดตามข่าวสารนั้นล่าช้า ปัญหาเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวัฒน์ ตู้อัจฉริยะ, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, และพีระพงษ์ สิทธิอมร (2560) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สภาพการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมมีระดับการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก โดยศึกษาจากด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการเงิน และด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงในการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

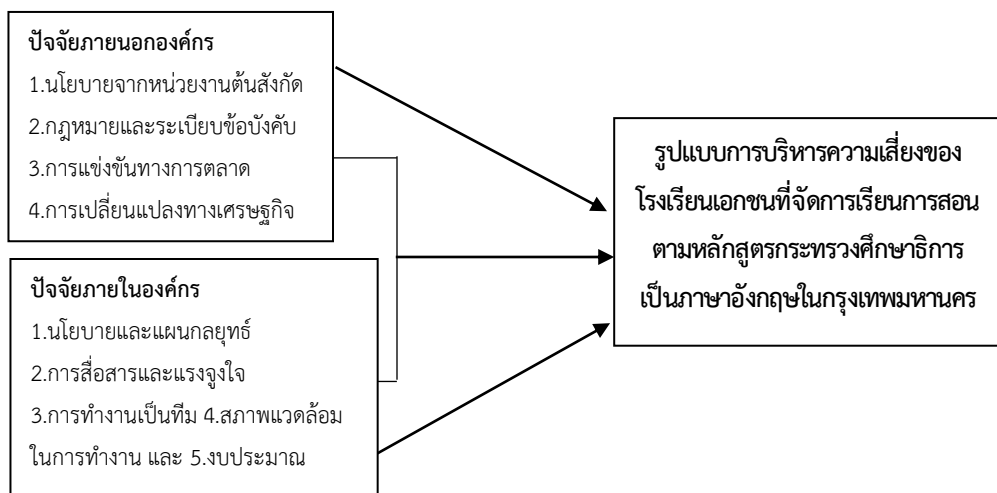
1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อสร้างและประเมินรูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อสร้างและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ควรมีอย่างน้อย 5 ปัจจัย
2. รูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model fit)
3. รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร มีความเหมาะสมของการนำไปปฏิบัติ โดยผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ เกณฑ์ 70/75

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการบริหารความเสี่ยง (วิโรจน์ สารรัตน์, 2555) มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดของโครงการวิจัยรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ บุคลากรในโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวนทั้งหมด 59 โรงเรียน มีจำนวน 6,100 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของ Krejcie, & Morgan (1970) จากจำนวนประชากรคือ โรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 59 โรงเรียน ประชากรทั้งหมด 6,100 คน ในการวิจัยนี้เลือกจำนวนไม่น้อยกว่า 200 คน โดยกำหนดจำนวนคิดจาก 10 หน่วยตัวอย่างต่อ 1 ตัวแปร การวิจัยนี้มีตัวแปร 10 ตัวแปร ตัวอย่างที่ต้องการคือ ไม่น้อยกว่า 10 หน่วย โดยวิธีการเลือกตัวอย่างใช้วิธีตามขั้นตอนของ Multi - Stage Sampling จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 54 โรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 216 คน และผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียน คือ ผู้บริหารความเสี่ยง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และคณะกรรมการบริหารโรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 คนต่อโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้า และจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร รายละเอียดของเครื่องมือ มีดังต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับนโยบาย และแผนกลยุทธ์ การสื่อสารและการจูงใจ การทำงานเป็นทีม สภาพแวดล้อมในการทำงาน งบประมาณ นโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ การแข่งขันทางการตลาด และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เป็นแบบสอบถามที่มีคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด โดยแบบสอบถามมี 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงานในปัจจุบัน และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร และตอนที่ 3 การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณรวมค่า (Summated Rating Scales) ตามมาตราวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ กำหนดค่าแบบสอบถาม (Likert, 1967) ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การคิดคะแนนของแต่ละตัวแปรต้องคิดคะแนนรวมจากทุกข้อ การตอบที่ได้คะแนนรวมมาก แสดงว่ามีความเสี่ยงน้อยมากกว่าการตอบที่ได้คะแนนรวมน้อย

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม

2.2 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

2.2.1 นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความชัดเจนของภาษา (Content Validity) โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item-Objective Congruence) พบว่า แบบสอบถาม ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีข้อคำถามที่ดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ คำถาม ส่งผลให้แบบสอบถามตอนที่ 2 ปัจจัยเชิงสาเหตุการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร มีข้อคำถาม 45 ข้อ และตอนที่ 3 การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร มีข้อคำถาม 20 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 65 ข้อคำถาม

2.2.2 ผู้วิจัยหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Reliability Coefficient Alpha) ของ Cronbach (1970) โดยทดสอบกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try Out) ได้แก่ โรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียน 5 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 5 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 15 คน และคณะกรรมการบริหารโรงเรียน 5 คน รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 30 คน

2.2.3 นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Reliability Coefficient Alpha) ของ Cronbach (1970) ของแบบสอบถามพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของปัจจัยเชิงสาเหตุการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร เท่ากับ 0.95 และค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร เท่ากับ 0.92

2.2.4 เมื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้ว หากมีข้อที่ต้องปรับ ผู้วิจัยนำมาปรับแก้แบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรเพื่อพิจารณาในการนำไปใช้ดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่อไป

2.3 รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร นำมาหาความเหมาะสมในการนำไปสู่การนำไปใช้ของรูปแบบ

การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.3.1 ขั้นที่ 1 สร้างและประเมินรูปแบบเชิงทฤษฎีโดยนำตัวแปรที่ผ่านการตรวจสอบแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน มาสร้างเป็นข้อคำถามของการดำเนินการบริหารรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร เกณฑ์ประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร โดยกระบวนการ PDCA และใช้มาตราประเมินค่า แต่ละข้อควมมีมาตรประเมิน 5 ระดับประกอบ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมของกิจกรรมการบริหารมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมของกิจกรรมการบริหารมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมของกิจกรรมการบริหารปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมของกิจกรรมการบริหารน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมของกิจกรรมการบริหารน้อยที่สุด

2.3.2 ขั้นที่ 2 นำผลการประเมินรูปแบบเชิงทฤษฎีจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้ววัดความเหมาะสมแต่ละด้านได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 นำไปประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้ของรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และมีเกณฑ์ประเมินแบบประเมินเป็นมาตรประเมินรวมค่าซึ่งเป็นข้อความประกอบมาตรประเมิน 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ได้มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ได้มาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ได้ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ได้น้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ได้น้อยที่สุด

2.4 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานครที่ประเมินผลจากผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละของค่าเฉลี่ย พบว่า รูปแบบควรมีความเหมาะสมของการนำไปใช้แต่ละด้านได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 โดยภาพรวมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขออนุมัติจากวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อออกหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานครที่มาจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถาม

3.2 ผู้วิจัยได้อำนวยความสะดวกให้กับผู้ให้ข้อมูลให้ตอบคำถามทางอิเล็กทรอนิกส์โดยการตอบแบบสอบถามผ่าน Google Form และขอให้ส่งกลับภายใน 2 สัปดาห์

3.3 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้ของรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร

3.4 ผู้วิจัยวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการประเมิน เพื่อใช้ยืนยันรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติพื้นฐาน คือ การแจกแจงความถี่ (f) คำนวณค่าร้อยละ (%) คำนวณค่าเฉลี่ย (M) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

4.2 วิเคราะห์หาปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบรวมและแบบเป็นขั้น (Total and Stepwise MRA)

4.3 การวิเคราะห์รูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร จากขั้นตอนที่ 1 นำมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติโดยวิธีการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model fit)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

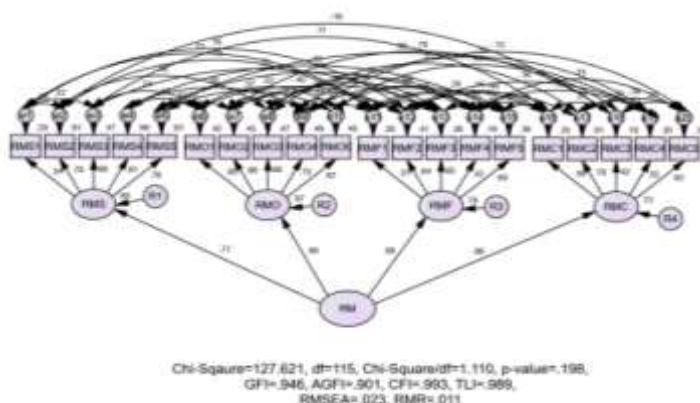
1.1 ปัจจัยภายในองค์กรมี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านนโยบายและแผนกลยุทธ์ ด้านการสื่อสารและการจูงใจ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านงบประมาณ

1.2 ปัจจัยภายนอกมี 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด ด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ด้านการแข่งขันทางการตลาด และด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยง โดยผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุ ภายในองค์กรและภายนอกองค์กรกับการบริหารความเสี่ยง พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยง 5 ด้าน ได้แก่ 1. กฎหมายและระเบียบ ($\beta = .232$) 2. นโยบายจากต้นสังกัด ($\beta = .254$) 3. การสื่อสารและการจูงใจ ($\beta = .187$) 4. นโยบายและแผนกลยุทธ์ ($\beta = .165$) และ 5. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ($\beta = .126$) โดยปัจจัย 5 ด้านดังกล่าวร่วมกันอธิบายปัจจัยการบริหารความเสี่ยงได้ ร้อยละ 60.8

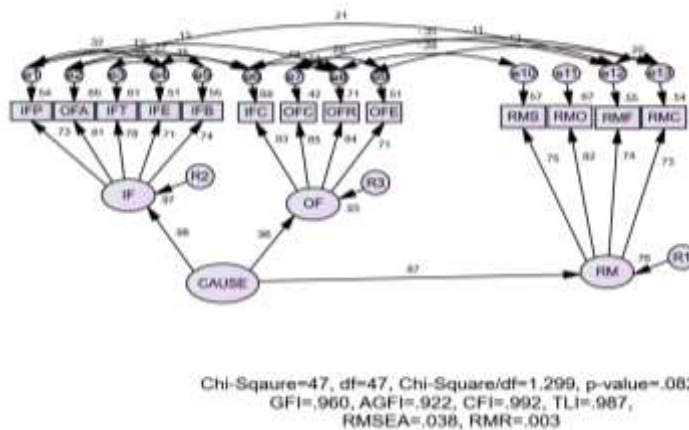
2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานครมีความเหมาะสมของการดำเนินการบริหารประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

2.1 ส่วนแรกการวิเคราะห์โมเดลการวัดตัวแปร เป็นการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) แบบวัดการบริหารความเสี่ยงมีมิติย่อย (ตัวแปรสังเกต) 4 มิติ ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ (RMS) ด้านการดำเนินงาน (RMO) ด้านการเงิน (RMF) และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ (RMC) ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ พบว่า มีค่าเป็นบวกและเกินกว่า 0.50 ทุกองค์ประกอบ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.77 ถึง 0.99 ส่วนค่า R² ของปัจจัยแต่ละด้านอยู่ระหว่าง 0.59 ถึง 0.97 จึงกล่าวได้ว่า โมเดลการวัดการบริหารความเสี่ยงมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง (ภาพ 2)

ภาพ 2 การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันการบริหารความเสี่ยง

2.2 ส่วนที่สองการวิเคราะห์โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารความเสี่ยงโดยวิธีวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) การวิเคราะห์แบบตัวแปรแฝง (Latent Variables) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมของการดำเนินการบริหาร โดยผ่านเกณฑ์ค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลองสมการโครงสร้าง ได้แก่ 1) ค่าสถิติไค-สแควร์ 2) ค่าสัดส่วน 3) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน 4) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว 5) ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ 6) ค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ และ 7) ค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ สรุปได้ว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งภายในและภายนอกองค์กรมีอิทธิพลต่อการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร โดยโมเดล (Model) ดังกล่าว เป็นไปตามสมมติฐานมีความเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ร้อยละ 76 ดังภาพ 3

ภาพ 3 รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร (ผลวิเคราะห์ Path Analysis)

3. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานครโดยการประเมิน 2 รอบปรากฏผลดังนี้

3.1 รอบที่หนึ่ง การประเมินรูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน เป็นการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการบริหาร ในกรอบการบริหารวงจรคุณภาพของ Deming (Deming Cycle) คือ Plan-Do-Check-Act ดังภาพ 4

ภาพ 4 รูปแบบการบริหารความเสี่ยง (Model)

ผลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยการคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ พบว่า ภาพรวมด้านนโยบายและแผนกลยุทธ์มีความเหมาะสมของกิจกรรมการบริหารมากที่สุด คือ ร้อยละ 89.90

รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ร้อยละ 89.60 และด้านสื่อสารและการจูงใจ ร้อยละ 88.80 ตามลำดับ ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของกิจกรรมการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร โดยผู้เชี่ยวชาญ

กิจกรรมการบริหาร	ค่าคำนวณ		
	ค่าเฉลี่ย(M)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
ด้านนโยบายและแผนกลยุทธ์	4.50	0.003	89.90
1. การวางแผน (P)	4.44	0.501	88.80
2. การปฏิบัติ (D)	4.58	0.499	91.60
3. การติดตาม/ประเมิน (C)	4.46	0.503	89.20
4. การยอมรับ/ปรับปรุง (A)	4.50	0.505	90.00
ด้านการสื่อสารและการจูงใจ	4.45	0.005	88.90
1. การวางแผน (P)	4.40	0.494	88.00
2. การปฏิบัติ (D)	4.64	0.484	92.80
3. การติดตาม/ประเมิน (C)	4.36	0.485	87.20
4. การยอมรับ/ปรับปรุง (A)	4.38	0.490	87.60
ด้านการทำงานเป็นทีม	4.48	0.005	89.60
1. การวางแผน (P)	4.60	0.494	92.00
2. การปฏิบัติ (D)	4.46	0.503	89.20
3. การติดตาม/ประเมิน (C)	4.46	0.503	89.20
4. การยอมรับ/ปรับปรุง (A)	4.40	0.495	88.00
รวม	4.48	0.004	89.47

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการบริหารความเสี่ยงในการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง พบว่า ภาพรวมด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ มีความเหมาะสมของกิจกรรมการบริหารมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 89.60 รองลงมาคือ ด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 89.10 และด้านกลยุทธ์ด้านการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 88.80 ตามลำดับ

3.2 รอบที่สอง การประเมินรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เป็นการประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้ของรูปแบบฯ วิเคราะห์ด้วยการคำนวณค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์ประเมินความเหมาะสมของการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

กิจกรรม	ค่าคำนวณ		
	ค่าเฉลี่ย (M)	ค่าเบี่ยงเบน (S.D.)	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
กิจกรรมการบริหาร	4.67	0.54	93.60
- ด้านนโยบายและแผนกลยุทธ์	4.80	0.45	95.60
- ด้านการสื่อสารและการจูงใจ	4.62	0.60	92.80
- ด้านการทำงานเป็นทีม	4.60	0.57	92.40
การบริหารความเสี่ยง	4.71	0.49	94.60
- ด้านกลยุทธ์	4.76	0.57	92.40
- ด้านการดำเนินงาน	4.76	0.43	95.20
- ด้านการเงิน	4.70	0.50	94.80
- ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ	4.80	0.45	96.00
รวม	4.69	0.52	94.10

จากตาราง 3 พบว่า กิจกรรมการบริหารความเสี่ยง ได้แก่ ด้านนโยบายและแผนกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 95.60 ด้านการสื่อสารและการจูงใจ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 92.80 และด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 92.40 ตามลำดับ และการบริหารความเสี่ยง ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 96.00 ด้านการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 95.20 ด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 94.80 และด้านกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 92.40 ตามลำดับ ดังนั้น ความเหมาะสมของ “รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร” ในความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทุกด้านมีความเหมาะสมของการนำไปปฏิบัติผ่านตามเกณฑ์ 70/75 มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ในทางปฏิบัติ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้งสองปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยง สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยและการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร พบว่า

1.1 ปัจจัยภายในองค์กรของการบริหารความเสี่ยงมี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านนโยบายและแผนกลยุทธ์ ด้านการสื่อสารและการจูงใจ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านงบประมาณ พบว่า

ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในประเด็นเรื่องการมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและส่งเสริมต่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติน้อย อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อและส่งเสริมต่อการจัดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเป็นการพัฒนาเป็นงานประจำ จึงทำให้ค่าในการปฏิบัติต่ำกว่าด้านอื่น ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงานให้กับบุคลากรในโรงเรียนโดยไม่ให้เกิดอันตรายและรู้สึกปลอดภัยเป็นสิ่งที่ทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงองค์กรด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับ มะร่อปี โดยหะมะ (2558) ที่ศึกษาเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า สภาพแวดล้อมภายในองค์กร หมายถึง ความตระหนักขององค์กรที่มีต่อการบริหารความเสี่ยง การบริหารความเสี่ยงขององค์กร จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดกลยุทธ์ วัตถุประสงค์และวิธีการกำหนดโครงสร้างของกิจกรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรอย่างชัดเจน ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นความซื่อสัตย์และจริยธรรม ผู้บริหารให้ความสำคัญในการนำระบบการบริหารความเสี่ยงเข้ามาใช้ กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างชัดเจน จัดโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนที่ชัดเจน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี และกำหนดข้อมูลในการตัดสินใจและการบริหารความเสี่ยงตามลำดับ นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังพบว่า ด้านงบประมาณ ในประเด็นที่เกี่ยวกับการรายงานผลงานงบประมาณของแต่ละปีมีระดับในการปฏิบัติน้อย อาจจะเป็นเนื่องมาจากการบริหารงานด้านงบประมาณของโรงเรียนเอกชนไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติหลายขั้นตอน ซึ่งการอนุมัติด้านงบประมาณนั้นจะอนุมัติโดยผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนเท่านั้น จึงให้ความสำคัญในการปฏิบัติด้านงบประมาณน้อยกว่าด้านอื่น อย่างไรก็ดีตามในด้านการเงินมักจะส่งผลต่อการบริหารงานด้านอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

1.2 ปัจจัยภายนอกองค์กรของการบริหารความเสี่ยงมี 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด ด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ด้านการแข่งขันทางการตลาด และด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ พบว่า ด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดทำแนวทางบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ มีระดับในการปฏิบัติน้อย อาจจะเป็นเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ไม่สามารถจัดแนวทางป้องกันโดยการบริหารของโรงเรียนได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นไปตามสถานการณ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศยากแก่การวางแผนการบริหารงาน ทั้งนี้ในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจก็ส่งผลต่อการบริหารงานด้านงบประมาณการเงินของโรงเรียนด้วย หากเศรษฐกิจดีผู้ประกอบการย่อมส่งบุตร-ธิดาเข้าศึกษาที่โรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ เพราะเป็นโรงเรียนเอกชนที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าโรงเรียนเอกชนหลักสูตรภาษาไทย ในทำนองเดียวกันหากเศรษฐกิจไม่ดีผู้ประกอบการอาจไม่พิจารณาส่งบุตร-ธิดาเข้าเรียนเช่นกัน ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจึงส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงด้านการเงินด้วย และสอดคล้องกับ พรพรรณ งามโรจน์, และสำเริง อ่อนสัมพันธ์ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่ามี ความเสี่ยง 9 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความเสี่ยงด้านการทุจริต ความเสี่ยงด้านความมั่นคง/ความมีเสถียรภาพทางการศึกษา ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม

ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ความเสี่ยงด้านทรัพยากรมนุษย์ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์/ยุทธศาสตร์ ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี/การสื่อสาร ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบ/ข้อบังคับ ตามลำดับ

1.3 ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กรโดยรวม 9 ด้าน พบว่า มีปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน คือ 1. กฎหมายและระเบียบ 2. นโยบายจากต้นสังกัด 3. การสื่อสารและการจูงใจ 4. นโยบายและแผนกลยุทธ์ และ 5. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โดยปัจจัย 5 ด้านดังกล่าวร่วมกันอธิบายการบริหารความเสี่ยงได้ร้อยละ 76 เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ควรมีอย่างน้อย 5 ปัจจัย สอดคล้องกับ พุฒิสรรค์ ศรีรัตนประชากุล, พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ, และพัชรกฤษฎ์ พวงนิล (2559) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า องค์ประกอบของความเสี่ยงมี 5 ด้าน คือ 1. ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ 2. ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน 3. ความเสี่ยงด้านการเงิน 4. ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ และ 5. ความเสี่ยงด้านบุคลากร มีสภาพปัจจุบันของการบริหารความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การสร้างและประเมินรูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมของการดำเนินการบริหารในระดับดีมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า รูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร มีความเหมาะสมของการดำเนินการบริหาร เนื่องจากในด้านของการบริหารความเสี่ยงอธิบายอย่างเข้าใจได้ง่ายว่า รูปแบบเชิงทฤษฎีที่สร้างสามารถนำไปใช้ในการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร หากมีการปฏิบัติในแนวทางดังกล่าวมากจะช่วยให้ลดความเสี่ยงลงได้ ทั้งนี้ควรวางแผนการปฏิบัติเน้นหนักไปที่ปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ นโยบายและแผนกลยุทธ์ การสื่อสารและการจูงใจ การทำงานเป็นทีม ในส่วนปัจจัยภายนอกองค์กรได้แก่ นโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ การแข่งขันทางการตลาด และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ควรสร้างความตระหนักต่อการวางแผนขององค์กร จากการดำเนินการดังกล่าว คาดว่าจะส่งผลให้ความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานครลดลง ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับ สมศักดิ์ สรสินธุ์, ศักดิ์ชาย นาคนก, อธิวัฒน์ ศรีโวหาร, และกันต์ฤทัย คลังพล (2561) ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการความเสี่ยงในการบริหารจัดการที่ดีของการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย พบว่า การตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์ที่ปรับแล้วมีค่าสถิติไค-สแควร์ เท่ากับ 128.11 และมีค่า P-Value 0.01332 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาดัชนีการวัดพบว่า ทุกค่าชี้วัดมีอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

3. การสร้างและประเมินรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ

การบริหารความเสี่ยง ได้แก่ ด้านนโยบายและแผนกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละได้เท่ากับ ร้อยละ 89.90 ด้านการสื่อสารและการจูงใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละได้เท่ากับร้อยละ 88.90 และด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละได้เท่ากับร้อยละ 89.60 และการบริหารความเสี่ยง ซึ่งได้แก่ ด้านกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละได้เท่ากับร้อยละ 88.80 ด้านการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละได้เท่ากับร้อยละ 88.80 ด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละได้เท่ากับร้อยละ 89.10 และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละได้เท่ากับร้อยละ 89.60 สรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ในกรุงเทพมหานคร ผ่านการประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้ของรูปแบบตามเกณฑ์ร้อยละ 70/75 ผลการวิจัย ดังกล่าว สอดคล้องกับ สุมณา เสือเอก (2560) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาอาชีวศึกษา เอกชน โดยใช้การประเมินผลเชิงดุลยภาพ พบว่า ตรวจสอบรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของอาชีวศึกษาเอกชน โดยใช้การประเมินผลเชิงดุลยภาพ เพื่อตรวจสอบรูปแบบที่เหมาะสม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) สภาพแวดล้อม ภายในและภายนอกมุมมองด้านนักเรียน ผู้ปกครอง มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน มุมมองด้านการเรียนรู้ และพัฒนามุมมองด้านการเงินและทรัพยากร 2) การประเมินความเสี่ยง มุมมองด้านนักเรียน ผู้ปกครอง มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา มุมมองด้านการเงินและทรัพยากร 3) การจัดการความเสี่ยงมุมมองด้านนักเรียน ผู้ปกครอง มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา มุมมองด้านการเงินและทรัพยากร และ 4) การติดตามและทบทวนความเสี่ยงมุมมอง ด้านนักเรียน ผู้ปกครอง มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา มุมมองด้านการเงินและทรัพยากร จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน เป็นรูปแบบการบริหาร ความเสี่ยงของอาชีวศึกษาเอกชนโดยใช้การประเมินผลเชิงดุลยภาพมีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และสามารถ นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

จากผลการวิจัยเบื้องต้นสรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรกระทรวง ศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง อย่างน้อย 5 ปัจจัย และการประเมินรูปแบบในความเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีความเหมาะสมสามารถนำ รูปแบบไปใช้ในทางปฏิบัติได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำรูปแบบการสร้างและประเมินรูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชน ที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ด้านการปฏิบัติตาม กฎหมาย/กฎระเบียบ ซึ่งเป็นด้านที่มีผลการประเมินความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากที่สุดไปใช้หรือประยุกต์ใช้

ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสถานศึกษา และควรศึกษาในด้านอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้การบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและความเสี่ยงในการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป

2. การวิจัยในครั้งนี้ ไม่ใช่ผลการวิจัยที่ได้เป็นเพียงการทดลองการสร้างและประเมินรูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเท่านั้น ดังนั้น ควรมีการทำวิจัยเพิ่มเติม เพื่อทดลองใช้รูปแบบที่สร้างเพื่อความสำเร็จ และมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อการนำรูปแบบไปใช้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. การวิจัยในครั้งนี้ พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร มี 2 ปัจจัยหลัก ทั้งหมดแค่ 9 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยภายใน 5 ด้าน และปัจจัยภายนอก 4 ด้าน ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ความเสี่ยงด้านอื่น ๆ หรือเปรียบเทียบการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกกับงานอื่น ๆ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2579**. สืบค้น สิงหาคม 8, 2565, จาก <http://www.lampang.go.th/public60/EducationPlan2.pdf>.
- _____. (2562). นโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2562. สืบค้น สิงหาคม 8, 2565, จาก <https://www.sobkroo.com/articledetail.asp?id=325>.
- พุดิสสรค์ ศรีรัตนประชากุล, พชรวิทย์ จันทร์ศิริศิริ, และพัชรกฤษฎี พวงนิล. (2559, กันยายน). การพัฒนาแนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 26. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**, 10(ฉบับพิเศษ), 628 - 640.
- พรพรรณ งามโรจน์, และสำเริง อ่อนสัมพันธ์. (2562, มกราคม – มิถุนายน). แนวทางการจัดการความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 10(1), 715 - 728.
- มะรอปี้ โดยหะมะ. (2558). **การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยลัยราชภัฏธนบุรี.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2555). **แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- วิวัฒน์ ตูจันงค์, เสาวณีย์ สีขาบัณฑิต, และพีระพงษ์ สิทธิอมร. (2560, มกราคม - มิถุนายน). รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา. **วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา**, 11(1), 82 - 92.
- สุมนา เสือเอก. (2560). **รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต มหาวิทยลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2563). **แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2560 - 2564** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ**. กรุงเทพฯ: กลุ่มมาตรฐานการศึกษา สำนักงานมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สมศักดิ์ สรสินธุ์, ศักดิ์ชาย นาคนก, อธิรัตน์ศิริโวหาร, และกันต์ฤทัย คลังพล. (2561, กรกฎาคม – กันยายน). รูปแบบการจัดการความเสี่ยงในการบริหารจัดการที่ดีของการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย. **วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 7(3), 163 - 177.
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Testing** (3rd ed). New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607 - 610
- Likert, R. (1967). **The Method of Constructing and Attitude Scale**. Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.

ภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลกุตาไก้ อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม

New Leadership of Executives and Residents' Quality of Life at Ku Ta Kai Subdistrict Administrative Organization, Pla Pak District, Nakhon Phanom Province

ทชชยา วนะบวรเดชน์*, และจิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์**

Tachaya Vananabowonadet, and Chitraporn Suthiworaset

Received: October 23, 2022 Revised: February 10 2023 Accepted: February 24, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาคุณภาพชีวิตประชาชน 2. ศึกษาภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหาร 3. ศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตประชาชน และ 4. ศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกุตาไก้ อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและมีชื่อในทะเบียนราษฎรในเขตตำบลกุตาไก้ อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม จำนวน 383 คน ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 14 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-distribution ค่า F- distribution สถิติการถดถอยพหุและสหสัมพันธ์

ผลการวิจัย พบว่า 1. คุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบล มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างมาก 2. ภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล มีภาวะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับค่อนข้างมาก 3. การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามอายุ สถานภาพ ที่แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 4. ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ทดสอบโดยสถิติการวิเคราะห์ถดถอย พบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้ร้อยละ 65.2 และทดสอบโดยสถิติสหสัมพันธ์ พบว่า การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ผู้บริหาร, ภาวะผู้นำยุคใหม่

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

** รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Abstract

The purposes of this research were to 1. study the residents' quality of life 2. study the new leadership of executives at Ku Ta Kai Subdistrict Administrative Organization, 3. study the comparison of the residents' quality of life, and 4) study the relationship between the new leadership of executives and the residents' quality of life at Ku Ta Kai Sub district Administrative Organization, Pla Pak District, Nakhon Phanom Province. The participants of this research were 383 people. The research instrument for collecting data was a 14-item questionnaire. The data obtained were analyzed by frequency, mean, standard deviation, t-distribution test, f-distribution test, multiple linear regression, and correlation.

The research reveals that 1. The overall life quality of the residents is at a rather high level; 2. The overall leadership of executives in the new era is at a rather high level; 3. The comparison of the residents classified by age and status has statistically significantly different quality of life at the .05 level; 4. The relationship between the new leadership of executives and the residents' life qualities was studied using a multiple linear regression test found that individualized consideration, intellectual stimulation, idealized influence, and inspiration motivation indicates the variance in relationship with the residents' life qualities at 65.2 percent. For the correlation statistical analysis, it revealed that individualism and intellectuality have the positive relationship at a high level, and influence and motivation have the positive relationship at a moderate level.

Keywords: Quality of Life, Executives, New Leadership

บทนำ

คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องสำคัญมากของบุคคลและสังคมในปัจจุบัน กล่าวคือ ความสำคัญระดับตนเองและครอบครัว คือ การมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์สุขภาพอนามัยดีไม่เจ็บป่วย ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในส่วนตนและสามารถประกอบอาชีพการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดี ครอบครัวอบอุ่นไม่มีปัญหา ในส่วนของความสำคัญระดับสังคมและประเทศชาติ เมื่อประชากรในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมทำให้คุณภาพชีวิตในสังคมและประเทศดีขึ้นด้วยแต่ทั้งนี้รัฐต้องมียุทธศาสตร์ที่จะเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร เช่น สภาพแวดล้อม การศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ของประชากร เป็นต้น โดยคุณภาพชีวิตของมนุษย์มีนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของคุณภาพชีวิตไว้หลากหลาย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ สุขภาพ อนามัย อาหาร การศึกษาการประกอบอาชีพ ที่อยู่อาศัย สวัสดิการสังคม เครื่องนุ่งห่ม นันทนาการ และสิทธิมนุษยชน (อนรรฆ อีสเฮาะ, 2562, หน้า 1)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นขบวนการสร้างสิ่งเร้าขบวนการพัฒนาและการทำงานกับคนในองค์กรเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับคน การใช้มนุษยสัมพันธ์หรือการปฏิสัมพันธ์ในองค์กร การสื่อสารระหว่างบุคคล การสร้างบรรยากาศในองค์กร การจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล ในการสร้างความเจริญและการพัฒนาองค์กร ผู้บริหารสมัยใหม่จึงมีความจำเป็นสำหรับการบริหารองค์การในยุคปัจจุบันเพราะผู้บริหารสมัยใหม่ตระหนักดีว่ามนุษย์มีความแตกต่างกันตามลำดับขั้นของความต้องการที่จำเป็น ซึ่งต่างกับการทำงานของเครื่องกลหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เราใช้กฎเกณฑ์ตายตัวได้ในการสั่งให้เครื่องทำงาน แต่การสั่งให้มนุษย์ทำงานด้วยกฎเกณฑ์ที่ตายตัวอาจได้ผลมากบ้างน้อยบ้างหรือไม่ได้ผลเลยก็เป็นได้ การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นสิ่งสำคัญในการฟื้นฟูสมรรถภาพคน การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิ การสนับสนุนให้คนสามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป เพื่อให้มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมที่คนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ อย่างไรก็ตามภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกหลังการระบาดของโรคโควิด - 19 ผู้นำต้องมีภาวะของการเป็นผู้บริหารยุคใหม่ (New Leadership) ซึ่งต้องมีทักษะในการปรับตัวและปรับองค์การได้อย่างปัจจุบันทันด่วนให้มีความพร้อมภายใต้ความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งด้านเทคโนโลยี การค้าขายทางออนไลน์ ระบบการขนส่ง พฤติกรรมผู้บริโภค การบริการภาครัฐและเอกชนแนวใหม่ที่ผ่านระบบสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะการให้บริการของหน่วยงานส่วนใหญ่มีการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันสมัยใหม่ที่รองรับต่อรูปแบบการบริการที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลต่อการลดต้นทุนด้านการผลิต และการบริการซึ่งส่งผลให้องค์การสามารถอยู่รอดได้ในยุคแห่งความท้าทาย

สภาพปัญหาของวิถีชีวิตของประชาชนในตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม มีการดำรงชีวิตด้วยการประกอบอาชีพเกษตรและเลี้ยงสัตว์ กล่าวคือ มีการเลี้ยงวัว กระบือ สุกร และปลูกข้าว ปลูกผักในครัวเรือน ดังนั้นคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนมากเป็นเกษตรกร และส่วนมากออกไปทำงานที่ต่างจังหวัดหรือใช้ชีวิตเป็นชาวไร่ชาวนา ซึ่งมีชีวิตที่แตกต่างกันตามความเป็นอยู่เนื่องจากราคาผลผลิตทางการเกษตรไม่ค่อยสูงมากนักและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ค่อยเอื้อจึงทำให้มีปัญหาความเป็นอยู่ในหลาย ๆ ด้าน ยิ่งภาวะเศรษฐกิจแย่ลง ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรมีราคาที่ต่ำ ทำให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนมต้องมีการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง

สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลตากู อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม สามารถได้รับการแก้ไขได้หากมีผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลยุคใหม่ที่ตื่นตัว ใฝ่หาความรู้ มีแนวคิดที่สร้างสรรค์ สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานได้ทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จากสภาพปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับผลการดำเนินงานด้านคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลตากู อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม เพื่อให้ผู้นำและประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบล เพื่อให้ประชาชนในตำบลตากูมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลตากู อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตากู อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลตากู อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลตากู อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและมีชื่อในทะเบียนราษฎรในเขตตำบลตากู อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม จำนวน 9,113 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2563)

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและมีชื่อในทะเบียนราษฎรในเขตตำบลตากู อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม จำนวน 383 คน โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Taro Yamane (1967, p. 11; อ้างถึงใน ภูเมศ เตชทองไพฑูรย์, 2560, หน้า 38) ที่มีความคลาดเคลื่อน 0.05 และมีความเชื่อมั่น 95%

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสถานภาพ รายได้ อาชีพลักษณะคำถามเป็นแบบเช็ครายการ

ตอนที่ 2 คุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลตากู อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม ลักษณะคำถามมีระดับการวัด 4 ระดับ คือ มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย

ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตากู อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม ลักษณะคำถามมีระดับการวัด 4 ระดับ คือ มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้มีการแยกดังนี้

1. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมแบบสอบถามครบถ้วน จำนวน 383 ฉบับ โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ – มีนาคม พ.ศ. 2565
2. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามให้ครบถ้วนตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด 383 ฉบับ และตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ผลด้วยสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง 383 คน วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. คุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม วิเคราะห์โดยใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ย
3. ภาวะผู้นำคใหม่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปากจังหวัดนครพนม วิเคราะห์โดยใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ย

เกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ย (ภุเมศ เตชทองไพฑูรย์, 2560, หน้า 60) มีดังนี้

1.00 - 1.75	หมายถึง น้อย
1.76 - 2.50	หมายถึง ค่อนข้างน้อย
2.51 - 3.20	หมายถึง ค่อนข้างมาก
3.21 - 4.00	หมายถึง มาก

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยใช้ t-test และ F-test
5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม โดยใช้สถิติการถดถอยพหุ (Multiple Regression) แบบหลายขั้นตอน (Stepwise)
6. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ (Correlation) โดยมีเกณฑ์ในการแปลผลค่าสหสัมพันธ์ (อาคม ไตรพิทย์, 2549; อ้างถึงใน ภุเมศ เตชทองไพฑูรย์, 2560, หน้า 42)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

ตาราง 1 คุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม

ด้าน	คุณภาพชีวิต	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านร่างกาย	2.81	.528	ค่อนข้างมาก
2.	ด้านจิตใจ	2.81	.508	ค่อนข้างมาก
3.	ด้านสังคม	2.84	.512	ค่อนข้างมาก
4.	ด้านสิ่งแวดล้อม	2.83	.514	ค่อนข้างมาก
รวม		2.82	.516	ค่อนข้างมาก

ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.84 มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างมาก รองลงมาด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และด้านร่างกายกับด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

2. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ตาราง 2 ภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม

ด้าน	ภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหาร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	2.82	.509	ค่อนข้างมาก
2.	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	2.81	.509	ค่อนข้างมาก
3.	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	2.79	.507	ค่อนข้างมาก
4.	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	2.82	.516	ค่อนข้างมาก
รวม		2.81	.510	ค่อนข้างมาก

ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ในภาพรวมมีภาวะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์กับการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 มีภาวะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับค่อนข้างมาก รองลงมาคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 มีภาวะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 มีภาวะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกตําไ้ อำเภอลาปาก จังหวัดนครพนม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตาราง 3 เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกตําไ้ อำเภอลาปาก จังหวัดนครพนม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	p-value	มีนัยสำคัญทางสถิติ	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
เพศ	.671		—
อายุ	.000	—	
ระดับการศึกษา	.244		—
สถานภาพ	.001	—	
รายได้	.833		—
อาชีพ	.073		—

ผลการศึกษาพบว่า อายุ สถานภาพแตกต่างกัน คุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ส่วน เพศ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ที่แตกต่างกันคุณภาพชีวิตของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกตําไ้ อำเภอลาปาก จังหวัดนครพนมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกตําไ้ อำเภอลาปาก จังหวัดนครพนม โดยใช้สถิติการถดถอยพหุ (Multiple Regression)

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกตําไ้ อำเภอลาปาก จังหวัดนครพนม โดยใช้สถิติการถดถอยพหุ (Multiple Regression)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b)	t	p-value
ด้านปัจเจกบุคคล(X_4)	1.354	9.219	.000
ด้านทางปัญญา(X_3)	.913	4.652	.000
ด้านมีอิทธิพล(X_1)	.516	9.219	.000
ค่าคงที่ (constant)	14.183	9.429	.000

$R = .807^c$ $R^2 = .652$ $SEE = 3.320$, $F = 19.623$ significant of $F = .000$

การตรวจสอบสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรอิสระ คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ก่อนนำไปหาความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุกตําไ้ อำเภอลาปาก จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นเทคนิคกำกับวิธีก่อนวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุ พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดมีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.75 จึงสามารถนำตัวแปรอิสระทุกตัวมาวิเคราะห์ในสมการถดถอยพหุ (Multiple Regression)

ผลการศึกษา พบว่าตัวแปรอิสระทั้ง 4 ซึ่งมีตัวแปร 3 ตัวมีผลเชิงบวกต่อตัวแปรตาม เรียงตามลำดับของค่าสัมประสิทธิ์ของการถดถอยจากมากไปน้อยคือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตัวแปรทั้ง 3 มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดำไ้ อำเภอลำปาก จังหวัดนครพนม สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดำไ้ อำเภอลำปาก จังหวัดนครพนม ได้ร้อยละ 65.2 แสดงว่ายังมีตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาพิจารณาครั้งนี้อีกร้อยละ 34.8 ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดำไ้ อำเภอลำปาก จังหวัดนครพนม และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 มีค่าผิดพลาดของการคาดประมาณด้วยสมการ (Standard Error of the Estimate) เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดำไ้ อำเภอลำปาก จังหวัดนครพนม เท่ากับ 3.653 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน สามารถเขียนเป็นสมการที่ได้จากผลการวิเคราะห์ดังนี้

$$Y = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + b_4X_4 \dots\dots\dots(2) \quad \text{หรือ}$$

$$\begin{aligned} \text{คุณภาพชีวิต} = & 14.183 + 1.354 (\text{ปัจเจกบุคคล}) + .913 (\text{ด้านทางปัญญา}) + .516 (\text{ด้านมีอิทธิพล}) \\ & (9.429) \qquad\qquad (9.219) \qquad\qquad (4.652) \qquad\qquad (9.219) \end{aligned}$$

5. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดำไ้ อำเภอลำปาก จังหวัดนครพนม ผลการทดสอบสถิติสหสัมพันธ์

ตาราง 5 ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดำไ้ อำเภอลำปาก จังหวัดนครพนม ผลการทดสอบสถิติสหสัมพันธ์

ตัวแปร	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	ระดับความสัมพันธ์	p-value
ด้านปัจเจกบุคคล (X ₄)	.759**	ระดับสูง	.000
ด้านทางปัญญา (X ₃)	.712**	ระดับสูง	.000
ด้านมีอิทธิพล (X ₁)	.708**	ระดับปานกลาง	.000
ด้านแรงบันดาลใจ (X ₂)	.703**	ระดับปานกลาง	.000

ผลการศึกษาพบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นทางปัญญามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ส่วนด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการสร้างแรงบันดาลใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดำไ้ อำเภอลำปาก จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุธรรม อิสเฮาะ (2562) ซึ่งทำวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา พบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านร่างกาย ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพรวัลย์ (2559) ซึ่งทำวิจัยเรื่องการศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่า กลุ่มประชากรมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสุขภาพกายตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวัฒน์ ชันโท (2557) ได้ทำวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่หน่วยบริการชุมชน คลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา พบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่หน่วยบริการชุมชน คลินิกศูนย์แพทย์พัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ และด้านสัมพันธภาพทางสังคม

2. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ในภาพรวมมีภาวะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับค่อนข้างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติธัช ออไอศุรีย์ (2560) ได้ทำวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในกรุงเทพมหานครตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู พบว่า การรับรู้ระดับพฤติกรรมกาเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาวิจัยพบว่า อายุ สถานภาพ ที่แตกต่างกันคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานส่วนเพศ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ที่แตกต่างกันคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุธรรม อิสเฮาะ (2562) ซึ่งทำวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา พบว่า สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาและรายได้ต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนี้มีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ เพศอายุ และจำนวนสมาชิกในครอบครัวไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม วิเคราะห์โดยใช้สถิติการถดถอยพหุ พบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลลูกตาไก่ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลง

ของคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกุตาไก้ อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม ได้ร้อยละ 65.2 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนผลการวิเคราะห์ของภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกุตาไก้ อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม ผลการทดสอบสถิติสหสัมพันธ์ พบว่า ด้านปัจเจกบุคคลและด้านทางปัญญามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ด้านมีอิทธิพลและด้านแรงบันดาลใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติธัช ออไอศุรีย์ (2560) ซึ่งทำวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู สามารถอธิบายได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูได้ร้อยละ 59.3 ผลการทดสอบสถิติสหสัมพันธ์ พบว่า ด้านปัจเจกบุคคล ด้านทางปัญญา ด้านมีอิทธิพลและด้านแรงบันดาลใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารควรมุ่งเน้นจัดทำโครงการและกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงซึ่งต้องแสดงให้เห็นว่าตนเองมีความสำคัญและได้รับการเอาใจใส่จากผู้บริหาร
2. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารต้องแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความคิดที่เป็นระบบและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนและชุมชนได้อย่างทันท่วงทีและยั่งยืน
3. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารต้องมีพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยเฉพาะต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารงานเพื่อประชาชนและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคลากรและประชาชน
4. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้นำที่อุทิศตนในการทำงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการทำงาน คือ แก้ปัญหาและพัฒนาความเจริญให้แก่ชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลกุตาไก้ อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารรุ่นเก่ากับรุ่นใหม่.
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกุตาไก้ อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม
3. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพภาวะผู้นำที่ประชาชนคาดหวังในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกุตาไก้ อำเภอบลาปาก จังหวัดนครพนม

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ก่องแสน. (2561). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- กิตติธัช ออไอศุรย์. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐวัฒน์ ชันโท. (2557). คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่หน่วยบริการชุมชนคลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพรวัลย์. (2559). การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภูเมศ เตชทองไพฑูรย์. (2560). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อวิน อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกริก.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2563). ข้อมูลจำนวนประชากรในเขตตำบลลูกตาไก่
อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม. สืบค้น กันยายน 7, 2565, จาก
<https://catalog.dopa.go.th/th/organization/www-bora-dopa-go-th>.
- เสาวลักษณ์ แสนโรจน์. (2559). การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัด
ปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อนรรฆ อีสเฮาะ. (2562). คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอเทพา
จังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

การติดตาม ประเมินผลจากการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565

Monitoring and Evaluation form Project Implementation in Strategic
of Rajabhat University for Develop Local of Buriram Rajabhat
University in Fiscal Year 2022

พัชนี กุลฑานันท์*, เกษสุดา บุรณพันธ์ศักดิ์**, และชัชชนพงษ์ จันวงศ์เดือน ***

Phatchanee Kultanan, Ketsuda Buranaphansak, and Chatsaphon Chanwongduen

Received: October 27, 2022 Revised: November 24, 2022 Accepted: December 6, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ ประเมินผล และศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ประเมินการดำเนินโครงการ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน กลุ่มตัวอย่างศึกษาความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษาผู้นำชุมชน และชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ 22 โครงการ จำนวน 220 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบประเมินการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่นคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 จำนวน 40 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 12 ข้อ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยองค์ความรู้ 1. โครงการ 22 โครงการ ดำเนินการครอบคลุมระยะต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและการศึกษา มีประเด็นเกี่ยวกับการริใช้ศิลปะ วิศวกรรมสังคม การใช้เทคโนโลยีเพิ่มมูลค่าสินค้า การควบคุมและป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 การบริหารจัดการน้ำในชุมชนศูนย์ศิลปศึกษาหลักสูตรระยะสั้น การวิจัยในชั้นเรียน โปรแกรมโค้ดดิ้ง หนังสือพลวัตจากโปรแกรม Geogebra แผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผลสภาพจริงและสมรรถนะ การพัฒนาภาษาอังกฤษ การอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ และการพัฒนาครุตนตรี 2. การติดตาม ประเมินโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4 โครงการ

คำสำคัญ: การติดตาม, การประเมินผล, โครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ

* อาจารย์ ดร. กลุ่มวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

*** อาจารย์ ดร. กลุ่มวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Abstract

The purpose of this research was to study the body of knowledge, evaluation and study the satisfaction with the project implementation in strategic of Rajabhat University for develop local of Buriram Rajabhat University in fiscal year 2022. The target group for the evaluation of the project implementation consisted of 6 experts. The sample group for the satisfaction of the project implementation were students, teachers, teachers, school administrators, community leaders. and villagers participating in 22 projects of 220 people. The research instruments were the project assessment form and the project satisfaction questionnaire. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The research finding revealed as follows: 1. there are 22 projects, all of which cover the upstream phase, midstream and downstream to develop local and educational. There are issues related to waste recycling, social engineers , the use of technology for adding products' value, control and prevention of the new coronavirus disease 2019, community water management, art education center, short course, classroom research, coding program, the dynamics book from Geogebra program, a learning management plan, measuring and evaluating real-world conditions and performance, English language development, reading, writing, critical thinking and the development of music teachers; 2. the project overall and individual assessment results at the highest level of 4 projects.

Keywords: Monitoring, Evaluation, Rajabhat University Strategic Projects

บทนำ

การประเมินโครงการ เป็นกระบวนการที่ทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าและความสำเร็จของโครงการ อันเป็นเครื่องบ่งชี้คุณค่าของโครงการว่าเมื่อได้ดำเนินไปแล้วนั้นได้ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด รวมถึงในอนาคตควรจะดำเนินการอย่างไรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, หน้า 153 - 154) ทั้งนี้ การประเมินโครงการสามารถทำได้ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือทุกช่วงเวลา ส่วนประกอบใดส่วนประกอบหนึ่งหรือหลายส่วนของโครงการ (ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, 2543, หน้า 84) เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้ประเมินได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการทราบประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เกิดขึ้น ผลกระทบจากโครงการการสนับสนุนเงินทุนในอนาคต และช่วยแก้ไขปรับปรุงโครงการให้ชัดเจนขึ้นในอนาคต (ไพศาล หวังพานิช, 2543, หน้า 14, ยาวดี ราชชัยกุล, 2544, หน้า 4 - 5) การประเมินโครงการมีหลายรูปแบบ ซึ่งรูปแบบที่นิยมนำมาใช้คือรูปแบบหนึ่ง คือ รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศทั้งหมดของโครงการ เพื่อนำมาใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจที่เหมาะสม มีองค์ประกอบครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทคือ เป็นการประเมินความต้องการจำเป็น การลำดับความสำคัญ กำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการ การศึกษานโยบาย สภาพปัญหาสังคม และความสอดคล้องของโครงการ ด้านปัจจัยเบื้องต้น คือ ความเพียงพอของสิ่งที่ต้องการในการดำเนินโครงการ ทั้งวัสดุ อุปกรณ์ บุคคล งบประมาณ ในการดำเนินโครงการ การวางแผนการดำเนินงาน และการทำตามแผนที่เหมาะสมด้านกระบวนการ คือ การดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ วิธีการดำเนินการปฏิบัติงาน กระบวนการปฏิบัติที่เหมาะสม และด้านผลผลิต คือ ผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินโครงการที่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทั้งความสำเร็จของโครงการ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น การแก้ไขปรับปรุง และการพัฒนาต่อยอดโครงการใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม (Stufflebeam, 1968, pp. 14 - 15)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีหลักปรัชญาของมหาวิทยาลัย คือ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่กำหนดไว้ มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 5 ปี เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2561 - 2565 โดยมีพันธกิจของมหาวิทยาลัยประกอบด้วย 9 ยุทธศาสตร์ ทั้งนี้คณะครุศาสตร์มีพันธกิจ (Mission) จะต้องดำเนินการ 5 ประการ ได้แก่ 1) ผลิตบัณฑิตครูและบัณฑิตวิชาชีพครู ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ 2) วิจัยสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนางาน พัฒนาท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายการวิจัย 3) บริการวิชาการแก่สังคม 4) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมส่งเสริมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และ 5) ส่งเสริมวิทยฐานะครู (คณะครุศาสตร์, 2562) โดยพันธกิจของคณะครุศาสตร์จะต้องดำเนินการทั้ง 5 ประการ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ของมหาวิทยาลัย คือ พัฒนามาตรฐาน การให้บริการวิชาการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ดังนั้น คณะครุศาสตร์จึงได้ดำเนินโครงการภายใต้หัวข้อโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่บริการของคณะครุศาสตร์ เพื่อผลิตและพัฒนาครู และส่งเสริมทักษะการเรียนรู้อย่างมีศักยภาพสู่การบูรณาการเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนมีโครงการย่อย จำนวน 23 โครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาบัณฑิต ครู และท้องถิ่น ทุกโครงการที่ดำเนินการแล้วมีความจำเป็นต้องติดตาม ประเมินผลโครงการ เพื่อให้ทราบผลการดำเนินการ คุณภาพ และความพึงพอใจของผู้รับบริการโครงการ เพื่อนำมาพัฒนาต่อไป

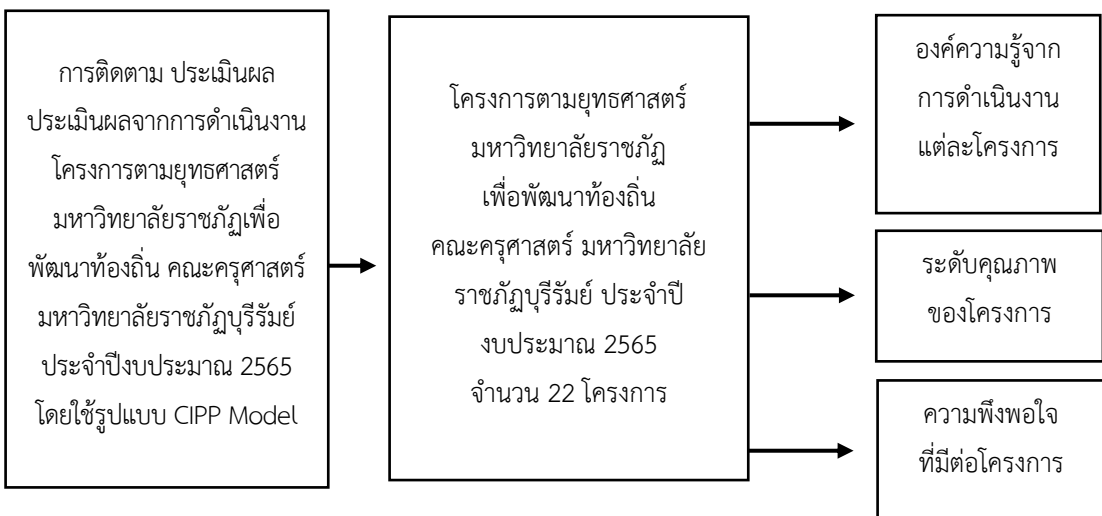
ด้วยเหตุผลความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดหัวข้อวิจัยเรื่องการติดตาม ประเมินผลจากการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565
2. เพื่อประเมินผลจากการดำเนินงานโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Stufflebeam (1968, pp. 14 - 15) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทของโครงการ ด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ ด้านกระบวนการดำเนินโครงการ และด้านผลผลิตของโครงการ มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผน 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินผลจากการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการวิจัย ด้านโครงการ และด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 6 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน ที่เข้าร่วมโครงการ โดยเป็นบุคคลที่เข้าร่วมการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 จำนวน 22 โครงการ ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน ที่เข้าร่วมโครงการ โดยเป็นบุคคลที่เข้าร่วมการดำเนินโครงการ แบ่งออกเป็นโครงการละ 10 คน รวมทั้งหมด 220 คน ได้มาโดยการสุ่มตามจำนวนที่ต้องการในการตอบแบบสอบถาม

2. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

2.1 แบบประเมินการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

- 1 หมายถึง มีการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับน้อย
- 3 หมายถึง มีการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง มีการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมาก
- 5 หมายถึง มีการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด

แบบประเมินแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทของโครงการ จำนวน 7 ข้อ ด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ จำนวน 10 ข้อ ด้านกระบวนการดำเนินโครงการ จำนวน 9 ข้อ และด้านผลผลิตของโครงการ จำนวน 4 ข้อ ทั้งฉบับได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66-1.00 ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทของโครงการ จำนวน 3 ข้อ ด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ จำนวน 3 ข้อ ด้านกระบวนการดำเนินโครงการ จำนวน 3 ข้อ และด้านผลผลิตของโครงการ โดยมีเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 53)

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3 ส่วนตอนที่ 3 ผลสำเร็จที่ได้รับจากการเข้าร่วมดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยทั้งฉบับได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66-1.00 ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การศึกษาองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 โดยการติดต่อประสานงานไปยังหัวหน้าโครงการ จำนวน 22 โครงการ ในการขอเอกสารรายงานในการดำเนินการโครงการ เพื่อนำมาถอดองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการ

3.2 การประเมินการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 โดยการติดต่อประสานงาน นัดหมายวันเวลาสถานที่ไปยังหัวหน้าโครงการ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินโครงการ จำนวน 22 โครงการ

3.3 ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 โดยติดต่อประสานงานกับหัวหน้าโครงการ จำนวน 22 โครงการ เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ส่งลิงก์แบบสอบถามความพึงพอใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ โดยจัดทำในรูปแบบ Google forms แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยการติดตาม ประเมินผลจากการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 โดยการวิเคราะห์หาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย ทั้งในส่วนการประเมินผลการดำเนินโครงการ และความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการ ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. องค์ความรู้จากการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่นคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 จำนวน 22 โครงการ พบว่า ทุกโครงการดำเนินการครอบคลุมระยะต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อพัฒนาเกี่ยวกับท้องถิ่นและการศึกษา มีประเด็นเกี่ยวกับการใช้ศิลปะ วิศวกรรมสังคม การใช้เทคโนโลยีเพิ่มมูลค่าสินค้า การควบคุมและป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 การบริหารจัดการน้ำในชุมชน ศูนย์ศิลปศึกษา หลักสูตรระยะสั้น การวิจัยในชั้นเรียน โปรแกรมโค้ดดิ้ง หนังสือพลวัตจากโปรแกรม Geogebra แผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผลสภาพจริงและสมรรถนะการพัฒนาภาษาอังกฤษ การอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ และการพัฒนาครุตนตรี

2. การประเมินผลจากการดำเนินงานโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 โดยใช้กรอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทของโครงการ ด้านปัจจัยพื้นฐานของโครงการ ด้านกระบวนการดำเนินการของโครงการ และด้านผลผลิตของโครงการ ผลการประเมินภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 4 โครงการ (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง $\bar{x} = 4.51 - 4.53$) และระดับมาก 18 โครงการ (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง $\bar{x} = 3.89 - 4.49$)

3. การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 พบว่า 1) ความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเป็นมืออาชีพของบุคลากร หรือวิทยากรประจำโครงการ และได้รับองค์ความรู้ที่ทันสมัยจากการเข้าร่วมโครงการ รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และแนวทางในการนำความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ได้จากโครงการนำไปปรับใช้ในการทำงาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประชาสัมพันธ์ การสื่อสารในโครงการมีความครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย 2) ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย คือ โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยได้หลักสูตรพัฒนาครู นักศึกษา นักเรียนหรือด้านการสอน 3) ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับครู คือ ครูได้วิธีสอน หรือเทคนิคการสอนแบบใหม่ 4) ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหรือนักศึกษา คือ นักเรียนได้พัฒนาการ ด้านการอ่านการเขียน และการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น 5) ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับชุมชนหรือคนในชุมชน คือ คนในชุมชนได้พัฒนาอาชีพ 6) ข้อเสนอแนะที่ต้องการต่อยอดจากโครงการ ด้านการศึกษา คือนวัตกรรมการสอน สื่อการสอน สื่อเทคโนโลยี หลักสูตรอบรมแบบออนไลน์ หลักสูตรระยะสั้น การพัฒนาครู การสอนภาษา การพัฒนาเกี่ยวกับการคิดและดนตรี ด้านท้องถิ่นเกี่ยวกับการสร้างรายได้ ดนตรี สุขภาพร่างกาย การแก้ปัญหาในชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง การสร้างอาชีพและการให้ความรู้ด้านการเงิน 7) โครงการที่ต้องการให้มหาวิทยาลัยดำเนินการในปีงบประมาณ 2566 ด้านการศึกษาเกี่ยวกับสื่อนวัตกรรม สมรรถนะการจัดการเรียนการสอนการพัฒนาเครือข่าย การมีส่วนร่วม หลักสูตรระยะสั้น การสอนดนตรี พัฒนาครู การวัดและประเมินผล การวิจัย การสอนออนไลน์ การพัฒนาครู การพัฒนาโรงเรียน การร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ การวิจัย การเตรียมความพร้อมนักศึกษาครู เศรษฐกิจพอเพียง สะเต็มศึกษา ภาษา ด้านชุมชน เกี่ยวกับการช่วยเหลือสัตว์จรจัด ศิลปวัฒนธรรมอีสาน อาชีพความสะอาด ศูนย์การเรียนรู้ แหล่งอาหาร อาชีพ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำประเด็นที่สำคัญมาใช้ในการอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ความรู้จากการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 ผลการวิจัยพบว่า โครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 จำนวน 22 โครงการ เป็นโครงการพัฒนาโดยคณะครุศาสตร์ ซึ่งทุกโครงการดำเนินการครอบคลุม ตั้งแต่ระยะต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ พัฒนาการเกี่ยวกับการริเริ่มเคลียร์ให้เกิดประโยชน์กับคนในชุมชน การพัฒนานวัตกรรมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ จากจุลินทรีย์จาวปลวกไปใช้ย่อยสลายต่อซังข้าว การพัฒนากระบวนการวิศวกรสังคม การเพิ่มมูลค่าสินค้าในชุมชน โดยใช้เทคโนโลยี การเสริมสร้างการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งน้ำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การตั้งศูนย์ศิลปศึกษา การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น การพัฒนาหลักสูตรใช้กระบวนการวิจัย การพัฒนาหลักสูตรครูปฐมวัยด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) การพัฒนาหลักสูตรการเขียนโปรแกรม ภาษาคอมพิวเตอร์โค้ดดิ้ง (Coding) การพัฒนาหนังสือพลวัตจากโปรแกรม Geogebra การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เป็นฐาน การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลตามสภาพจริง การพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะครูปฐมวัย การพัฒนาสมรรถนะภาษาอังกฤษ การพัฒนาสมรรถนะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ และการพัฒนาครุตนตรี

จากผลการวิจัยข้างต้น การติดตาม ประเมินโครงการ จำนวน 22 โครงการ ดำเนินการครอบคลุม 3 ระยะ ได้แก่ ระยะต้นน้ำ ระยะกลางน้ำ และระยะปลายน้ำ ทั้งนี้ เนื่องจากการติดตามประเมินโครงการที่ครอบคลุมทุกระยะของการดำเนินโครงการ เป็นการช่วยให้ผู้ติดตาม ประเมินโครงการสามารถตรวจสอบการดำเนินโครงการในแต่ละโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพทุกระยะของการดำเนินโครงการ รวมถึงทราบปัญหา ความสำเร็จที่เกิดขึ้นแต่ละโครงการ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิสา ชูโต (2544) กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินประเมินโครงการ โดยมีขั้นตอน 1) ขั้นหลักการ เป็นการรวบรวมความคิด และแนวทางเพื่อกำหนดออกมาเป็นโครงการการประเมินผล 2) ขั้นกำหนดโครงการ 3) ขั้นการวิเคราะห์และประเมินโครงการ เป็นขั้นที่นำเอาโครงการคร่าว ๆ มาวิเคราะห์ ศึกษาแนวทางการเป็นไปได้ต่าง ๆ ก่อนที่จะดำเนินงานจริง ๆ ต่อไป 4) ขั้นอนุมัติจากหน่วยงานที่มีอำนาจและอนุมัติจะเป็นผู้อนุมัติให้ดำเนินการตามที่เสนอต่อไป 5) ขั้นปฏิบัติการ เป็นขั้นการดำเนินงานจริงตามที่กำหนดรายละเอียดการปฏิบัติงานไว้ในเอกสารของโครงการ 6) ขั้นติดตามและรายงานผลการปฏิบัติงาน เป็นขั้นที่นำเอาผลความก้าวหน้า การดำเนินตามโครงการเสนอหน่วยเหนือทราบและในกรณีที่มีปัญหาจะได้สั่งการแก้ไขได้ทัน 7) ขั้นการเปลี่ยนเป็นงานบริหารตามปกติ เป็นการแปลงรูปโครงการไปเป็นงานบริหารตามปกติธรรมดา และ 8) การประเมินผลงาน คือ การประเมินผลสำเร็จของโครงการนั้นว่า บรรลุจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายเพียงใด ขั้นตอนสุดท้ายนี้เท่านั้นที่จะบอกได้ชัดเจนว่างานโครงการนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนการดำเนินการประเมินโครงการข้างต้น มีความครอบคลุม ทั้งระยะต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของการดำเนินโครงการทุกโครงการของคณะครุศาสตร์

นอกจากนั้น ผลการดำเนินโครงการ จำนวน 22 โครงการ มีการพัฒนาที่ครอบคลุม ด้านชุมชนและด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาวิศวกรรมสังคม การพัฒนาต่อยอดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พัฒนาการอ่านให้กับนักเรียน การพัฒนาครู ทั้งนี้ เนื่องมาจากโครงการที่คณะครุศาสตร์ดำเนินการขับเคลื่อน เป็นโครงการที่ต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย โดยเน้นไปที่การพัฒนาท้องถิ่น และการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะ ดังนั้น นวัตกรรมหรือผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ จึงเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและการศึกษา เช่น การพัฒนานวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีชีวภาพจากจุลินทรีย์จากปลวกไปใช้ย่อยสลายต่อซังข้าว การพัฒนากระบวนการวิศวกรรมสังคม การเพิ่มมูลค่าสินค้าในชุมชนโดยใช้เทคโนโลยี การเสริมสร้างการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งน้ำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น การพัฒนาหลักสูตรใช้กระบวนการวิจัย การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) การพัฒนาหลักสูตรการเขียนโปรแกรม เป็นต้น ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น และการศึกษาโดยตรง ดังที่ได้ดำเนินการมาแล้วในปีงบประมาณ 2565 อย่างเป็นรูปธรรม โดยเห็นเป็นเชิงประจักษ์ได้ จากผลการดำเนินโครงการและนวัตกรรมที่ได้จากโครงการนั้น ๆ ข้อมูลข้างต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อรอนงค์ มากจันทร์ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น หลักสูตรนักพัฒนาชุมชนโดยความร่วมมือทางวิชาการ ระหว่างมหาวิทยาลัยศิลปากรกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิษณุอร สวรรกกาญจน์ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่องการประเมินโครงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนคลองขลุงราษฎร์รังสรรค์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จตุพร รัตนชัยฤทธิ์ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมรักการอ่านโรงเรียนศรีอรุณวิทย์เสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชวนคิด มะเสนา (2564) ได้ทำวิจัยเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPP Model กรณีศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ซึ่งงานวิจัยข้างต้นเป็นการดำเนินการพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นและการพัฒนาการศึกษาโดยตรง

โครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 มีโครงการที่พัฒนาเกี่ยวกับการศึกษา คือ การพัฒนาหนังสือพลวัตจากโปรแกรม Geogebra ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรพต วงศ์ทองเจริญ, วิชญา วงศ์ทองเจริญ, ภัทรเดช เครือแสงธรรม, และภักดีรา สุดสายเนตร (2565) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์บนเว็บ เรื่องวิทยาการคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์บนเว็บ เรื่องวิทยาการคำนวณมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีความพึงพอใจต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์บนเว็บ เรื่องวิทยาการคำนวณที่พัฒนาขึ้นอีกด้วย โครงการตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ยังมีโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาการอ่านให้กับนักเรียน

2. ผลการประเมินผลจากการดำเนินงานโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลโครงการ 22 โครงการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทของโครงการ ด้านปัจจัยพื้นฐานของโครงการ ด้านกระบวนการ

ดำเนินการของโครงการ และด้านผลผลิตของโครงการ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 โครงการ และอยู่ในระดับมาก จำนวน 18 โครงการ ผลการประเมินโครงการส่วนใหญ่ อยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัยข้างต้น การประเมินโครงการ จำนวน 22 โครงการ แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน ด้านบริบทของโครงการ ด้านปัจจัยพื้นฐานของโครงการ ด้านกระบวนการดำเนินการของโครงการ และด้านผลผลิตของโครงการ ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นการประเมินครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน โดยทำให้ผู้ประเมินได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวมทั้งหมด ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จนถึงสิ้นสุดโครงการสามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพ และยังสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ต่อยอดโครงการที่จะดำเนินการในการศึกษาต่อไป ผู้วิจัยจึงเลือกใช้รูปแบบการประเมินข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Stake (1967) ได้เสนอรูปแบบการประเมินโครงการไว้หลายรูปแบบ โดยหนึ่งรูปแบบที่เสนอ คือ รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam (1968) โดยเป็นรูปแบบที่ได้รับความสนใจจากนักประเมินโครงการเป็นอย่างมาก การประเมินของ CIPP Model มีจุดมุ่งหมาย เพื่อการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสม ในการประเมินนั้นมุ่งประเมินสิ่งที่ประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการประเมินบริบท หรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ด้านการประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) ด้านการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และด้านการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอนงค์ มากจันทร์ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น หลักสูตรนักพัฒนาชุมชน โดยความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยศิลปากรกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรินทร์พร บุญมา (2562) ได้ทำวิจัย เรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมนักรักถิ่นน้อยมีคุณธรรม นำสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Karatas, & Fer, (2009) ได้ทำวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรภาษาอังกฤษ 2 สำหรับ YTU โดยใช้แบบจำลองบริบท ปัจจัยป้อนกระบวนการ และผลผลิต โดยงานวิจัยทั้งหมดใช้รูปแบบการประเมินที่ครอบคลุม 4 ด้านเช่นกัน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านกระบวนการดำเนินการ และด้านผลผลิตของโครงการ

ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโครงการที่ดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น และเป็นโครงการที่พัฒนาเกี่ยวกับการศึกษา โดยมีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นสำหรับกลุ่มเป้าหมายในท้องถิ่น คนในชุมชน โรงเรียน ครู และนักเรียนการดำเนินโครงการทั้งหมด ส่วนใหญ่จึงมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิยุทธ ราหุระ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่องการประเมินโครงการการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเรียนรวมของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 พบว่า ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวนคิด มะเสนะ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPP Model กรณีนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. ผลการศึกษาคความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีงบประมาณ 2565 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโครงการที่ดำเนินการพัฒนาเกี่ยวกับท้องถิ่นและการศึกษา ซึ่งตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เช่น การสร้างรายได้ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาแผนการสอน การพัฒนานวัตกรรมให้กับครู และผลที่เกิดจากการดำเนินโครงการสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาได้จริง นอกจากนี้ การดำเนินการของโครงการมีความครอบคลุมตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงการสิ้นสุดกิจกรรม การวางแผน การดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม จึงส่งผลให้ผู้เข้าร่วมโครงการ รวมถึงกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา มีความพึงพอใจต่อโครงการตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ข้อมูลข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภสิริ โสมาเกต (2544) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือเจตคติ ของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอนงค์ มากจันทร์ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น หลักสูตรนักพัฒนาชุมชน โดยความร่วมมือทางวิชาการ ระหว่างมหาวิทยาลัยศิลปากรกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พบว่า ผู้นำชุมชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ควรนำข้อมูลที่ได้จากการติดตาม ประเมินผลโครงการ ประจำปีงบประมาณ 2565 ทั้งหมด ไปใช้เป็นข้อมูลกำหนดกรอบดำเนินโครงการในปีต่อไป
2. คณะกรรมการดำเนินงานโครงการ ควรนำรูปแบบการติดตาม ประเมินผลการดำเนินโครงการไปใช้เป็นแนวทางในการติดตาม ประเมินผล
3. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ ได้แก่ คณาจารย์ ครูที่เข้าร่วมโครงการ นักศึกษา นักเรียน ควรนำองค์ความรู้จากการเข้าร่วมโครงการไปใช้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. คณาจารย์ นักศึกษา และคณะผู้บริหารคณะครุศาสตร์ ควรนำข้อมูลที่ได้จากการติดตาม ประเมินผลโครงการไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินโครงการในปีงบประมาณต่อไป รวมถึงควรมีการนำผลจากการประเมิน มาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการในปีงบประมาณต่อไป และตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเพื่อติดตาม ประเมินโครงการที่ใช้รูปแบบการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินเพื่อตัดสินใจ การประเมินระบบ เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของแต่ละโครงการ
2. ควรวิจัยเพื่อติดตาม ประเมินโครงการที่ครอบคลุมทุกกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงของการดำเนินโครงการ
3. ควรวิจัยเพื่อสร้างระบบเกี่ยวกับเทคโนโลยีหรือออนไลน์เพื่อใช้ในการติดตาม ประเมินโครงการ และได้ ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- คณะครุศาสตร์. (2562). **พันธกิจ**. สืบค้น ตุลาคม 12, 2565, จาก <http://edu.bru.ac.th/about/general/>.
- จตุพร รัตนชัยฤทธิ์. (2563). การประเมินโครงการส่งเสริมรักการอ่านโรงเรียนศรีอรุณวิทย์เสลภูมิ **จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชรินทร์ทร บุญมา. (2562). การประเมินโครงการส่งเสริมให้นักธุรกิจน้อยมีคุณธรรม นำสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. ใน **รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 6** (หน้า 186 – 197). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ชวนคิด มะเสนะ. (2564, มกราคม - มิถุนายน). การประเมินโครงการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPP Model กรณีศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. **วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต, 21(1), 1 - 8.**
- ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ. (2543). การศึกษานอกระบบ **พื้นฐานการวางแผนโครงการ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีรยุทธ ธารุระ. (2563). การประเมินโครงการการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเรียนรวมของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- นิตา ชูโต. (2544). การประเมินโครงการ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เพมโปรดักชันส์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บรรพต วงศ์ทองเจริญ, วิชญา วงศ์ทองเจริญ, ภัทรเดช เครือแสงธรรม, และภัคจิรา สุดสายเนตร. (2565, มกราคม - มิถุนายน). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์บนเว็บไซต์ วิทยาการคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง. **วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2(1), 65 - 72.**
- พิชญอร สวรรภาญจน์. (2562). การประเมินโครงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนคลองขลุงราษฎร์รังสรรค์. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ไพศาล หวังพานิช. (2543). **การวัดและประเมินผลระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- เยาวดี ราชชัยกุล. (2544). การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภสิริ โสมาเกต. (2544). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการเรียนรู้โดยโครงงานกับการเรียนรู้ตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). **วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรอนงค์ มากจันทร์. (2555). **การประเมินโครงการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น หลักสูตรนักพัฒนาชุมชน
โดยความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยศิลปากรกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
กระทรวงมหาดไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Karatas, H., & Fer, S. (2009). Evaluation of English Curriculum at Yildiz Technical University Using
CIPP Model. **Egitim ve Bilim**, 34(153), 47 – 60.

Stake, R. E. (1967, April). The Countenance of Educational Evaluation. **Teachers College
Record**, 68(7), 1 - 15.

Stufflebeam, D. L. (1968). **Evaluation as Enlightenment for Decision - Making**.
Ohio: Columbus, OH Evaluation Center, Ohio State University.

รูปแบบการพัฒนาจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” ในจังหวัดลพบุรี

A Model of developed from “Model Household” to “Community Waste Management” in Lopburi Province

กาสัก เต๊ะขันหมาก,* จุฑาพร พันธุ์วัฒนา,** และศศิวิมล สีสัฒติม***

Kasak Tekhanmag, Juthaporn Phanwattana, and Sasiwimon Seetubtim

Received: April 24, 2023 Revised: June 23, 2023 Accepted: June 29, 2023

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือ เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” ในจังหวัดลพบุรี ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากโครงการการจัดการขยะชุมชนที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการโดยหน่วยจัดการจังหวัดระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (สสส.) จังหวัดลพบุรี จำนวน 6 พื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจากตัวแทนของผู้มีส่วนสำคัญ รวม 39 คน และใช้การศึกษาริบทและการสำรวจชุมชน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และศึกษาเอกสารประกอบด้วย ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูลและด้านวิธีการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจำแนกชนิดข้อมูลแบบไม่ใช่ทฤษฎี

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” ในจังหวัดลพบุรี เป็นดังนี้ 1. ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ คือ การมีผู้นำ การมีกลไกการทำงาน การพัฒนาเครือข่าย การเติมความรู้และพัฒนาทักษะ การติดตามและสรุปบทเรียน การเกิดความรู้และนวัตกรรมการจัดการขยะในชุมชน 2. กิจกรรมสำคัญได้แก่ การจัดการข้อมูล การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการขยายผล การลงพื้นที่ติดตาม การประเมินเชิงผลลัพธ์ และการสรุปบทเรียนอย่างต่อเนื่อง และ 3. เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ สุนทรียสนทนา การเตรียมก่อนการปฏิบัติงาน การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน การใช้บันไดผลลัพท์ การประเมินเชิงผลลัพธ์ การประเมินแบบเสริมพลัง และการใช้สื่อประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: การจัดการขยะชุมชน, ครัวเรือนต้นแบบ, ชุมชนต้นแบบ

* คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

** หน่วยจัดการจังหวัดระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (สสส.) จังหวัดลพบุรี

*** หน่วยจัดการจังหวัดระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (สสส.) จังหวัดลพบุรี

Abstract

The objective of this research is to study the model of developed from “Model Household” to “Community Waste Management” in Lopburi province. Qualitative research was used. The samples were 6 projects that promote and support by the provincial level management unit with a key focus (Thai Health Promotion Foundation) of Lopburi province. Data were collected using in-depth interview and focus group discussions from 39 key stakeholders, and study the community context, community survey, non-participant observation, and documentary study. Triangulations in data and collection were undertaken. Data were analyzed using content analysis by non-theoretical typological analysis.

The main results were model of developed from “Model Household” to “Community Waste Management” in Lopburi province is as follows: 1. The key factors that contribute to success is the leaders, presence of working mechanisms, network development, adding knowledge and developing skills, following up and summarizing lessons, and the creation of knowledge and innovation in waste management in the community. 2. Important activities include the data management, engaging communication creating a learning process from real practice to be a source of learning for expansion, follow-up visit, outcome assessment, and continuous lesson summaries, and 3. Important tools used in development include dialogue, the before action review, the after action review, using the resulting ladder, action research evaluation, empowered evaluation, and public relations media.

Keywords: Community Waste Management, Model Household, Prototype Community

บทนำ

ในแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 - 2570) ให้ข้อมูลว่าปี 2564 มีขยะมูลฝอยชุมชน 24.98 ล้านตัน ในจำนวนนี้ประมาณร้อยละ 16 ถูกคัดแยกตั้งแต่ต้นทางเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ อีกประมาณร้อยละ 6 ถูกจัดการเองในครัวเรือนที่เหลือประมาณร้อยละ 78 เป็นขยะมูลฝอยที่ถูกขนไปกำจัด ในจำนวนนี้มีการคัดแยกเป็นขยะรีไซเคิลอีกประมาณร้อยละ 16 ขยะที่เหลือได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องประมาณร้อยละ 37 ในขณะที่อีกประมาณร้อยละ 25 เป็นขยะมูลฝอยที่ไม่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้อง และผลการสำรวจขยะมูลฝอย ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย พบว่า มีขยะรีไซเคิลถึงร้อยละ 39.91 และขยะอาหาร/ขยะจากสวนที่สามารถนำไปหมักทำปุ๋ยได้ ร้อยละ 47.84 รวมทั้งยังพบของเสียอันตรายชุมชนและซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ถูกทิ้งปะปนมากับขยะทั่วไปจนถึงสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยยังคงทิ้งขยะมูลฝอยรวมกันทุกประเภทในถุงขยะหรือองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นยังคงเก็บขนขยะมูลฝอยแบบรวมทุกอย่างใส่รถเก็บขนขยะมูลฝอย สะท้อนให้เห็นถึงการไม่ให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทางของประชาชน ทำให้องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ว่าจะระบบการคัดแยก และเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท จึงมีขยะมูลฝอยถูกทิ้งปะปนกันเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบคัดแยกและนำกลับคืนไปใช้ประโยชน์ในภายหลัง และระบบกำจัดที่ปลายทาง (กรมควบคุมมลพิษ, 2565, หน้า 2)

ใน พ.ศ. 2563 - 2565 หน่วยจัดการจังหวัดระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (สสส.) จังหวัดลพบุรีได้สร้าง “พื้นที่” และ “โอกาส” ให้ภาคีภาคีรัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และชุมชนได้เรียนรู้การจัดการขยะชุมชนในระดับครัวเรือนและชุมชน ผลการดำเนินงานจากทั้ง 6 โครงการ/พื้นที่ได้ก่อให้เกิดต้นแบบการจัดการขยะ “โมเดลตำบลทำครบทุกหมู่บ้าน” และการจัดการขยะ “โมเดลระดับหมู่บ้านทำครบทุกครัวเรือน” ผลการดำเนินงานสำคัญได้แก่ 1) เกิดแกนนำหลักระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน ทั้งท้องที่ท้องถิ่น และ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) 2) เกิดข้อตกลงร่วมกันของสมาชิก 3) ครัวเรือนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการขยะครัวเรือนอย่างครบวงจร (ใช้น้อย/ใช้ซ้ำ/ใช้ประโยชน์ใหม่) เพิ่มขึ้น (จากเดิมร้อยละ 20 เพิ่มเป็นร้อยละ 30 ของครัวเรือนทั้งตำบล) ผลงาน 2,791 ครัวเรือน (ร้อยละ 93.75) สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการมีการคัดแยกขยะ นำขยะเปียกไปทำปุ๋ย หรือเลี้ยงสัตว์ ขยะรีไซเคิลนำไปขาย ทำแล้วเห็นผลลัพธ์ดีทำต่อเนื่อง เกิดวินัยในการแยกขยะ เกิดกองทุนฌาปนกิจ 4) ครัวเรือนมีรายได้จากขยะเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 50 ของจำนวนครัวเรือนทั้งตำบล) ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายขยะรีไซเคิลเฉลี่ยเดือนละ 16,375 บาท และลดรายจ่ายจากกิจกรรมถุงพลาสติกและซองกาแฟแลกไซ้ และมีผู้ได้รับผลประโยชน์จากกองทุนฌาปนกิจ จำนวน 5,142 คน 5) ปริมาณขยะในภาพรวมของทั้งหมู่บ้านลดลง ร้อยละ 70 (เปรียบเทียบกับปริมาณขยะของทั้งหมู่บ้านก่อนดำเนินโครงการ) 6) สภาพแวดล้อมดีขึ้น/หมู่บ้านสะอาด 6 พื้นที่ 7) จัดตั้งธนาคารขยะและสามารถจัดสวัสดิการแก่สมาชิกได้ 5 แห่ง 8) เกิดนวัตกรรมจัดการขยะ 5 เรื่อง 9) มีชุดความรู้การจัดการขยะชุมชน 1 ชุด 10) มีสื่อในการถ่ายทอดความรู้การจัดการขยะชุมชน “โครงการถนนปลอดถังขยะ” 1 ชุด 11) มีครัวเรือนต้นแบบในการจัดการขยะชุมชน จำนวน 50 ครัวเรือน (จากเป้าหมาย 50 ครัวเรือน ร้อยละ 100) เช่น ลดการสร้างขยะ (เช่น ทำแก้วจากกระบอกไม้ไผ่ เป็นต้น) คัดแยกขยะ นำขยะมาใช้ประโยชน์ (ขยะเปียก ทำปุ๋ยหมัก/ปลูกผักปลอดภัยเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น) 12) แหล่งเรียนรู้ 5 แห่ง และ 13) เกิดการเชื่อมทุนกับกองทุนสำนักงานหลักประกันคุณภาพ

แห่งชาติ (สปสช.) ตำบล/มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นต้น (หน่วยจัดการจังหวัดที่มีจุดเน้นสำคัญ (สสส.) จังหวัดลพบุรี, 2565)

จึงสมควรจะต้องจัดให้มีการถอดบทเรียนและจัดการความรู้ในเรื่องการจัดการขยะชุมชนในระดับครัวเรือนและตำบลในจังหวัดลพบุรีขึ้น เพื่อก่อให้เกิดความรู้ที่เป็นนวัตกรรม (Innovation) ที่ภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และชุมชนในจังหวัดลพบุรีได้พัฒนาขึ้นเพื่อประโยชน์ในการจัดการขยะชุมชนระดับครัวเรือนและตำบลในจังหวัดลพบุรี ทั้งที่เป็นความรู้ (Knowledge) เครื่องมือ (Equipment) วิธีการ (Method) รวมทั้งปฏิบัติการที่ดี (Best Practices) และอื่น ๆ ขึ้นอย่างเป็นระบบให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อเป็นข้อมูลในการที่จะจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ที่ภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และชุมชนอื่น ๆ ทั้งในและนอกจังหวัดลพบุรีสามารถนำไปศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการขยะชุมชนระดับครัวเรือนและตำบลได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การจัดการขยะชุมชนระดับครัวเรือนและตำบลแบบมีส่วนร่วมจากครัวเรือน ชุมชน ตำบล และทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” ในจังหวัดลพบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. ในแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 - 2570) (กรมควบคุมมลพิษ, 2565, หน้า 5 - 4) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานว่าต้องมีการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสานที่เน้นการลด การคัดแยก และการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยการใช้หลัก 3Rs ประกอบด้วย 1) การใช้น้อย (Reduce) เป็นการลดและควบคุมปริมาณการใช้ให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะเพื่อลดปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น 2) การใช้ซ้ำ (Reuse) เป็นการนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า และ 3) การใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) เป็นการนำขยะมาแปรรูปเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตหรือเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่

2. จังหวัดลพบุรีได้กำหนดให้ดำเนินการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทางตามนโยบายรัฐบาลอย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานแบบบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วนอย่างสอดคล้องประสานกัน โดยใช้กระบวนการ TPARN คือ (จังหวัดลพบุรี, 2563, หน้า 4) 1) การทำงานเป็นทีม (Team) 2) การกำหนดแผนงาน (Plan) 3) การลงมือปฏิบัติ (Activity) 4) การดำเนินงานเป็นแบบอย่างที่ดี (Result) และ 5) การสร้างเครือข่าย (Network)

สรุป การศึกษารูปแบบการพัฒนาจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” ในจังหวัดลพบุรี จึงเน้นจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสานที่เน้นการลด การคัดแยก และการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยการใช้หลัก 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานแบบบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วนอย่างสอดคล้องประสานกัน (TPARN: Team, Plan, Activity, Result, Network)

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาและนำความรู้ที่ได้มาจัดการเพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาจาก “ครัวเรือนต้นแบบ”สู่ “การจัดการขยะชุมชน” ในจังหวัดลพบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเลือกพื้นที่และประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวอย่างในการศึกษา

1.1 การเลือกตัวอย่าง (Sampling) มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยอย่างยิ่งเพราะเป็นการเลือกตัวแทนของประชากรในการนำไปใช้อ้างอิงถึงกลุ่มและ/หรือหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ของงานวิจัยนั้น ๆ ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเลือกตัวอย่างต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือเป็นไปตามเงื่อนไขของการวิจัย นั่นคือ ตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพต้องมีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เฉพาะเจาะจงสอดคล้องกับคำถามการวิจัย (Creswell, 2012) โดยอ้างอิงจากรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนาและสนับสนุนการขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาวะภายใต้ยุทธศาสตร์จังหวัด “ลพบุรีเมืองแห่งความสุข” ของหน่วยจัดการจังหวัดระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (สสส.) จังหวัดลพบุรี ซึ่งได้สรุปผลงานโครงการจัดการขยะชุมชนที่เป็นแบบอย่างการเรียนรู้ได้ในระดับหนึ่ง (Best Practice) จำนวน 6 โครงการ/พื้นที่ ใน 5 อำเภอ ได้แก่ 1) โครงการส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพจากขยะอินทรีย์เพื่อลดปริมาณขยะในครัวเรือนตำบลเกาะรัง อำเภอชัยบาดาล 2) โครงการจัดการขยะในชุมชนแบบบูรณาการ ตำบลนิคมลำนาทรายณ์ อำเภอชัยบาดาล 3) โครงการจัดการขยะต้นทางโดยชุมชน ตำบลบางลี่ อำเภอกำแพง 4) โครงการจัดการขยะชุมชน ตำบลหนองรี อำเภอลำสนธิ 5) โครงการกินผักหลังบ้าน อาหารพื้นถิ่น ร่วมใจจัดสันขยะชุมชน ตำบลบางชันหมาก อำเภอมืองลพบุรี และ 6) โครงการตำบลการจัดการขยะในชุมชนแบบบูรณาการ ตำบลสระโบสถ์ อำเภอสระโบสถ์

1.2 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ตัวแทนของผู้มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะชุมชนในจังหวัดลพบุรีที่เป็นพื้นที่ที่ได้รับเลือกให้เป็นตัวอย่างในการวิจัยนี้ โดยสามารถให้ข้อมูลได้ตรงตามปัญหาการวิจัยมากที่สุดที่ได้มาอย่างเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย จำนวนพื้นที่ละ 6 - 7 คน ซึ่งเป็นขนาดของกลุ่มที่สามารถอภิปรายตอบโต้กันได้ดีที่สุด เป็นขนาดของกลุ่มที่ช่วยทำให้การสนทนาที่มีลักษณะเปิดกว้างเหมาะสมในการจัดประเด็นซักถาม โดยประกอบด้วย ผู้บริหารโครงการ (ประธาน/กรรมการบริหาร) 3 - 4 คน และสมาชิก (3 - 4 คน) รวมทั้งสิ้น 39 คน

2. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษารั้วนี้ใช้การสนทนากลุ่มเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้รับความนิยม เพราะเน้นการสนทนา ถกเถียง อภิปรายของบุคคลที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์ในประเด็นเดียวกัน ทำให้ได้ข้อมูลลึกซึ้งและเชื่อถือได้ (เกจกนก เอื้อวงศ์, 2562) โดยดำเนินการภายใต้บรรยากาศที่มีความเป็นกันเอง มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้การสนทนาของกลุ่มเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวาไม่ตึงเครียด สมาชิกกลุ่มกล้าที่จะพูดคุยและเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างโต้แย้งกันอย่างอิสระ จึงได้คำตอบที่เป็นความคิดเห็นที่แท้จริงตามความรู้สึกและประสบการณ์ของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ทั้งนี้ได้ใช้การศึกษาบริบทของชุมชน การสำรวจชุมชน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และศึกษาเอกสารประกอบด้วย

ผู้ศึกษาเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มเอง โดยใช้แนวคำถามที่จัดเตรียมไว้ให้ครอบคลุมประเด็นการศึกษาในเบื้องต้น โดยได้กำหนดคำถามไว้ในประเด็นหลักอย่างกว้าง ๆ และเพิ่มเติมประเด็นอื่นได้ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเน้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายเหมาะกับผู้ตอบ ไม่มีการชี้นำคำตอบไปในทางใดทางหนึ่ง และหลีกเลี่ยงข้อคำถามที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัดใจ โดยมีขั้นตอนการสร้างตามที เกียรติสุภาศรีสุข (2556) เสนอไว้ คือ 1) ศึกษาวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยอย่างละเอียด 2) กำหนดประเด็นที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ 3) รวบรวมรายการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการตามประเด็นที่กำหนดไว้ 4) พิจารณาแต่ละรายการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีความชัดเจนทางภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล 5) พิจารณารายการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา และ 6) จัดทำแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขจนได้แบบรายการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ เมื่อดำเนินการสนทนากลุ่มไปแล้วก็ยังได้พัฒนาคำถามเพิ่มขึ้น รวมทั้งคำถามที่เป็นลักษณะตะล่อมกล่อมเกล่า (Probe Question) ซึ่งทำให้เข้าใจประเด็นและได้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มได้มากและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดผู้จดบันทึกคำสนทนาเพื่อทำหน้าที่จดทุกคำพูดและจดอาภักิริยาท่าทางของผู้ร่วมสนทนา รวมทั้งเขียนผังการนั่งของสมาชิกร่วมการสนทนากลุ่มด้วย

3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนสำคัญในการทำวิจัยคือ การตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้นั้นมากในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) และด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Method Triangulation) ตามที สุภางค์ จันทวานิช (2553) ได้เสนอไว้คือ การตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลาที่ต่างกัน ข้อมูลต่างสถานที่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ และจากการเก็บข้อมูลหลายวิธีการ คือ การศึกษาบริบทของชุมชน การสำรวจชุมชน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และศึกษาเอกสาร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลบางส่วนพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วเอาผลสรุปเบื้องต้นจากข้อมูลมาใช้ในการออกแบบและตั้งคำถามเพิ่มเติม เพื่อใช้ตอบคำถามงานวิจัยให้สมบูรณ์มากขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่อง ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อนักวิจัยเริ่มต้นเก็บข้อมูลจนถึงเมื่อสิ้นสุดการเก็บข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) แบบไม่ใช้ทฤษฎี โดยการจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล โดยใช้ประสบการณ์ของผู้วิจัยที่จำแนกข้อมูลเป็นชนิดง่าย ๆ ตามกรอบการวิจัย แล้วพิจารณาความสม่ำเสมอของการเกิดของข้อมูลต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการอธิบายสาเหตุของปรากฏการณ์ โดยประยุกต์จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนใหญ่ ตามข้อเสนอของ รัตนะ บัวสนธิ (2558) ได้แก่ 1) การจัดระเบียบข้อมูล 2) การทำดัชนีหรือกำหนดรหัสข้อมูล 3) การกำจัดข้อมูลหรือสร้างข้อสรุปชั่วคราว 4) การสร้างบทสรุป และ 5) การพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในทุกประเด็นที่ต้องการศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” ในจังหวัดลพบุรี ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 6 พื้นที่นี้มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

1. กว่าจะเป็น... “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” และสู่การขยายผล

1.1 วิธีคิดของพื้นที่

ก่อนจะรวมกลุ่มกันดำเนินโครงการพัฒนาการจัดการขยะชุมชนในพื้นที่นั้น ได้มีบางครัวเรือนได้ดำเนินการจัดการขยะชุมชนโดยใช้หลัก 3Rs อยู่บ้างแล้ว คัดแยกขยะในครัวเรือน แล้วนำขยะมาสร้างประโยชน์อยู่บ้างแล้ว ผู้นำและหลายครัวเรือนได้มีโอกาสไปศึกษาดูงาน มีความเข้าใจ เห็นคุณค่าความสำคัญ และสนใจจะดำเนินการเรื่องธนาคารขยะและการจัดสวัสดิการกองทุนฌาปนกิจอยู่แล้ว จึงได้เกิดการรวมกลุ่มของคนที่มีแนวคิดเดียวกัน (โดยการหนุนเสริมของหน่วยจัดการจังหวัดระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ จังหวัดลพบุรีได้รับการหนุนเสริมจาก สสส. และภาคยุทธศาสตร์ต่าง ๆ) แล้วพัฒนาเป็นกลุ่มจัดการขยะชุมชนขึ้นในทั้ง 6 พื้นที่ มีการพัฒนาวิธีคิดเพิ่มเติม/ขยายความรู้ และทักษะเกี่ยวกับขยะชุมชน การจัดการขยะชุมชน การคัดแยกขยะจากครัวเรือน การจำหน่ายขยะ การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นธนาคารขยะ การจัดสวัสดิการฌาปนกิจ เป็นต้น เมื่อเกิดกลุ่มการจัดการขยะชุมชนในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการขยะชุมชนในระดับครัวเรือนและชุมชน เป็นการเพิ่ม “โอกาส” และ “พื้นที่” ในการเรียนรู้ ในการจัดการขยะชุมชนให้แก่ครัวเรือน ชุมชน และตำบลขึ้น

1.2 กลไกการทำงาน มี 2 ระดับ ดังนี้

1.2.1 มี 2 ระดับ คือ 1) ระดับหมู่บ้าน ประกอบไปด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เจอนไขสำคัญคือ เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ สมาชิกไว้วางใจที่จะปรึกษา และสามารถให้ข้อมูลหรือเก็บข้อมูลจากสมาชิกได้ ซึ่งเลือกเป็นทีมผู้ใหญ่บ้านเนื่องจากสามารถดูแลสมาชิกในหมู่บ้านของตนเองได้ และเป็นผู้นำในหมู่บ้านอยู่แล้วสามารถทำหน้าที่ของคณะทำงานระดับหมู่บ้านได้อย่างดี และ 2) ระดับตำบล ประกอบไปด้วย ผู้บริหาร/หน่วยงานระดับตำบล เช่น กำนัน นายก อบต. หรือองค์กรในชุมชน โดยมีที่ปรึกษาคือหน่วยงานที่มีส่วนร่วม เจอนไขสำคัญคือ เป็นทีมที่มีเป้าหมายการทำงานเดียวกัน เพื่อขับเคลื่อนงานร่วมกัน มีเวลาเพื่อส่วนรวม เพราะต้องทำหน้าที่ในการติดตาม/หนุนเสริม/จัดประชุมเพื่อให้เกิดผลลัพธ์การจัดการขยะตามกระบวนการที่วางไว้ โดยทำหน้าที่จัดเวทีประชุมและเวทีอบรมต่าง ๆ วิเคราะห์ความเสี่ยง ประสานงานกับคณะทำงานหมู่บ้าน และรายงานความเคลื่อนไหวให้หน่วยงานอื่น ๆ ทราบ ขับเคลื่อนโครงการตามบันไดผลลัพธ์ จัดทำแผนตำบลเพื่อเสนอเป็นนโยบายของ อบต.

1.2.2 กิจกรรมสำคัญที่ใช้พัฒนากลไกคณะทำงาน คือ ทบทวนคณะทำงาน/เครือข่าย/บทบาท/หน้าที่/ทำความเข้าใจโครงการร่วมกัน/สร้างข้อตกลงการทำงาน เริ่มจากการสร้างเป้าหมายร่วมและตั้งวัตถุประสงค์การทำงานพร้อมทั้งแต่งตั้งคณะทำงานอย่างเป็นทางการ และวางแผนการดำเนินงาน การดูแลสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ จัดทำข้อตกลงการทำงานร่วมกัน พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการ และพร้อมกับการทำความเข้าใจการทำงานให้กับผู้เข้าร่วม สร้างความเข้าใจเรื่องการจัดการขยะโดยใช้หลัก 3Rs

1.2.3 ส่วนที่สำคัญคือการสำรวจ สรุป วิเคราะห์ จัดระบบฐานข้อมูล โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจและเก็บข้อมูลระดับหมู่บ้าน สรุปรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลังดำเนินโครงการ และนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ โดยในการจัดทำแผนบูรณาการ เชื่อมทุนในพื้นที่ กำหนดเป้าหมายร่วมการจัดการขยะในทุกหมู่บ้านและวางแผนการสนับสนุนการทำงานทุกหมู่บ้าน และทำข้อตกลงในระดับหมู่บ้านของครัวเรือนที่สมัครใจเข้าร่วมและทำข้อตกลง MOU การทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการระดับตำบล และ อบต.

1.3 การพัฒนาเครือข่าย

เครือข่ายในการดำเนินงานแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ภาศิปฏิบัติการ: เป็นภาศิ/เครือข่ายที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ ทั้งการเติมความรู้ และการสนับสนุนบุคลากรเข้าร่วมดำเนินงาน หรือสนับสนุนอุปกรณ์ในการดำเนินงาน เพื่อขับเคลื่อนการจัดการขยะในครัวเรือน จนเกิดคณะอนุกรรมการการจัดการขยะของอำเภอที่ตั้งเป้าหมายการทำงานร่วมกันและขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง ขยายไปยังตำบลอื่นในอำเภอชัยบาดาล เป็นต้น และ 2) ภาศิยุทธศาสตร์: เป็นภาศิที่มีส่วนในการสนับสนุนนโยบายการจัดการขยะชุมชนในจังหวัดลพบุรี โดยภาศิที่เกี่ยวข้อง

1.4 การเติมความรู้และพัฒนาทักษะ

เป็นการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติการจัดการขยะครัวเรือนอย่างครบวงจร โดยคณะทำงานให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะแบบครบวงจรเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ความน่าเชื่อถือให้กับสมาชิก เน้นเรื่อง 3Rs และครัวเรือน มีรายได้จากการขายขยะ และการร่วมเวทีประชาคม

1.5 การติดตามและถอดบทเรียน

เกิดขึ้นในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ก่อนดำเนินงานมีการติดตามโดยลงติดตามและเก็บข้อมูลการจัดการขยะก่อนที่จะร่วมดำเนินงาน 2) ระหว่างดำเนินงาน ลงติดตาม/ให้กำลังใจ/ให้คำแนะนำแก่ครัวเรือนเป้าหมายในหมู่บ้าน แก้ไขปัญหาทันที เมื่อเห็นแนวทางที่สมาชิกใช้น่าสนใจ จะนำมาประชาสัมพันธ์ถึงแนวทางให้สมาชิกทางอื่น ซึ่งมีการติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้สามารถตอบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมได้ และยังมีการติดตามและประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (Action Research Evaluation: ARE) เพื่อให้เห็นบทเรียนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และการติดตาม โดยใช้บันไดผลลัพธ์ และข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาพูดคุย เป็นการทบทวนบันไดผลลัพธ์เพื่อตรวจสอบว่าสามารถดำเนินงานไปสู่ผลลัพธ์ที่วางไว้ได้หรือไม่ และถ้าติดปัญหาจะมีการแก้ไขทันที และ 3) การติดตามหลังดำเนินงาน โดยเก็บข้อมูลหลังดำเนินงาน และนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลก่อนการดำเนินงานเพื่อให้เห็นผลลัพธ์การทำงานที่ชัดเจน และจัดเวทีเพื่อถอดบทเรียน เพื่อสรุปนวัตกรรม ชุดความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อนำไปขยายผลต่อไปในตำบลตนเอง หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

2. ผลลัพธ์การสร้างครัวเรือนต้นแบบ “การจัดการขยะในระดับหมู่บ้าน สู่ การจัดการขยะชุมชนทั้งตำบล”

2.1 เกิดความรู้ในการจัดการขยะชุมชน ได้แก่ 1) ชุดความรู้การจัดการขยะชุมชน จากการถอดบทเรียน การสร้างนวัตกรรม และสมาชิกที่เป็นต้นแบบในชุมชน 2) แหล่งการเรียนรู้การจัดการขยะชุมชนอยู่ในบ้านครัวเรือนต้นแบบ 3) วิทยากรที่สามารถถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาที่ได้สืบทอดและสั่งสมจากการปฏิบัติจริง จนสามารถบริหารจัดการขยะในครัวเรือนได้ดีและสามารถเล่าเรื่องได้ และ 4) มีสื่อ/วิธีการในการถ่ายทอดความรู้ได้การจัดการขยะ

ชุมชนได้ โดยพัฒนาสื่อวิดีโอเพื่อนำเสนอกิจกรรมในโครงการและบ้านต้นแบบในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้อื่นได้เรียนรู้การจัดการขยะแบบง่ายและปฏิบัติได้จริง

2.2 เกิดนวัตกรรมการจัดการขยะในชุมชน เช่น 1) วิธีการคัดแยกขยะต้นทางภายในครัวเรือน การแยกขยะรีไซเคิลไปขาย การนำกลับไปใช้ซ้ำในสิ่งที่ยังใช้ประโยชน์ได้ และนำขยะเปียกไปทำปุ๋ย/น้ำหมัก 2) สวนผักสวยงาม ใช้บริเวณบ้านที่มีไม่มากมาปลูกผักปลอดภัยและจัดพื้นที่ให้มีความสวยงาม ใช้ผักปลอดภัยตกแต่งแทน สามารถกินในครัวเรือนและขายสร้างรายได้ 3) หมู่บ้านสะอาด ปลอดถังขยะ สมาชิกจะนำขยะมาทิ้งเฉพาะวันที่ อบต. มาเก็บขยะตามปฏิทินที่กำหนดไว้เท่านั้น 4) ขยะปันสุข: บริจาคขยะที่ขายได้ โดยกำหนดวัน และนำเงินมาซื้อของบริจาคให้กลุ่มเปราะบางในชุมชน เดือนละ 1 ครั้ง และ 5) ขยะสร้างบุญ: อบต. รับซื้อขยะเช่นกัน แต่นำเงินที่ได้ไปทำบุญหรือช่วยเหลือจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

3. ความรู้และทักษะสำคัญ

3.1 คัดแยกขยะแบบครบวงจร: เมื่อเข้าร่วมการดำเนินงานการจัดการขยะครัวเรือนแบบครบวงจร จะต้องมีการอบรมหรือทำความเข้าใจการจัดการขยะแต่ละประเภทให้กับสมาชิกได้รับทราบ จากการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่แต่ละตำบลได้ออกแบบเพื่อให้เข้ากับบริบทของตนเอง จากนั้นสมาชิกทุกคนจะได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและนำสิ่งที่ได้อบรมมารวมเข้ากับทักษะประสบการณ์ที่สั่งสม จนทำให้บางครัวเรือนเกิดนวัตกรรม สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้

3.2 การจัดการข้อมูล: การเก็บข้อมูลและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะของครัวเรือนสมาชิกตามแบบที่ออกแบบร่วมกัน โดยมีข้อมูลปริมาณ/การจัดการขยะเป็นรายครัวเรือน รายได้ที่เกิดจากการจำหน่ายขยะของแต่ละครัวเรือน ซึ่งจะเก็บข้อมูลทั้งก่อนและหลังดำเนินโครงการ เพื่อเปรียบเทียบและตอบผลลัพธ์ได้ชัดเจน ทั้งข้อมูลคุณภาพและเชิงปริมาณได้ว่าขยะเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไรและช่วยเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายให้กับสมาชิกเป็นจำนวนเท่าไร

3.3 การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม: เป็นการสื่อสารที่นำมาสู่การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งผู้สื่อสารจะต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถรวมคนได้ และเป็นทีเชื่อถือของคนในชุมชนเพื่อสร้างความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน

3.4 การกำหนดเป้าหมายและแผนร่วม: คณะทำงานระดับตำบลจัดเวทีทำแผนปฏิบัติการตามเป้าหมายที่วางไว้ในบันไดผลลัพธ์โดยมีผู้เข้าร่วมคือคณะกรรมการทั้งระดับตำบลและหมู่บ้าน พร้อมทั้งที่ปรึกษาโครงการเพื่อให้เป็นที่รับรู้และเข้าใจโดยทั่วกันถึงเป้าหมายและแผนการปฏิบัติการพร้อมวางปฏิทินการทำงานเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่ตั้ง

4. กิจกรรมสำคัญในการดำเนินงาน

4.1 การสร้าง “พื้นที่” และ “โอกาส” ให้คณะกรรมการและภาคียุทธศาสตร์ได้มาประชุมเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินงาน โดยการทบทวนโครงการ บันไดผลลัพธ์ กิจกรรม ตัวชี้วัดของโครงการ และบทบาทหน้าที่การทำงาน เงื่อนไขสำคัญที่จะต้องเกิดขึ้น กำหนดข้อตกลงร่วมกันในการจัดการขยะชุมชนโดยเริ่มจากครัวเรือนของผู้นำและผู้ที่มีสนใจจริงก่อน และรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของสมาชิกและภาคีปฏิบัติการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

เงื่อนไขสำคัญที่จะต้องเกิดขึ้น คือ สมาชิกเห็นภาพรวมของโครงการและกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินโครงการ/การจัดการขยะชุมชน ภาศปฏิบัติการณ์ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจและเห็นภาพรวมการดำเนินงานของโครงการ และพร้อมที่จะสนับสนุนการทำงานตามภารกิจงาน และนโยบายของภาศปฏิบัติการณ์ในพื้นที่นั้น ๆ

4.2 สิ่งที่ต้องติดตาม เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการ “เติมกำลังใจ ขยายความรู้ และกู่สถานการณ์” อย่างต่อเนื่อง ในระหว่างดำเนินโครงการ คณะกรรมการได้ลงติดตาม/ให้กำลังใจ/ให้คำแนะนำแก่สมาชิกกลุ่ม เพื่อติดตามและเรียนรู้ความคืบหน้าของการจัดการขยะทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และตำบล หากสมาชิกคนใดมีปัญหาเกิดขึ้นก็ได้ช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น และยังติดตามการทำงานอีกหนึ่งครั้งจากทีมพี่เลี้ยง และแกนนำของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับอำเภอ (พขอ.) คือ การประเมินเชิงผลลัพธ์ (Action Research Evaluation: ARE) โดยชวนคณะกรรมการและสมาชิกมาพูดคุยถึงการดำเนินงาน โดยจะใช้บันไดผลลัพธ์เป็นเครื่องมือหลักในการติดตามงาน เพื่อให้เห็นบทเรียนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน การติดตามหลังดำเนินโครงการได้ติดตามและเก็บข้อมูลหลังดำเนินงานของสมาชิก โดยนำข้อมูลก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงาน และหลังการดำเนินงานมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน เพื่อให้เห็นความก้าวหน้าและผลลัพธ์การทำงาน และจัดเวทีถอดบทเรียนทั้งคณะกรรมการและสมาชิกเข้าร่วม เพื่อสรุปผลการดำเนินงานโครงการ และกำหนดแนวทางการทำงานในปีต่อไปร่วมกัน

4.3 การประเมินเชิงผลลัพธ์ เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง ให้ความสำคัญกับ “ผลลัพธ์” ที่เกิดขึ้นในแต่ละกระบวนการและขั้นตอนของการดำเนินโครงการ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับการประเมินเชิงผลลัพธ์ (ARE) อย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นการติดตามความก้าวหน้าของโครงการด้วย วิธีการได้เน้นให้คณะกรรมการและสมาชิกได้เรียนรู้ร่วมกัน โดยภาศยุทธศาสตร์ได้มาเรียนรู้ร่วมกันในการติดตามผลการดำเนินงานตามบันไดผลลัพธ์ของโครงการด้วย เงื่อนไขสำคัญที่จะต้องเกิดขึ้นคือ พื้นที่ต้องเตรียมข้อมูลการดำเนินงานกิจกรรมที่ผ่านมา โดยใช้บันไดผลลัพธ์เป็นเครื่องมือในการติดตามความคืบหน้าของการดำเนินงาน

4.4 การสรุปบทเรียน เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงแล้วนำสู่การถอด/สรุปบทเรียนจากการดำเนินโครงการในทุกขั้นตอน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการดำเนินโครงการในทุกระดับได้เข้าใจภาพรวมของโครงการอย่างชัดเจนร่วมกัน มีข้อมูลผลการดำเนินงาน ความเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินโครงการและทิศทางการทำงานต่อ โดยมีกิจกรรมที่สำคัญหลัก ๆ 2 กิจกรรม คือ 1) การถอดความรู้ของพื้นที่แหล่งเรียนรู้: เป็นการถอดข้อมูลของเจ้าของแหล่งเรียนรู้ ทั้งแนวคิดการจัดการขยะทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และตำบล วิธีการ ความรู้ที่ใช้ในแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนให้ผู้ที่สนใจได้มาศึกษาเรียนรู้ และ 2) การออกแบบการเรียนรู้: ทีมพี่เลี้ยงได้ชวนเจ้าของแหล่งเรียนรู้มาออกแบบแหล่งเรียนรู้ตามศักยภาพและความถนัดของตัวเอง เช่น เรื่องราวที่ต้องการถ่ายทอด การลำดับขั้นตอนการต้อนรับและเรียนรู้ เพื่อให้การถ่ายทอดความรู้ เป็นตัวตนของครัวเรือนต้นแบบมากที่สุด เป็นต้น

5. เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการดำเนินงาน

5.1 กระบวนการสนทหายสนทนา (Dialogue) ใช้ในการพูดคุยของทุก ๆ กระบวนการ หลักการสำคัญคือ การตั้งใจฟังอย่างลึกซึ้ง โดยมีกติกาในการพูดคุย (มีคนหนึ่งพูด คนที่เหลือจะต้องเป็นผู้ฟัง และต้องฟังอย่างตั้งใจ

ไม่ตัดสินผู้ที่กำลังพูดหรือตั้งคำถาม) ทำให้ทุกคนในวงสนทนาเกิดความเท่าเทียมในการพูดคุย และทุกคนจะได้รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกทุกคน

5.2 การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงาน (Before Action Review: BAR) ใช้เตรียมก่อนการดำเนินงาน จะต้องเตรียมการวางแผนการดำเนินงาน ลำดับขั้นตอนในการทำงานต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนเห็นภาพการทำงานที่ชัดเจน รู้หน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง และภาพรวมของการทำงาน เพื่อลดข้อผิดพลาดในการทำงาน

5.3 การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review: AAR) เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทบทวนการทำงาน ผ่านหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง โดยแต่ละคนจะได้มองตนเองว่าในการทำงานครั้งนี้ ตนเองมีบทบาทหน้าที่อะไร ทำอะไรได้ดี ทำอะไรได้ไม่ดี มีข้อปรับปรุงเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งทำให้ลดความขัดแย้ง การเกิดความบาดหมางภายในคณะกรรมการและสมาชิกได้เป็นอย่างดี จะไม่มีการมองความผิดพลาดหรือต่อกันและกัน

5.4 บันไดผลลัพธ์ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการวางแผนเป้าหมายของโครงการ โดยเป็นการออกแบบผลลัพธ์และวางระดับผลลัพธ์ตามขั้นบันได โดยแต่ละผลลัพธ์ได้กำหนดให้มีตัวชี้วัด และกำหนดกิจกรรมที่จะต้องทำให้เกิดผลลัพธ์ไว้ในบันไดแต่ละขั้น บันไดผลลัพธ์สามารถออกแบบกิจกรรมได้ละเอียดมากขึ้น เพราะแต่ละกิจกรรมที่จัดขึ้นจะต้องตอบโจทย์ผลลัพธ์ในแต่ละขั้นบันไดที่วางแผนไว้ และมีตัวชี้วัดที่เห็นได้เป็นรูปธรรม สามารถประเมินผลได้ ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญที่ใช้ในการติดตามผลการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี

5.5 การประเมินเชิงผลลัพธ์ (Action Research Evaluation: ARE) เป็นกระบวนการประเมินการทำงานที่จะทำให้เกิดเห็นบทเรียนการทำงานผ่านข้อมูล โดยใช้บันไดผลลัพธ์เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนพูดคุย ตามคำถามที่ผู้ประเมินได้ตั้งขึ้น ให้ผู้เข้าร่วมทุกคนได้ทบทวน บทเรียนดี ๆ สิ่งที่ยังต้องแก้ไข จากการทำงานที่ผ่านมา ประเมินความเสี่ยงของการทำงานว่าจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่วางไว้ จะต้องมีการปรับแผนปฏิบัติการหรือแก้ไขอย่างไรเพื่อให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ ซึ่งการประเมินแบบ ARE นี้ได้ดำเนินการอย่างน้อย 2 ช่วงเวลา คือ ระหว่างและหลังดำเนินกิจกรรม

5.6 การประเมินแบบเสริมพลัง (Empowerment Evaluation: EE) ได้เน้นกระบวนการที่ส่งเสริมให้กำลังใจซึ่งกันและกัน โดยจะต้องเข้าใจงานของตนเองเห็นภาพงานเดียวกัน เป็นกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน (ไม่ใช่เป็นแค่เพียงการรายงานผลการทำงานในช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง) เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดไป เป็นการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมพลังของทุกคนที่ทำงาน/กิจกรรม

5.7 การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทุกพื้นที่ ใช้รายงานผลการดำเนินงาน รายงานผลแต่ละกิจกรรมใน 1 หน้า (One Page) โดยทีมสื่อของแต่ละพื้นที่เป็นทีมรวบรวมข้อมูลกิจกรรม ผลที่เกิดขึ้น เรียบเรียงข้อมูล จัดวางภาพถ่ายของแต่ละกิจกรรมให้สวยงาม เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของพื้นที่ผ่านกลุ่มไลน์ (Line) และ เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เห็นการขับเคลื่อนงานในแต่ละพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” ในจังหวัดลพบุรี ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 6 พื้นที่ได้นำหลัก 3Rs มาประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง เน้นการลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอย

ตั้งแต่ต้นทาง โดยผู้บริหาร คณะกรรมการและประชาชนตื่นตัวพร้อมร่วมมือกันปรับพฤติกรรมให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีประเด็นการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ชุมชนในทั้ง 6 พื้นที่ที่มีการพัฒนาวิถีคิดจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” และสู่การขยายผล เริ่มจากการมีผู้นำและหลายครัวเรือนได้มีโอกาสไปศึกษาดูงาน มีความเข้าใจ เห็นคุณค่าความสำคัญ และสนใจจะดำเนินการเรื่องธนาคารขยะและการจัดสวัสดิการกองทุนฌาปนกิจอยู่แล้ว จึงได้เกิดการรวมกลุ่มของคนที่มีแนวคิดเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับ โสภณ สุวรรณรัตน์, และเกรียงศักดิ์ สร้อยสุวรรณ (2565) ที่ศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย พบว่า การสร้างสวัสดิการใหม่จากกองทุนหรือธนาคารขยะมูลฝอยชุมชน (New Welfare the Waste Fund) เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ชุมชนในทั้ง 6 พื้นที่ที่มีการพัฒนาวิถีคิดจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” และสู่การขยายผล มีการเพิ่มเติม/ขยายความรู้ และทักษะเกี่ยวกับขยะชุมชน การจัดการขยะชุมชน การคัดแยกขยะจากครัวเรือน การจำหน่ายขยะ การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นธนาคารขยะ การจัดสวัสดิการฌาปนกิจ เป็นต้น ซึ่งให้เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการขยะชุมชนในระดับครัวเรือนและชุมชน เป็นการเพิ่ม “โอกาส” และ “พื้นที่” ในการเรียนรู้ในการจัดการขยะชุมชนให้แก่ครัวเรือน ชุมชน และตำบลขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ อนันต์ โพธิ์กุล (2561) ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการขยะชุมชนของเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีที่เสนอว่า ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ระดับครอบครัว จนถึงสังคมเมืองขนาดใหญ่ให้มีความตระหนักในการลด การคัดแยก ขยะมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ นภาพันท์ ธีระบุรุษ, ทิพวรรณ พลสุขสมบัติ, ราตรี พิงกุล, เรืองอุไร วรรณโก, เบญจพร ประจง, และธนวัฒน์ กันภัย (2563) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการขยะอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรีที่เสนอว่าชาวบ้านต้องมีจิตสำนึก ตระหนักได้ว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างขยะ ทุกคนควรต้องมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะด้วยตนเอง และยังเป็นไปตามข้อเสนอของ กรมควบคุมมลพิษ (2559) ที่เสนอให้เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายตั้งแต่ต้นทางผ่านช่องทางต่าง ๆ สร้างกระบวนการการมีส่วนร่วม สร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิตและประชาชน เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคสินค้า โดยหันมาใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสินค้ารีไซเคิล เกิดการลด การใช้ซ้ำ และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์อีกครั้ง

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ชุมชนในทั้ง 6 พื้นที่ มีเครือข่ายในการดำเนินงาน 2 ลักษณะ คือ ภาศิปฏิบัติการณ์ ซึ่งเป็นภาศิ/เครือข่ายที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ ทั้งการเติมความรู้ และการสนับสนุนบุคลากรเข้าร่วมดำเนินงาน หรือสนับสนุนอุปกรณ์ในการดำเนินงานและภาศิยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นภาศิที่มีส่วนในการสนับสนุนนโยบายการจัดการขยะชุมชนในจังหวัดลพบุรี ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ สันชัย พรหมสิทธิ์ (2562) ที่ได้ศึกษาการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้วพบว่ามีการดำเนินการจัดการขยะโดยมีการประสานงานหน่วยงานภายนอกมาร่วมดำเนินการจัดการขยะตามแนวทางที่สามารถเชื่อมโยงกับ

หน่วยงานตนเองได้มีการขับเคลื่อนกิจกรรมตามแนวทางพระราชรัฐ “บวร” โดยในส่วนของวัดใช้หลักแห่งศรัทธา โดยมีพระเป็นศูนย์กลางการดำเนินงาน และประสานส่วนราชการในพื้นที่เข้ามามีส่วนในการดำเนินการตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ใช้หลักผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ วิฑูร เอียการนา, และดิฐา แสงวัฒนะ (2563) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยภายในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ แล้วพบว่า นโยบายในการจัดการขยะมูลฝอยสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ให้การสนับสนุนการจัดการขยะแบบครบวงจร มีกระบวนการสร้างความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้มีการจัดทำกิจกรรมที่หลากหลายเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะ มีการส่งเสริม และสนับสนุนให้ชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับข้อเสนอของ วิชัย โสสุวรรณจินดา (2558) ที่ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทยแล้วมีข้อเสนอว่าควรกำหนดมาตรการส่งเสริม เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมจากประชาชน เช่น การจัดตั้งกองทุนเพื่อการจัดการขยะการส่งเสริมอาชีพการคัดแยกขยะ การจัดตั้งธนาคารขยะ และมีการเผยแพร่ความรู้การแยกขยะและการร่วมจัดการขยะแก่เด็กในโรงเรียน นักศึกษา ในสถาบันการศึกษา ประชาชนในชุมชน โดยให้มีการปฏิบัติงานเป็นนิสัย

สรุปการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ความสำเร็จของการพัฒนาจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” ในจังหวัดลพบุรี มาจาก ปัจจัยสำคัญ คือ ผู้นำและหลายครัวเรือนได้มีโอกาสไปศึกษาดูงาน มีความเข้าใจ เห็นคุณค่าความสำคัญ การมีกลไกการทำงาน การพัฒนากลไกและเครือข่าย การเติมความรู้และพัฒนาทักษะ การติดตามและสรุปทบทวน การเกิดความรู้ และนวัตกรรมจัดการขยะในชุมชน โดยความรู้และทักษะสำคัญคือการคัดแยกขยะครบวงจร การจัดการข้อมูล การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการขยายผล โดยเน้นการสร้าง “พื้นที่” และ “โอกาส” ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง การลงพื้นที่ติดตาม การประเมินเชิงผลลัพธ์ และการสรุปทบทวนอย่างต่อเนื่อง เครื่องมือสำคัญที่ใช้ ได้แก่ สุนทรียสนทนา การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงาน การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน การใช้บันไดผลลัพธ์ การประเมินเชิงผลลัพธ์ การประเมินแบบเสริมพลัง และการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ ซึ่งสามารถเขียนเป็นรูปแบบ (Model) ได้ดังนี้

ภาพ 1 รูปแบบการพัฒนาจาก “ครัวเรือนต้นแบบ” สู่ “การจัดการขยะชุมชน” ในจังหวัดลพบุรี

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบนี้ ได้แก่ ผู้นำและหลายครัวเรือนได้มีโอกาสไปศึกษาดูงาน มีความเข้าใจ เห็นคุณค่าความสำคัญ การมีกลไกการทำงาน การพัฒนากลไกและเครือข่าย การเติมความรู้และพัฒนาทักษะ การติดตามและสรุปบทเรียน การเกิดความรู้และนวัตกรรมการจัดการขยะในชุมชน โดยความรู้และทักษะสำคัญคือการคัดแยกขยะครบวงจร การจัดการข้อมูล การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการขยายผล โดยเน้นการสร้าง “พื้นที่” และ “โอกาส” ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง การลงพื้นที่ติดตาม การประเมินเชิงผลลัพธ์ และการสรุปบทเรียนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สมควรที่ผู้บริหาร คณะกรรมการ และผู้เกี่ยวข้องควรจะต้องเรียนรู้ เข้าใจ และสร้างปัจจัยเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในชุมชนอย่างจริงจัง

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบนี้ ใช้เครื่องมือสำคัญ คือ สุนทรียสนทนา การเตรียมการก่อนการปฏิบัติงาน การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน การใช้บันไดยลสิทธิ์ การประเมินเชิงผลลัพธ์ การประเมินแบบเสริมพลัง และการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ ดังนั้น สมควรที่ผู้บริหาร คณะกรรมการ และผู้เกี่ยวข้องควรจะต้องเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือเหล่านี้ให้ชัดเจน และนำมาใช้อย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำรูปแบบการพัฒนานี้ไปทดลองปฏิบัติการจริงในบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (R & D) เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขและความสำเร็จของการขยายสู่การปฏิบัติจริง เพื่อดำเนินการให้บรรลุตามวิสัยทัศน์จังหวัดลพบุรีได้ให้ความสำคัญกับการเป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยมาโดยตลอด และต่อเนื่องในแผนพัฒนาจังหวัดลพบุรี (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่กำหนดไว้ว่า “ลพบุรีเมืองน่าอยู่ ด้วยสิ่งแวดล้อมดี มีอาหารปลอดภัย และท่องเที่ยววิถีใหม่”

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2559). แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอย (พ.ศ. 2559 – 2564). กรุงเทพฯ: แอคทีฟพริ้นท์.
- _____. (2565). แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570). กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2562, มกราคม - มิถุนายน). การสนทนากลุ่ม: เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่มีประสิทธิภาพ. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 12(1), 17 - 30.
- เกียรติสุดา ศรีสุข. (2556). ระเบียบวิธีวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จังหวัดลพบุรี. (2563). เปลี่ยน “ขยะ” เป็น “พลัง” ก้าวอย่างและทางเดินจังหวัดลพบุรีสู่รางวัลชนะเลิศ จังหวัดสะอาด กลุ่มจังหวัดขนาดใหญ่ในระดับประเทศ ปี 2561. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลิฟวิ่ง.
- นภา จันทร์ตรี, ทิพวรรณ พลสุขสมบัติ, ราตรี พิงกุศล, เรืองอุไร วรรณโก, เบญจพร ประจง, และธนวัฒน์ กันภัย. (2563, กันยายน - ธันวาคม). แนวทางการจัดการขยะอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 14(3), 25 - 31
- รัตน์ บัสนธิ. (2558). การวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย ไสสุวรรณจินดา. (2558, กรกฎาคม - ธันวาคม). มาตรการทางกฎหมายในการจัดการขยะมูลฝอย ของประเทศไทย. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, 11(2), 77 - 89.
- วิฑูรย์ เอี้ยการนา, และดิฐา แสงวัฒนะ. (2563, กรกฎาคม - ธันวาคม). การศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย ภายในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 15(2), 87 - 99.
- สันชัย พรหมสิทธิ์. (2562, มกราคม - เมษายน). การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 9(1), 67 - 81.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภณ สุวรรณรัตน์, และเกรียงศักดิ์ สร้อยสุวรรณ. (2565, เมษายน - มิถุนายน). รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย ชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย. วารสารวิชาการธรรมศาสตร์, 22(2), 311 - 326.
- หน่วยจัดการจังหวัดระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (สสส.) จังหวัดลพบุรี. (2565). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนาและสนับสนุนการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพภายใต้ยุทธศาสตร์ “ลพบุรี: เมืองแห่งความสุข”. ลพบุรี: ผู้แต่ง.

อนันต์ โพธิกุล. (2561, มกราคม - มิถุนายน). การบริหารจัดการขยะชุมชนของเทศบาลเมืองแสนสุข
อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 4(1),
107 - 121.

Creswell, J. W. (2012). **Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five
Approaches** (3th ed.). London: SAGE Publications, Inc.

การเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการเรียนรู้
โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ
Critical Thinking Skill Enhancement Through Phenomenon - Based
Learning in an English Classroom

วิภาศิริ แจ้งแสงทอง,* หทัยชนก อินลพ,** ณัฐพล คุปต์ธนโรจน์,*** และวิภารัตน์ มุสิกะเจริญ****

Wipasiri Jaengsaengthong, Hathaichanok Inlop, Nattapon Kuptanaroaj,
and Wiparat Moosikajaroen

Received: October 13, 2022 Revised: May 23, 2023 Accepted: June 23, 2023

บทคัดย่อ

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะสำคัญทักษะหนึ่งที่ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากในกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษจะเชื่อมโยงกับการสื่อสารทางภาษาระหว่างบุคคล รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงทัศนะหรือมุมมองต่าง ๆ ผ่านการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร อย่างไรก็ตามทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณไม่สามารถพัฒนาได้เองตามธรรมชาติ ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม และได้รับโอกาสในการฝึกฝนอย่างเพียงพอ หนึ่งในแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่กำลังได้รับความสนใจและมีรากฐานมาจากทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จากการสังเกตปรากฏการณ์ที่ศึกษาร่วมกันจากมุมมองแบบองค์รวม การตั้งคำถามหรือการกำหนดปัญหาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษา ร่วมกัน การลงมือปฏิบัติเพื่อหาคำตอบผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนผ่านการให้ผู้เรียนถ่ายทอดหรือนำเสนอความรู้ที่ศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายตามความถนัดและสนใจ ในแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน ทั้งการตีความ การวิเคราะห์ การอนุมาน การประเมิน การอธิบาย และการกำกับตนเอง ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษทั้งทักษะการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน ผ่านการลงมือปฏิบัติงานจริง

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน, การสอนภาษาอังกฤษ, ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ค.บ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

*** อาจารย์ ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ วิทยาลัยศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

**** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

Critical thinking skill is an important skill that learners should definitely be enhanced in, particularly in English classrooms since English teaching and learning activities are associated with interpersonal language communication, including exchanging ideas and opinions, discussing and expressing points of view or perspectives through English communication. Somehow, critical thinking skill cannot be naturally developed. The learners must be appropriately enhanced and obtain the opportunity to practice sufficiently. Currently, one of the approaches in the spotlight based on constructivism theory is Phenomenon-Based Learning, which is an interdisciplinary learning process via active learning that stimulates learners from cooperatively observing phenomenon with holistic points of view, questioning, determining problems relevant to the studying phenomenon, practical learning to find out the answers via inquiry-based learning from various learning sources ; and examining learners' understanding through a variety of learners' presentations based on their aptitudes and interests. In each procedure of enhancing the critical thinking skill of the learners, there are interpretation, analysis, inference, assessment, explanation, and self-regulation along with developing speaking, listening, reading, and writing English skills through practice.

Keywords: Phenomenon-Based Learning, Teaching English, Critical Thinking Skill

บทนำ

ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่เข้ามามากมายในปัจจุบัน ส่งผลทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นกัน การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 มาตรา 24(2) (3) และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551; ราชกิจจานุเบกษา, 2553) มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดให้แก่ผู้เรียน โดยได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาความคิดของนักเรียน คือ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเป็นระบบและความสามารถในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบนพื้นฐานของเหตุผล คุณธรรม

ถึงแม้ว่าการศึกษาในประเทศไทยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด มีการส่งเสริมการเรียนการสอนให้นักเรียนมีทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและคิดอย่างมีวิจารณญาณ แต่ก็ยังพบว่า การประเมินผลนักเรียนนานาชาติ หรือ PISA ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และการอ่าน ใน ค.ศ.2018 นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยทั้งสามด้าน (การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co - operation and Development หรือ OECD) ผลดังกล่าวสะท้อนถึงกระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียนที่ไม่สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดทักษะการคิด สอดคล้องกับบรรณอล อนันตวรสกุล (2563) อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้แสดงทัศนะในบทความเรื่อง ผลสะท้อน 'PISA' 20 ปี ย่ออยู่กับที่ว่า “กระบวนการเรียนการสอนของไทยไม่ได้เป็นการฝึกให้เด็กอ่านสังเคราะห์ คิดวิเคราะห์ได้ แต่เป็นการฝึกให้เด็กท่องจำ และสอนตามเนื้อหาบทเรียนเป็นหลัก ไม่ได้สอนให้เด็กเข้าใจหลักการของเรื่องนั้น ๆ แล้วสามารถบูรณาการปรับใช้ให้เหมาะสมได้” (กรุงเทพธุรกิจ (ออนไลน์), 2563)

นอกจากผลการประเมิน PISA ที่บ่งบอกปัญหาของการขาดทักษะการคิดของผู้เรียนในประเทศไทยแล้ว ในบริบทการเรียนการสอนภาษาอังกฤษก็เช่นกัน ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน ภาษาอังกฤษชี้ให้เห็นว่าทั้งผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ จึงทำให้มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับต่ำ (วนิดา พลอยสังวาลย์, 2561; ภัสรา นามแสง, และอภิศักดิ์ สุขยิ่ง, 2563; พิชราพร จามรี, และลลภา ลดาชาติ, 2564) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณไม่สามารถพัฒนาได้เองตามธรรมชาติ ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก ผู้เรียนทุกคนต้องได้รับการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและได้รับโอกาสในการฝึกฝนและพัฒนาการคิดขั้นสูงแม้ว่าผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศอาจพบกับปัญหาในการใช้ทักษะเหล่านี้ บ่อยครั้งที่ผู้สอนภาษาอังกฤษนำความสามารถทางภาษาไปเทียบกับความสามารถทางปัญญา (Cognitive Ability) ผู้สอนบางคนเชื่อว่าผู้เรียนที่มีปัญหาด้านภาษาอังกฤษก็จะมีปัญหาในทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วย จึงทำให้ผู้สอนอาจมอบหมายภาระงานที่ใช้กระบวนการคิดระดับต่ำแก่ผู้เรียน เช่น การใช้คำถามปลายปิด ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสน้อยในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขาดโอกาสในการใช้ภาษาและการพัฒนาความสามารถและความคล่องแคล่วทางภาษา ผู้สอนจึงต้องมีบทบาทในการริเริ่มและแนะแนวทางผู้เรียนในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เนื่องจากในชั้นเรียน

ภาษาจะเต็มไปด้วยสื่อและการใช้วิธีการต่าง ๆ ในการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ จึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสอนทักษะการคิดในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ (Carter, 2020; McNeil, 2010; Üstünlüoğlu, 2004)

จากความสำคัญของการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในบริบทของการเรียนการสอนภาษา ผู้สอนภาษาอังกฤษจำนวนมากให้ความสนใจในการพัฒนาทักษะการคิดควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนทักษะต่าง ๆ ของภาษาอังกฤษ หนึ่งในประเด็นที่ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณถูกนำไปเชื่อมโยง คือ ทักษะการอ่าน งานวิจัยหลายชิ้นได้มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Reading) ของผู้เรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ เช่น พรพิมล บุบผาโสภณ (2556) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ3R ประกอบกับการใช้ผังกราฟิก นอกจากนี้ในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณยังสามารถเชื่อมโยงกับทักษะทางภาษาอังกฤษอื่น ๆ ได้อีกด้วย เช่น Yibo (2012) ได้ศึกษาการสอนการเขียนภาษาอังกฤษแบบเน้นปัญหาที่มีต่อความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์และทักษะการเขียนเชิงสารกของนักเรียนไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย Arijpru (2020) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการพูด ผ่านการสอนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ Liu (2019) ศึกษาความสามารถทางการพูด และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนไทยระดับมัธยมศึกษาผ่านการสอนไวยากรณ์ เป็นต้น จากเอกสารงานวิจัยด้านการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ พบว่า ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถพัฒนาได้โดยใช้รูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลาย และจัดการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้คิด พิจารณาข้อมูล สถานการณ์ หรือปัญหา พร้อมการฝึกทักษะภาษาต่าง ๆ นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณยังสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ซึ่งมีแนวคิดที่เชื่อว่าผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยเกิดจากกระบวนการภายในของผู้เรียนที่อาศัยประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมมาเชื่อมโยงกับความรู้ที่มีอยู่เดิมมาสร้างเป็นความรู้ใหม่ของตนเอง (Elliott et al., 2000; Phillips, 1995) ในปัจจุบัน แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning) กำลังได้รับความสนใจและมีรากฐานมาจากทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นแนวการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เขียนจะนำเสนอในบริบทของการใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการใช้ภาษาอังกฤษในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการฝึกใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในบริบทของการเรียนภาษาอังกฤษ

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือทักษะการคิดขั้นสูงที่ต้องใช้ทักษะด้านปัญญาและความสามารถในการคิดอย่างซับซ้อนเพื่อพิจารณาแยกแยะข้อคิดเห็นจากหลากหลายมุมมอง มีการตั้งคำถามและสมมุติฐาน หรือตั้งข้อสงสัยและข้อโต้แย้งเพื่อถกเถียงเกี่ยวกับเนื้อหา และหาข้อมูลมาสนับสนุนในข้อโต้แย้งนั้นก่อนที่จะยอมรับเป็นข้อสรุป โดยเชื่อมโยง วิเคราะห์ ประเมิน และตัดสินใจหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยใช้เหตุผล มากกว่าที่จะคล้อยตามความเชื่อหรือข้ออ้างเดิม ๆ เพื่อวิเคราะห์หาคำตอบที่แท้จริงอย่างมีเหตุผล เป็นทักษะทางปัญญาที่จะเกิดขึ้นเมื่อพบเจอสถานการณ์แปลกใหม่หรือพบปัญหาที่ยากมากจนเกิดความสงสัยและมีข้อโต้แย้งในเหตุผลหรือข้ออ้างเพื่อตรวจสอบและสืบค้น

ข้อเท็จจริง (ณัฐภูมิ พงศ์ศิริ, 2560; ธูปทอง กว้างสวาสดี, 2561; ศรีธัญญา มารศรี, 2562) โดยมีพื้นฐานมาจากแนวความคิดของ Bloom's Revised Taxonomy (Anderson, Krathwohl, & Bloom, 2001) ซึ่งเป็นการจัดหมวดหมู่พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านสติปัญญา เพื่อพัฒนาวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ ประยุกต์ใช้วิเคราะห์ ประเมินค่าและสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูลอย่างเป็นระบบ ไม่นำความรู้สึกหรือความเชื่อส่วนตัวมาปะปนในการตัดสินใจ ถือเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัลที่ผู้คนสามารถเข้าถึงข่าวสารข้อมูลได้อย่างง่ายดาย โดยจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดตัดสินใจเพื่อแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่น่าเชื่อถือออกมา สามารถค้นหาคำตอบของคำถามหรือค้นพบวิธีการแก้ปัญหาที่แท้จริงได้ด้วยตนเอง และสามารถแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวได้อย่างมีเหตุผล

ในปัจจุบันผู้สอนสามารถเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้ในทุกระดับการศึกษาและในหลากหลายวิชา รวมถึงวิชาภาษาอังกฤษที่เป็นวิชาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางภาษาระหว่างบุคคลในระดับสากล เมื่อมีการแลกเปลี่ยนความคิด ความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงทัศนะหรือมุมมองต่าง ๆ ผ่านการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร การสอนให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงสำคัญอย่างมากต่อการเรียนภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและมีวิจารณญาณ (Mustofa, Ubaidillah, Harianti, & Efendi, 2020) ทั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการฝึกคิดเพื่อสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้กับผู้เรียนในชั้นเรียนภาษาอังกฤษด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน (Dardjowidjojo, 1997; Sukono, 2004; Marcellino, 2008) ดังนี้

1. การตีความ (Interpretation) เพื่อฝึกให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจถึงความสำคัญและแสดงความคิดเห็นหรือความคิดเห็นต่อสถานการณ์ เหตุการณ์ และประสบการณ์ต่าง ๆ ตัดสินข้อมูล ข่าวสาร ความเชื่อ กฎเกณฑ์ ขั้นตอน และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ

2. การวิเคราะห์ (Analysis) เพื่อฝึกให้ผู้เรียนระบุความสัมพันธ์ของวัตถุประสงค์ที่แท้จริงที่ตั้งไว้จากแนวความคิด คำกล่าว คำอธิบาย คำถาม หรือความรู้สึกที่สื่อถึงการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ การตัดสินใจ ประสบการณ์ เหตุผล และข้อมูล

3. การอนุมาน (Inference) เพื่อฝึกให้ผู้เรียนหาข้อสรุปที่สมเหตุสมผล คาดเดาและตั้งสมมติฐานต่าง ๆ ขึ้นได้ รวมถึงพิจารณาข้อมูลและผลที่ตามมาซึ่งสอดคล้องกับข้อมูล หลักฐาน หลักการ การตัดสินใจ ความเชื่อ ความคิดเห็น แนวความคิด คำอธิบาย คำถาม และความรู้สึกที่สื่อออกมาในรูปแบบอื่น ๆ

4. การประเมิน (Evaluation) เพื่อฝึกให้ผู้เรียนประเมินว่าคำกล่าวหรือสิ่งที่สื่อมาจากการรับรู้ของผู้คน ประสบการณ์ สถานการณ์ การตัดสินใจ หลักการ ความเชื่อหรือความคิดเห็นของผู้อื่นมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นการประเมินความน่าเชื่อถือเชิงตรรกะของความสัมพันธ์ระหว่างการอนุมานที่ตั้งไว้จากคำกล่าว คำอธิบาย คำถาม และอื่น ๆ

5. การอธิบาย (Explanation) เพื่อฝึกให้ผู้เรียนระบุเหตุผลในเชิงระเบียบวิธีการ แนวความคิด หลักฐาน เกณฑ์ เชิงตรรกะ และพิจารณาตามบริบทเพื่อนำเสนอความคิดของผู้คนในรูปแบบของการโต้แย้งแบบโน้มน้าวใจ และแบบพรรณนา

6. การกำกับตนเอง (Self - Regulation) ขั้นตอนนี้ใช้เพื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้านปัญญาของผู้เรียน อย่างมีสติ รวมทั้งองค์ประกอบและผลของกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้การวิเคราะห์และการประเมินเป็นหลัก มีการตั้งคำถาม ยืนยัน ตรวจสอบหรือให้เหตุผลทั้งเหตุผลของบุคคลและผลที่เกิดขึ้น

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon - Based Learning)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นแนวคิดทางการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ผ่านการพัฒนา และทดลองใช้ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อยกระดับการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 (Halinen, 2018) โดยมีการจัดการเรียนการสอนผ่านปรากฏการณ์ที่เป็นจริง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ในประเด็นมุมมองที่หลากหลาย เป็นการเรียนแบบบูรณาการ ผ่านการตั้งคำถามนำไปสู่การหาคำตอบด้วยกระบวนการ แก้ปัญหาแบบร่วมมือมีการแลกเปลี่ยนความคิดผ่านการใช้ระบบสารสนเทศ เพื่อส่งเสริมความรู้ของผู้เรียนในโลก แห่งความจริง

จากการศึกษานิยามของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Silander, 2015; Daehler, & Folsom, 2016; พงศธร มหาวิจิตร, 2560) สามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีแนวคิดมาจากการที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้เอง (Constructivism) จากปรากฏการณ์ที่เป็นจริงของโลก โดยผู้เรียนมีการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ผ่านกระบวนการ จัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ด้วยการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีข้อคำถาม และข้อค้นพบผ่านการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นฐาน (Problem Based Learning) การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning) การเรียนรู้แบบ สืบเสาะ (Inquiry Based Learning) เป็นต้น ข้อมูลใหม่ที่ได้รับจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การศึกษาผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงและเสริมสร้างทักษะในการเรียนรู้ในหัวข้อหรือประเด็นเรื่องแบบ องค์รวมมากกว่าจะแยกเป็นรายวิชา

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มีองค์ประกอบหลัก 5 มิติ (Silander, 2015) ดังนี้

1. ความเป็นองค์รวม (Holisticity) คือ การเรียนรู้แบบสหวิทยาการโดยบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ สาขาวิชาต่าง ๆ ผ่านการสำรวจปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นการมองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากหลากหลายมุมมอง และชี้ให้เห็น ว่ามุมมองที่หลากหลายนั้นสอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์และเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างเป็นระบบและสามารถค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่าง ครอบคลุม (Halinen, 2018)

2. การเรียนรู้ผ่านสภาพจริง (Authenticity) คือ การเรียนรู้ผ่านการสำรวจปรากฏการณ์หรือสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ผ่านเทคนิค วิธีการ และเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาตามสภาพจริงที่เกิดขึ้นด้วยการลงมือปฏิบัติ มากกว่าการเชื่อมโยงเพียงแค่แนวคิดเชิงสมมติฐานและเชิงทฤษฎีเท่านั้น (Symeonidis, & Schwartz, 2016)

3. ความสอดคล้องกับบริบท (Contextuality) คือ การเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์เพื่อสามารถแก้ปัญหาที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติ โดยปรากฏการณ์นั้นต้องมีประเด็นหรือข้อมูลที่ยังไม่ชัดเจนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สังเกต เกิดข้อสงสัย พิจารณา ตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาคำตอบหรือแนวทางการแก้ปัญหาที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง

4. การเรียนรู้แบบสืบเสาะโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Inquiry) คือ การเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนตั้งคำถามจากสถานการณ์ปัญหาจริงที่ได้เผชิญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ที่จะเรียนรู้อย่างมีเป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหา โดยฝึกผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ปัญหาและสืบเสาะหาแนวทางแก้ปัญหาพร้อมกัน จนเกิดทักษะกระบวนการคิดและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

5. กระบวนการเรียนรู้แบบปลายเปิด (Open - Ended Learning Processes) คือ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการแก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงกับสถานการณ์หรือปรากฏการณ์จริง โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการพัฒนาสมมติฐานสร้างทฤษฎี โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ คอยกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถออกแบบแนวทางหรือวิธีการหาคำตอบได้เอง และสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการหาคำตอบได้ตามสถานการณ์จริงตลอดเวลา

ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาใดก็ตาม หากผู้สอนต้องการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน ผู้สอนควรคำนึงถึงองค์ประกอบหลักทั้ง 5 มิติ ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานด้วย

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ

จากองค์ประกอบหลักทั้ง 5 มิติของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานดังกล่าวข้างต้น Daehler, & Folsom (อ้างถึงใน พงศธร มหาวิจิตร, 2560) Silander (อ้างถึงใน อรพรรณ บุตรกัตถัญญ, 2561) Nordberg, & Luttilla (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) และ Islakhiyah, Sutopo, & Yulianti (2017) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ในแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ผู้เขียนได้สอดแทรกการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้สอนสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในชั้นเรียนภาษาอังกฤษได้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. เลือกปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ (Select an Interesting Phenomenon) ปรากฏการณ์ที่เลือกมาควรสอดคล้องกับประสบการณ์และระดับชั้นของผู้เรียน มีลักษณะเป็นปรากฏการณ์ที่ใกล้ตัวผู้เรียน หรือมีความสำคัญต่อ

ชีวิตของผู้เรียน มีความน่าสนใจทั้งต่อตัวผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งต้องเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นจริง โดยอาจเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไปแล้ว กำลังเกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้น เช่น ภาวะโลกร้อน สังคมผู้สูงอายุ เป็นต้น และปรากฏการณ์เหล่านี้ควรมีความสอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัดตามหลักสูตรและระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของผู้เรียน เนื่องจากการดำเนินการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนผู้เรียนจำเป็นต้องใช้การบูรณาการทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน รวมถึงทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสารด้วย

2. วิเคราะห์คุณค่าของบทเรียนที่มีอยู่ (Analyze The Utility of Your Existing Lessons) ผู้สอนควรพิจารณาว่า ผู้เรียนจะได้เรียนรู้อะไรจากกิจกรรม และสามารถประยุกต์สิ่งเหล่านี้ไปสู่ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างไร หากบางปรากฏการณ์มีประเด็นที่ไม่สามารถตอบโจทย์ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของบทเรียนได้ ผู้สอนควรหากิจกรรมหรือวิธีการอื่น ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาสาระที่จำเป็น เช่น วิดีโอ การบรรยาย มอบหมายเรื่องให้อ่าน หรือใช้ผู้เชี่ยวชาญภายนอก เป็นต้น เพราะไม่ใช่เนื้อหาทุกเรื่องจะสามารถเรียนรู้ผ่านการลงมือสืบเสาะร่วมกันในห้องได้ นอกจากนี้ยังควรคำนึงถึงโอกาสที่ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่ผู้สอนคาดหวัง ทั้งนี้ด้วยลักษณะของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะภาษาผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนอาจเตรียมความพร้อมของผู้เรียนด้วยการพัฒนาทักษะภาษาที่จำเป็นก่อนเข้าสู่การเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์

3. วางลำดับกิจกรรม (Plan a Sequence of Activities) ผู้สอนวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

3.1 การสังเกตปรากฏการณ์ที่ศึกษาร่วมกันจากมุมมองแบบองค์รวมหรือสหวิทยาการ ผู้สอนให้ผู้เรียนเริ่มต้นจากการสังเกตปรากฏการณ์ที่ผู้สอนกำหนด โดยการสังเกตไม่ได้จำกัดเพียงมุมมองเดียวหรือศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่ง แต่เป็นปรากฏการณ์ที่มีการศึกษาจากมุมมองที่หลากหลายแตกต่างกัน ข้ามเขตแดนระหว่างสาระวิชาต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติ บูรณาการสาระวิชาและหัวข้อที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่การตั้งคำถามที่เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาปรากฏการณ์ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงเหตุผลของตนเอง ระหว่างผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียนหรือในกลุ่มของตนเอง เป็นการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อหรือประสบการณ์ของผู้เรียนที่มีต่อปรากฏการณ์อย่างเป็นเหตุเป็นผล และได้ฝึกทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เช่น ทักษะการฟัง ทักษะการพูด เป็นต้น

3.2 การตั้งคำถามหรือการกำหนดปัญหาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษาร่วมกัน การทำความเข้าใจและการศึกษาปรากฏการณ์ของกลุ่มผู้เรียน ผู้สอนสนทนาและอภิปรายกับผู้เรียนเพื่อสำรวจแนวคิดและให้ผู้เรียนตั้งคำถาม ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม กระตุ้นการคิด ส่งเสริมให้ผู้เรียนระบุสิ่งที่อยากเรียนรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ พงศธร มหาวิจิตร (2558) ได้ยกตัวอย่างการตั้งคำถามจากปรากฏการณ์เรื่อง “สังคมสูงอายุ (Aging Society)” ซึ่งระบุว่าความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของประชากร ส่งผลให้ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aging Society) แบบเต็มตัว จึงมีประเด็นแ่งมุ่มที่นักเรียนสามารถตั้งคำถาม เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย เช่น แนวโน้มที่เป็นสัดส่วนของโครงสร้างประชากรจะเป็นอย่างไร จะเกิดผลกระทบต่อสภาพสังคมในภาพรวมในประเด็นใดบ้าง

รัฐควรวางแผนเตรียมการรับสถานการณ์ในระยะยาวอย่างไร เราควรเรียนรู้หรือปฏิบัติตัวอย่างไร เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตในโลกอนาคตควรเป็นแบบใด ลักษณะอาชีพในอนาคตควรเป็นอย่างไร รูปแบบการเรียนรู้ในอนาคตควรเป็นแบบใด เป็นต้น โดยผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่กำหนดนี้ โดยมีกระบวนการข้ามศาสตร์

3.3 การลงมือปฏิบัติเพื่อหาคำตอบ ผู้เรียนจะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยการค้นคว้าอย่างหลากหลาย ภายใต้แนวคิดการสร้างองค์ความรู้ในตนเองจากการถามคำถามของผู้เรียนหรือประเด็นที่ต้องเรียนรู้หรือปัญหาที่ต้องการแก้ไขที่เกิดขึ้น ผู้เรียนสามารถใช้การสืบเสาะหาความรู้ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบโครงการ เป็นกระบวนการสำคัญที่ผู้เรียนสามารถสืบค้น ค้นคว้า อภิปราย วิพากษ์ หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น โดยข้อมูลความรู้ และทักษะของผู้เรียนสามารถนำมาประยุกต์ใช้โดยตรง หรือข้ามพรมแดนระหว่างสาระวิชาต่าง ๆ ในรูปแบบสหวิทยาการ ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมที่มีการเชื่อมโยงกันของการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์และการฝึกฝนทักษะภาษา ด้วยการสนับสนุนผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย การจัดลำดับความสำคัญในกิจกรรมการเรียนรู้ การเตรียมหรือแนะนำแหล่งเรียนรู้ แหล่งสืบค้นที่สอดคล้องกับระดับภาษาของผู้เรียน และให้คำแนะนำในการคัดเลือกข้อมูลจากแหล่งสืบค้น

3.4 ตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน ขั้นตอนนี้ผู้สอนให้ผู้เรียนนำเสนอความรู้ การแก้ไขปัญหาหรือคำตอบที่ผู้เรียนได้ค้นคว้า ผ่านการนำเสนอด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น เขียนคำอธิบาย ออกแบบสไลด์นำเสนอ โปสเตอร์ นำเสนอปากเปล่า หรือแสดงออกในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เพื่อสะท้อนว่าผู้เรียนมีความคิดรวบยอดและสามารถประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ได้ ผู้สอนสามารถเพิ่มขั้นตอนการสรุปสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรม เช่น ให้ผู้เรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ระบุคำถามใหม่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา ระบุประเด็นที่อยากเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจในปรากฏการณ์นี้ดียิ่งขึ้น เป็นต้น ในขั้นการนำเสนอความรู้นี้ ผู้สอนควรจัดเตรียมโครงสร้างภาษาและให้คำแนะนำที่จำเป็นสำหรับการนำเสนอรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ผู้เรียนเลือก ตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้เรียนเลือกวิธีการนำเสนอปากเปล่า ผู้เรียนควรรู้ขั้นตอนและโครงสร้างของการนำเสนอที่ถูกต้อง รวมถึงทักษะที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น การออกเสียงคำศัพท์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น

การประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ

นอกจากผู้สอนต้องคำนึงถึงขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในชั้นเรียนภาษาอังกฤษแล้ว ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ก็มีความสำคัญมาก เช่นเดียวกัน Silander (อ้างถึงใน อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561) และ Nordberg, & Luttilla (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ได้ระบุว่า แนวทางการประเมินผลที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน คือ การสะท้อนคิด เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการทางปัญญา กระบวนการคิดหรือกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่จำเป็นในสถานการณ์จริง จากการใช้ข้อมูลจริงหรือทักษะที่ต้องลงมือปฏิบัติจริงด้วยการสะท้อนคิดต่อประเด็นหรือ

คุณค่าที่อยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์จึงมีความเหมาะสมอย่างมาก Cannon-Browsers, & Sales (1997) (อ้างถึงใน ปารมี ตีรบุลกุล, 2557) ระบุว่า การสะท้อนคิดเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนได้คิดพิจารณาไตร่ตรอง ทบทวน เหตุการณ์ การปฏิบัติงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่าง ๆ เป็นการมองย้อนกลับไปที่เหตุการณ์เหล่านั้นมีสิ่งใดที่ควรปรับปรุง หรือแก้ไขอย่างไร ทั้งจากการสะท้อนคิดของตนเองและร่วมกับผู้อื่น ซึ่งการสะท้อนคิดจะนำไปสู่การพัฒนา การปรับปรุง ตนเอง การแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินผ่านการให้ผู้เรียนทำกิจกรรมที่มี สถานการณ์สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องพร้อมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง การประเมินผลตามสภาพจริงมีการใช้วิธีการประเมินและเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ แฝ้มสะสมผลงาน การจัดงานนิทรรศการ การนำเสนอ การสาธิต เป็นต้น ซึ่งสามารถสะท้อนความสามารถที่แท้จริง ของผู้เรียนได้ วิธีการประเมินแต่ละรูปแบบมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของประเด็นปัญหา หรือคำถามที่ผู้เรียนเลือก ส่วนสำคัญในขั้นตอนนี้ คือการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการประเมิน เช่น แบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินพฤติกรรม แบบบันทึกการสัมภาษณ์ รวมถึงการกำหนดเกณฑ์การประเมินแบบบูรณาการด้วย ตัวอย่างเช่น กรณีผู้เรียนใช้การถ่ายทอดความรู้หรือการแก้ปัญหาจากปรากฏการณ์ด้วยการนำเสนอปากเปล่า ผู้สอนควรเลือก เกณฑ์ประเมินหรือหัวข้อประเมินที่เหมาะสม เช่น โครงสร้างการนำเสนอ เนื้อหา เทคนิคการนำเสนอ ภาษาที่ใช้ เป็นต้น การประเมินยังสามารถกำหนดผู้ประเมินที่หลากหลายได้ เช่น การประเมินโดยครู เพื่อน ผู้ปกครองหรือผู้เรียนประเมิน ตนเอง โดยจุดมุ่งหมายของการประเมินที่ไม่ใช่มุ่งเน้นที่ผลการเรียน แต่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตัวเอง โดยที่ทุกคนสามารถ พัฒนางานของตนเองในกรอบที่กำหนด ซึ่งการประเมินอาจไม่กำหนดเฉพาะการให้คะแนนให้อยู่ในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง แต่อาจมีการประเมินร่วมกันของครูมากกว่าหนึ่งคนหรือกำหนดให้อยู่ในหลายรายวิชาได้ตามความเหมาะสม

บทบาทผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ปรากฏการณ์ เป็นฐานในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ

ในการจัดการเรียนการสอนชั้นเรียนภาษาอังกฤษผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานนั้น ผู้สอนและผู้เรียนจะมีบทบาทที่เปลี่ยนไปจากการจัดการเรียนการสอนในแบบเดิม โดยผู้เขียนได้ประยุกต์ใช้แนวคิด ด้านบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนจาก Francis, et al (2013) และ Mattila, & Silander (2015) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
1. เปลี่ยนจากการเป็นผู้ให้ความรู้เนื้อหาโดยตรงกับ ผู้เรียน เป็นผู้ที่ยกย่องและอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ให้ คำแนะนำแก่ผู้เรียนผ่านการฝึกทักษะการสื่อสาร ภาษาอังกฤษทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการ เขียน โดยไม่ชี้แนะ ไม่บอกวิธีการ หรือออกคำสั่งให้ ผู้เรียนทำตาม โดยไม่เน้นที่การสอน แต่เน้นที่ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนจึงควรจัดการ	1. ร่วมกันสังเกตและศึกษาปรากฏการณ์ด้วย มุมมองที่หลากหลาย โดยมีผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกผ่านการเสนอสถานการณ์และ แนะนำประเด็นที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาของ บทเรียนภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียน เพื่อให้การ เรียนรู้ดำเนินไปอย่างถูกต้องเหมาะสมกับระดับ ความสามารถทางภาษาอังกฤษของผู้เรียน

บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
เรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ออกแบบแนวทางการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสร้างความรู้ใหม่เพื่อค้นพบคำตอบของปัญหาหรือวิธีการแก้ปัญหาที่แท้จริงจากปรากฏการณ์ที่นำมาให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง 2. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้หรือสิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้ตรงกับความสนใจของผู้เรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจ กระตุ้น และสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดและแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ และประสบการณ์ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียนผ่านการพูดหรือการเขียนเพื่อนำเสนอถ่ายทอดข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล สื่อและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและกว้างขึ้นกว่าในห้องเรียน 3. ค้นหาและจัดเตรียมแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและน่าเชื่อถือ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงและค้นพบข้อมูลที่ต้องการอย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาสืบค้นข้อมูลผ่านการเรียนรู้คำศัพท์ สำนวน และศึกษาโครงสร้างประโยคภาษาอังกฤษในรูปแบบต่าง ๆ จากการอ่านและการรับฟังข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น บทความภาษาอังกฤษ ข่าวภาษาอังกฤษ เว็บไซต์ภาษาอังกฤษ หรือรายการสาระความรู้ที่นำเสนอเป็นภาษาอังกฤษผ่านช่องทาง Podcast หรือ YouTube เป็นต้น โดยเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดพิจารณาข้อมูล ได้ลงมือทดลองปฏิบัติ และสามารถสังเคราะห์ข้อมูลจากความรู้ใหม่ที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลที่ผู้สอนแนะนำ	2. สามารถสังเกตถึงประเด็นสำคัญจากปรากฏการณ์ และเลือกประเด็นปัญหาที่สนใจมาทำการศึกษา ตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหาที่ต้องการหาคำตอบมาทำการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลภาษาอังกฤษต่าง ๆ ที่ผู้สอนแนะนำให้ 3. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหรือการเรียนรู้โดยใช้คำถามเป็นฐานร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษเพื่อฝึกทั้งทักษะการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียนภาษาอังกฤษ โดยอาศัยความรู้เดิมที่มีมาบูรณาการเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ที่หลากหลายจากสาขาวิชาต่าง ๆ ลงมือทดลองปฏิบัติเรียนรู้ปรากฏการณ์ในบริบทที่สังเกตด้วยมุมมองที่หลากหลายแบบองค์รวมภายใต้แนวคิดการสร้างองค์ความรู้ในตนเองเพื่อให้ได้คำตอบอย่างมีความหมายและสามารถนำความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับโลกแห่งความจริงไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงในชีวิตได้

บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ผู้เรียนจะได้เผชิญ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ฝึกทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ฝึกคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและตรวจสอบผลของการตัดสินใจจากสถานการณ์นั้นด้วยตัวเอง 5. จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ประสบการณ์และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนให้สามารถเชื่อมโยงหรือประยุกต์ใช้องค์ความรู้เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ นอกจากนี้ผู้สอนยังสามารถนำข้อมูลจากการสังเกตและประเมินตามสถานการณ์จริงมาปรับปรุงพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไปได้อีกด้วย	4. นำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ไปประยุกต์ใช้หรือแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ภายใต้บริบทเดิม ผ่านกระบวนการคิดพิจารณาเลือกใช้ข้อมูลและการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำเสนอถ่ายทอดข้อมูลผ่านการสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องเข้าใจง่าย สืบค้นเก็บข้อมูลเพื่อนำมาทดลอง อภิปรายและสรุปผล โดยนำเสนอเป็นภาษาอังกฤษด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น พุดนำเสนอ จัดทำแผนภาพกราฟฟิก โปสเตอร์ จัดทำคลิปวิดีโอ หรือเขียนอธิบายสรุปองค์ความรู้ เพื่อให้เกิดหลักฐานเชิงประจักษ์ในการประเมิน และจะต้องเรียนรู้และลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะความรู้ด้วยตนเองอยู่ตลอดเวลา

จากแนวทางการจัดเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับชั้นเรียนภาษาอังกฤษที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ผู้เขียนจึงขอนำเสนอตัวอย่างขั้นตอนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ดังนี้

ขั้นตอน การสอน	กิจกรรม	องค์ประกอบหลัก ของทักษะการคิด อย่างมีวิจารณญาณ
	• ในขั้นตอนนี้ผู้สอนควรแนะนำการเข้าถึงและค้นพบข้อมูลอย่างแท้จริง	
ขั้นที่ 4 ตรวจสอบ ความเข้าใจ	• หลังจากที่ได้ผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งสืบค้นต่าง ๆ แล้ว ผู้สอนให้ผู้เรียนใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการสรุปความรู้ใหม่เพื่อให้ได้คำตอบหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่กลุ่มตนเองตั้งไว้ และนำเสนอออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและความถนัดของผู้เรียน เช่น Infographic of job trend in Thailand after COVID - 19 era, Oral presentation on new jobs after COVID - 19 era • ผู้เรียนนำเสนอผลงานของกลุ่มตนเองต่อผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อการนำเสนอของเพื่อน และตอบข้อซักถามของเพื่อนร่วมชั้นเรียน • ผู้สอนให้ผู้เรียนตรวจสอบตนเองว่าการทำงานครั้งนี้เป็นอย่างไร มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไร และมีแนวทางในการปรับปรุงอย่างไรเพื่อการทำงานครั้งต่อไป	การวิเคราะห์ (Analysis) การอธิบาย (Explanation) การประเมิน (Evaluation) การอธิบาย (Explanation) การกำกับตนเอง (Self-Regulation)

สรุป

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนในชั้นเรียนภาษาอังกฤษสามารถเสริมสร้างได้ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ หรือ ปรากฏการณ์ที่เป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม ผ่านการบูรณาการความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ โดยผู้เรียนจะได้ฝึกฝนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านกระบวนการเรียนรู้ในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การสังเกตปรากฏการณ์ การตั้งคำถามและการกำหนดปัญหา การลงมือปฏิบัติเพื่อสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้เพื่อหาคำตอบหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาไปจนถึงการถ่ายทอดความรู้ออกมาเพื่อการนำเสนอด้วยวิธีการที่หลากหลายตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน นอกจากนี้แนวทางการจัดการเรียนรู้นี้ยังมีความเหมาะสมมากต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นการนำความรู้ ทักษะทางภาษาที่หลากหลายไปสู่การใช้งานจริงอย่างมีความหมาย อย่างไรก็ตามผู้สอนควรเลือกแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาใช้เสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้เหมาะสม โดยไม่จำเป็นต้องนำมาใช้ตลอดทุกคาบเรียนของรายวิชา แต่อาจกำหนดเป็นกิจกรรมเสริมซึ่งสามารถจัดขึ้นหลังจากที่ผู้สอนได้เตรียมการสอนทักษะทางภาษาและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว และฝึกให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้นการเสริมสร้างทักษะ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในชั้นเรียนภาษาอังกฤษจึงเป็นการจัดการเรียนรู้อีกทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสมต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- ณัฐวุฒิ พงศ์สิริ. (2560). การคิดเชิงวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking). **วารสารการบริหารคน People Magazine, (4)**, สืบค้น สิงหาคม 1, 2565, จาก <https://shorturl.asia/SwlVI>.
- ฐปทอง กว้างสวาสดี. (2561, กันยายน - ธันวาคม). การสอนคิดวิจารณ์ญาณ. **วารสารราชพฤกษ์, 16(3)**, 1 - 9.
- ปารมี ตรีบุลกุล. (2557). อิทธิพลของการปฏิบัติงานแบบสะท้อนคิดและความสามารถในการนิเทศที่มีต่อการวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียนของนิสิตนักศึกษาครูโดยมีการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์เป็นตัวแปรส่งผ่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2553**. เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก. ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2553.
- วนิดา พลอยสังวาลย์. (2561, กรกฎาคม - กันยายน). การประเมินความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักศึกษาไทยมหาวิทยาลัยเอกชนในกรุงเทพมหานครโดยใช้แบบทดสอบการอ่านวิเคราะห์. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 38(3)**, 75 - 91.
- พงศธร มหาวิทยาลัย. (2558, มกราคม - กุมภาพันธ์). ประวัติการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. **นิตยสาร สสวท., 43(192)**, 35 - 37.
- _____. (2560, พฤศจิกายน - ธันวาคม). นวัตกรรมการเรียนรู้จากฟินแลนด์. **นิตยสาร สสวท., 45(209)**, 40 - 45.
- พัชรพร จามรี, และลลภา ลดาชาติ. (2564, มกราคม - เมษายน). ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม. **ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 5(1)**, 28 - 43.
- พรพิมล บุบผาโสภา, และคณะ. (2556, ตุลาคม - ธันวาคม). ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ3R ประกอบกับการใช้ผังกราฟิก. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 36(4)**, 73 - 81.
- ภัสรา นามแสง, และอภิศักดิ์ สุขยิ่ง. (2563, กันยายน - ธันวาคม). การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชาวไทยในระดับอุดมศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ. **มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 37(3)**, 183 - 212.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). รายงานการอบรม หลักสูตร Science Education for Science and Mathematically Gifted Learner The Normal Lyceum of Helsinki, Faculty of Behavioral Sciences in University of Helsinki. สืบค้น สิงหาคม 1, 2565, จาก <https://www.obec.go.th/archives/109179>.

- สรินญา มารศรี. (2562, กรกฎาคม - ธันวาคม). การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21. **วารสาร มจร นครน่านปริทรรศน์**, 3(2), 105 -122. สืบค้น สิงหาคม 1, 2565, จาก <http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/mcu-nan/article/viewFile/4503/3282>.
- กรุงเทพธุรกิจ (ออนไลน์). (2563, กรกฎาคม 15). ผลสะท้อน 'PISA' 20 ปี ย่ำอยู่กับที่. สืบค้น สิงหาคม 1, 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/889321>.
- อรพรรณ บุตรกัตัญญ. (2561, เมษายน-มิถุนายน). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน. **วารสารครุศาสตร์**, 46(2), 348 - 365.
- Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., & Bloom, B. S. (2001). **A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives** (Complete ed.). Longman.
- Arjpru, T. (2020, January - April). Improving Students' Speaking Proficiency Through Teaching Critical Thinking Skills: A Case Study of English Major Students at Rajamangala University of Technology Isan, Nakhon Ratchasima. **RMUTI JOURNAL Humanities and Social Sciences**, 7(1), 1 - 15.
- Carter, A. (2020, November). Developing Critical Thinking Skills in The ESL Classroom. Contact. **Teachers of English as a Second Language Association of Ontario**, 46(3), 43 - 52.
- Daehler, K., & Folsom, J. (2016). Making Sense of Science: Phenomena – based Learning. Retrieved August 1, 2022, from <http://www.WestEd.org/mss>.
- Dardjowidjojo, S. (1997). Cultural Constraints in The Teaching of English in Indonesia. **Paper Presented at The TEFLIN 45th National Conference, August 4 – 6, 1997**. Maranatha Christian University, Bandung.
- Elliott, S.N., Kratochwill, T.R., Littlefield Cook, J., & Travers, J. (2000). **Educational Psychology: Effective Teaching, Effective Learning** (3rd ed.). Boston, MA: McGraw-Hill College.
- Francis, C., Breland, T. A., Østergaard, E., Lieblein, G., & Morse, S. (2013, December). Phenomenon Based Learning in Agroecology: A Prerequisite for Transdisciplinarity and Responsible Action. **Agroecology and Sustainable Food Systems**, 37(1), 60 – 75.
- Halinen, I. (2018). The New Educational Curriculum in Finland. In Matthes, M., Pulkkinen, L., Clouder, C., & Heys, B. (Eds.) **Improving the Quality of Childhood in Europe** (pp. 75 - 89). Brussels, Belgium: Alliance for Childhood European Network Foundation.

- Islakhiyah, K., Sutopo, S. & Yulianti, L. (2017, August). Scientific Explanation of Light Through Phenomenon-based Learning on Junior High School Student. In **1st Annual International Conference on Mathematics, Science, and Education (ICoMSE 2017)** (pp. 141 - 153).
- Yibo, L. (2012) **Effects of Problem-based English Writing Instruction on Critical Thinking Abilities and Argumentative Writing Skills of Thai Upper Secondary School Students**. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Liu, W. (2019, June). The Effects of Debate Instruction Through a Flipped Learning Environment on Speaking Ability and Critical Thinking Skills of Thai High School Students. **Scholar: Human Sciences**, **11(1)**, 238 - 247.
- Marcellino, M. (2008, February). English Language Teaching in Indonesia: A Continuous Challenge in Education and Cultural Diversity. **TEFLIN Journal**, **19(1)**, 57 - 69.
- Mattila, P., & Silander, P. (Eds.). (2015). **How to Create the School of The Future – Revolutionary Thinking and Design from Finland**. Oulu: University of Oulu, Center for Internet Excellence.
- McNeil, L. (2010, June). Beyond The Products of Higher-order Questioning: How Do Teacher and English-language Learner Perceptions Influence Practice?. **TESOL**, **2**, 74 - 90.
- Mustofa. M., Ubaidillah M. F., Harianti. L. R., & Efendi E. (2020). Critical Thinking Skills in EFL Learning: What and How?. In proceedings of **International Conference on English Language Teaching (ICON-ELT)**, Vol. **1(1)**, 70 - 77.
- Phillips, D. C. (1995, October). The Good, The Bad, and The Ugly: The Many Faces of Constructivism. **Educational Researcher**, **24(7)**, 5 – 12.
- Silander, P. (2015). **Rubric for Phenomenon Based Learning**. Retrieved August 1, 2022, from <http://www.phenomenaleducation.info/phenomenon-based-learning.html>.
- Sukono. (2004). **Is CLT a Thing of the Past? Unpublished Article**. Melbourne: Monash University.
- Symeonidis, V., & Schwarz, J. F. (2016, December). Phenomenon-based Teaching and Learning Through The Pedagogical Lenses of Phenomenology: The Recent Curriculum Reform in Finland. **Forum OŚwiatowe**, **28(2)**, 31 – 47.
- Üstünlüoglu, E. (2004) Language Teaching Through Critical Thinking and Self-Awareness. **English Teaching Forum**, **42(3)**, 2 - 3.

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา Soft Skills ของผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษาให้พร้อมสำหรับสถานประกอบการ Instruction for Developing Soft Skills of Generation Z Students in Higher Education to be Ready for Enterprise

ปรางฉาย ปรัตคจริยา,* ธิติพร สุวรรณอำภา,** และวิภารัตน์ มุสิกะเจริญ***

Prangchay Paratkajariya, Thitiphorn Suwanampa, and Wiparat Moosikajaroen

Received: October 17, 2022 Revised: May 23, 2023 Accepted: June 7, 2023

บทคัดย่อ

กลุ่มเจนเอเรชัน Z คือ ผู้ที่เกิดระหว่าง พ.ศ. 2538 – 2552 มีช่วงอายุระหว่าง 13 - 23 ปี ลักษณะของผู้เรียนในกลุ่มนี้มีความสามารถในการจำภาพมากกว่าตัวหนังสือ ผูกพันกับการใช้สื่อเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็ว ดังนั้นผู้เรียนกลุ่มนี้จึงฉลาดเฉลียว สามารถทำงานหลายอย่างพร้อมกันได้ในเวลาเดียว รวมถึงมีความยืดหยุ่นค่อนข้างสูงกล้าคิดกล้าทำ แต่ผู้เรียนกลุ่มนี้มีความอดทนต่ำ คล้อยตามผู้อื่นได้ง่าย ขาดการคิดวิเคราะห์และไม่ชอบการโต้แย้งหรือการแข่งขัน ส่งผลต่อการขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดภาวะผู้นำ ขาดทักษะการสื่อสาร ขาดทักษะทางสังคม และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ลดลง ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็น Soft Skills ที่ผู้ประกอบการต้องการ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน Z ให้มี Soft Skills จะต้องปรับตั้งแต่ระดับนโยบาย สถาบัน หลักสูตร รายวิชา ผู้สอน รวมทั้งตัวผู้เรียนเอง การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ทางการศึกษาที่ประกอบด้วยการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity - Based Learning) การเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) และการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning) ซึ่งรูปแบบการเรียนเหล่านี้เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นและผู้สอน การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ขั้นสูงและส่งเสริมการพัฒนา Soft Skills ที่ผู้ประกอบการต้องการ เช่น ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Skills) ทักษะการแก้ไข

* อาจารย์สังกัดโครงการจัดตั้งวิทยาเขตสุพรรณบุรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลครอบครัวและผดุงครรภ์ วิทยาลัยพยาบาลศาสตร์อัครราชกุมารีราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปัญหา (Problem Solving Skills) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, เจเนอเรชัน Z, สถานประกอบการ, Soft Skills

Abstract

Generation Z represents people born between 1995 – 2009, aged between 13-23 years old. Characteristics of the learners in this group are the ability to remember images (visual memory), bound to use the media, able to access information. Therefore, this group of learners is smart and they can do several different jobs at the same time. They have quite high flexibility, dare to think, dare to do but this group of learners has low patience, easy to be manipulated, lack analytical thinking and they don't want to be a of argument or competition. These characteristics deprive them of creativity also leadership, lack of communication skills, social skills and emotional intelligence (EQ) decreased, which are Soft Skills that entrepreneurs need. To provide instruction for Generation Z to develop Soft Skills, it must be adjusted from policy level, institution, curriculum, subject, instructors, as well as the learners themselves. Active-learning is one of educational strategy, within which many other Activity-Based Learning, Experiential Learning, Problem-Based Learning and Project-Based Learning reside. These instructions are learner-centered. Learners participate in learning activity plans. It is a form of learning by doing and it allows learners to apply their knowledge. These instructions include interaction between learners, classmates and teachers. Active-learning encourages learners to create a thought process, advanced analysis to the development of Soft Skills that entrepreneurs need, such as Communication Skills, Critical Thinking Skills, Problem Solving Skills, Creativity, and Interpersonal Skills.

Keywords: Instructions, Generation Z, Workplace, Soft Skills

บทนำ

ประชากรในกลุ่มเจนเอเรชัน Z คือ กลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2538 – 2552 หรือมีอายุระหว่าง 13 - 23 ปี เป็นกลุ่มที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ คนกลุ่มนี้มีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มเจนเอเรชันอื่น เนื่องจากการเติบโตพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ปรับตัวตามสถานการณ์ได้ดี มีความเป็นตัวเองสูง กล้าคิดกล้าแสดงออก ไม่อยู่ในกรอบ (รัตนา กลินจ้อย, และวาสนา จักรแก้ว, 2563, หน้า 199) และพบว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป ประชากรกลุ่มนี้ได้เริ่มเข้าทำงานในฐานะ First Jobber หรือผู้ที่เข้าทำงานเป็นครั้งแรกและเพิ่งจบการศึกษา ทั้งนี้ลักษณะการทำงานของเจนเอเรชัน Z นั้น เน้นความสมดุลในการใช้ชีวิตส่วนตัวและการทำงาน ค่าตอบแทนสูง ไม่ได้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้คงอยู่ในองค์กรได้นาน เนื่องจากกลุ่มเจนเอเรชัน Z เติบโตมากับเทคโนโลยีจึงสามารถทำงานหลายอย่างพร้อมกันได้ในเวลาเดียวกัน ส่งผลให้มีช่องทางในการประกอบอาชีพได้มากขึ้น ทำให้ไม่ยึดติดกับองค์กร หากไม่มีความสุขกับงานที่ทำ ก่อให้เกิดอัตราการเข้าและออกจากองค์กรสูงเช่นกัน กลุ่มเจนเอเรชัน Z มีอัตราการออกจากงานที่ 12 - 15 % เพิ่มขึ้นจากเดิม (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2564, ย่อหน้า 4) และจากการที่ผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษานั้นได้รับความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดดนั้น คนกลุ่มนี้จึงใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับโลกออนไลน์และสามารถใช้สื่อได้หลากหลาย ดังนั้นลักษณะของผู้เรียนในกลุ่มนี้จึงมีความสามารถในการจำภาพ ประมวลผลข้อมูลจากภาพได้ดีกว่าตัวหนังสือ แยกแยะข้อมูลจากภาพได้ดี ผูกพันกับการใช้สื่อ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็ว ดังนั้นผู้เรียนกลุ่มนี้จึงมีความฉลาด กล้าคิดกล้าทำ สามารถทำงานได้หลากหลายซึ่งงานที่ต้องสนุกและท้าทาย แต่ทว่าการเติบโตพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้มีความอดทนต่ำ คล้อยตามผู้อื่นได้ง่ายซึ่งแสดงให้เห็นถึงการขาดความคิดวิเคราะห์และไม่อยากมีการโต้แย้งหรือการแข่งขัน จึงทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดภาวะผู้นำ ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ลดลง รวมถึงผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน Z เลือกรับข้อมูลในส่วนตัวตนเองสนใจ ชอบใช้ข้อความที่สั้นและมีช่วงของความสนใจที่สั้นและจำกัด รวมถึงชอบทำงานคนเดียว จึงทำให้ขาดการมีมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม

ด้วยปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้สถาบันการศึกษาต้องเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษา ผู้สอนควรทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีความแตกต่างทั้งจากตัวผู้สอน รวมถึงจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้เหมาะสมเพื่อเตรียมบุคคลเข้าสู่เส้นทางอาชีพ ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและผู้ประกอบการ ทั้งในด้านความรู้และทักษะในการทำงานของแต่ละสายงานให้ประสบความสำเร็จแล้ว ยังต้องมีทักษะที่สามารถปรับใช้ได้ทุกอาชีพ เช่น ทักษะทางการติดต่อสื่อสาร ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะแก้ปัญหา ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการมีจริยธรรมในการทำงาน (รัตนวิษฐ์ เพ็ญรัตนศิริ, 2564, หน้า 66 - 67) ทักษะเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของ Soft Skills ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในตัวของมนุษย์ เช่น บุคลิกภาพ ทศนคติ และความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นทักษะทางด้านอารมณ์และสังคมที่แต่ละบุคคลต้องมีเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นทักษะที่สำคัญยิ่งต่อการประกอบอาชีพให้ราบรื่น มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน

การเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนให้ผู้เรียนมีบทบาทหลักในการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้สอนและเพื่อน

ร่วมชั้นเรียน รวมถึงการทำการกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม (กริมา วิภาสทิพย์กุล, และชนินันท์ แยมขวัญเมือง, 2565, หน้า 921) จึงกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เป็นหนึ่งในวิธีที่ช่วยพัฒนา Soft Skills ของผู้เรียนในกลุ่มเจนเอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษาให้มีความพร้อมก่อนที่จะเข้าทำงานในสถานประกอบการ

Soft Skills คืออะไร

Soft Skills หรือ จรณทักษะ หมายถึง ทักษะที่เป็นลักษณะเฉพาะหรือคุณสมบัติเฉพาะของบุคคลในเรื่อง ความฉลาด ความสามารถทางอารมณ์ หรือความมีคุณธรรม มีลักษณะเป็นนามธรรม (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2557, ย่อหน้า 1) เป็นทักษะที่สามารถช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ (ชลพร โชติศิริติเวช, และวัลลภา อาริรัตน์, 2560, หน้า 47) Soft Skills ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การทำงานร่วมกับผู้อื่น และเป็นทักษะสำคัญที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence) สร้างขึ้นมาไม่ได้ (บุหงา ชัยสุวรรณ, พรณพิลาศ กุลติลก, และชัชญา สุกุณา, 2565, หน้า 113) ซึ่ง Soft Skills เป็นทักษะที่ผู้ประกอบการต้องการให้บัณฑิตจบใหม่พึงมี

Soft Skills ครอบคลุมทักษะที่หลากหลาย เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการต่อรอง ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะจริยธรรมในการทำงาน ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการจัดการโครงการและทักษะการบริหารเวลา เป็นต้น (Wikijob Team, 2022, ย่อหน้า 8) แม้ว่าสถานประกอบการต่าง ๆ ได้นำเทคโนโลยี เช่นการใช้หุ่นยนต์หรือปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence) เข้ามาแทนแรงงานมนุษย์ แต่สถานประกอบการยังต้องการแรงงานมนุษย์ในการขับเคลื่อนธุรกิจ เมื่อ Soft Skills ทำให้มนุษย์แตกต่างจากปัญญาประดิษฐ์และเป็นทักษะที่ผู้ประกอบการเชื่อว่าจะช่วยพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของสถานประกอบการได้ ซึ่งจากผลการสำรวจตลาดแรงงานพบว่า ผู้สมัครงานส่วนใหญ่ขาด Soft Skills (รัตนวัชร เพ็ญรัตนศิริ, 2564, หน้า 61) ซึ่งลักษณะของ Soft Skills ที่สถานประกอบการต้องการ มีทักษะดังต่อไปนี้ (Vasanthakumari, 2019, pp. 67 - 70)

1. ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) การสื่อสารระหว่างบุคคลและระหว่างหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ลดความขัดแย้ง ทำให้การดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ สำเร็จลุล่วง
2. ทักษะในการทำงานเป็นทีม (Teamwork Skills) ทีมที่มีความเป็นหนึ่งเดียวจะทำให้งานสำเร็จ บรรลุเป้าหมายได้ สมาชิกในทีมต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือกัน ให้เกียรติกัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมถึงมีการแบ่งงาน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ กระจายงานตามความรู้และตามความถนัด
3. ทักษะจริยธรรมในการทำงาน (Professional Ethics skills) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีจริยธรรม คุณธรรมที่บุคลากรในสถานประกอบการพึงมีตามลักษณะเฉพาะของแต่ละอาชีพ
4. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) เป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างราบรื่นและสงบสุข ซึ่งการดำเนินงานของสถานประกอบการจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์

ที่ดีต่อกันของบุคลากร เนื่องจากแต่ละสถานประกอบการมีบุคลากรที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านการศึกษา อายุ ความรู้ความสามารถประสบการณ์ ทักษะ

5. ทักษะการบริหารเวลา (Time Management Skills) เป็นทักษะการบริหารจัดการเวลาให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้ร่างกายแรงใจให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุดในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ

6. ทักษะการเป็นผู้นำ (Leadership Skills) เป็นความสามารถในการจูงใจผู้อื่น ทั้งผู้ที่อยู่ในสายการบังคับบัญชา และผู้ที่ไม่ได้อยู่ในสายการบังคับบัญชา ทักษะการเป็นผู้นำต้องใช้หลายทักษะร่วมกัน เช่น ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการแก้ไขปัญหา เป็นต้น

7. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Skills) การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างรอบคอบ มีการไตร่ตรองศึกษาข้อมูลและสามารถแยกแยะว่าข้อมูลใดเป็นจริงหรือข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด

8. ทักษะการแก้ไขปัญหา (Problem Solving Skills) เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ที่มีกระบวนการในการแก้ปัญหา สามารถหาสาเหตุของปัญหา รวมถึงการคิดวิธีแก้ปัญหา แสวงหาแนวทางที่ดีในการแก้ปัญหา

9. ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creativity Skills) ความคิดสร้างสรรค์นำไปสู่การคิดค้นเพื่อสร้างผลงานและการทำงานต่าง ๆ ก่อให้เกิดการพัฒนา และเป็นการแสวงหาแนวทางใหม่ในการพัฒนางานให้ดีขึ้น รวมถึงช่วยยกระดับความสามารถและพัฒนาทักษะ

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันกับการพัฒนาทักษะทางด้าน Soft Skills

ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนา Soft Skills ของผู้เรียนกลุ่มเจนเนอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษา มีปัจจัยดังนี้

1. วิธีการสอนแบบเดิมไม่ตอบสนองความต้องการและไม่เหมาะสมกับลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นเหตุให้ผู้เรียนไม่อยากเข้าเรียน ไม่มีส่วนร่วมกับการเรียน รวมถึงเกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน (Cickovska, 2020, p. 275) อาจกล่าวได้ว่าการสอนแบบเดิมก่อให้เกิดช่องว่างทั้งด้านการเรียนและด้านความสัมพันธ์ของผู้เรียนและผู้สอน เช่นนี้แล้วผู้เรียนไม่มีแรงจูงใจและไม่มีความตั้งใจในการเรียน ดังนั้นการเรียนการสอนแบบนี้จึงไม่เกิดการพัฒนทั้งด้านวิชาการและ Soft Skills ซึ่งต้องเติมเต็มซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดความสมดุลของชีวิตผู้เรียน ทั้งการใช้ชีวิตกับสังคมแวดล้อม

2. ปัญหาจากการถ่ายทอดของผู้สอนและกระบวนการเรียนรู้ด้าน Soft Skills ยังไม่เหมาะสม รวมถึงไม่มีการพัฒนาองค์ความรู้และการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม รวมถึงการที่ผู้เรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของ Soft Skills และการพัฒนาตนเอง (บุษกร วัฒนบุตร, 2563, หน้า 92 - 93) ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้สอนมีความสำคัญต่อการถ่ายทอดและพัฒนา Soft Skills ให้ผู้เรียน ผู้สอนต้องถ่ายทอดความรู้ให้เต็มศักยภาพเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ รวมถึงประสานงานกับเพื่อนร่วมงานเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนราบรื่นและประสบผลสำเร็จ โดยที่ผู้สอนต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้กับผู้เรียนในด้าน Soft Skills (ชลัทธ โชติศิริติเวช, และวัลลภา อาริรัตน์, 2560, หน้า 45)

3. ปัญหาจากการที่ผู้สอนไม่เชี่ยวชาญการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อในการเรียนการสอน รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มเจนเนอเรชัน Z ซึ่งมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างยิ่งยวด ชอบการเรียนรู้กับคลิปวิดีโอมากกว่าการเรียนรู้แบบบรรยายและการอ่านหนังสือ ไม่ชอบใช้เวลากับข้อมูลที่มีเนื้อหาปริมาณมาก ให้ความสนใจกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่นาน รวมถึงการชอบการทำงานคนเดียว จึงทำให้ผู้เรียนขาด Soft Skills ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Mosca, Curtis, Savoth, 2019, p. 66) ซึ่งทักษะเหล่านี้มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพในอนาคต เนื่องจากทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณช่วยให้ใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจหรือการกระทำใด ๆ และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันของมนุษย์ ซึ่งสามารถต่อยอดเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพให้เป็นไปด้วยความปรองดองและราบรื่น

การพัฒนา Soft Skills ให้เกิดกับผู้เรียนกลุ่มเจนเนอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษา

การสร้างผู้เรียนกลุ่มเจนเนอเรชัน z ในระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณภาพและสมรรถนะในการแข่งขันในตลาดแรงงานได้นั้น จะต้องมีการเตรียมความพร้อมทุกด้านและทุกภาคส่วน ต้องช่วยพัฒนาผู้เรียนกลุ่มนี้ จากการอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF: HEd) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการผลิตบัณฑิตให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในศตวรรษที่ 21 โดยบัณฑิตต้องรู้สึกในสาขาวิชาของตนเอง เพื่อนำมาสร้างองค์ความรู้ใหม่และพัฒนานวัตกรรมได้ มีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์และสามารถพัฒนาตนเอง ดังนั้นการกระตุ้นให้บัณฑิตเหล่านี้ตระหนักถึงความสำคัญของ Soft Skills และการพัฒนา Soft Skills ผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับต้องช่วยกันพัฒนาเพื่อให้บัณฑิตสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและผู้ประกอบการ ซึ่งมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

แนวทางการดำเนินงานที่จะช่วยพัฒนา Soft Skills

1. ระดับประเทศ: การปรับนโยบายหรือระบบในการสร้างการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มี Soft Skills การสร้างระบบสารสนเทศในการติดตามกำกับการทำงานตามแผนยุทธศาสตร์ การถ่ายทอดแผนยุทธศาสตร์สู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนด้านงบประมาณ รวมถึงการปรับตัวบังคับตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนการสอนในลักษณะบูรณาการเพื่อเสริมสร้าง Soft Skills ให้แก่บัณฑิตในระดับอุดมศึกษา รวมถึงส่งเสริมให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างสถาบันการศึกษา สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2. ระดับสถาบัน: ภาวะผู้นำของสถาบันในการพัฒนาให้บัณฑิตที่มี Soft Skills ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการนั้น ผู้บริหารของสถาบันทุกระดับ ต้องจัดทำหรือปรับวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงานและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีความชัดเจน มีการถ่ายทอดไปสู่ปฏิบัติในระดับต่าง ๆ เช่น

ระดับคณะ สาขาวิชา ภาควิชา จนถึงอาจารย์และบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนักเรียน การจัดสรรทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคลากร เทคโนโลยี และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องและเหมาะสม การส่งเสริมให้เกิดการออกแบบ การเรียนการสอนแบบกิจกรรมร่วมหลักสูตรและเสริมหลักสูตร เช่น โครงการในการพัฒนาผู้เรียนโดยการทำกิจกรรม ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน รวมถึงการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนา Soft Skills มีการปรับการวัดและการประเมินผลที่นอกเหนือจากความรู้และความเข้าใจ นอกจากจะกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ยังต้องวางกลยุทธ์ที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้ผู้เรียนเกิด Soft Skills คือ การเตรียมความพร้อมทางด้าน สถานที่ สภาพแวดล้อม บรรยากาศ ซึ่งหนึ่งในปัจจัยอันก่อให้เกิดการเรียนรู้ (มนตรี อินตา, 2562, หน้า 160) เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงกิจกรรมในที่สาธารณะ เพื่อเป็นพื้นที่ในการพบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนนอกเหนือจากพื้นที่ในห้องเรียน

3. ระดับหลักสูตรรายวิชา การพัฒนากิจกรรมในหลักสูตรโดยมีการกำหนดให้รายวิชาของแต่ละชั้นปีมี กิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนา Soft Skills ควรจัดโครงการหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีการประสานความร่วมมือในระหว่างสถาบัน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และจัดรายวิชาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละชั้นปี (Majid, Liming, Tong, & Raihana, 2012; อ้างถึงใน มนตรี อินตา, 2562, หน้า 161) นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนจะต้องส่งเสริมหรือกำหนดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลาย เพื่อส่งเสริม Soft Skills เช่น ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Zhang, 2012, p. 157) การใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) (Mamidenna, 2009, pp. 10 - 11) เป็นต้น

4. ระดับผู้สอน ต้องพัฒนาทักษะทางการสอนและเป็นแบบอย่างที่ดี รวมถึงปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอน ให้เข้ากับผู้เรียน เพิ่มการพัฒนาเทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม บทบาทผู้เรียนจะถูกเปลี่ยน จากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ (Felder, & Brent, 1996, pp. 43 - 44) รวมถึงการจัดการเรียน การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้ทุกคนได้มีการร่วมมือกันทำงาน โดยมีผู้สอน เป็นโค้ชซึ่งมีหน้าที่ออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติและความคิดของผู้เรียน ดังนั้นบทบาทของ ผู้สอนสามารถสรุปได้ดังนี้

4.1 การเตรียมการจัดการเรียนการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผู้เรียน การวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะกับผู้เรียน เตรียมสื่อที่เหมาะสม ทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เหมาะสม เตรียมการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้

4.2 การดำเนินการเรียนการสอนตามที่ได้วางแผนโดยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้สอน มีหน้าที่อำนวยความสะดวก ให้ความช่วยเหลือ รวมถึงสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้กับผู้เรียน

4.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ รวมถึงมีการเก็บรวบรวมผลงาน ของผู้เรียนเพื่อประเมินความก้าวหน้า

5. ระดับผู้เรียน ตัวผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญเช่นเดียวกับส่วนอื่น ๆ ในช่วงต้น ทั้งการเข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ ผู้เรียนต้องเปิดใจและยอมรับการทำกิจกรรมเพื่อฝึกฝนทักษะและปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ ดังนั้นบทบาทของผู้เรียนมีดังต่อไปนี้

5.1 การเป็นผู้ที่ลงมือกระทำกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทุกขั้นตอน

5.2 การเป็นสมาชิกของกลุ่ม ผู้เรียนต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน หรือมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้สอน

5.3 การมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง การประเมินเพื่อนในกลุ่ม และการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนในกลุ่มด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการให้ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในกลุ่มเจนเนอเรชัน Z นั้น เพื่อให้มี Soft Skills ที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนตั้งแต่ในระดับของนโยบาย จนมาถึงตัวผู้เรียน

หลักการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริม Soft Skills

หลักการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (นิรดา เวชฌุลักษณ์, 2562, หน้า 62) ซึ่งมีรากฐานจากแนวคิดของการศึกษาที่ต้องการสร้างองค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์เดิมในอดีต (Constructivist) ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ (Felder, & Brent, 1996, pp. 43 - 44) ผู้สอนใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงความรู้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคตได้ และสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ขั้นสูง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนา Soft Skills

หลักการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก แบ่งได้หลายมิติ ดังนี้

1. มิติเนื้อหา: เนื้อหาในการเรียนต้องส่งเสริมพัฒนาศักยภาพทางสมองของผู้เรียนในด้านการคิด การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการการคิดขั้นสูง ซึ่งเป็นการส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ไขปัญหา

2. มิติกระบวนการเรียนการสอน: เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างสูงสุด ห้องเรียนจะถูกสร้างให้เป็นสภาพแวดล้อมที่ทุกคนทำงานร่วมกัน ผ่านรูปแบบการเรียนการสอนต่าง ๆ เช่น การเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning) หรือการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนเหล่านี้นอกจากเป็นการฝึกความรับผิดชอบยังเป็นการสร้างองค์ความรู้และการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเกิดจากการลงมือทำ อันเป็นการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานเป็นทีม รวมถึงทักษะการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี

3. มิติบทบาทผู้เรียนและผู้สอน: ผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้เรียนทำหน้าที่ร่วมสร้างความรู้ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะ

ความคิดสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรับการเรียนรู้ของตนเองตามความถนัดและความสนใจอันเป็นการยกระดับขีดความสามารถของผู้เรียนให้เพิ่มขึ้น รวมถึงเปิดใจยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน ส่วนผู้เรียนนั้นต้องให้ความร่วมมือกับผู้สอน มีความใฝ่รู้และกระตือรือร้นในการลงมือปฏิบัติและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

4. มิติสื่อและเทคโนโลยี: ผู้สอนต้องใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลาย ทันสมัย เหมาะกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางในการเรียน ช่องทางในการส่งงาน การทำแบบทดสอบ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ และการเล่นเกม เช่น Google Classroom, Quizizz, Socrative, Mentimeter, Kahoot เป็นต้น

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกเพื่อเสริมสร้าง Soft Skills

การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมให้ผู้เรียนได้สร้างวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้คิดและตัดสินใจด้วยตนเองภายใต้สภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวก ผู้สอนจึงต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลายและต้องมีการวางแผนการเรียนการสอนดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไร ต้องการให้มีความสามารถในด้านไหน ต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ให้ชัดเจน

2. การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนต้องเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน มีการทำความเข้าใจกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน กิจกรรมต้องเน้นให้มีการเคลื่อนไหว เน้นการทำกิจกรรมกลุ่ม เน้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ แก้ปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งเสริมให้เกิดการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นสามารถบูรณาการกับแนวคิดสี่เสาหลักของการศึกษาที่สร้างขึ้นโดยคณะกรรมการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของ UNESCO ดังนี้ กิจกรรมต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนเพื่อรู้ (Learning to Know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to Do) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) (ปิยวรรณ สุนาสวน, มนัญญา มานะรัชศักดิ์, ถิรนนท์ ปานศุภวัชร, ขนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, และมาเรียม นิลพันธุ์, 2564, หน้า 45)

3. การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศในการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น มีทรัพยากรที่เพียงพอและเหมาะสมในการเรียนรู้ มีการส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอนหรือส่งเสริมบรรยากาศระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และทำหน้าที่ในการสังเกต ชี้แนะ ยับยั้งเมื่อผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนเกิดความสงสัย

4. การใช้การประเมินที่มีความเหมาะสม ผู้สอนต้องใช้การประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) การประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ใช้ผู้ประเมินจากหลายฝ่าย เช่น ผู้เรียน เพื่อน ผู้สอน ผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อประเมินความรู้ในเนื้อหาของแต่ละรายวิชาของผู้เรียน รวมถึงใช้การประเมินการสังเกตพฤติกรรม (Behavioral Observation) การประเมิน

ตนเองของผู้เรียน (Student Self - Assessment) และการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) เพื่อประเมิน Soft Skills ในแต่ละทักษะและระดับของ Soft Skills ที่ผู้เรียนได้รับการพัฒนา

จากแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง Soft Skills โดยการใช้การเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ผู้เขียนจึงขอเสนอตัวอย่างรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง Soft Skills ของผู้เรียนในกลุ่มเจนเอรชัน Z ในระดับอุดมศึกษาตามตารางดังนี้

ตาราง 1 ตัวอย่างการสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้าง Soft Skills โดยใช้การเรียนการสอนเชิงรุก (Active learning)

รูปแบบการจัด การเรียนการสอน	ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอน	การเสริมสร้าง Soft Skills
การเรียนการสอน โดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน (Activity - Based Learning)	เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ได้แก้ไขปัญหามาจากงานจริง และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกชั้นเรียนได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้บรรยากาศที่แท้จริงและได้ฝึกการคิดวิเคราะห์และเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้กระทำ รวมถึงผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานมี 6 ขั้นตอน ดังนี้ (ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน, และเอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ, 2564 หน้า 44) โดยขอยก ตัวอย่างในการกำหนดโจทย์ให้ผู้เรียนสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 1 สร้างความสนใจ: เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนใฝ่รู้ นำไปสู่การปฏิบัติ โดยการตั้งโจทย์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2 ให้ประสบการณ์: เป็นการให้ความรู้ เนื้อหา แนวคิด ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 3 ปฏิบัติกิจกรรม: เป็นการจัดกิจกรรมโดยใช้การระดมสมอง การทำงานเป็นทีมเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามความสนใจ 4 สร้างความรู้ใหม่: ให้ผู้เรียนสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ออกแบบบรรจุภัณฑ์ รวมถึงทำการตลาด	1. ทักษะการสื่อสาร 2. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3. ทักษะการแก้ไขปัญหา 4. ทักษะความคิดสร้างสรรค์ 5. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 6. ทักษะการทำงานเป็นทีม 7. ทักษะการบริหารเวลา

รูปแบบการจัด การเรียนการสอน	ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอน	การเสริมสร้าง Soft Skills
	5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้: ให้ผู้เรียนแต่ละทีมจัดงานแสดงผล ผลิตภัณฑ์ 6 ประเมินผล: เชิญคณาจารย์และผู้เข้าร่วมงานร่วมกัน อภิปราย ประเมิน แสดงความเห็น และให้ข้อเสนอแนะ ต่อผลิตภัณฑ์ กิจกรรมนี้เป็นการบูรณาการหลายศาสตร์และพัฒนา Soft Skills ของผู้เรียนได้หลายด้าน	
การเรียนรู้ การสอนเชิง ประสบการณ์ (Experiential Learning)	การเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้เป็นการนำประสบการณ์เดิมมา ตกผลึกโดยผ่านการคิดวิเคราะห์เพื่อให้เกิดแนวคิด หรือองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งมีวงจร 4 ขั้น ดังนี้ (อรุณฉัตร คุรุวาณิช, และชนันญา น้อยสันเทียะ, ม.ป.ป., ย่อหน้า 4) 1. การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiencing) 2. มอบหมายให้ผู้เรียนมีการตั้งคำถามในทุก ๆ การเรียนรู้ เพื่อสะท้อนการคิด อารมณ์ ความรู้สึก (Reflecting) 3. กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความรู้จากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียน ได้ตกผลึกทางด้านความคิด (Thinking) 4. ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจผ่านการ กระทำซ้ำอีกครั้ง เพื่อให้เกิดการนำเอาข้อคิดไปใช้ (Acting) เช่น การสร้างสถานการณ์แบบมีเงื่อนไขแล้วให้ผู้เรียน แสดงบทบาทสมมติ เพื่อประเมินพฤติกรรมตอบสนอง ผ่านการแสดงบทบาทสมมติของผู้เรียนต่อ สถานการณ์ต่าง ๆ และให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดจากการ ตั้งคำถามโดยผู้เรียนได้วิเคราะห์เหตุผลในการกระทำต่อ สถานการณ์ที่ตนเองได้แสดงบทบาทสมมติ จากนั้นให้ ผู้เรียนวิเคราะห์การกระทำของตนเองเพื่อให้เกิดการตกผลึก ทางความคิด โดยที่ผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำและให้ผู้เรียน ได้นำแนวคิดจากการตกผลึกไปปรับใช้ในการเรียน	1. ทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ 2. ทักษะการแก้ไขปัญหา 3. ทักษะความคิด สร้างสรรค์ 4. ทักษะจริยธรรมในการ ทำงาน

รูปแบบการจัด การเรียนการสอน	ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอน	การเสริมสร้าง Soft Skills
	การดำรงชีวิตได้ ซึ่งการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ ผู้เรียนจะได้พัฒนา Soft Skills ด้านความคิดเป็นหลัก เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ไขปัญหา การคิดอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการใช้หลักจริยธรรมและ คุณธรรมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ	
การเรียน การสอนโดยใช้ ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning)	การจัดการสอนโดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน มี 8 ขั้นตอน ดังนี้ (สิริวัฒน์ อายุวัฒน์, 2560, หน้า 20 - 21) 1. การกำหนดปัญหา ซึ่งผู้เรียนต้องทำความเข้าใจกับ คำศัพท์ที่อยู่ในโจทย์ปัญหา เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน 2. การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้เดิมของผู้เรียน 3. การตั้งสมมติฐานหรือตั้งคำถามที่ต้องการรู้จากโจทย์ หรือสถานการณ์ 4. การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของผู้เรียน 5. การค้นคว้าหาความรู้ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูลที่ หลากหลาย 6. การอภิปราย วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ค้นคว้า แลกเปลี่ยน กับเพื่อนในกลุ่ม เพื่อการตัดสินใจ 7. การประยุกต์ความรู้ที่ได้จากขั้นตอนที่ 6 มาใช้กับโจทย์ 8. การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนและ การสะท้อนคิด โดยใช้การประเมินเพื่อการพัฒนา การประเมินกระบวนการและการประเมินความรู้รอบยอด การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นส่วนสนับสนุน การพัฒนา Soft Skills ในด้านการคิด การทำงานเป็น ทีมและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	1. ทักษะการสื่อสาร 2. ทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ 3. ทักษะการแก้ไขปัญหา 4. ทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล 5. ทักษะการทำงานเป็นทีม
การเรียนการสอน โดยใช้โครงงาน เป็นฐาน (Project - Based Learning)	เป็นการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้เรียนรู้ วิธีการแก้ปัญหา ทดลองด้วยตนเอง มีการวางแผน ฝึกการ เป็นผู้นำและผู้ตาม การเริ่มต้นโครงการต้องมีการกระตุ้น โดยผ่านการตั้งคำถามผ่านวัตถุประสงค์ เพื่อให้รู้ปัญหา ว่าผู้เรียนอยากรู้อะไร โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบ การเรียนรู้ และให้ผู้เรียนลงมือค้นคว้า ปฏิบัติจริงตามที่	1. ทักษะการสื่อสาร 2. ทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ 3. ทักษะการแก้ไขปัญหา 4. ทักษะความคิด สร้างสรรค์

รูปแบบการจัด การเรียนการสอน	ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอน	การเสริมสร้าง Soft Skills
การเรียนการสอน โดยใช้โครงงาน เป็นฐาน (Project - Based Learning)	ผู้เรียนอย่ารู้ ในการดำเนินโครงงานมีการสะท้อนการ เรียนรู้ การปรับปรุงโครงงานและการนำเสนอสู่เวที สาธารณะ (มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป., ย่อหน้า 4) การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็นส่วนสนับสนุน ให้ผู้เรียนได้พัฒนา Soft Skills ได้หลากหลายด้าน เช่นเดียวกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแล้ว ผู้เรียน ยังได้ฝึกทักษะการสื่อสารจากการนำเสนองานสู่เวที สาธารณะ	5. ทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล 6. ทักษะในการทำงานเป็นทีม

สรุป

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา Soft Skills ของผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษาให้พร้อมสำหรับสถานประกอบการนั้น ต้องบูรณาการกันทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับต้นน้ำในการประกาศนโยบาย จนถึงระดับปลายน้ำที่ต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้และความถนัดของผู้เรียน อันเป็นการเสริมสร้างและพัฒนา Soft Skills รวมถึงเป็นการยกระดับศักยภาพของผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยที่ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความรู้ ผ่านรูปแบบการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ เช่น การเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity - Based Learning) การเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) และการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างและพัฒนา Soft Skills ในด้านที่ผู้ประกอบการต้องการ เช่น ทักษะการสื่อสาร (Communication) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ทักษะการแก้ไขปัญหา (Problem Solving) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) ทั้งนี้ผู้สอนต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ให้ชัดเจน รวมถึงสร้างบรรยากาศในการเรียนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียน และใช้การประเมินให้เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกมีประสิทธิภาพสูงสุดและพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้และ Soft Skills เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ซึ่งต้องการพนักงานที่พร้อมทั้งความรู้ ความสามารถและ Soft Skills ที่เหมาะสม อันเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้สถานประกอบการและสนับสนุนให้สถานประกอบการได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง

- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, และเอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ. (2564, พฤษภาคม - สิงหาคม). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ การสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาครู คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**, 11(2), 38 – 48.
- ชัชวาล วงศ์สารี. (2562, มกราคม - เมษายน). การสอนการคิดให้มีวิจรรย์ญาณในนักศึกษาพยาบาล Generation Z: การทบทวนวรรณกรรม. **วารสารพยาบาลทหารบก**, 20(1), 21 - 30.
- ชลัทธ ไซตีกิตติเวช, และวัลลภา อารีรัตน์. (2560, มกราคม - เมษายน). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. **วารสารวิจัย มข.(ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 5(1), 44 – 52.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2562). **หลักการจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2563, มกราคม - มีนาคม). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา Soft Skills ของเยาวชนไทย ในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิจัยวิชาการ**, 4(1), 87 - 94.
- บุหงา ชัยสุวรรณ, พรธณพิลาส กุลติลก, และชัชญา สกุนา. (2565, มกราคม - เมษายน). สถานการณ์ แนวโน้ม และความต้องการความรู้และทักษะปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ของบุคลากรวัยทำงานในประเทศไทย. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**, 30(1), 110 - 134.
- ปิยวรรณ สุนาสวน, มณัญญา มานะรัชศักดิ์, ถิรนนท์ ปานศุภวัชร, ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, และมาเรียม นิลพันธุ์. (2564, มกราคม – มิถุนายน). การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อส่งเสริมศักยภาพ รายบุคคลในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยระดับมัธยมศึกษา. **วารสารวิจัย และพัฒนาหลักสูตร**, 11(1), 36 – 48.
- ภริมา วินิธาสถิตกุล, และชนินันท์ แยมขวัญเมือง. (2565, กันยายน - ธันวาคม). การเรียนรู้เชิงรุก: แนวทาง การเรียนการสอนที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ 21. **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย**, 6(3), 921 – 933.
- มนตรี อินตา. (2562, มกราคม - มิถุนายน). Soft Skills: ทักษะที่จำเป็นสู่ความเป็นมืออาชีพของครูยุคใหม่. **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ**, 20(1), 153 – 167.
- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (ม.ป.ป.). **การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Project Based Learning: PBL)**. สืบค้น สิงหาคม 15, 2565, จาก https://www.ubu.ac.th/web/files_up/43f2017010522270295.pdf.
- รัตนวัชร เพ็ญรัตน์หิรัญ, และก่องทรัพย์ ทองคำ. (2564, มกราคม - เมษายน). การสำรวจ Soft Skills ที่จำเป็น ของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**, 15(1), 59 - 69.

- รัตนากลิ่นจ้อย, และวาสนา จักรแก้ว. (2563, เมษายน - มิถุนายน). การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เพื่อทักษะการเรียนรู้กับการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ สำหรับผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชั่น Z. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 22(4), 199 – 214.
- ศุภณีย์จียกสิกรไทย. (2564). “Gen Z” First Jobber รุ่นใหม่ เพื่อเข้าใจ "ความต่าง". สืบค้น สิงหาคม 12, 2565, จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Gen-Z-11-08-21.aspx>.
- สิริวัฒน์ อายุวัฒน์. (2560, พฤษภาคม – สิงหาคม). การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem - Based Learning): ความท้าทายของการศึกษาพยาบาลในการพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. **วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข**, 27(2), 20 – 21.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2557). **จรรยาวัชระ**. สืบค้น สิงหาคม 14, 2565, จาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges>.
- อรุณฉัตร คุรุวานิชย์, และชนันญา น้อยสันเทียะ. (ม.ป.ป.). **ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือ Experiential Learning Theory (ELT)**. สืบค้น สิงหาคม 16, 2565, จาก <https://www.lifeeducation.in.th/positive-education/>.
- Cickovska, E. (2020, December). Understanding and Teaching Gen Z in Higher Education. **Horizons - International Scientific Journal (Series A)**, 26(3), 275 - 290.
- Felder, R. M., & Brent, R. (1996, April). Navigating The Bumpy Road to Student - Centered Instruction. **College Teaching**, 44(2), 43 - 47.
- Majid, S., Liming, Z., Tong, S., & Raihana, S. (2012, December). Importance of Soft Skills for Education and Career Success. **International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education (IJCDSE)**, 2(2), 1036 - 1042.
- Mamidenna, S. (2009, March). Use of Portfolios in a Soft Skills Course. **The Icfai University Journal of Soft Skills**, 3(1), 7 - 17.
- Mosca, J. B., Curtis, K. P., & Savoth, P. G. (2019, September). New Approaches to Learning for Generation Z. **Journal of Business Diversity**, 19(3), 66 – 74.
- Vasanthakumari S. (2019, September). Soft Skills and Its Application in Work Place. **World Journal of Advanced Research and Reviews**, 3(2), 66 – 72.
- WikiJob Team. (2022). **20 Soft Skills Employers Look For in 2023 (With Examples)**. Retrieved August 12, 2022, from <https://www.wikijob.co.uk/interview-advice/competencies/soft-skills>.
- Zhang, A. (2012, January). Peer Assessment of Soft Skills and Hard Skills. **Journal of Information Technology Education**, 11(1), 155 – 168.

“พื้นที่” ในนวนิยายเรื่องฟutonของทะยะมะ คะตะอิ

“Space” in the Novel, Futon by Tayama Katai

สุนิศา ธรรมาวีวัฒน์,* และชลันธร พาณิชย์วิบูลย์**

Sunisa Tammawiwat, and Chalantorn Panitwiboon

Received: October 17, 2022 Revised: May 23, 2023 Accepted: June 7, 2023

บทคัดย่อ

นวนิยายเรื่องฟutonแต่งโดยทะยะมะ คะตะอิ มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับประสบการณ์จากชีวิตจริงของตนเอง กับลูกศิษย์สาวที่ชื่อ โอะกะตะ มิชิโยะ ฟutonเป็นนวนิยายแนวธรรมชาตินิยมที่ดีแผ่ด้านมิติที่มีอยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความใคร่ ความปรารถนาทางเพศ ความหึงหวง อีกทั้งเนื้อหายังเต็มไปด้วยความหมั่นหม่อมต่อศีลธรรม บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายเชิงพื้นที่ของบ้าน เมืองหลวง บ้านเกิดและห้องนอน ผลการศึกษาพบว่า “พื้นที่” ที่ปรากฏในเรื่องฟutonไม่เพียงแต่จะเป็นพื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น บ้านของตัวละครเอกชายแสดง ความหมายของพื้นที่แห่งการเปลี่ยนแปลง เมืองหลวงแสดงความหมายของพื้นที่การแสวงหาเสรีภาพของโยะมิโกะ และยังสะท้อนแนวคิดของคนญี่ปุ่นในสมัยเมจิว่า ผู้คนพยายามเปลี่ยนแปลงและแสวงหาเสรีภาพของตนเอง โดยมุ่งเดินทางเข้าสู่เมืองหลวงเพื่อตามหาความฝัน เพื่อชีวิตใหม่และรวมถึงแสวงหาความเท่าเทียมกับเพศชาย แต่สังคมขณะนั้น ยังไม่ได้ยอมรับให้ผู้หญิงมีสิทธิความเสมอภาคเท่ากับผู้ชายอย่างแท้จริง บ้านเกิดจึงเป็นพื้นที่แห่งการยอมจำนนของผู้หญิงผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง ส่วนห้องนอนไม่เพียงแต่จะสะท้อนพื้นที่ที่เป็นสัญลักษณ์ของความปรารถนาทางกามารมณ์ แต่ยังเป็นพื้นที่แห่งความทรงจำและการหวนหาอดีตที่ไม่มีวันกลับคืนมาอีกด้วย

คำสำคัญ: ทะยะมะ คะตะอิ, พื้นที่, ฟuton

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

** นักวิชาการอิสระ

Abstract

Futon is a novel written by Tayama Katai and the story was based on his real-life experience involving his female student named Okada Michiyo. Futon is a naturalism novel that strongly expresses humans' dark side, especially desires, sexual longings, and jealousy. Moreover, the story is also full of situations that highlight morality challenges. This article aims to study the spatial meaning of different places in the story including, the house, the capital city, the hometown, and the bedroom. It was found that the "spaces" portrayed in the novel were not just physical spaces. The male protagonist's house represented a space of change. The capital city also represented the meaning of space as Yoshiko's pursuit of freedom. In the story, the spaces also reflected the ideas of Japanese people during the Meiji era that they were trying to change and seek their own freedom by heading towards the capital city to pursue their dreams, new life, and gender equality. However, society at that time did not fully accept women's equal rights to men. The hometown was, therefore, a space of acceptance and submission of women to be under patriarchy. As for the bedroom, it was not only represented as a symbol of a carnal desire but also a space of memory and nostalgia that could never be regained.

Keywords: Tayama Katai, Space, Futon

บทนำ

นวนิยายเรื่องฟุตน (布団) แต่งโดยนักเขียนที่ใช้นามปากกาว่าทะยะมะ คะตะอิ (田山花袋) ชื่อจริงคือ ทะยะมะ โรกะยะ (田山録弥, ค.ศ. 1872 - 1930) คะตะอินำเรื่องราวจากประสบการณ์ในชีวิตจริงของตนเอง กับลูกศิษย์สาวที่ชื่อ โอะกะตะ มิชิโอะ (岡田美知代) มาแต่งขึ้น เรื่องฟุตนกล่าวถึงนักเขียนนวนิยายชายวัย 36 ปีที่แต่งงานและมีลูกแล้วชื่อ ทะกะนะกะ โทะกิโอะ (竹中時雄) กับนักเรียนหญิงวัย 19 ปี ชื่อโยะโกะยะมะ โยะมิโกะ (横山芳子) ซึ่งอาศัยอยู่ชนบทพื้นที่ห่างไกลในจังหวัดโอะกะยะมะ โยะมิโกะชื่นชอบผลงานเขียนของโทะกิโอะเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีความใฝ่ฝันอยากจะเป็นนักเขียนจึงเพียรพยายามเขียนจดหมายถึงโทะกิโอะหลายฉบับเพื่อขอให้เขารับเป็นลูกศิษย์ จนในที่สุดโทะกิโอะยอมตกลงและขออนุญาตพ่อแม่เพื่อให้เธอเข้ามาเรียน และพักอยู่ที่บ้านของเขาในโตเกียวโดยเขาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองไปด้วย เนื่องจากโยะมิโกะเป็นหญิงสาวหน้าตาดี หัวสมัยใหม่ อีกทั้งยังมีการศึกษา จึงทำให้โทะกิโอะที่กำลังรู้สึกเบื่อหน่ายกับชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว เกิดความรู้สึกเชิงชู้สาวกับเธอ เมื่อเธอเข้ามาอยู่ภายในบ้านทั้งสองคนสนิทสนมกันเกินกว่าจะเป็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน แม้ภรรยาของโทะกิโอะจะไม่กล้าบ่นหรือแสดงอาการใด ๆ แต่ก็ทำให้บรรยากาศในบ้านอึมครึม เขาจึงจำต้องพาเธอออกไปพักอยู่ที่บ้านของพี่สาวภรรยาแทน แต่หลังจากที่โยะมิโกะได้คบหากับแฟนที่ชื่อทะนะกะ อิเดโอะ (田中秀夫) ทำให้โทะกิโอะเกิดความรู้สึกหึงหวงจึงต้องพาเธอกลับมาอยู่ที่บ้านของเขาอีกครั้ง โทะกิโอะรับรู้ถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของทั้งสองแต่ไม่อาจทำให้ทั้งสองคนเลิกคบกันได้ ในที่สุดจึงตัดสินใจบอกเรื่องราวดังกล่าวกับพ่อแม่ของเธอและให้รับเธอกลับไปอยู่ที่บ้านเกิด เมื่อโยะมิโกะออกจากบ้านไปแล้ว โทะกิโอะกลับไม่อาจหยุดความรู้สึกโหยหาที่มีต่อโยะมิโกะได้จึงขึ้นไปยังห้องนอนของโยะมิโกะ เขาซุกหน้าลงไปนอนฟุตนหรือฟูกที่นอนที่เธอใช้นอนทุกวันจนมีกลิ่นกายติดอยู่ปลายสุดมกกลิ่นกายของเธอจากฟูกที่นอนนั้น

กะตะอิต่างนวนิยายเรื่องนี้ใช้เวลาเขียนเพียง 10 วัน ภายหลังจากเหตุการณ์ที่โอะกะตะ มิชิโอะกลับบ้านเกิดไปในปี ค.ศ. 1906 แล้วเสร็จในเดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 1907 ตรงกับสมัยเมจิ ในปีเมจิที่ 40 ซึ่งสุรางค์ศรี ตันเสียงสม กล่าวถึงสมัยเมจิ (ค.ศ. 1868 - 1912) นี้ว่า เป็นช่วงที่ญี่ปุ่นเริ่มเปิดประเทศและเผชิญหน้ากับลัทธิจักรวรรดินิยมของชาติตะวันตกที่เข้ามาคุกคามประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ญี่ปุ่นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงประเทศทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเพื่อให้รอดพ้นจากอิทธิพลของชาติตะวันตก นับเป็นการวางรากฐานการพัฒนาประเทศครั้งยิ่งใหญ่ของญี่ปุ่น การที่รัฐบาลมีนโยบายมุ่งพัฒนาประเทศตามแบบตะวันตกก่อให้เกิดชนชั้นกลางแบบใหม่ ซึ่งมีทั้งผู้ที่เป็นข้าราชการ ปัญญาชน นักหนังสือพิมพ์ และอาชีพอื่น ๆ กลุ่มคนเหล่านี้ได้เข้าโรงเรียนและมหาวิทยาลัย สังคมสมัยนี้จึงเรียกได้ว่าเป็นสังคมของผู้ที่มีความรู้ ทั้งนี้ในปี ค.ศ. 1872 รัฐบาลออกประกาศการศึกษาแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความคิดแบบเสรีนิยมที่ญี่ปุ่นรับรูปแบบการศึกษาจากตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศสหรัฐอเมริกา ชาวญี่ปุ่นทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงจากการที่รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับ รวมทั้งจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาและมหาวิทยาลัยในแต่ละเขต นอกจากนี้อิทธิพลแนวความคิดทางการเมืองแบบตะวันตก ได้แก่ ลัทธิปัจเจกชน สิทธิและเสรีภาพของประชาชน และลัทธิอัตถประโยชน์นิยมยังแพร่หลายเข้ามาในประเทศอย่างกว้างขวาง (สุรางค์ศรี ตันเสียงสม, 2551, หน้า 37 - 69)

ด้านวรรณกรรมญี่ปุ่นนั้น เดือนเต็ม กฤษดาธานนท์ (2558, หน้า 4 – 14, 52 - 53) กล่าวว่า วรรณกรรมที่เกิดขึ้นตั้งแต่เมจิที่ 1 จนถึงปีวะอิโมะที่ 12 นั้นเรียกว่า “วรรณกรรมสมัยใหม่” ทั้งนี้มีการแบ่งประเภทตามทฤษฎีแนวการเขียน เช่น วรรณกรรม ยุคแสงสว่างทางปัญญา วรรณกรรมแนวสังคมนิยม วรรณกรรมแนววิโอคลาสสิก วรรณกรรมแนวจินตนิยม วรรณกรรมแนวธรรมชาตินิยม สำหรับเรื่องฟุตนจัดเป็นวรรณกรรมแนวธรรมชาตินิยมที่ญี่ปุ่นพัฒนารูปแบบจากของตะวันตกมาเป็นแบบญี่ปุ่นที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองเรียกว่า “ฉิ โมเซะทสุ” (私小説) หรือ “I-novel” เน้นการถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้เขียนอย่างตรงไปตรงมาเหมือนเป็นการสารภาพ

ฟุตนเป็นนวนิยายที่ถ่ายทอดเรื่องราวจากชีวิตจริงของนักเขียนตีแผ่ด้านมืดที่มีอยู่ภายในจิตใจมนุษย์เสมือนคะตะต้องการตั้งคำถามต่อสังคมว่าจะผิดไหมหากเขาจะหลงรักมีความสัมพันธ์กับลูกศิษย์และละทิ้งชีวิตครอบครัวไปสู่ชีวิตเสรี ฉากสำคัญในเรื่องเกิดขึ้นที่บ้านของตัวละครเอกและเมืองหลวงเป็นหลัก บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายเชิงพื้นที่ในนวนิยายเรื่องฟุตน จำนวน 4 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่บ้าน พื้นที่เมืองหลวง พื้นที่บ้านเกิดและพื้นที่ห้องนอน การศึกษาวรรณกรรมในเชิงพื้นที่นั้นนอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่ทางกายภาพที่เป็นรูปธรรมแล้ว พื้นที่ยังสอดแทรกความหมายเชิงนามธรรม ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจสังคมและความคิดของคนญี่ปุ่นในสมัยที่เกี่ยวข้องได้ดียิ่งขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

พื้นที่ทางกายภาพ หมายถึง พื้นที่ที่เป็นฉากซึ่งมีความเป็นรูปธรรมสามารถรับรู้ มองเห็น สังเกตได้ด้วยตา รวมทั้งสามารถระบุตำแหน่งที่ตั้งและสัมผัสได้

พื้นที่สาธารณะ หมายถึง พื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคนในสังคม เป็นพื้นที่เปิดและบุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยไม่มีข้อจำกัด เช่น เมือง ถนน สวนสาธารณะ

พื้นที่ส่วนตัว หมายถึง พื้นที่ที่แสดงอาณาเขตของตนเอง ไม่เกี่ยวข้องกับหรือมีระยะห่างกับบุคคลอื่น ซึ่งอาจทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นหรือปลอดภัยในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น บ้าน ห้องนอน

ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่น

บทความฉบับนี้ใช้ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นซึ่งเป็นผลงานวิจัยของอาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ยกเว้นคำบางคำที่ใช้กันเป็นที่ยอมรับแพร่หลาย เช่น เมจิ ก็โมโน จะใช้ตามความนิยมโดยไม่อิงกับระบบถอดอักษร

การทบทวนวรรณกรรม

โคะยะโนะ ะทสุฉุฉิ (小谷野 敦, 2008) ศึกษาความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุการณ์เบื้องหลังระหว่างโอะกะคะมิชิโยะผู้เป็นต้นแบบตัวละครเอกหญิงในเรื่องฟุตนกับคะตะอิ โดยพิจารณาจากจดหมายที่ทั้งสองฝ่ายติดต่อกัน ในบทความเรื่อง 岡田美知代と花袋「蒲団」について หลังจากทีโอะกะคะมาเป็นลูกศิษย์ของคะตะอิแล้ว คะตะอิได้ไปเป็นนักข่าวสงครามระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่น (ข้อเท็จจริงนี้ไม่ได้ปรากฏอยู่ในนวนิยาย) จดหมายที่โอะกะคะ

ส่งถึงคะตะอินันดูเหมือนเป็นจดหมายรัก แต่คะตะตอบกลับอย่างเย็นชาเนื่องจากจดหมายนั้นกรรยาของเขอาจเห็นได้
อย่างไรก็ตามเมื่อโอะกะคะตะได้คบหากับนะงะโยะ มิสุโอะผู้เป็นต้นแบบคนรักของโยะมิโกะในนวนิยายแล้ว ก็ไม่
ปรากฏจดหมายที่ส่งถึงคะตะอีกด้วยความรักอีก ในขณะที่คะตะเป็นฝ่ายเริ่มตกหลุมรักโอะกะคะตะ ดังเห็นได้จากบทกวี
หลายบทมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักในจดหมายของเขา จดหมายรักของโอะกะคะตะทำให้คะตะสนใจ แต่เมื่อเธอ
มีคนรักเธอก็พยายามที่จะหยุดความสัมพันธ์

อิโกะมะ นะทซุมิ (生駒夏美, 2012) ศึกษาเรื่องเพศและความเป็นสังคมสมัยใหม่ของญี่ปุ่นที่ปรากฏ
ในเรื่องฟุตันในบทความเรื่อง 田山花袋『蒲団』にみる日本の近代化とジェンダー วรณกรรมประเภท
I-novels กลายเป็นเครื่องมือในการสร้างหรือเผยแพร่แนวคิดของคนญี่ปุ่นสมัยใหม่ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นการกดขี่
หรือเป็นการทำให้คนบางกลุ่ม เช่น ผู้หญิง ได้กลายเป็นคนชายขอบ ดังปรากฏในเรื่องฟุตันที่พบว่า ผู้หญิงถูกรีดด้วย
เรื่องเพศที่ “สกปรก” ถูกขับออกจากจุดสนใจของความทันสมัย และถูกกำหนดให้กลับไปชนบทอยู่กับความล้าหลัง
และธรรมชาติ ในขณะที่อำนาจและเอกลักษณ์ของนักเขียนชายจำนวนมากไม่น่าจะกลับได้รับการปกป้องอย่างแน่นหนา

Yang Jian (2018) เขียนบทความเรื่อง Ethical Anguish, Ethical Conflict and Ethical Choice: An
Exploration of Futon from the Perspective of Ethical Literary Criticism โดยกล่าวว่า มิติทางจริยธรรม
มักปรากฏอยู่ในวรรณกรรมประเภท I-novel ของญี่ปุ่น บรรดานักเขียน I-novel ดูแลสังคมโดยการสร้างตัวละคร
ให้มีความตระหนักทางจริยธรรมที่เข้มแข็งสอดแทรกไว้ในวรรณกรรม หากพิจารณาเรื่องฟุตันจะพบว่า นวนิยาย
เรื่องนี้ประกอบไปด้วยนัยทางจริยธรรมจำนวนมาก ทั้งประเด็นความปวดร้าวทางจริยธรรมในเรื่องความรักที่เกิด
จากสภาพแวดล้อมของตัวละครในสมัยเมจิตอนปลาย ประเด็นความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างความปรารถนา
ของปัจเจกชนกับจริยธรรมทางสังคมซึ่งชาวญี่ปุ่นต่างก็เผชิญกับวิกฤตทางอารมณ์ ความรู้สึกสับสนด้านจริยธรรม
ในช่วงเวลานั้นเช่นกัน และประเด็นทางเลือกทางจริยธรรมที่ตัวละครเอกชายและหญิงในเรื่องดำเนินไปนั้นได้สัมผัส
จุดต่ำสุดด้านศีลธรรมของมนุษย์

งานวิจัยที่เกี่ยวกับนวนิยายเรื่องฟุตันแม้จะมีความหลากหลายเนื่องจากเป็นเรื่องที่มีชื่อเสียงแต่ก็ไม่
ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับพื้นที่ จึงเป็นเหตุทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความหมายของพื้นที่
ในเชิงนามธรรมที่ปรากฏในเรื่อง

การวิเคราะห์พื้นที่ในนวนิยายเรื่องฟุตัน

1. บ้าน: พื้นที่แห่งความเปลี่ยนแปลงของโทะกิโอะ

วัลยา วิวัฒน์ศร (2541, หน้า 2) กล่าวถึงการศึกษาเชิงมิติสถานที่นั้นควรมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์
ของสถานที่กับ องค์ประกอบอื่น ๆ ของนวนิยายด้วย อันได้แก่ ตัวละคร โครงเรื่อง และมิติเวลา จึงจะทำให้เห็น
บทบาทและหน้าที่ของสถานที่ของนวนิยายเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างครบถ้วน

ในนวนิยายเรื่องฟุตันนั้นพบว่า คะตะอิได้ใช้บ้านเป็นฉากหลายครั้ง ตัวละคร เหตุการณ์หรือเรื่องราว
ที่เกิดขึ้นรวมทั้งจุดหักเหที่ผู้เขียนสร้างมักเกิดขึ้นในบ้าน ในตอนต้นของนวนิยายโทะกิโอะตัวละครเอกชายผู้เป็น
เจ้าของบ้านได้แสดงท่าทีต่อบ้านว่าเป็นสถานที่ที่มีแต่ความน่าเบื่อ จำเจ ดังข้อความที่กล่าวว่า

今より三年前、三人目の子が細君の腹にできて、新婚の快樂などはとうに覚め尽したころであった。世の中の忙しい事業も意味がなく、一生作に力を尽す勇氣もなく、日常の生活——朝起きて、出勤して、午後四時に帰って来て、同じように細君の顔を見て、飯を食って眠るという単調なる生活につくづくあき果ててしまった。家を引っ越し歩いてもおもしろくない、友人と語り合ってもおもしろくない、外国小説を読みあさっても満足ができません。いや、庭樹の繁り、雨の点滴、花の開落などという自然の状態さえ、平凡なる生活をしてさらに平凡ならしめるような気がして、身を置くにところはないほどさびしかった。道を歩いて常に見る若い美しい女、できるならば新しい恋をしたいと痛切に思った。

(田山花袋, 1993, pp. 9 - 10)

“หลังจากภรรยาตั้งท้องลูกคนที่สามเมื่อ 3 ปีที่แล้ว ช่วงเวลาความสุขของชีวิตคู่เริ่มจืดจาง การงานที่วุ่นวายในโลกก็ไร้ความหมาย ไม่อยากทุ่มเทชีวิตให้กับงาน ชีวิตทุกวันเป็นไปด้วยความซ้ำซากจำเจ ตื่นนอนตอนเช้าออกไปทำงานและกลับเข้าบ้าน 4 โมงเย็น มองหน้าภรรยาเหมือนที่เคยทำ กิน ๆ นอน ๆ มันช่างน่าเบื่อ การเดินออกจากบ้านก็ไม่สนุก พูดคุยกับเพื่อนฝูงก็ไม่สนุก อ่านนวนิยายต่างประเทศก็ไม่ทำให้อารมณ์ดีแต่อย่างใด แม้แต่ธรรมชาติอย่างเช่นต้นไม้ในสวน หาดผืน ดอกไม้ที่ผลิบาน ก็ยังทำให้ชีวิตธรรมดายิ่งธรรมดาขึ้นไปอีก เขาเหงาจนเหมือนไร้ที่ให้อยืน หากเป็นไปได้เขาอยากจะมีรักครั้งใหม่กับหญิงสาวสวย ๆ ที่เขามักจะมองยามที่เดินไปในท้องถนน”

จากข้อความดังกล่าวสะท้อนภาพบ้านที่เต็มไปด้วยความจืดชืดในชีวิตการแต่งงาน ชีวิตคู่ของทั้งสองคนเปลี่ยนไปเมื่อภรรยาของเขามีลูกคนที่ 3 ลูกได้ดึงความสนใจของเธอไปจากโทเกโกะ ชีวิตดำเนินไปซ้ำ ๆ เหมือนเครื่องจักร การเดินทางผ่านถนนสายเดิม เข้าประตูแห่งเดิมก่อให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย อย่างไรก็ตามทุกเช้าระหว่างที่เขาเดินทางไปทำงานนั้นก็มีเหตุการณ์ที่ทำให้เขาคิดบางสิ่งบางอย่าง เขาได้บังเอิญพบกับหญิงสาวสวยคนหนึ่งซึ่งมีอาชีพเป็นอาจารย์ โทเกโกะหลงรักและคิดที่จะสานสัมพันธ์กับเธอ เขาถึงกับเคยคิดว่าหากภรรยาต้องเสียชีวิตไปจากการคลอดบุตร จะเป็นไปได้ไหมที่เขาจะรับหญิงคนอื่นเข้ามาเป็นภรรยาคนที่สอง ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อโยะมิโกะลูกศิษย์สาวผู้ที่มีภาพลักษณ์แตกต่างไปจากภรรยาของเขาได้เข้ามาอยู่ร่วมชายคาเดียวกัน ขณะที่ภรรยาของเขาไม่เคยมีที่พำนักใจอ่านนวนิยายที่เขาเขียนแต่โยะมิโกะกลับเป็นคนที่แสดงความมุ่งมั่นในการเรียนรู้พร้อมอุทิศตนให้กับวรรณกรรมไปตลอดชีวิต หญิงสาวที่ให้ความเคารพยกย่องเขาในฐานะลูกศิษย์ที่มีต่ออาจารย์ เธอได้ก้าวเข้ามาเปลี่ยนแปลงหลายความรู้สึกเดียวดายของเขาจนกลายเป็นความรู้สึกเชิงคู่สาวที่อยากจะถอนตัว ดังข้อความที่กล่าวว่า

これが——この孤独が芳子によって破られた。ハイカラな新式な美しい女門下生が、先生！先生！と世にもえらい人のように渴仰して来るのに胸を動かさずにだれがおられようか。

(田山花袋, 1993, pp. 13 - 14)

“ความรู้สึกเดียวดายถูกทำลายลงโดยโยะมิโกะ ลูกศิษย์สาวสวยหัวสมัยใหม่เรียกเขาว่า อาจารย์! อาจารย์คะ! ประหนึ่งบุคคลสำคัญด้วยความเคารพ ใครบ้างจะไม่หวั่นไหว”

最初の一月ほどは時雄の家に仮寓していた。華やかな声、艶やかな姿、今までの孤独なさびしいかれの生活に、何らの対照！ 産褥から出たばかりの細君を助けて、靴下を編む、襟巻を編む、着物を縫う、子供を遊ばせるという生き生きした態度、時雄は新婚当座に再び帰ったような気がして、家門近く来るとそそるように胸が動いた。

(田山花袋, 1993, p. 14)

“เดือนแรกที่โยะมิโกะมาอาศัยอยู่ที่บ้านของโทะกิโอะ เสียงที่สดใสแจ่มใส รูปร่างที่มีเสน่ห์ของเธอ ข้างข้างขัดแย้งกับชีวิตที่เรียบง่ายเดียวดายของเธอเสียจริง เธอช่างมีชีวิตชีวาช่วยภรรยาที่เพิ่งคลอดลูก ถักถุงเท้า ถักผ้าพันคอ เย็บกิโมโน เล่นกับเด็ก ๆ โทะกิโอะรู้สึกเหมือนได้กลับไปตอนที่แต่งงานใหม่ ๆ อีกครั้ง เขาใจเต้นเวลากลับบ้านเมื่อมาถึงประตูรั้ว”

ทั้งข้อความข้างต้นที่กล่าวว่าเขารู้สึกเหมือนย้อนเวลากลับไปในช่วงที่แต่งงานใหม่ รู้สึกใจเต้นเมื่อจะเข้าประตูและข้อความที่กล่าวว่าหากเป็นไปได้เขาอยากจะมีรักครั้งใหม่กับหญิงสาวสวย ๆ ที่เขามักจะมองยามที่เดินไปในท้องถนนนั้นต่างตอกย้ำปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างโทะกิโอะกับภรรยา สะท้อนชีวิตของชายที่มีพันธะคนหนึ่งที่เกิดความเบื่อหน่ายจนทำให้เขาอยากเปลี่ยนแปลงชีวิตไปไม่มีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น

โยะมิโกะผู้เข้ามามีอิทธิพลเปลี่ยนแปลงชีวิตและความรู้สึกของโทะกิโอะนั้นยังถือได้ว่าเป็นตัวแทนของผู้หญิงญี่ปุ่นยุคใหม่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงภายหลังการเปิดรับอารยธรรมจากตะวันตกในสมัยเมจิ ปิยะนุช วิริยเนะวัตร (2549, หน้า 199) อธิบายว่าสิ่งหนึ่งที่เปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัดก็คือ การแต่งกาย ผู้หญิงแต่งกายแบบตะวันตกมากขึ้น นอกจากนี้การณรงค์เพื่อเสรีภาพและประชาธิปไตยยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทรงผม มีการรณรงค์การรวบผมของสตรีในราวปี 1885 ถือเป็นการปลดปล่อยผู้หญิงจากรอบแบบแผนสมัยเอโดะ ผู้หญิงเริ่มตัดผมและนิยมทำทรงผมแบบตะวันตกแต่ต่อมาเมื่อรัฐบาลออกกฎหมายสตรีตัดผมเอง ผู้หญิงส่วนใหญ่จึงนิยมผูกผมไว้ด้านหลัง

ภรรยาของโทะกิโอะนั้นมีภาพของผู้หญิงญี่ปุ่นตามอุดมคติที่มีมาตั้งแต่อดีต เธอทำหน้าที่เป็นภรรยาและแม่ที่ดี ทั้งยังมีบุคลิกความเป็นคนหัวอ่อน ไร้ปากเสียง ซื่อสัตย์รักเดียวใจเดียว เก่งล้ำแบบมะรุเมะเงซึ่งเป็นทรงผมสมัยโบราณของผู้หญิงที่ออกเรือนแล้ว ในทางตรงกันข้ามโยะมิโกะนั้นมีภาพของหญิงสาวทันสมัย มีการศึกษามีรสนิยม ทั้งยังเพียบพร้อมไปด้วยกรอบคิ้ววงศ์ตระกูลที่มีฐานะ แม้ที่มีการศึกษา พี่ชายที่เคยเป็นนักเรียนนอก ดังข้อความที่กล่าวว่า

芳子の家は新見町でも第三とは下らぬ豪家で、父も母も厳格なる基督教信者、母はことにすぐれた信者で、かつては同志社女学校に学んだこともあるという。総領の兄は英国へ洋行して、帰朝後は某官立学校の教授となっている。芳子は町の小学校を卒業するとすぐ、神戸に出て神戸の女学院に入り、そこでハイカラな女学校生活を送った。基督教の女学校は他の女学校に比して文学に対してすべて自由だ。

(田山花袋, 1993, p.12)

“ครอบครัวโยะมิโกะเป็นตระกูลที่มีฐานะอันดับสามในเมืองนิอิมะชิ ทั้งพ่อและแม่เป็นคริสเตียนที่เคร่งครัด แม่ของเธอเป็นผู้มีความศรัทธาแรงกล้า กล่าวกันว่าแม่เธอเคยเรียนที่โรงเรียนสตรีโดมิณะ พี่ชายเธอเคยไปเรียนที่อังกฤษ หลังจากกลับญี่ปุ่นก็มาเป็นอาจารย์ในโรงเรียนรัฐ ส่วนโยะมิโกะนั้นเมื่อจบชั้นประถมศึกษาในหมู่บ้านแล้วก็ไปเรียนต่อในโรงเรียนสตรีแห่งโกเบ ใช้ชีวิตนักเรียนหญิงอย่างคนหัวสมัยใหม่ โรงเรียนสตรีคริสเตียนแห่งนี้ให้อิสระในการศึกษาวรรณกรรมมากกว่าโรงเรียนสตรีแห่งอื่น ๆ”

กล่าวโดยสรุปโยะมิโกะหญิงสาวผู้มีความเพียบพร้อมทั้งรูปลักษณ์ภายนอกและวงศ์ตระกูล ทั้งยังมีแนวคิดที่ทันสมัยซึ่งเป็นภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากผู้หญิงญี่ปุ่นตามอุดมคติในอดีต เมื่อเข้ามาอยู่ร่วมชายคาได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงภายในใจของโทะกิโอะ กระตุ้นให้ชีวิตที่เคยมีแต่ความรู้สึกเบื่อเหงาของโทะกิโอะได้กลับมามีชีวิตชีวาขึ้นอีกครั้ง

2. เมืองหลวง: พื้นที่แห่งการแสวงหาเสรีภาพของโยะมิโกะ

สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2559, หน้า 15) กล่าวว่า เมืองเป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยสัญญา ภาพลักษณ์ พื้นที่และการเคลื่อนไหว เป็นสถานที่ที่คนเมืองสามารถแสวงหาเสรีภาพในการสร้างตัวตนและหลุดพ้นจากการจ้องมองของคนรอบข้าง แต่ในขณะเดียวกันเมืองก็เป็นพื้นที่ที่น่าสะพรึงกลัวเต็มไปด้วยความรุนแรงที่แฝงเร้นอยู่รอบกาย นอกจากนั้นคนเมืองต่างรู้สึกเปลี่ยวเหงาและซาซึนกับปฏิสัมพันธ์ที่ผิวเผินกับคนรอบข้าง

เมื่อเกิดการปฏิรูปในสมัยเมจิ จักรพรรดิได้ย้ายเมืองหลวงมายังเอโดะหรือโตเกียวในปัจจุบัน ความเจริญหลังไหลเข้าสู่เมืองทำให้คนในท้องถิ่นต่างมุ่งหน้าเข้าสู่เมืองหลวงเพื่อยกระดับชีวิตทั้งด้านการงานและการศึกษา โยะมิโกะก็เป็นหนึ่งในกลุ่มคนเหล่านั้นที่ใช้เมืองหลวงเพื่อแสวงหาตัวตนตามความฝัน เธอมุ่งหน้าสู่โตเกียวที่จะเป็นบันไดในการศึกษาวรรณกรรมอันนำไปสู่เส้นทางอาชีพนักเขียน ขณะเดียวกันเมืองยังเป็นพื้นที่แสดงออกถึงเสรีภาพของโยะมิโกะในเรื่องความรัก ดังจะเห็นได้หลายครั้งจากการที่โยะมิโกะออกไปเที่ยวเล่นกับพระนางกะซายคนรัก จนกลับบ้านดึกตื่น การสบตาพูดคุยกับผู้ชายได้โดยไม่เคอะเขิน รวมทั้งการตัดสินใจออกไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับชายคนรัก ดังปรากฏในจดหมายที่เธอเขียนถึงโทะกิโอะโดยเปิดเผยความสัมพันธ์ลึกซึ้งของตนเองกับคนรักอย่างตรงไปตรงมา

恋とはこう苦しいものかと今つくづく思い当りました。先生、私は決心致しました。聖書にも女は親に離れて夫に従うと御座います通り、私は田中に従おうと存じます。田中は未だに生活のたつきを得ませず、準備した金は既に尽き、昨年の暮れは、うらぶれの悲しい生活を送ったのでございます。私はもう見ているに忍びません。国からの補助を受けませんでも、私らは私ら二人でできるまでこの世に生きて見ようと思ひます。

(田山花袋, 1993, p. 57)

“หนูรู้แล้วว่าความรักมันเจ็บปวด อาจารย์คะ หนูตัดสินใจแล้ว ในใบเปิดเขียนไว้ว่า หากผู้หญิงออกจากอ้อมอกพ่อแม่แล้วก็ต้องพึ่งสามี หนูก็จะเชื่อฟังพระนางกะซาย ตอนนี้ชีวิตพระนางกะซายยังไม่นิ่ง เงินที่เตรียมไว้ก็หมดลงแล้ว ปลายปีที่แล้วข้าต้องใช้ชีวิตอย่างลำบาก หนูทนต่อไปไม่ไหวแล้วคะ แม้ว่าเราจะไม่ได้รับความช่วยเหลือใด ๆ จากทางบ้าน แต่เราสองคนก็จะพยายามใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันเท่าที่จะทำได้คะ”

先生、私は決心致しました。昨日上野図書館で女の見習生が入用だという広告がありましたから、応じてみようと思います。二人して一生懸命に働きましたら、まさかに餓えるようなこともございますまい。

(田山花袋, 1993, pp. 57 - 58)

“อาจารย์คะ หนูตัดสินใจแล้ว หนูเห็นมีประกาศรับสมัครคนฝึกงานผู้หญิงที่ห้องสมุดอะโนะ หนูจะลองสมัครดู ถ้าเราสองคนช่วยกันทำงาน หนูคิดว่าเราจะไม่อดตายแน่นอนค่ะ”

ข้อความในจดหมายกล่าวว่าเธอตัดสินใจที่จะใช้ชีวิตคู่กับชายคนรัก โดยอ้างอิงความในคัมภีร์ไบเบิลที่เขียนไว้ว่าผู้หญิงเมื่อออกจากอ้อมอกพ่อแม่แล้วจะต้องติดตามสามี ดังนั้นเธอจึงคิดจะติดตามไปอยู่กับพระนางท่ายจดหมายยังกล่าวเสริมว่า เธอตัดสินใจที่จะไปสมัครงานตามที่มีประกาศรับสมัครหญิงฝึกงานที่ห้องสมุดอะโนะ ซึ่งเธอคิดว่าถ้าสองคนช่วยกันทำงานก็คงจะอยู่รอดได้ การแสดงความประสงค์ที่จะช่วยคนรักทำงานหาเงินในจดหมายนี้ยังสะท้อนมุมมองเรื่องการแสวงหาความเท่าเทียมกับเพศชายต่างจากอดีตที่ผู้หญิงญี่ปุ่นมักจะเป็นหลังบ้านทำหน้าที่ดูแลสามีและลูก

เมืองหลวงจึงถือเป็นพื้นที่ที่โยะมิโกะตัวละครเอกหญิงใช้เป็นบันไดในการแสวงหาชีวิตเสรี ทั้งด้านการศึกษาวรรณกรรมที่ช่วงเวลานั้นยังไม่ยอมรับให้ผู้หญิงได้เข้ามาสัมผัสกับวรรณกรรมมากนัก ด้านการใช้ชีวิตกับคนรักอย่างอิสระโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมปกครองของโทะกิโอะ รวมถึงการประกอบอาชีพเคียงคู่กับผู้ชาย

3. บ้านเกิด: พื้นที่แห่งการยอมจำนนของโยะมิโกะ

แม้โทะกิโอะจะรู้สึกพิเศษกับโยะมิโกะเกินกว่าความสัมพันธ์ระหว่างครูกับลูกศิษย์ แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยพันธะหน้าที่ทางสังคมที่โทะกิโอะนั้นเป็นหัวหน้าครอบครัวมีภรรยาและลูกที่ต้องดูแล อีกทั้งเขายังอยู่ในฐานะผู้ปกครองดูแลโยะมิโกะแทนพ่อแม่จึงไม่อาจทำตามใจปรารถนาได้ ในนวนิยายกล่าวถึงความเศร้าของโทะกิโอะซ้ำ ๆ หลายครั้ง ซึ่งแสดงถึงความรักที่ไม่สมหวังของเขา และเมื่อโทะกิโอะไม่อาจทำให้โยะมิโกะเปลี่ยนใจเลิกคบหากับพระนางคนรักได้ โทะกิโอะจึงใช้อำนาจในฐานะที่เป็นผู้ปกครองเรียกพระนางให้มาพบที่บ้านและขอให้เขาตัดสินใจเลือกระหว่างการกลับเกียวโตหรือไม่ก็กลับบ้านเกิดไป ปรากฏบทสนทนาของทั้ง 3 คน ดังต่อไปนี้

「二人一緒に東京に居ることはできんですか？」

「それはできん。監督上できん。二人の将来のためにもできん」

「それでは田舎に埋れてもようおます！」

「いいえ、わたしが帰ります、」と芳子も涙に声を震わして、

「わたしは女……女です……あなたさえ成功してくだされば、わたしは田舎に埋れても構やしません、わたしが帰ります。」

(田山花袋, 1993, p. 69)

ทะนะกะ “เราสองคนอยู่ที่โตเกียวด้วยกันไม่ได้หรือครับ”
 โทะกิโอะ “ไม่ได้ ในฐานะที่เป็นผู้ปกครอง และเพื่ออนาคตของเธอทั้งสองคน”
 ทะนะกะ “ถ้าอย่างนั้นผมจะกลับบ้านเกิดเอง”
 โยะมิโกะ “ไม่ต้องหรอก ฉันจะกลับเอง” โยะมิโกะเสียงสั่นเครือทั้งน้ำตา
 “ก็ฉันเป็น...เป็นผู้หญิง ถ้าเพียงแต่เธอจะทำมันให้สำเร็จ ฉันกลับไปอยู่บ้านก็ได้
 ฉันจะเป็นคนกลับเอง”

หลังจากนั้นโทะกิโอะจึงได้แจ้งเรื่องที่ทั้งสองคนคบหากันให้พ่อแม่โยะมิโกะรู้ พ่อของเธอจึงเดินทางมารับตัวเธอกลับบ้านเกิดที่นิมิมะชิไป

การปฏิรูปเมจิที่แม้จะเป็นการรับเอาอารยธรรมวิทยาการความก้าวหน้าต่าง ๆ จากตะวันตกเข้ามาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่แท้จริงแล้วการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแต่เพียงเปลือกนอก ทศนคติของผู้ชายที่มีต่อบทบาทหน้าที่และสถานภาพของผู้หญิงกลับไม่ได้ยอมรับให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย อิทธิพลความเชื่อเรื่องภรรยาที่ดีมารดาที่ฉลาดที่มีบทบาทในสังคมญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตยังคงส่งต่อมาถึงสมัยเมจิ ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงจะต้องเป็นภรรยาที่ดีว่านอนสอนง่าย เชื่อฟังสามี รวมทั้งเป็นมารดาที่ฉลาดสามารถอบรมเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีนั้นเป็นไปเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้หญิงลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมกับฝ่ายชาย ผู้หญิงจึงไม่ได้รับการยอมรับให้มีบทบาทใดนอกเหนือไปจากการทำหน้าที่ของภรรยาและแม่เท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่ต่างไปจากทัศนคติของโทะกิโอะที่เขาพยายามเขียนถึงโยะมิโกะในจดหมายตั้งแต่แรกก่อนที่เขาจะยอมรับเธอเป็นลูกศิษย์ มีใจความว่า

返事を書いたのは、例の工場の二階の室で、その日は毎日の課業の地理を二枚書いてよして、長い数尺に余る手紙を芳子に送った。その手紙には女の身として文学に携わることの不心得、女は生理的に母たるの義務を尽さなければならぬ理由、処女にして文学者たるの危険などを縷々として説いて、幾らか罵倒的文辞をも陳べて、これならもう愛想をつかしてあきらめてしまうであろうと時雄は思って微笑した。

(田山花袋, 1993, p. 11)

“เขาเขียนจดหมายตอบเธอที่ห้องบนชั้นสองของโรงงาน วันนั้นเขาหยุดงานเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ที่เขาทำประจำทุกวันหลังจากเขียนไปได้ 2 แผ่น และเขียนตอบเธอกลับอย่างยืดยาว ในจดหมายนั้นอธิบายหลายอย่าง เช่น ความไม่เหมาะสมที่ผู้หญิงจะมาข้องเกี่ยวกับงานวรรณกรรม เหตุผลความจำเป็นที่ผู้หญิงต้องทำหน้าที่เป็นแม่ อันตรายของหญิงสาวโสเภณีที่จะมาเป็นนักเขียน โทะกิโอะอึดเมื่อคิดว่าข้อความที่หยาดคายเช่นนี้จะทำให้เธอล้มเลิกความตั้งใจได้”

จากบทสนทนาระหว่างโทะกิโอะ ทะนะกะ และโยะมิโกะข้างต้น พบว่า โยะมิโกะเลือกที่จะกลับบ้านเกิดไปด้วยความจำใจ เธอได้กล่าวด้วยความจำนนว่าเพราะตนเองนั้นเป็นผู้หญิงจึงต้องยอมเป็นฝ่ายจากไปเพื่อหวังให้ชายคนรักได้ทำตามความฝันต่อ คำพูดดังกล่าวสะท้อนว่าบ้านเกิดได้กลายเป็นพื้นที่ที่แสดงถึงการยอมจำนนต่อ

การพยายามจะออกจากกรอบแนวคิดเดิมของสังคมที่จำกัดขอบเขตและบทบาทของผู้หญิง รวมทั้งการยอมจำนนต่อระบบปิตาธิปไตย หรืออีกนัยหนึ่งคือการยอมรับอำนาจของผู้ปกครองให้เป็นใหญ่เหนือกว่าผู้อยู่ใต้การปกครอง

4. ห้องนอน: พื้นที่แห่งความทรงจำ การทวนทออดีตและความปรารถนาทางกามารมณ์

ฉากสุดท้ายของนวนิยายเรื่องนี้เกิดขึ้นที่ห้องนอน ภายหลังจากที่โยะมิโกะกลับบ้านเกิดไปแล้ว ความเหงาทวนกลับมาเยือนโยะมิโกะอีกครั้ง เขารู้สึกเหมือนชีวิตย้อนกลับไปเมื่อ 3 ปีที่แล้ว เมื่อความรู้สึกคิดถึงโยะมิโกะได้ถั่งโถมเข้ามา โทะกิโอะจึงขึ้นไปยังห้องที่โยะมิโกะเคยพักอยู่บนชั้น 2 ของบ้าน ห้องนอนในทางรูปธรรมนั้นเป็นสถานที่เพื่อพักผ่อนส่วนตัว แต่สำหรับโยะมิโกะแล้วห้องนอนของโยะมิโกะนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นสถานที่แห่งความทรงจำของเขา

สละโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2554, หน้า 320) แสดงทัศนะว่าในการศึกษาเรื่องพื้นที่นั้นประเด็นหนึ่งที่สำคัญและไม่อาจละเลยที่จะกล่าวถึงได้ก็คือ การสร้างความทรงจำจากพื้นที่ที่ตัวละครเคยมีประสบการณ์หรือมีความทรงจำร่วมกัน ความทรงจำนี้นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อตัวละครเพราะนอกจากจะเป็นการรื้อฟื้นความรู้สึกแล้วยังเป็นการรื้อฟื้นความโหยหาเหตุการณ์ในอดีตที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของตัวละคร ซึ่งสอดคล้องกับเหตุการณ์ในเรื่องดังปรากฏในข้อความที่บรรยายว่า

別れた後そのままにして置いた二階に上った。懐かしさ、恋しさの余り、微かに残ったその人の面影をしのぼうと思ったのである。武蔵野の寒い風の盛に吹く日で、裏の古樹には潮の鳴るような音がすさまじく聞えた。別れた日のように東の窓の雨戸を一枚明けると、光線は流るるように射し込んだ。机、本箱、びん、紅皿、依然として元のままで、恋しい人はいつものように学校に行っているのではないかと思われる。時雄は机の抽斗を明けて見た。古い油の染みたりボンがその中に捨ててあった。時雄はそれを取って匂いをかいだ。しばらくして立ち上がって襖を明けて見た。大きな柳行李が三箇細引で送るばかりにからがってあって、その向うに、芳子が常に用いていた蒲団——萌黄唐草の敷蒲団と、線の厚く入った同じ模様の夜着とが重ねられてあった。時雄はそれを引出した。女のなつかしい油のにおいと汗のにおいとが言いも知らず時雄の胸をときめかした。夜着の襟のビロードの際立って汚れているのに顔を押し付けて、心のゆくばかりなつかしい女のにおいをかいだ。性慾と悲哀と絶望とがたちまち時雄の胸を襲った。時雄はその蒲団を敷き、夜着をかけ、冷めたい汚れたビロードの襟に顔を埋めて泣いた。薄暗い一室、戸外には風が吹き暴れていた。

(田山花袋, 1993, pp. 83 - 84)

“เขาขึ้นไปบนชั้น 2 ทุกสิ่งยังคงอยู่เหมือนเดิมตั้งแต่เธอจากไป ด้วยความคิดถึง ความโหยหาที่ถาโถม เขาจึงอยากจรรวาลึกถึงความหลังกับสิ่งของที่เธอทิ้งเอาไว้ วันนั้นสายลมหนาวจากมูซุเมะมิโนะพัดมา เสียงดังคำรามน่ากลัวราวกับเสียงทะเลจากต้นไม้อ่าแก่หลังบ้าน เมื่อเปิดหน้าต่างกันฝนบานหนึ่งทางทิศตะวันออก แสงก็สาดส่องเข้ามาเช่นเดียวกับวันที่เธอจากไป โตะะ ตูหนังสือ ขวดน้ำ ถาดใส่ลิปสติก ทุกอย่างยังคงอยู่เหมือนเดิมไม่ต่างไปจากทุกวันที่เธอไปโรงเรียน โทะกิโอะลองเปิดลิ้นชักโต๊ะดูก็พบว่า มีริบบิ้นที่เปียกน้ำมันไผ่ผสมเก่า ๆ ฤกษ์ที่อยู่ภายใน โทะกิโอะหยิบริบบิ้นออกมาสูดดมกลิ่น สักพักหนึ่งเขาลุกขึ้นยืน และเปิดประตูเลื่อน กระเป๋าเดินทางसानโบใหญ่ 3 ใบมัดด้วยเชือกนั้นถูกวางรอการนำส่ง อีกด้านหนึ่งมีฟูกที่นอนที่โยะมิโกะเคยใช้ ซึ่งเป็นฟูกมีลวดลายคะระรุซึเซียวอ่อนและผ้าห่มนวมหนาหลายเตียงกันวางซ้อนทับกันอยู่ โทะกิโอะดึงฟูกออกมา กลิ่นน้ำมันและกลิ่นเหงื่อของหญิงสาวที่เขาฉลิลา

ทำให้ตื่นเต้นเกินกว่าจะบรรยาย แม้คอของผ้าห่มนวมจะเปราะเปื้อน แต่โทะกิโอะก็ซุกหน้าลงไปสุดตมกลืนของหญิงคนที่เขาถวิลหา ความปรารถนา ความเศร้าโศก ความสิ้นหวังถาโถมเข้ามาในทันที โทะกิโอะปุกพูกที่นอนวางผ้าห่มนวมและฝังหน้าลงไปยังคอผ้าห่มนวมที่ยืนเยียบพลางรำไรรำในท้องสลัว แต่ด้านนอกสายลมยังคงพัดกระหน่ำ”

จากข้อความที่กล่าวว่า “เขาจึงอยากจะมาร่ำลึกถึงความหลังกับสิ่งของที่เธอทิ้งเอาไว้” แสดงให้เห็นถึงความพยายามของโทะกิโอะที่จะรื้อฟื้นอดีตวันที่โยะมิโกะเคยอยู่ โทะกิโอะรำลึกจากสัมผัสในมิติต่าง ๆ ทั้งจากการมอง การสูดดมกลิ่น และการสัมผัสสิ่งที่โทะกิโอะมองเห็นนั้นมีทั้งสิ่งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ แสงที่สาดส่องเข้ามาในห้องยามเมื่อเปิดหน้าต่างทำให้หวนรำลึกถึงวันที่โยะมิโกะจากไป และสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ทุกอย่างยังคงอยู่เหมือนเดิมทำให้หวนคิดถึงวันที่โยะมิโกะเคยอยู่ การสูดดมกลิ่นน้ำมันใส่ผมและการสัมผัสกับริบบิ้นที่โยะมิโกะเคยใช้ผูกผม รวมทั้งพูกที่นอนและผ้าห่มนวมที่โยะมิโกะเคยใช้นอนจนทำให้มีกลิ่นกายติดอยู่ล้วนทำให้รำลึกถึงผู้เป็นเจ้าของ ในข้อความข้างต้นยังพบว่า คะตะอิใช้คำที่เกี่ยวกับการจากไปของโยะมิโกะหลายครั้งนั้นอาจเป็นการตอกย้ำว่าพื้นที่แห่งนี้จะไม่ได้เป็นแค่ห้องนอนธรรมดา หากแต่จะกลายเป็นพื้นที่แห่งอดีตและพื้นที่แห่งความทรงจำของโทะกิโอะอย่างมากมาย ทั้งความทรงจำที่เป็นความรู้สึกเจ็บปวดเมื่อหญิงที่เขารักต้องจากไป ความทรงจำทางกายในรูปลักษณะของโยะมิโกะที่เขาถวิลหา ขณะเดียวกันการสูดดมกลิ่นและการฝังหน้าลงไปในพูกที่โยะมิโกะเคยนอนนั้นยังแสดงให้เห็นว่ากะตะอิใช้ที่นอนเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งโดยปกติมนุษย์ไม่เพียงแต่ใช้ที่นอนเพื่อการนอนหลับ หากยังใช้เป็นพื้นที่เพื่อการหลับนอน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเพื่อการมีสัมพันธ์ทางเพศ ห้องนอนในที่นี้จึงอาจกล่าวได้ว่าสัมพันธ์กับแก่นเรื่องที่ผู้เขียนต้องการกล่าวถึงพื้นที่แห่งความปรารถนาทางกามารมณ์ที่ซ่อนอยู่ในภายในใจของโทะกิโอะ

สรุป

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายเชิงพื้นที่ในนวนิยายเรื่องพุตนจำนวน 4 พื้นที่ ได้แก่ บ้าน เมืองหลวง บ้านเกิดและห้องนอน ผลการศึกษาพบว่า บ้านแสดงความหมายของพื้นที่แห่งการเปลี่ยนแปลงจากชีวิตที่จำเจ เปลี่ยวเหงาของโทะกิโอะให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งซึ่งเกิดจากโยะมิโกะลูกศิษย์สาวที่ก้าวเข้ามาอยู่ร่วมชายคาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของภาพผู้หญิงในสมัยเมจิ ส่วนเมืองหลวงแสดงความหมายของพื้นที่แห่งการแสวงหาชีวิตเสรีของโยะมิโกะ สะท้อนแนวคิดสภาพสังคมในสมัยเมจิว่า ผู้คนต่างพยายามเปลี่ยนแปลงและแสวงหาเสรีภาพของตนเอง การเดินทางมุ่งเข้าสู่เมืองเพื่อตามหาความฝัน เพื่อชีวิตใหม่และเพื่อความเท่าเทียมกับเพศชาย แต่แท้ที่จริงสังคมกลับยังไม่ได้ยอมรับให้ผู้หญิงมีความเสมอภาคเท่ากับผู้ชายอย่างแท้จริง ท้ายที่สุดบ้านเกิดจึงเป็นพื้นที่ที่แสดงถึงการยอมจำนนต่อแนวคิดเรื่องปิตาธิปไตยที่จำกัดเสรีภาพของผู้หญิงให้ทำหน้าที่เป็นเพียงภรรยาที่ดีและแม่ที่ฉลาด ขณะที่ห้องนอนไม่เพียงแต่จะสะท้อนว่าเป็นพื้นที่ที่เป็นสัญลักษณ์ของความปรารถนาทางกามารมณ์ แต่ยังเป็นพื้นที่แห่งความทรงจำและการหวนหาอดีตที่ไม่มีวันกลับคืนมาของโทะกิโอะอีกด้วย

หากพิจารณาถึงขนาดของพื้นที่ทั้ง 4 ที่นำมาศึกษาจะพบพื้นที่ 2 ขนาดคือ พื้นที่ส่วนตัว ซึ่งประกอบไปด้วย บ้าน บ้านเกิด และห้องนอน กับพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ เมืองหลวง โทะกิโอะได้แสดงท่าทีต่อบ้านของตนซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนตัวว่าเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับลูกศิษย์สาว โทะกิโอะจึงรับให้โยะมิโกะเข้ามาพักอยู่ในบ้าน อย่างไรก็ตามพื้นที่ส่วนตัวของคน ๆ หนึ่งอาจไม่ได้เป็นพื้นที่ส่วนตัวสำหรับอีกคน ดังจะเห็นได้จากกรณีที่โยะมิโกะออกจากบ้านโทะกิโอะ

ไปสร้างพื้นที่ส่วนตัวแห่งใหม่กับชายคนรักในเมืองหลวง ในทางกลับกันเมื่อโยะมิโกะออกจากบ้านของโทะกิโอะ ไปอยู่พื้นที่นอกเหนือการควบคุมของตน เขาจึงมีท่าทีต่อพื้นที่สาธารณะเช่นเมืองหลวงว่าเป็นพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัย สำหรับโยะมิโกะ ในมุมมองของโทะกิโอะนั้นการให้โยะมิโกะกลับบ้านเกิดไปจึงถือเป็นการให้โยะมิโกะกลับคืนสู่พื้นที่ แห่งความปลอดภัยสำหรับเธอเองอีกครั้ง

“พื้นที่” ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องฟูตุนจึงไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น หากยังสอดแทรก ความหมายรวมทั้งแนวคิดต่าง ๆ ของผู้คนในสังคม การที่นวนิยายเรื่องฟูตุนได้สะท้อนให้เห็นถึงการปะทะกันระหว่าง ความต้องการแสวงหาเสรีภาพของปัจเจกชนกับพันธะหน้าที่ทางสังคมโดยจำลองเหตุการณ์จากชีวิตจริงของตนเอง รวมทั้งการเขียนถึงธรรมชาติฝ่ายต่ำในกมลสันดานของมนุษย์อย่างตรงไปตรงมาเช่นนี้ ส่งผลให้คะตะอิมิมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง และเรื่องฟูตุนได้กลายเป็นต้นแบบจุดกำเนิดของนวนิยายแนวธรรมชาตินิยมที่เขียน จากเรื่องราวของตัวเองที่เรียกว่า “นิโอมะเซทซุ” หรือ “I-Novel”

เอกสารอ้างอิง

- เดือนเต็ม กฤษดาธารนนท์. (2558). **นวนิยายญี่ปุ่นสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะนุช วิริยะนวัตร์. (2549, มกราคม - มิถุนายน). ภาพผู้หญิงที่สะท้อนในงานเขียนสมัยเมจิ. **วารสารศิลปศาสตร์**, 6(1), 196 - 228.
- สหัสโรจน์ กิตติมหาเจริญ. (2554). “พื้นที่” ในเรื่องสั้นตรชนินางของอิงอร. **การประชุมทางวิชาการระดับชาติ “ภาษา วรรณคดีไทย และการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ: การเรียนรู้และสร้างสรรค์ จากสังคมไทยสู่สังคมโลก** (หน้า 310 – 324). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2559). อ่านเมืองเรื่องคนกรุง: วรรณกรรม วิถีความสัมพันธ์และภาพแทนของพื้นที่. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ศรี ตันเสียงสม. (2551). **ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลยา วิวัฒน์ศร. (2541). **มิติสถานที่ในนวนิยายของฟร็องซัวส์ โมริแยค**. กรุงเทพฯ: โครงการตำรา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- 生駒夏美. (2012, March). 田山花袋『布団』にみる日本の近代化とジェンダー. **ジェンダー & セクシュアリティ. 国際基督教大学ジェンダー研究センター ジャーナル**, 7, 5 - 36.
- 小谷野 敦. (2008, September). 岡田美知代と花袋「蒲団」について. **日本研究**, 38, 297 - 313.
- 田山花袋. (1993). **『布団・一平卒』**. 東京: 岩波書店.
- Jian Y. (2018, August). Ethical Anguish, Ethical Conflict and Ethical Choice: An Exploration of Futon from the Perspective of Ethical Literary Criticism. **Interlitteraria**, 23(1), 82 - 88.

ภาคผนวก

แนะนำผู้เขียน

ธนพร แถวไรสง

หน่วยงานสังกัด

อาจารย์สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ความสนใจทางวิชาการ

หลักสูตรและการสอน, การศึกษา

E-mail:

tantawan2619@hotmail.co.th

สุธินี วงศ์วัฒนกุล

หน่วยงานสังกัด

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ความสนใจทางวิชาการ

ภาษาจีน

E-mail:

suchi_45@hotmail.com

กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์

หน่วยงานสังกัด

อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ความสนใจทางวิชาการ

พัฒนาชุมชน, พัฒนาสังคม

E-mail:

t.kitisak4313@gmail.com

กฤษฎา พุ่มพิน

หน่วยงานสังกัด

อาจารย์ประจำภาควิชาพลานามัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พลานามัย, การศึกษา

ความสนใจทางวิชาการ

E-mail:

chuthaphon.star@gmail.com

อรอุมา นาทสีทา

หน่วยงานสังกัด

อาจารย์สังกัดสถาบันเทคโนโลยีจิตรลดา

ความสนใจทางวิชาการ

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร, พฤติกรรมผู้บริโภค, การส่งเสริมการท่องเที่ยว

E-mail:

nooningonuma2529@gmail.com

ไพศาล ขุนวิเศษ

หน่วยงานสังกัด นักศึกษาปริญญาเอก คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
ความสนใจทางวิชาการ รัฐประศาสนศาสตร์
E-mail: paisan_kh@outlook.co.th

ศิริพร แสนรัตน์

หน่วยงานสังกัด นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา
ความสนใจทางวิชาการ บริหารการศึกษา
E-mail: s59_saenrat@outlook.co.th

ทชชยา วนะบวรเดชน์

หน่วยงานสังกัด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ความสนใจทางวิชาการ รัฐประศาสนศาสตร์
E-mail: sts_6@hotmail.com

พัชนี กุลทันทน์

หน่วยงาน/สังกัด อาจารย์ ดร. กลุ่มวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ความสนใจทางวิชาการ หลักสูตรและการสอน
E-mail: Surapanyo@hotmail.com

กาสัก เตชะขันหมาก

หน่วยงานสังกัด หลักสูตรการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ความสนใจทางวิชาการ พัฒนาชุมชน
E-mail: kasak.t@lawasri.tru.ac.th

วิภาศิริ แจ้งแสงทอง

หน่วยงานสังกัด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ค.บ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ความสนใจทางวิชาการ หลักสูตรและการสอน, ภาษาอังกฤษ
E-mail: rocketlek@hotmail.com

ปรางฉาย ปรัตตจริยา

หน่วยงาน/สังกัด	อาจารย์สังกัดโครงการจัดตั้งวิทยาเขตสุพรรณบุรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ความสนใจทางวิชาการ	การศึกษา
E-mail:	prangchay.pa@ku.th

สุนิศา ธรรมาวิวัฒน์

หน่วยงาน/สังกัด	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ความสนใจทางวิชาการ	วรรณกรรมญี่ปุ่น, ภาษาญี่ปุ่น
E-mail:	snst@hotmail.com

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2566

รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชันหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
รองศาสตราจารย์ ดร.กานดา เต๊ะชันหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รองศาสตราจารย์ ดร.จิระ ประทีป	มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐริสา ทับทิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.เตือนเต็ม กฤษดาธานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระภัทรา เอกผายิยสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.พยุ่ง ชีตาร์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สนธยา สีละมด	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ อินทสิงห์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ นิมตลุง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชภณ ทองเต็ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะนุช วิริยะเนวัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิษณุ บุญนิยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ ศรีสอาด	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี เอี่ยมสมัย	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พระพุทธบาท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.สุริยะ หาญพิชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โอภามา จำแกะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2566

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัมพร ชาติ
อาจารย์ ดร.เกรียง งามพิริยกร
อาจารย์ ดร.พงศธร ไพบูลย์
อาจารย์ ดร.พรทิวา จุลสุคนธ์
อาจารย์ ดร.รัตนา ชุกซอน
อาจารย์ ดร.อภิญญา จอมพิจิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร
โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
321 ถนนารายณ์มหาราช ต.ทะเลชุบศร อ.เมือง จ.ลพบุรี 15000
โทรศัพท์ 064-313-8785 Email: husocjo@gmail.com

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้ใหม่เป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.2 บทความวิชาการ (Academic Article) ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิตนักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้นิพนธ์บทความ และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double- Blind Peer Review)

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จะต้องผ่านการตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการของสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 14 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สันขนาดบีห้า (B5) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านบน 1 นิ้ว ด้านซ้ายและด้านขวากับด้านล่าง 0.75 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขกำกับทางมุมขวาบนทุกหน้าบทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้ากระดาษพิมพ์สัน โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาว 250 – 300 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key Words) ซึ่งควรเรียบเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจน ดังนี้

- วัตถุประสงค์ ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- วิธีการศึกษา ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้
- ผลการศึกษา ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- สรุป ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา
- คำสำคัญ ควรมีคำสำคัญ 3 - 6 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

3.2 วิธีการศึกษา (Methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.3 ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.4 การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี

ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.5 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.6 กิตติกรรมประกาศ (acknowledgements) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงานหรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (Citations in text) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงแตกต่างกันตามประเภทของเอกสารหรือแหล่งที่ใช้อ้างอิง ดังนี้

การจัดรูปแบบหน้ากระดาษวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ระยะขอบ บน 1”

***ตั้งค่าน้ำกระดาษ ขนาด B5
(7.17”×10.12”)**

ภายนอก 0.75”

ภายใน 0.75”

ล่าง 0.75”

ชื่อบทความภาษาไทย
ชื่อบทความภาษาอังกฤษ
(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 18)

ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทย*
ชื่อผู้พิมพ์ภาษาอังกฤษ
(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14)

บทคัดย่อ
(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14)

เนื้อหาของบทความ ใช้ รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14 ความยาวของบทคัดย่อ ภาษาไทย 250 - 300 คำ โดยให้เขียนเป็นร้อยแก้ว เน้นเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ วิธีการ ผลและวิจารณ์ หรือข้อเสนอแนะอย่างย่อ (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14)

คำสำคัญ: (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14) ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 3 - 5 คำ เป็นภาษาไทย ซึ่งตรงกับคำสำคัญในภาษาอังกฤษ เช่น รูปแบบบทความ, ขนาดตัวอักษร, รูปแบบตัวอักษร (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14)

* ยศ/ตำแหน่งทางวิชาการ, สาขาวิชา หน่วยงานต้นสังกัด (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวธรรมดา ขนาดอักษร 12)

ABSTRACT

(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14)

ความยาวของบทคัดย่อภาษาอังกฤษ 250 – 300 คำ และต้องตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14)

Keywords: (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 14) ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความประมาณ 3 - 5 คำ เป็นภาษาอังกฤษ ต้องตรงกับคำสำคัญในภาษาไทย (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 14)

บทนำ

อธิบายถึงความเป็นมาของเรื่องที่วิจัย ความสำคัญของปัญหาที่ทำการศึกษาวิจัย ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ และชัดเจน การใช้คำย่อ ต้องมีคำสมบูรณ์ไว้ในครั้งแรกก่อน เนื้อหาของตัวเรื่องควรมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (ควรระบุเป็นข้อ ๆ)

วิธีดำเนินการวิจัย

อธิบายขั้นตอนการวิจัยด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย โดยกล่าวถึงแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

อธิบายถึงสิ่งที่ได้จากการศึกษาหรือวิจัย ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล และการแสดงผลการทดสอบสมมติฐาน และการวิจารณ์ผลการวิจัย ซึ่งการรายงานผลการวิจัยและการวิจารณ์นั้น ควรยึดวัตถุประสงค์ และสมมติฐานของการวิจัยเป็นหลัก เพื่อชี้ให้เห็นว่าผลการวิจัยได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างไรบ้างและสอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้หรือไม่อย่างไร โดยเสนอหลักฐานข้อมูลอย่างเป็นระเบียบและเข้าใจง่าย

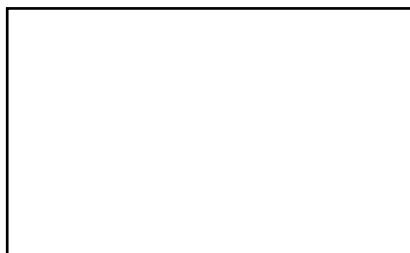
(กรณีมีตาราง)

ตาราง 1 เนื้อหาที่เป็นตารางและคำอธิบายสามารถใช้เป็นรูปแบบ1 คอลัมน์ ได้ตามความเหมาะสม

(n=30)

หัวข้อ	ขีดเส้น 2 เส้น
	ขีดเส้น 1 เส้น
รวม	ขีดเส้น 1 เส้น
	ขีดเส้น 2 เส้น

(กรณีมีภาพ)

ภาพ 1 ชื่อภาพ

(ที่มา: ✓)

อภิปรายผล

ควรอธิบายถึงผลที่ได้รับจากการศึกษาหรือวิจัย ว่าเป็นไปตามสมมติฐานหรือไม่ ควรอ้างถึงทฤษฎี หรือ ผลการศึกษาของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ

ข้อเสนอแนะ

อธิบายถึงการนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือข้อเสนอแนะปัญหาที่พบในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

(ดูรูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและการเขียนเอกสารอ้างอิง)

***หากต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
321 ถ.นารายณ์มหาราช ต.ทะเลชุบศร อ.เมืองลพบุรี จ.ลพบุรี 15000
โทรศัพท์ 0-3642-7485 – 93 ต่อ 40012 โทรสาร 0-3641-1150
Email: husocjo@gmail.com

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและการเขียนเอกสารอ้างอิง

วิธีการเขียนอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (Citations in text)

1. ใช้รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาแบบ APA Style (The Publication Manual of the American Psychological Association) การลงรายการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ในรูปแบบดังนี้

หมายเหตุ: เครื่องหมาย √ แสดงถึงการเคาะ 1 ครั้ง เวลาลงรายการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและรายการเอกสารอ้างอิงไม่ต้องใส่ลงไป

2. การลงรายการผู้แต่งทั่วไป

- ผู้แต่งที่เป็นคนไทย ใส่ ชื่อ-ชื่อสกุล โดยไม่ต้องใส่คำนำหน้านาม ยศ หรือ ตำแหน่งทางวิชาการ
- ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ใส่เฉพาะนามสกุลและตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

ผู้แต่งคนไทย

(ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง,ปีที่พิมพ์,√หน้าที่ใช้อ้างอิง)

ผู้แต่งชาวต่างชาติ

(นามสกุล,ปีที่พิมพ์,√หน้าที่ใช้อ้างอิง)

3. ถ้ามีการกล่าวถึงชื่อผู้แต่งไว้เป็นการเริ่มต้นประโยค ให้ใส่วงเล็บปีพิมพ์และเลขหน้าต่อจากชื่อผู้แต่ง โดยในวงเล็บไม่ต้องระบุชื่อผู้แต่งซ้ำอีก สำหรับชื่อชาวต่างประเทศให้ใส่นามสกุลของผู้แต่ง

ลมูล▽รัตนกร▽(2540,√หน้า▽105)

Watson▽(1992,√p.89)

4. การระบุเลขหน้าของเอกสารภาษาต่างประเทศที่นำมาอ้างอิง เอกสารหน้าเดียว ใช้อักษรย่อ p. เอกสารมากกว่า 1 หน้า ใช้อักษรย่อ pp.

(Jensen,▽1991,√p.8)

(Jensen,▽1991,√pp.8-15)

5. ถ้ามีผู้แต่ง 2 คน และไม่เกิน 5 คน ให้ลงชื่อผู้แต่งทั้งหมดตามลำดับรายการที่ปรากฏ คั่นคนที่ 1-5 ด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และคนรองสุดท้ายกับคนสุดท้าย คั่นด้วยคำว่า “และ” สำหรับภาษาไทย ส่วนภาษาอังกฤษใช้เครื่องหมาย “&”

(นวลจันทร์/รัตนกร, /ชุตินา/สัจจันท์, /และมารศรี/ศิริรักษ์, /2539, /หน้า/75)
(William, /Kates, /&/Devies, /1995, /p.61)

6. ถ้ามีผู้แต่ง เกิน 5 คนหรือตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป ให้ใส่เฉพาะผู้แต่งคนแรก และตามด้วยคำว่า “และคนอื่น ๆ” สำหรับภาษาไทย ส่วนภาษาอังกฤษใช้คำว่า “et al.”

(อุบล/บุญชู, /และคนอื่น ๆ, /2539, /หน้า 37)
(Heggs, /et/val., /1999, /pp. 4-7)

7. ผู้แต่งที่เป็นผู้มีฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์

(ม.ร.ว.คึกฤทธิ์/ปราโมช, /2528, /หน้า/17)
(คุณหญิงแม้นมาส/ชลิต, /2521, /หน้า/53)
(พระธรรมปิฎก/ (ป.อ. ปยุตโต), /2540, /หน้า/70)

8. สิ่งพิมพ์ที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ใช้ชื่อเรื่องแทนชื่อผู้แต่ง

(การพัฒนาสุขนิสัย, /2548, /หน้า/77)
(Organization Management, /2011, /pp.53-54)

9. ข้อความที่นำมาอ้างอิง พบแหล่งที่ใช้อ้างอิงมากกว่า 1 แหล่ง สามารถเขียนไว้ในวงเล็บเดียวกันได้ โดยใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นแต่ละงานและเรียงตามลำดับของชื่อผู้แต่ง

(นวลจันทร์/รัตนกร, /2539, /หน้า/37; /มารศรี/ศิริรักษ์, /2552, /หน้า/75; /เยาวภา/โตทรัพย์, /2554, /หน้า/2)
(Heggs, /1999, /p.7; /Kates, /&/Devies, /2004, /pp.23-26)

10. การอ้างอิงเอกสารจากอินเทอร์เน็ต ใช้คำว่า ย่อหน้า สำหรับข้อมูลภาษาไทย และคำว่า para. สำหรับข้อมูลภาษาอังกฤษ

(ชื่อผู้แต่ง,√ปีพิมพ์,√ย่อหน้า)

(สุดแดน√วิสุทธิลักษณ์,√2548,√ย่อหน้า√3)

(Gorman,√2000,√para.3)

11. การอ้างอิงแหล่งสารสนเทศภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ให้เขียนชื่อสกุลผู้แต่ง เป็นภาษาอังกฤษ

(Yamada, 2020, p.3)

(Xiao, 2021, pp.85-105)

วิธีการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (บรรณานุกรม)

1. พิมพ์ชิดขอบซ้าย โดยไม่ต้องจัดหน้าแบบกระจายตัวอักษร (เครื่องหมาย "v" แสดงถึงการเว้นระยะ 1 เคาะ ให้ผู้เขียนเคาะเป็น Space bar 1 เคาะ)

2. หากรายการใดไม่มี ไม่ต้องลงรายละเอียดในบรรณานุกรม ให้ลงรายการถัดมาได้เลย

3. การลงรายการผู้แต่ง ผู้แต่งอาจเป็นได้ทั้งบุคคลหรือสถาบัน

- บุคคลสามัญชน >> ตัดคำนำหน้านาม นาย, นาง, นางสาว ดร. นายแพทย์ พล.อ. ผศ. รศ.

- ชาวต่างประเทศ >> เขียนชื่อสกุลขึ้นก่อน คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค ตามด้วยชื่อต้น

(First name) และ ชื่อกลาง (ถ้ามี)

Potter, James W.

Pane, John.

- ผู้มีบรรดาศักดิ์ ฐานันดรศักดิ์หรือสมณศักดิ์ >> กลับเอาบรรดาศักดิ์ไว้หลังชื่อกับ นามสกุล คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.)

ศีกฤทธิ์วปราโมช, หม่อมราชวงศ์.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต).

- สถาบัน >> ให้บันทึกชื่อสถาบันนั้น ๆ โดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหาหน่วยงานย่อย คั่นด้วยชื่อหน่วยงานด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.)

4. ผู้แต่งที่มีฐานะเป็นบรรณาธิการ ให้ลงชื่อผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) และวงเล็บอักษรย่อ (บก.) สำหรับหนังสือภาษาไทย หรือ (Ed.) หรือ (Eds.) สำหรับหนังสือภาษาต่างประเทศ

ประวิทย์วสุณิชัย.ว(บก.).

เอี่ยมพรสกุลแก้ว, วและวสุนธราวทับทิมแท้.ว(บก.).

Ford,วGeorgeวS.ว(Ed.).

Jordan,วRobertsวJ,ว&วPeter,วTaylor,วA.ว(Eds.).

5. การลงรายการชื่อนั่งสือ

- ชื่อนั่งสือให้พิมพ์ด้วยตัวหนาและไม่ขีดเส้นใต้

- ชื่อนั่งสือที่เป็นภาษาต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นอักษรตัวแรกของทุกคำด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ และกรณีมีชื่อเรื่องรอง ให้พิมพ์ตามหลังเครื่องหมายมหัพภาค (:) โดยพิมพ์ชิดอักษรตัวท้าย เช่น

New Jersey: A Guide to Its Past and Present.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนาชนบท: กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

6. การลงรายการครั้งที่พิมพ์ ให้ลงรายการตั้งแต่การพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป แล้วใส่ไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แล้วตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.)

(พิมพ์ครั้งที่ 2). (พิมพ์ครั้งที่ 3). (พิมพ์ครั้งที่ 4). (2nd ed). (3rd ed). (4th ed).

ตัวอย่างการใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.) หลังชื่อหนังสือ

ชื่อหนังสือ (พิมพ์ครั้งที่). กรณีมีพิมพ์ครั้งที่ในวงเล็บต่อท้าย ไม่ต้องใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.) ต่อท้ายชื่อหนังสือ

บันทึกถึงดวงดาว (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

ชื่อหนังสือ. ต้องใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.) กรณีไม่มี (พิมพ์ครั้งที่). ต่อท้าย

บันทึกถึงดวงดาว. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

7. หนังสือไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ และปีที่พิมพ์ ใช้อักษรย่อในกรณีต่อไปนี้

	ภาษาไทย	ภาษาต่างประเทศ
ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	(ม.ป.ป.)	(n.d.)
ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์	(ม.ป.ท.)	(n.p.)

นำอักษรย่อมาใส่ในตามตำแหน่ง

ชื่อผู้แต่ง.√(ปีที่พิมพ์).√**ชื่อหนังสือ**√(ครั้งที่พิมพ์).√(ม.ป.ท.).:√สำนักพิมพ์.
 ชื่อผู้แต่ง.√(ปีที่พิมพ์).√**ชื่อหนังสือ**√(ครั้งที่พิมพ์).√สถานที่พิมพ์:√(ม.ป.ท.).
 ชื่อผู้แต่ง.√(ม.ป.ป.).√**ชื่อหนังสือ**√(ครั้งที่พิมพ์).√สถานที่พิมพ์:√สำนักพิมพ์.
 ชื่อผู้แต่ง.√(ม.ป.ป.).√**ชื่อหนังสือ**√(ครั้งที่พิมพ์).√(ม.ป.ท.).

8. หากไม่สามารถพิมพ์จบได้ภายใน 1 บรรทัด ให้ขึ้นบรรทัดใหม่โดยย่อหน้าเข้ามา 7 ตัวอักษร (7 เคาะ)

หัตยา กองจันทิก. (ม.ป.ป.). **ฉลากโภชนาการคืออะไร**. สืบค้น มกราคม 27, 2543, จาก
 √√√√√√ <http://www.tda.moph.go.th/tda/html/product>

9. การจัดเรียง ให้เรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้แต่ง โดยเรียงตามอักษร ก-ฮ A-Z และแยกภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศออกจากกัน

10. กรณีที่ผู้แต่งมีชื่อ-สกุลซ้ำกัน ให้เรียงตามปีพิมพ์จากน้อยไปมาก และในบรรทัดต่อไปให้พิมพ์ชิดล่าง 7 ครั้ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) และใส่รายละเอียดชื่อเรื่องและอื่น ๆ ตามปกติ

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักวิชาการมาตรฐาน

การศึกษา. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้
ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

_____. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตาม
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. **กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.**

11. การอ้างอิงแหล่งสารสนเทศภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ให้เขียนชื่อผู้แต่งเป็นภาษาอังกฤษ และแปลข้อมูลส่วนอื่นๆ เป็นภาษาอังกฤษ

12. กรณีที่ผู้แต่งเป็นสถาบัน องค์กร หน่วยงาน และจัดพิมพ์เผยแพร่เอกสารในคราวเดียวกัน ให้ใช้คำว่า ผู้แต่ง. ใส่ในตำแหน่งของสำนักพิมพ์ (ตามตัวอย่างข้อ 10)

รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแทรกในเนื้อหา และการอ้างอิงท้ายบทความ

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง.(ปีที่พิมพ์).✓ชื่อหนังสือ✓(ครั้งที่พิมพ์).✓สถานที่พิมพ์:✓สำนักพิมพ์.

อ้างอิงในเนื้อหา

(สำเนาวิ ขจรศิลป์, บุญเรียง ขจรศิลป์, สมประสงค์ น่วมบุญลือ, สุริยา เสถียรกิจอำไพ, และบุญสม
จิรวณิชกุล, 2541, หน้า 34-36)

(Jones, 2002, p. 24)

อ้างอิงท้ายบทความ

สำเนาวิ ขจรศิลป์, บุญเรียง ขจรศิลป์, สมประสงค์ น่วมบุญลือ, สุริยา เสถียรกิจอำไพ, และบุญสม
จิรวณิชกุล. (2541). การพัฒนารูปแบบค่ายอาสาพัฒนาของนักศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.

Jones, M. (2002). *Social Psychology of Prejudice*. New Jersey: Prentice Hall.

2. บทความจากวารสาร

ผู้เขียนบทความ.(ปีที่พิมพ์,✓เดือน).✓ชื่อบทความ.✓ชื่อวารสาร,✓ปีที่(ฉบับที่), หน้าที่สุดพิมพ์.

อ้างอิงในเนื้อหา

(วิกุล แพทย์พาณิชย์, 2545, หน้า 175-188)

(Bowen, 2005, pp. 175-188)

อ้างอิงท้ายบทความ

วิกุล แพทย์พาณิชย์. (2545, มีนาคม-เมษายน). ธุรกิจแฟรนไชส์. เนชั่นสุดสัปดาห์, 4(8), 8-11.

Bowen, J. (2005, April). FRBR coming soon to your library?. *Library Resources &
Technical Services*, 49(3), 175-188.

3. บทความจากหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์, เดือน/วันที่). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, ปีที่ (ฉบับที่), หน้าที่ตีพิมพ์.

อ้างอิงในเนื้อหา

(นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2544, หน้า 6)

(Schwatz, 1993, p. 9)

อ้างอิงท้ายบทความ

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2544, มีนาคม 23). พม่ากับยาเสพติด. *มติชน*, 20(121), หน้า 6.

ปัญหาขยะในเมืองเชียงใหม่. (2546, 15 สิงหาคม). *ไทยนิวส์*, 12(23), หน้า 8.

Schwatz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status.

The Washington Post, 30(134), p. 9.

4. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ระดับวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยหรือสถาบัน.

การเขียนระดับวิทยานิพนธ์ ในรูปแบบภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ปริญญาโท ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต หรือ Master's thesis

ปริญญาเอก ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต หรือ Doctoral Dissertation

สำหรับวิทยานิพนธ์ภาษาต่างประเทศ หลังระดับวิทยานิพนธ์ให้ใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) แล้วจึงตามด้วยชื่อมหาวิทยาลัย

อ้างอิงในเนื้อหา

(กิ่งแก้ว จันโสมศึก, 2547, หน้า 6-10)

(McKenna, 1999, pp. 9-10)

อ้างอิงท้ายบทความ

กิ่งแก้ว จันโสมศึก. (2547). ผลการเรียนรู้เชิงพุทธิพิสัยของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยใช้สื่อ

ประสมประกอบการดำเนินเรื่องผ่านคอมพิวเตอร์ช่วยสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

McKenna, J. C. (1999). *Sustainable Ethnic Tourism in Northern Thailand*. Master's thesis, University of Alberta.

5. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้แต่ง.√ (ปีที่พิมพ์). √ชื่อรายงานการวิจัย√ (ครั้งที่พิมพ์). √สถานที่พิมพ์: √สำนักพิมพ์.

อ้างอิงในเนื้อหา

(สุขุม พรหมเมืองคุณ, 2546, หน้า 6-10)

(สุขุม พรหมเมืองคุณ, และคนอื่น ๆ, 2546, หน้า 6-10)

อ้างอิงท้ายบทความ

สุขุม พรหมเมืองคุณ. (2546). รายงานการวิจัย เรื่อง ความต้องการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
ของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

สุขุม พรหมเมืองคุณ, และคนอื่น ๆ. (2546). รายงานการวิจัย เรื่อง ความต้องการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยี
สารสนเทศของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

6. การสัมภาษณ์

6.1 บทสัมภาษณ์โดยตรง

ผู้ให้สัมภาษณ์.√ (ปี,√เดือน√วันที่ที่สัมภาษณ์).√ตำแหน่งหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.√สัมภาษณ์.

อ้างอิงในเนื้อหา

(มา มั่งมุล, 2557)

อ้างอิงท้ายบทความ

มา มั่งมุล. (2557, กรกฎาคม 11). ผู้ใหญ่บ้าน. สัมภาษณ์.

6.2 บทสัมภาษณ์ที่นำมาตีพิมพ์

ผู้ให้สัมภาษณ์.√ (ปี,√เดือน√วันที่ที่สัมภาษณ์).√ตำแหน่ง√(ถ้ามี).√สัมภาษณ์.√ชื่อวารสาร,√
√√√√√ปี(ฉบับที่),√หน้า.

อ้างอิงในเนื้อหา

(ทฤษฎี ขาวสวนเจริญ, 2557)

อ้างอิงท้ายบทความ

ทฤษฎี ขาวสวนเจริญ. (2557, กรกฎาคม 7). อธิบัติกรมปศุสัตว์. สัมภาษณ์. ไทยรัฐ, 50(1254), หน้า 5.

7. สารสนเทศจากเว็บไซต์

7.1 สารสนเทศจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่งหรือชื่อหน่วยงาน.√(ปีที่พิมพ์).√ชื่อเรื่อง.√สืบค้น√เดือน√วัน,ปี,√จาก URL

อ้างอิงในเนื้อหา

(หัตยา กองจันทิก, 2552, ย่อหน้า 2-3)

(Chiang Mai University, n.d, para. 5)

อ้างอิงท้ายบทความ

หัตยา กองจันทิก. (2552). **ฉลากโภชนาการคืออะไร**. สืบค้น มกราคม 27, 2553, จาก

<http://www.tda.moph.go.th/tda/html/product/food/label.html>

Chiang Mai University. (n.d.). **Academic Support and Services Units**. Retrieved

September 1, 1999, from <http://www.erin.gor.au>

7.2 บทความวารสารอิเล็กทรอนิกส์จากเว็บไซต์

ผู้เขียนบทความ.√(ปีที่พิมพ์).√ชื่อบทความ.√ชื่อวารสาร,√ปีที่(ฉบับที่), หน้า.√สืบค้น√เดือน√วันที่,√ปี,
√√√√√จาก URL

อ้างอิงในเนื้อหา

(กณิกร ทวนทอง, และนพคุณ คุณาชีวะ, 2561, หน้า 125-136)

อ้างอิงท้ายบทความ

กณิกร ทวนทอง, และนพคุณ คุณาชีวะ. (2561). การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับ

ใจความ สำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย 2 โดยใช้วิธีการสอนแบบ

SQ4R กับวิธีการสอนแบบปกติ. **วารสารออนไลน์บัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย**

รามคำแหง, 4(1), 125-136. สืบค้น พฤษภาคม 16, 2564, จาก [http://www.edu-](http://www.edu-journal.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/2357.ru)

[journal.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/2357.ru](http://www.edu-journal.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/2357.ru)

8. เอกสารการประชุมสัมมนา

8.1 เอกสารการประชุมที่ตีพิมพ์เป็นรูปเล่ม

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่องานประชุม วันที่ เดือน ปี./ (หน้า)./ สถานที่พิมพ์./
✓✓✓✓✓✓✓✓ สำนักพิมพ์.

อ้างอิงในเนื้อหา

(อุมาพร สุทธิวงศ์, 2545, หน้า 38-48)

อ้างอิงท้ายบทความ

อุมาพร สุทธิวงศ์. (2545). มาตรฐานแรงงานกับการค้า. ใน การประชุมระดับชาติมาตรฐานแรงงานเพื่อการส่งออก วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2545 (หน้า 38-48). กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนามาตรฐานแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน.

8.2 เอกสารการประชุมที่ไม่ได้ตีพิมพ์เป็นรูปเล่ม

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ เอกสารเสนอต่อที่ประชุม/ ครั้งที่/ วันที่./ สถานที่พิมพ์.

อ้างอิงในเนื้อหา

(ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์, 2540, หน้า 12)

(O'Neill, & Chan, 2003, p. 5)

อ้างอิงท้ายบทความ

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์. (2540). การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ. เอกสารเสนอต่อที่ประชุมสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ครั้งที่ 15 วันที่ 26-28 พฤศจิกายน 2540, ขอนแก่น.

O'Neill, Edward T., & Chan, Lois Mai. (2003). FAST (Faceted application of subject terminology): A simplified LCSH-based vocabulary. Paper presented at World Library and Information Congress, 69th IFLA General Conference and Council, 1-9 August 2003, Berlin.

9. เอกสารรอง (อ้างอิงใน)

กรณีที่นำแนวคิดหรือทฤษฎีของผู้อื่นที่เคยอ้างอิงไว้ในสารสนเทศมาใช้ ให้เขียนรูปแบบการอ้างอิงในบทความและอ้างอิงท้ายบทความดังนี้

หมายเหตุ เอกสารภาษาไทยใช้คำว่า อ้างถึงใน เอกสารภาษาต่างประเทศใช้คำว่า cited by

อ้างอิงในเนื้อหา

(จารุวรรณ สันตุโสภณ, 2560, หน้า 16-25 อ้างถึงใน จินดารัตน์ เบอร์ดันธุ์, 2561, หน้า 23)

(Bates, 2010, p. 16 cited by Taylor, 2012, pp. 401-411)

อ้างอิงท้ายบทความ

จินดารัตน์ เบอร์ดันธุ์. (2561). การประมวลผลสารสนเทศสำเร็จรูป. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Taylor, A. (2012). Rethinking Subject Cataloging in Online Environment. *Library Resources & Technical Service*, 33(4), 401-411.

10. ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อประกาศ.(ปีพ.ศ., วันที่/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม/ตอนที่/หน้า.

อ้างอิงในเนื้อหา

(พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาพุทธศักราช 2533. 2533, 29 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 107 ตอนที่ 131. หน้า 1-20

อ้างอิงท้ายบทความ

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาพุทธศักราช 2533. (2533, 29 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 107 ตอนที่ 131. หน้า 1-20.

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
พิสูจน์อักษรภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. อาจารย์ ดร.สุธินี วงศ์วัฒนกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนิดดา โชติช่วง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
4. อาจารย์ชิน เพ็ญพิงสุ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี เรืองวุฒิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
6. อาจารย์ชญาณต์ บุญพระเกษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
7. อาจารย์ ดร.นิธิญา ไชเย็น	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทความทุกบทความได้รับการตรวจสอบถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งข้อความและบทความ
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการวารสารและมิใช่ความรับผิดชอบของ
วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารนี้จะต้อง
เป็นบทความที่ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาลงตีพิมพ์วารสารอื่นๆ
กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา